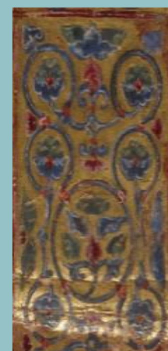
Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș

Teologia Dogmatică Ortodoxă

vol. 1

Teologie pentru azi
București
2015

Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș

Teologia Dogmatică Ortodoxă

O expunere sistematică a învățăturii ortodoxe în contextul religios, cultural și științific al lumii de astăzi

vol. 1

Teologie pentru azi
București
2015

Cuprins

Introducere

Pentru[1] a nu fi întâmpinată cu *rezerve neprietenoase*, precizez încă de la bun început faptul că lucrarea de față nu se vrea *o luare la întrecere* cu niciun alt autor și nici o *replică mai bună* și *mult mai sistematică* a înțelegerii credinței ortodoxe.

Și aceasta, pentru că demersul meu teologic este unul *profund personal*, este unul *ascetico-teologic* și nu *un act de bravadă*.

Eu înțeleg acest *efort teologic susținut* drept *o cunoaștere de sine mai întâi*, *o precizare a credinței* și *a iubirii mele* pentru Dumnezeu și, în același timp, *un mod zilnic de aprofundare a relației mele* cu Dumnezeu și cu oamenii.

Nu îmi fac *planuri standard* despre ceea ce voi scrie, pentru că expunerea cred că *se va clădi de la sine*.

Prioritatea mea este aceea de *a nu mă limita* la anumiți Sfinți Părinți, la anumite cărți ale Sfintei Scripturi, la o anumită carte de cult sau *Dogmatică* mai veche sau mai recentă, ci de a parcurge tot *bagajul de mărturii* și *de informații* pe care îl pot parcurge cu multă *atenție* și *delicatețe de suflet*, cu scopul de *a preciza* adevărul credinței ortodoxe *cu inimă largă* și *necenzurată*. Și

---

[1] Am început *scrierea cărții* pe data de 10 mai 2005. Însă am scris doar 145 de pagini din acest *prim volum* până în ziua de 14 iunie 2011, acesta fiind momentul când *am început să revăd textul* și *am reluat* scrierea ei.

ca să fac acest lucru trebuie să am *conștiința* că credința ortodoxă e *singura mântuitoare* și că numai în Biserica Ortodoxă noi putem *să ne mântuim*. Iar această *certitudine*, cu harul lui Dumnezeu, o am *în întreaga mea ființă*.

Dar aceasta nu mă face să-i *disprețuiesc* pe teologii eterodocși sau *să nu am deschidere* față de fenomenele lumii postmoderne în care trăim și care *cer lămuriri*, clarificări de la noi toți.

Pentru că *datoria noastră* e aceea de *a ne verifica permanent* în fața adevărului lui Dumnezeu și al Sfintei Biserici Ortodoxe și de *a ne asuma* modul integral *de gândire* și *de trăire* al vieții duhovnicești și liturgice.

Tocmai de aceea, eu consider că *rolul* Dogmaticii Ortodoxe nu e acela de *a filosofa steril* despre lucruri pe care trebuie să le purtăm *doar în memorie*, ci e acela de a expune *adevărurile de credință* pe care trebuie *să le purtăm în toată ființa noastră* și care trebuie *să ne îndemne* la o *viață dumnezeiască zilnică*.

Ritmul vieții noastre, *respirația* noastră clipă de clipă, trebuie să aibă o *mireasmă teologică permanentă*.

Astfel, această lucrare teologică va avea *un sfârșit* la un moment dat, dar el nu va însemna că ceea ce eu *am scris aici* e *tot ceea ce se poate spune* despre Dumnezeul treimic și despre adevărurile Sale mântuitoare.

Teologia e *fără sfârșit*, după cum *fără sfârșit* este și *înaintarea noastră în Dumnezeu* și *intimizarea noastră cu El*.

Voi da atenţie tuturor *surselor teologice*, fără discriminare, fapt pentru care *se va îmbogăţi considerabil* aria intrinsecă a expunerii dogmatice cu care am fost învăţaţi până acum.

Analizele mele teologice vor urmări nu numai *desfăşurarea istorică a ideilor* şi *a dogmelor credinţei*, ci şi *raportarea personală* a unora sau a altora dintre Sfinţii Părinţi şi teologii ortodocşi sau eterodocşi cu referire la *o problemă anume*.

Poate că prin acest lucru se va considera că am intrat *nepermis de mult* în spaţiul *Istoriei Dogmelor*, al *Moralei*, al *Spiritualităţii ortodoxe*, al *Liturgicii*, al *Dreptului canonic* sau al *Exegezei scripturale* sau *al altor discipline teologice*. Și cred că *pe bună dreptate* se poate spune acest lucru.

Dar aceasta am făcut-o *în mod asumat*, fiindcă nu putem preciza adevărul de credinţă limitându-ne la *texte rupte* din *arealul lor* şi pe care să le prezentăm ca pe *singurele posesoare* ale adevărului.

Vom descoperi, totodată, că unele *adevăruri de credinţă* nu există în Sfânta Scriptură, ci numai la unii Sfinţi Părinţi sau că Vieţile Sfinţilor ne spun nişte *adevăruri* pe care nu le găsim, spre exemplu, *în cărţile de cult*.

Și e *normal* să fie aşa. Pentru că în perspectiva noastră teologică nu există *separaţii* între Sfânta Scriptură, Sfinţii Părinţi, Vieţile Sfinţilor, cărţile de cult, Sfintele dogme şi canoane şi vieţile şi experienţa Sfinţilor,

deoarece toate *sursele credinței* ne vorbesc despre *aceeași viață eclesială ortodoxă*.

Toate la un loc constituie *adevărul* Bisericii lui Dumnezeu și acest *adevăr* trebuie *cunoscut* și *înțeles* cu *smerenie* și *cu dragoste*, dacă trăim *în harul* Prea Sfintei Treimi.

O simplă *arheologizare* a textelor nu e de ajuns pentru *a înțelege adevărul de credință* al Ortodoxiei.

Acceptarea și *înțelegerea lor* este, pe de o parte, *o încredere totală* în adevărul lor și, în același timp, *o luminare a harului*, care ne certifică în mod interior *validitatea* și *sfințenia duhovnicească* a acestora.

Un astfel de *demers ascetico-teologic* este unul *divino-uman*. Tot ce întreprindem *mântuitor* este *sinergic*.

Pe parcursul scrierii și citirii cărții vom putea să spunem *în ce măsură ne regăsim* cu toții în aceste *adevăruri* și, în ce măsură, din noi înșine *strălucesc* aceste adevăruri.

Cred că *finalitatea* acestei *munci teologice ample* și *riguroase* trebuie să ne facă *și mai smeriți* și, în același timp, *mult mai entuziaști* pentru *a ne sfinți viața* și *a ne muta* împreună cu Sfinții lui Dumnezeu, care din veac au bineplăcut Lui.

Și cred că nădejdea noastră nu va fi *în van*, din cauza Celui care *ne ajută* și *ne luminează mintea*, ca să *înțelegem* voia Sa și *să urmăm poruncile Sale cele preasfinte*.

10 mai 2005

I. Triadologia. Învățătura despre Prea Sfânta Treime

A. Revelarea lui Dumnezeu în Sfânta Scriptură

Încep *mărturia mea teologică* cu o precizare *absolut necesară* și anume: *Dumnezeu nu poate fi închis în cărți și nici nu poate fi cuprins în formule, oricât de ingenioase ar fi acestea*.

Realitatea lui Dumnezeu *transpare* în Sfânta Scriptură, dar ea nu e *înlocuită* de Scriptură, ci cărțile insuflate de Dumnezeu ale Scripturii sunt *o mărturie vie*, necenzurată, inimaginabil de adâncă, *a descoperirii lui Dumnezeu către oameni*.

Sfintele Scripturi sunt *evidențele* relației lui Dumnezeu cu oamenii, și credincioșii trebuie să le perceapă ca *drumuri* către viața cu Dumnezeu și nu ca pe o *înlocuire* a relației lor cu Dumnezeu[2]. Scripturile trebuie *să ne lege* de Dumnezeu, de viața în Duhul lui

---

[2] Părintele Profesor Constantin Coman spunea într-un referat al său: Scriptura este o „*cale reală de comuniune* cu Dumnezeu”. Ea trebuie percepută ca „*un cuvânt viu* și *personal*, ca pe o *vorbire a lui Dumnezeu către noi*”. Trebuie să ne întâlnim cu Dumnezeul Cel iubit prin *intermediul* cuvintelor Sale, *cf.* Pr. Prof. Dr. Constantin Coman, *Teologia ortodoxă românească în epoca post-Stăniloae*, în rev. *Studii Teologice*, I (2005), nr. 1, p. 164.

Dumnezeu şi nu *să ne oprească* la literele, cuvintele şi frazele scrise, cuprinse în ele, pe care să le interpretăm *după bunul nostru plac*.

Numai *experiate* cu inimă smerită, dornică de *a se curăţi de patimi* şi cu râvna de a cunoaşte pe fiecare zi *cât mai multe* despre Dumnezeu şi de *a trăi* întru El, Scripturile sunt *înţelese* şi *cinstite cu adevărat* ca *voia lui Dumnezeu*.

Astfel, Dumnezeu este Cel care ne vorbeşte prin Scripturile Sale şi ne invită ca să-L acceptăm ca *Dumnezeu viu*, Care să aibă *intimitate* cu noi.

Căci nu trebuie să ne minţim cu *o relaţie goală*, fără *atingere* cu El şi în care El să fie doar o *idee*, un *concept* sau o *ipoteză plauzibilă* într-un sistem de gândire.

Iar după cum voi arăta în *descinderea teologică* următoare, realitatea lui Dumnezeu este *atât de covârşitoare* pentru noi încât credinciosul ortodox *simte* relaţia cu Dumnezeu, cu *Cel mai presus de toate*, ca pe *singura relaţie de neînlocuit* şi *de netăgăduit a omului*.

Căci doar Dumnezeu este Cel care *ne împlineşte* şi *ne umple în mod deplin*. Numai El poate *să ne înveţe* ce este *viaţa* şi *iubirea pentru cineva* sau *ceva* şi să ne descopere *adevărata adâncime* şi *sensul real* al existenţei noastre.

1. Prezența vie a lui Dumnezeu și relațiile Sale cu oamenii în Pentateuhul Sfântului Profet Moisis

1. 1. Cartea Facerea

Dumnezeu *debutează* în Scriptură în ipostaza de *Creator* al lumii în completitudinea ei: „În început [ἐν ἀρχῇ] *a făcut* Dumnezeu cerul și pământul" [1, 1].

Prima *afirmație* a Sfintelor Scripturi indică *fundamentul* întregii existențe, pentru că Dumnezeu e *singurul Creator* al celor *văzute* și *nevăzute*, adică *al cerului* și *al pământului*.

Compararea lui Dumnezeu cu lumea, cu ceea ce El *a creat*, se dovedește *neîntemeiată din start*, pentru că Cel ce creează, Făcătorul, *preexistă* lumii.

Lumea și istoria ei apar ca urmare *a facerii/ a lucrării* lui Dumnezeu și ele conțin *amprenta de netăgăduit* a Făcătorului ei. Făcătorul lumii apare cu numele de *Dumnezeu* în fața noastră și ca *Cel ce a existat* mai înainte de *a fi lumea*.

Cartea *Facerea* începe cu relația dintre Dumnezeu și lume, inițiată prin aceea că lumea *aparține prin creație* lui Dumnezeu, pentru că El e *Făcătorul* ei.

Așadar, *vorbirea noastră despre Dumnezeu* la Sfântul Moisis [Μωϋσῆς], în cartea *Facerea*, nu se derulează de la *Dumnezeu în Sine*, de la Dumnezeu Care *preexistă* lumii și Care e Treime de persoane, ci *de la Dumnezeu*

care e vestit ca Făcător al lumii și *Care lucrează/ creează lumea*.

Dar apar peste tot, după cum vom vedea, *mărturii* ale întregii Treimi, Care face toate *câte voiește*.

În Fac. 1, 2, spre exemplu, avem prima afirmare a *realității personale* a Duhului lui Dumnezeu, pe Care Îl vedem că *Se poartă peste ape*.

Deși prezența Sa nu are nicio *explicație imediată* în subsidiar, Sfântul Duh, Duhul lui Dumnezeu, nu transpare din Scriptură ca fiind o *creatură,* pentru că El este *al lui Dumnezeu* și nu *din cele care se fac acum*.

Până la dezbaterile ermineutice patristice ale cuvintelor Scripturii vom continua discuția noastră la nivelul *distingerii textuale a realității lui Dumnezeu* și *a relațiilor Sale directe* cu oamenii.

Dacă primul verset al cărții *Facerea* ne duce în grabă la *concluzia finală* a actului creator al Prea Sfintei Treimi, cu versetul al 3-lea se intră pe făgașul *derulării secvențiale* a zilelor facerii.

În Fac. 1, 3, Dumnezeu *vorbește* și *vorbirea* Sa e *creatoare*.

De acum intrăm sub *impactul cuvântului* lui Dumnezeu, care se va auzi peste tot în Sfânta Scriptură.

Dumnezeu poruncește *să existe* lumina și ea *începe să existe*. Aducerea de la *neexistență* la *existență* a lumii va fi amplu dezbătută în capitolele următoare.

Cele care sunt *poruncite* – este *esențial* acest lucru – acelea încep *să existe* și numai

acelea *există cu adevărat*, adică *din voia lui Dumnezeu*.

Lumina este desemnată ca fiind καλόν, adică *bună/ frumoasă* [1, 4].

Dumnezeu este Cel care *dă nume* luminii și întunericului [1, 5]. Dumnezeu e Cel care *poruncește crearea* oricărui *lucru nou* și tot El *îi dă un nume*. Tot ce se face de către Dumnezeu e găsit ca fiind *bun/ frumos*.

Dumnezeu e desemnat aici ca *Cel ce vorbește*, ca *Cel ce desparte apele* [1, 7], ca *Cel ce vede* [1, 4, 8, 10 etc], ca *Cel ce pune luminătorii* pe tăria cerului/ pe firmamentul ceresc [1, 17], dar Care ajunge la crearea omului și folosește *pluralul*: „Să facem *om* după chipul Nostru și după asemănare [ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα Ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν]" [1, 26].

Primele 28 de versete ale capitolului 1 reușesc să *rezume* întreaga *creație a lumii văzute* și să scoată în evidență faptul că *nicio ființă* și *niciun lucru* nu au *un alt Creator* decât pe *Dumnezeu*, Care *a poruncit* fiecărui lucru și fiecărei ființe în parte *existența* și Care a văzut că *tot ceea ce a creat* e *bun/ frumos*.

Creația are *un Creator* și ea nu are în sine nicio *deficiență*.

Omul este *făcut* de Dumnezeu și e pus *stăpân* peste creație [1, 26]. Primilor oameni li se dă *spre mâncare* iarba pământului și fructele copacilor, iar animalele și păsările sunt desemnate a fi *ierbivore* [1, 29-30]. Nimeni nu face *altceva* în afara celor *stabilite* de către El.

Fac. 2, 3 Îl prezintă pe Dumnezeu, pentru prima dată, ca *Sfințitor al zilei a șaptea* și, implicit, ca *Sfânt*, după ce în versetul anterior ni se vorbise despre Dumnezeu ca despre *Cel care Se odihnește* [2, 2].

Implicarea *mult mai directă* a lui Dumnezeu în creație se vede din aceea că Domnul *a luat țărână din pământ* și *a suflat suflare de viață* în fața omului, ca el să fie *suflet viu* [ψυχὴν ζῶσαν] [2, 7].

El l-a luat pe om și l-a pus în Paradis, pentru ca să-l lucreze și să-l păzească [2, 15]. Dar primele cuvinte adresate omului de către Dumnezeu apar în Scriptură ca *o poruncă*: „Creșteți și vă înmulțiți...” [1, 28].

Dumnezeu *poruncește* dezvoltarea neamului omenesc și *întărirea* lui, ca și faptul de *a supune pământul întru dreptate*.

Stăpânirea pământului implica *viața de sfințenie*, adică acea *însușire proprie* lui Dumnezeu, a Celui care *sfințește*.

A doua vorbire către om a lui Dumnezeu îl invită pe acesta la lucrarea unei *porunci prohibitive*. I se interzice să mănânce din *pomul cunoștinței binelui și răului* și i se spune, cu multă iubire de oameni, de ce nu trebuie *să mănânce* din el [2, 16-17].

Realitatea *morții* [2, 17] apare aici ca un lucru *în afara* lucrării lui Dumnezeu, ca *o călcare de poruncă*, ca *păcat* și *sfârșit* al vieții oamenilor. Moartea îi este prorocită omului de Însuși Dumnezeu și ea este acea realitate care îl va *copleși* pe om în momentul când *va călca* porunca Sa și va vedea că ceea ce el a

căutat este *în afara lucrării* și *voii* lui Dumnezeu.

Rânduiala dumnezeiască a creației și voia lui Dumnezeu cu omul cuprindea numai *binele, frumosul, sfințenia, odihnirea în Dumnezeu*. Omul *nu cunoștea moartea* și, în mod evident, nici *păcatul*. Tocmai păcatul avea *să nască* moartea, această realitate *contrară* voii lui Dumnezeu, dar pe care Acesta *o va îngădui*.

Fac. 2, 18 arată *grija* lui Dumnezeu față de bărbat, față de Sfântul Adam, de primul om creat de către Dumnezeu, față de Protopărintele nostru. Dumnezeu vrea ca Adam să nu fie *singur*, ci să aibă *un ajutor* [βοηθὸν] potrivit sieși.

Sfânta Eva este făcută de Dumnezeu *dintr-o coastă* a lui, în timp ce El „a pus *extaz* [ἔκστασιν] peste Adam" [2, 21].

Familia omenească este astfel *stabilită* de către Dumnezeu și, la fel, și *conviețuirea în sfințenie* a soților. Goliciunea lor nu îi făcea *să se rușineze* unul de altul [2, 25], fiindcă nu era *nimic pervers* în oamenii făcuți de Dumnezeu.

Căderea în păcat introduce însă pe om într-o stare de *conștientizare a goliciunii* sale exterioare și interioare [3, 7]. Cei doi *se ascund* de glasul Domnului Dumnezeu, Care *Se plimba* [περιπατοῦντος] prin Paradis [3, 8].

Ei *se ascund* de la fața Domnului pentru că vedeau lucrând în ei înșiși *consecințele neascultării*, roadele amare ale *căderii*.

Domnul Dumnezeu îl cheamă pe Adam și el răspunde Domnului. Dar nu mai răspunde ca până acum, când avea *intimitate*

neştirbită cu El, ci fiind *înfricoşat* de Dumnezeu, pentru că vedea *distanţa* dintre Dumnezeu şi om prin prisma *goliciunii* pe care păcatul *i-a deschis*-o în fiinţa lui [*cf.* Fac. 3, 10].

Dialogul lui Dumnezeu cu oamenii însă *continuă* și după căderea lor în păcat, dar după ce El *confirmă* vinovaţii. În cazul şarpelui, Dumnezeu apare ca *Cel ce blestemă* [3, 14].

Fac. 3, 15, în LXX, ne vorbește despre Acela care va fi *din sământa* femeii şi Care va ţine *sub supraveghere* capul şarpelui[3] pentru ca *să-l distrugă*[4]. Dumnezeu Cuvântul le proroceşte despre Sine Protopărinţilor, arătându-le că *stăpânirea Satanei* va fi *distrusă* cândva de către *El Însuși*.

Protopărinţii noştri nu sunt *abandonaţi* de către Dumnezeu. Chiar dacă păcătuiseră, Dumnezeu vedea în ei *pocăinţă* pentru ceea ce făcuseră. Dumnezeu face pentru oameni *tunici de piele* și *îi îmbrăcă* cu ele [3, 20].

Dar îi scoate din desfătarea Paradisului şi îi pune să lucreze pământul din care fuseseră luaţi [3, 23]. Porunca lui Dumnezeu e *împlinită* de către aceştia.

Dumnezeu rânduieşte *un mod de vieţuire* pentru oameni şi unii dintre oameni

---

[3] ÎPS Bartolomeu Anania vorbeşte despre *ţintirea* capului şarpelui şi a călcâiului femeii, *cf.* ed. BOR 2001.

[4] *Vulgata* însă evidenţiază pe *Ipsa*, pe *Aceasta*, adică pe *Prea Curata Fecioară* şi nu pe Αὐτός, pe *Acela*, după cum se indică şi în ed. BOR 2001, p. 25, n. e.

trăiesc în sfințenie înaintea Sa. Începând cu Cain și cu Sfântul Abel, fratele său, asistăm la *relația liturgică* a omului cu Dumnezeu. Ambii frați aduc *jertfă* [θυσίαν] lui Dumnezeu din rodul muncii lor [4, 3-4]. Însă Dumnezeu *a privit* peste Abel și peste darurile lui Abel [ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς ἐπὶ Αβελ καὶ ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ], iar la darurile lui Cain *nu a luat aminte* [4, 4-5].

Dumnezeu *nu respinge* darurile și jertfele oamenilor ci se uită *la inima* celui care vine *în fața* Lui. Din discuția lui Dumnezeu cu Cain vedem că Dumnezeu cere *iubire între frați* și *ajutor reciproc* [4, 9].

Moartea Sfântului Abel aduce asupra fratelui său, Cain, *un chin* și *o pedeapsă enorme*, pe care acesta *nu le poate duce* [4, 13]. Cain recunoaște că poate *să fie omorât* de către frații săi, dacă Dumnezeu *nu îl ajută*. El primește de la Dumnezeu *un semn minunat/distinctiv* pentru *a nu fi omorât*. Iubirea lui Dumnezeu se revelează cu putere, pentru că El nu admite *să fie omorât* cel care *l-a omorât pe cel Sfânt*.

Pentru că Sfântul Moisis vorbește despre *rodul dragostei* dintre oameni și despre *nașterea oamenilor*, prin aceasta arată că Dumnezeu *a binecuvântat* împreunarea dintre bărbat și femeie pentru *a procrea*[5].

Derularea vieții pe pământ este sub *atenta* și *prea iubitoarea supraveghere* a lui Dumnezeu. Dar Dumnezeu nu e Cineva care

---

[5] Versetele de la Fac. 4, 1, 17 vorbesc despre *cunoașterea* femeii de către bărbat în sensul *intimității conjugale*.

stă departe de om, ci *e mereu cu el* și vine *în apropierea*, în preajma lui.

Atenţia lui Dumnezeu faţă de viaţa oamenilor se vede din aceea că El a lăsat *să se consemneze* atât *bunele* cât și *relele* lor, pentru ca să *avem o perspectivă adâncă* asupra *relațiilor Sale cu lumea*, dar și asupra *răbdării* și *a dragostei Sale față de oameni*.

Fac. 4, 26 îl desemnează pe *Enos* [Ενως] drept omul care *a început*, potrivit *Vulgatei*, să cheme numele lui Dumnezeu [iste coepit invocare nomen Domini].

Însă LXX vorbește despre Enos nu ca despre cel care *a început să cheme* numele lui Dumnezeu, ci ca despre cel care *a continuat să creadă în Dumnezeu*, căci: „*a nădăjduit chemând* numele Domnului Dumnezeu [ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ]" [4, 26].

Tind să accept varianta *Septuagintei*, pentru că relaţia lui Dumnezeu cu oamenii nu a avut niciodată o *ruptură radicală*. Presupunerea unui astfel de *hiat* între Dumnezeu și om răstoarnă întreaga *înțelegere autentică* a voii și a lucrării lui Dumnezeu cu oamenii.

Dacă despre mulţi *părinți* se spune că *au murit*, în cazul Sfântului Enoh [Ενωχ] se afirmă că *a fost luat/ ridicat* [μετέθηκεν] de către Dumnezeu [5, 24]. Această *luare/ ridicare* a lui Enoh instituie *realitatea mutării și cu trupul*, nu numai *cu sufletul, la Dumnezeu*.

Avem profilată aici discuția despre realitatea *mutării la Dumnezeu* sau *în Împărăția*

lui Dumnezeu, care este subiectul *cel mai viu discutat* în viaţa unui creştin ortodox.

În Fac. 6, 3, Domnul Dumnezeu vorbeşte despre *Duhul Său* şi spune că El *nu va rămâne pururea* în oamenii din acea vreme, pentru că ei sunt *numai trupuri*. Prin aceasta se distinge radical *viaţa în Duhul* de *viaţa seculară*, de viaţa umplută de trupesc, de păcate.

Trăirea în Dumnezeu de care se ocupă lucrarea de faţă este această *trăire în Duhul lui Dumnezeu*, care ne face *să depăşim* în noi înşine patimile şi poftele care ne subjugă.

Dumnezeu *vede* înmulţirea relelor pe pământ şi e *atent* la gândurile din inimile oamenilor [6, 5]. El vrea *să șteargă*[6] *viaţa* de pe faţa pământului [6, 7].

Dar Sfântul Noe [Νῶε] *află har* înaintea Domnului Dumnezeu [6, 8] datorită *vieţii sale sfinte*.

Domnul Dumnezeu, adică *Cuvântul lui Dumnezeu*, vorbeşte către Noe şi *îi anunţă* sfârşitul lumii prin potop şi *cum să facă arca* prin care *să-şi salveze* familia sa [6, 13-21].

Domnul Dumnezeu îi vorbeşte despre *o făgăduinţă* [τὴν διαθήκην] pe care *o va face* cu Noe [6, 18] şi el se dovedeşte *ascultător întru toate* Acestuia [6, 22].

În momentul când Dumnezeu *vorbeşte* oamenilor credincioşi, cu o viaţă dreaptă, sfântă, ei se arată *ascultători* vorbirii dumnezeieşti. Relaţia lui Dumnezeu cu aceştia este una *profundă*, pentru că ei se dovedesc *uniţi*, în cugetul şi în inima lor, cu voia lui Dum-

---

[6] Ediţia BOR 2001 propune verbul *a şterge*. Ediţia BOR 1988 foloseşte verbul *a pierde*.

nezeu. Dumnezeu intră în viața lor ca *o mare încredințare* și *întărire* spre lucrul Său.

Dumnezeu *vorbește îndelung* cu Sfântul Noe, după cum va vorbi, mai târziu, cu Sfântul Moisis. Dumnezeu *Se destăinuie* lui Noe și îl învață *cum să procedeze* cu animalele, îi spune *cât va dura* potopul și că toată lumea de pe pământ *va muri* [7, 2-4]. Însă, mai întâi de toate, îl mărturisește pe Sfântul Noe ca pe un *om drept* [δίκαιον] înaintea Lui, *în generația sa* [7, 1].

Potopul biblic însă nu a fost unul *regional*. Fac. 7, 4, 21-23 arată că Dumnezeu *a șters toată învierea* [πᾶσαν τὴν ἐξανάστασιν]/ *suflarea* de pe fața pământului.

Noe *ascultă* de Dumnezeu întru toate [7, 5, 9, 16].

Domnul Dumnezeu e Cel care *închide corabia* pe dinafară [7, 16], dar tot El *Își amintește* de Noe și de cei din corabie și *oprește* apele [8, 1-2]. Domnul Dumnezeu *poruncește* supraviețuitorilor, celor mântuiți de potop, ca *să iasă* din corabie [8, 16-17].

Ca și în 1, 28, la 8, 17 Dumnezeu *poruncește* oamenilor și creației mântuite ca *să crească* și *să se înmulțească*.

Omenirea *se extinde* din nou și la fel *se înmulțesc* și animalele și păsările. Dar mai înainte de toate, Sfântul Noe face ceva *esențial* în relația sa cu Dumnezeu: zidește un θυσιαστήριον, *un altar*, și aduce *ardere de tot* din toate animalele și păsările curate [8, 20].

Iese în prim-plan *ideea de curăție* a jertfelor și de *ardere integrală* a lor.

Dumnezeu, prezentat peste tot în Scriptură în limbaj omenesc, antropomorf, *a mirosit* mireasma binemirositoare [ὠσφράνθη ὀσμὴν εὐωδίας] a jertfei lui Noe și *Se hotărăște* să nu mai *blesteme* pământul din cauza *păcatelor omenești* [8, 21].

Omul e prezentat de către Dumnezeu ca cel ce se *pleacă spre rele* din tinerețea lui [8, 21]. *Mustrarea* e îmbinată cu *iubirea Sa de oameni*. Pentru că *tinderea spre păcat* nu înseamnă și faptul că *omul nu are nicio șansă să fie Drept*. Și vedem acest lucru în persoana Sfântului Noe, care era considerat de Dumnezeu un *om drept*, deși *omul tinde spre păcat din tinerețea sa*.

Fac. 8, 22 ne vorbește despre *intrarea* în starea actuală a lumii și a pământului, în care există *un ciclu precis* al muncilor agricole, cu schimbări de temperatură, cu anotimpuri și cu o frecvență constantă a trecerii timpului.

Familia *mântuită* a Sfântului Noe e *binecuvântată* iarăși de Dumnezeu ca *să crească* și *să se înmulțească, să umple pământul* și *să-l stăpânească* [9, 1].

Binecuvântarea se traduce prin *încuviințare,* prin *umplerea de har* pentru această lucrare. Căci nu s-ar putea *înmulți* și *conduce* lumea fără *harul* și *binecuvântarea* lui Dumnezeu.

Toată zidirea fără rațiune este *supusă* omului rațional și în fața lui toți trebuie *să se îngrozească* și *să se teamă de el* [9, 2-3]. Dar aceasta se petrece *din voia lui Dumnezeu*.

Omului *i se îngăduie* să mănânce carne, dar nu *carne cu sânge* [9, 4]. Iar cel care-l

omoară pe omul făcut după chipul lui Dumnezeu, va fi omorât *tot de om* [9, 6].

Făgăduința lui Dumnezeu cu Noe, cu întreaga umanitate și cu întreaga făptură constă în aceea că *nu va mai exista potop*, adică *un alt eveniment catastrofic planetar*, care să distrugă *întreaga existență* [9, 9-11].

Semnul acestei făgăduințe e *curcubeul* [τὸ τόξον] [9, 13]. Și pe acesta Dumnezeu *l-a pus* în nor ca *semn al făgăduinței* dintre El și pământ [9, 12-17].

Prezența lui Dumnezeu este *acaparatoare* în sensul cel mai deplin. Oamenii credincioși lui Dumnezeu sunt *intimii* lui Dumnezeu și Dumnezeu *vorbește în mod direct* cu ei. Vorbirea *directă* cu Sfinții este revelarea faptului că *Dumnezeul Cel Viu* vorbește *cu cei vii* și *îi conduce*. Căci Dumnezeul Părinților noștri e *Dumnezeu puternic* ca să facă toate *câte le voiește* și pe care *le vestește* oamenilor.

Nevrod [Νεβρωδ] e desemnat de autorul nostru drept *uriaș vânător* în fața Domnului [10, 9]. Dar când oamenii pământului, care aveau o singură limbă [11, 3], vor să zidească un turn [πύργον] cu vârful până la cer, atunci Domnul *Se pogoară* la oamenii încrezători în ei înșiși [11, 5] și *constată* semeția lor.

Pluralul „Haideți *să Ne coborâm*" [11, 7], indicând Treimea persoanelor dumnezeiești, Îl arată pe Dumnezeul treimic ca pe Cel ce *amestecă* [συγχέωμεν] [*încâlcește*, *cf.* ed. BOR 2001] graiul oamenilor, ca umanitatea să nu se *autodistrugă* prin avântul ei spre *putere* și *slavă deșartă*. Domnul este Cel care creează

diferențierile lingvistice și *împarte umanitatea* în neamuri cu *particularități bine definite*[7].

Chemarea lui Avram [᾿Αβράμ] este *o despărțire* a lui de neamul și țara unde s-a născut, pentru țara pe care *i-o va arăta* El [12, 1]. Avram primește *făgăduința* că se va face din el *un neam mare* [ἔθνος μέγα], *binecuvântat* și că întru el *se vor binecuvânta* toate neamurile pământului [12, 2-3].

Avram *Îl crede* pe Dumnezeu, *crede făgăduința Lui* și *pleacă* împreună cu Lot [Λώτ] și cu toată casa și bogăția lor. Și, deși în textul sfânt nu se indică *vreo patrie nouă* pentru Avram, vedem că el este *purtat de Dumnezeu* spre Hanaan [Χανάαν] [12, 5].

Dumnezeu nu numai că *vorbește* oamenilor, dar El le și *poartă de grijă* și *îi ajută să ajungă* acolo unde El *i-a trimis*.

Când Avram ajunge în Hanaan, care era locuit pe atunci de hananei [Χαναναῖοι], Domnul *i Se arată* lui Avram la stejarul cel înalt [τὴν δρῦν τὴν ὑψηλήν] și îi spune că aceasta e *țara* pe care *i-o făgăduise* lui: cea în care el se află acum ca *un străin* [12, 7].

Arătarea, *vederea* lui Dumnezeu, e cinstită de Sfântul Avram cu *un jertfelnic* [12, 7]. Și în acest fel, *vederea lui Dumnezeu* e inclusă în *caracterul liturgic* al *relației sale cu Dumnezeu*. Acest lucru se întâmplă *în mod constant* în viețile Sfinților Vechiului Testa-

---

[7] ÎPS Bartolomeu Anania spune într-o notă de subsol: „Cu acest moment se începe nu numai *istoria limbilor*, ci și *istoria mentalităților*; când doi oameni *nu vorbesc aceeași limbă* înseamnă că ei *gândesc diferit*”, *cf.* ed. BOR 2001, p. 32, n. h.

ment. Locurile unde oameni Sfinţi au văzut *epifanii dumnezeieşti* devin *locuri de rugăciune* şi *de cinstire a lui Dumnezeu*. Acest *element tradiţional scripturalo-patristic* se perpetuează și în vremea noastră, cu multă dragoste și atenție, încât în locul unde *s-au trăit vedenii* de către anumiţi Sfinţi sau unde *se experiază o minune*, *se zideşte o Sfântă Biserică* sau o *Sfântă Troiţă*. Locul unde Dumnezeu *vorbeşte,* unde El *Se arată cuiva*, unde e *văzut* de către oameni, acela *se cinsteşte,* devine *un loc venerat*.

Lângă Betil [Βαιθηλ], Avram face *alt jertfelnic* Domnului și *cheamă* numele Său [12, 8]. Coboară în Egipt, pentru că Farao [Φαραώ] o ia pe Sfânta Sara [Σάρα] de *soţie* și *o duce în casa lui*. Domnul *îl încearcă* pe acela cu *mari necazuri* [12, 17].

Întorcându-se la altarul său din Betil, Avram cheamă iarăși acolo *numele Domnului* [13, 4]. *Jertfele* se îmbină cu *rugăciunea* și cu *viaţa curată*. Și nu putem intui *credinţa* și *viaţa* unui Sfânt dacă *nu punem la un loc* toate aspectele vieţii sale duhovniceşti.

După ducerea lui Lot în Sodoma [Σόδομα], Dumnezeu *vorbește* cu Avram și *îi reactualizează făgăduinţa* stăpânirii Hanaanului pentru vecie [13, 15]. Urmaşii săi vor fi ca nisipul pământului de mulţi şi Domnul îi poruncește să *cutreiere* ţara [13, 16-17].

El se reîntoarce în Hebron [Χεβρων], la stejarul Mamvri [τὴν δρῦν τὴν Μαμβρη], și zidește *un altar* Domnului [13, 18].

Fac. 14, 18 ni-l aduce în prim-plan pe Melhisedec [Μελχισέδεκ], regele Salimului

[βασιλεὺς Σαλημ], preotul Dumnezeului Celui Preaînalt, care *îi aduce*/ care *îi pune înainte* pâine și vin lui Avram învingătorul.

Melhisedec *îl binecuvintează* pe Avram și îi vorbește despre *Dumnezeul Cel Preaînalt* ca despre unul identic cu *Făcătorul cerului și al pământului*. Acest Dumnezeu *i-a dat să învingă* lui Avram [14, 19-20].

Binecuvântarea lui Melhisedec distinge astfel, în mod tranșant, între *dumnezeii neamurilor* și *Făcătorul cerului și al pământului*. *Dumnezeu* e numai *Creatorul lumii*. Și El e *Cel Preaînalt* și *Cel ce dă victorie* celor ce trăiesc *cu sfințenie* înaintea Sa. Cei Sfinți sunt prezentați ca fiind *în fața* Domnului, direct sub *privirea* Lui, în sensul că Dumnezeu *privește cu bucurie* spre aceștia.

Fac. 14, 22 ni-l prezintă și pe Avram vorbind în termenii lui Melhisedec. El *ridică mâna/ o întinde către* Dumnezeul Cel Preaînalt, Care a făcut cerul și pământul.

Făgăduința către împăratul Sodomei el o face *înaintea* Domnului.

La puțin timp după aceea, cuvântul Domnului a fost către Avram *în vedenie* [ἐν ὁράματι] și i-a spus *să nu se teamă*, căci El este *scutul său* și că *răsplata credinței sale va fi mare* [15, 1]. Intimitatea Sfântului Avram cu Dumnezeu apare aici exprimată cu putere. El Îl întreabă pe Domnul, pe care Îl numește *Stăpân al său*, ce îi va da, pentru că el *nu are un fiu*. În acest context, el își exprimă *îngrijorarea* că *îl va moșteni* o *slugă* a sa [15, 2-3].

Dar făgăduința lui Dumnezeu față de el e aceea că va avea *un moștenitor din coapsele*

sale și că urmașii lui vor fi *ca stelele cerului* de mulţi [15, 4-6]. Vorbirea lui Dumnezeu cu Sfântul Avram nu rămâne *fără urmări*. El *crede* lui Dumnezeu și credința lui *i s-a socotit lui întru dreptate* [ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην] [15, 6].

Fac. 15, 7 esenţializează faptul că El este Dumnezeul care *l-a scos* din ţara sa, pentru ca să moştenească Hanaanul. Avram îi răspunde cu „Stăpâne Doamne [Δέσποτα Κύριε]" și cere *un semn* din care să cunoască *adevărul* făgăduinţei Sale [15, 8].

Domnul îngăduie *un semn* pentru robul Său și Avram are o *vedenie* și frică și întuneric mare *cad* peste el [15, 12]. Domnul *îi prevestește* traiectoria urmașilor săi, suferinţele aduse de robirea poporului și eliberarea lor după 400 de ani și că el *va adormi în pace* la bătrânețe *frumoasă* [γήρει καλῷ] [15, 13-16].

În 15, 14, Domnul apare ca *Judecător* al egiptenilor, iar din 15, 16 reiese că Dumnezeu *îi așteaptă îndelung pe păcătoși* și că nu îi pedepsește *imediat*, ci când se *plinesc* păcatele lor, ca în cazul *amorreilor* [Αμορραίοι].

În ziua aceea, Domnul *a încheiat o făgăduință* [διαθήκην] cu Avram și *i-a făgăduit* pământul și neamurile care locuiau atunci pe el [15, 18-21]. Iar făgăduințele pe care Dumnezeu *le-a împlinit* cu Sfinţii Săi sunt *mărturii* ale faptului că ele *s-au împlinit* și că Dumnezeu se *ține de cuvânt* față de oameni. Dumnezeu *nu i-a minţit* pe niciunul dintre ei.

Fac. 16, 2 ne arată că Dumnezeu e *Cel ce dă femeilor să nască*. Dumnezeu e *Cel ce judecă* între oamenii aflaţi în conflict [16, 5],

pentru că El *aude necazurile* oamenilor [cf. 16, 11].

Agar [Ἀγάρ] Îl numeşte pe Domnul: *Cel care ia aminte*, Care *îl vede pe om cu adevărat*, Care *îi cunoaște* nefericirea, tristețea, nevoia [16, 13].

Pe când Avram avea 99 de ani, Domnul *i Se arată* lui şi *Se numeşte pe Sine*: „Dumnezeul tău [ὁ Θεός σου]" [17, 1]. Dumnezeu *îi vorbește despre Sine* ca despre *Cel pe care Avram Îl iubea*. Era *Dumnezeul lui* nu ca *un dumnezeu particular*, ca *un idol* sau ca *o ficțiune mentală*, ci ca Dumnezeul pe Care *El Îl cunoștea*, Care *i S-a descoperit* și pe Care el *L-a recunoscut* drept *Făcătorul* și *Stăpânul său și al întregii existențe*.

Dumnezeu *îl îndeamnă* pe Avram *să înainteze* în faptul de *a fi plăcut lui Dumnezeu* şi în *a fi fără pată* [ἄμεμπτος] [17, 1]. Prin aceasta El arată că *desăvârșirea* nu constă numai în *a avea credință dreaptă* în Dumnezeu, ci și în *a trăi o viață de sfințenie*, bine plăcând lui Dumnezeu.

Avram *cade pe fața lui* [ἔπεσεν Αβραμ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ], cade la pământ *în fața* Domnului, iar Domnul îi spune că făgăduința Sa cu el e *în vigoare*, schimbându-i numele din *Avram* în *Avraam* ['Αβραάμ], pentru că va fi *tată a mulțimi de neamuri* [πατέρα πολλῶν ἐθνῶν][17, 3-5]. Căci Dumnezeu e *Cel ce dă* și *schimbă numele*, dă nume după faptele omului și *proroceşte*, vestește mai înainte pe cele care *se vor întâmpla în viitor*. Dumnezeu *cunoaște viitorul* și *îl pregătește* pentru oameni *în mod diferit*, potrivit *faptelor lor*.

Însă făgăduința, despre care *îl asigură* în repetate rânduri pe Avraam, va fi *făgăduință veşnică* [διαθήκην αἰώνιον][17, 7].

Dumnezeu va fi *Dumnezeul lui Avraam* și *al urmașilor lui*. Dar nu unul care *se moștenește* prin tradiție însă este *o ficțiune*, un mit, ci va fi Cel care *Se va revela pe Sine* ca *Dumnezeu viu* tuturor generaţiilor care *se trag* din Avraam [17, 7-9].

Tăierea împrejur/ circumciderea este *pecetluirea* făgăduinței lui Dumnezeu cu Avraam [17, 10]. La 17, 13 se vorbeşte despre făgăduința Domnului făcută *peste* [ἐπὶ] *trupurile* fiilor lui Avraam. Cel *netăiat împrejur* va fi *stârpit* din poporul său, pentru că *a călcat* făgăduința Domnului [17, 14]. Iar *Sara* devine *Sarra* [Σάρρα], pentru că ea îi va naște *un fiu* lui Avraam [17, 15-16].

Avraam e *învățat* de Dumnezeu *să accepte* minunea, să nu i se pară *nimic imposibil* din ceea ce *îi vestește* Dumnezeu [17, 19]. El îl învață că *Dumnezeu știe gândurile din oameni* și *ceea ce cugetă aceștia în sinea lor*. Chiar dacă el *a râs* la auzirea prorociei lui Dumnezeu, aceea că *va avea un copil la adânci bătrânețí*, Dumnezeu continuă și îi spune nu numai că *va avea un copil*, ci și că el va fi *un băiat*, se va numi *Isaac* [Ἰσαάκ] şi că acest Isaac şi urmaşii lui vor avea *o făgăduință veşnică* cu Dumnezeu [17, 19].

Vedem de aici că Dumnezeul care *vorbește* cu Avraam nu are o *logică umană*, liniară, nu promite lucruri *imposibil de făcut*, ci El privește lumea *de deasupra*, știe toate și

are relații adânci, serioase, veșnice cu oamenii.

Făgăduința lui Dumnezeu cu oamenii e *o făgăduință veșnică*, pentru că Dumnezeu nu făgăduiește lucruri cu împlinire *temporală* ci *eternă*. Dumnezeu va face *o făgăduință veșnică* cu Isaac dar, în același timp, îl va binecuvânta și îl va înmulți și pe Ismail [Ισμαηλ], așa după cum Avraam *a cerut* lui Dumnezeu [17, 20].

Rugăciunile Sfinților sunt *ascultate* de către Dumnezeu. Însă Dumnezeu îi precizează Sfântului Avraam că făgăduința Sa, *legătura intimă* cu El, se va face cu Isaac, care se va naște *peste un an* [17, 21].

Discuția lui Dumnezeu cu Avraam *se încheie* și textul LXX Îl prezintă pe Dumnezeu Cuvântul ca *înălțându-Se/ suindu-Se* de la Avraam [17, 22]. Și aceasta pentru că vorbirea Lui directă cu oamenii, care se făcea prin *coborârea* și *înălțarea* lui Dumnezeu Cuvântul, *pregătea* omenirea de *venirea Lui în trup*.

Dumnezeu i-a învățat pe cei credincioși că *se pot apropia* de El, pentru că El *vine către ei*. Deși există o diferență *abisală*, fundamentală, desăvârșită, între Dumnezeu și om, totuși Dumnezeu *Se arată* lui Avraam [18, 1].

Transcendența lui Dumnezeu, starea lui Dumnezeu de a fi *mai presus de toate* câte El a făcut, nu Îl împiedică să vină *în contact direct* cu oamenii. El *coboară* la oameni fără *să piardă ceva* din măreția Sa, dar îi umple pe oameni, prin această *coborâre* a Lui la ei, *de har* și *de cunoaștere mântuitoare*.

Fac. 18, 2 ne prezintă *venirea* lui Dumnezeu la Avraam sub chipul *a trei bărbați* [τρεῖς ἄνδρες]. La vederea Lor, Avraam *aleargă* și *Îi întâmpină* și *Li se închină* până la pământ [18, 2]. Însă nu vorbește *la plural* cu cei trei ci *la singular*, spunând: „Doamne [Κύριε]" [18, 3].

Sfântul Avraam vede aici *venirea* lui Dumnezeu la el ca pe *o aflare de har* înaintea lui Dumnezeu și se recunoaște pe sine ca fiind *robul lui Dumnezeu*. Rugăciunea lui către *Dumnezeul tripersonal*, Care *i S-a arătat*, e aceea de *a nu fi trecut cu vederea* de către El [18, 3][8]. Dumnezeu îl ascultă pe Avraam și primește *ospătarea* pregătită de el, de Sarra și de cei din casa lui [18, 5-8].

Dumnezeul treimic *mănâncă* în fața lui Avraam, sub stejarul Mamvri [18, 8]. El îl încredințează pe Avraam că e *prezent* înaintea Lui și că *acțiunile* lui Dumnezeu, care sunt mai presus de tot ceea ce putem înțelege noi, sunt *reale* și nu *un miraj* sau *o halucinație* a omului. Vorbindu-i iarăși despre *nașterea* lui Isaac, Dumnezeu *dezvăluie* gândurile omenești, *suspicioase*, ale Sarrei [18, 13].

Fac. 18, 14 e *afirmarea tranșantă* din partea lui Dumnezeu că *nimic nu e cu neputință*, imposibil la Dumnezeu. Dumnezeu *dezvăluie* gândurile inimii și o *înspăimântă* pe Sarra, care neagă faptul că *râsese* [18, 15].

Din acest episod scriptural remarcăm că Dumnezeu nu îl privește pe om *epidermic*, ci

---

[8] Ediția BOR 2001 vorbește despre *neocolirea* lui de Dumnezeu.

se uită *la adâncul inimii lui*, la *așezarea lui interioară*. Relația lui Dumnezeu cu omul *înglobează* nu numai *faptele vizibile*, ușor *de reperat*, ale omului, ci și *adâncul din om*, mișcările inimii și gândurile cugetării sale.

Dumnezeul treimic *Se lasă condus*, petrecut de Avraam [18, 16]. Intimitatea lui Dumnezeu cu Avraam este subliniată aici cu putere. Dumnezeu și omul merg *împreună*, pe aceeași cale, iar El *Se destăinuie*, nu ascunde de Avraam – pe care îl numește *rob al Său* –, gândul Său vizavi de Sodoma și Gomorra [Γόμορρα] [18, 17, 21].

Poporul lui Avraam – care pentru Dumnezeu era *cunoscut* deja (înainte ca el *să existe*) ca *un popor mare* și *puternic*, prin care *se vor binecuvânta* toate neamurile pământului –, e pus *în antiteză* cu Sodoma și Gomorra.

Poporul lui Avraam are drept scop în viață *să păzească* căile Domnului și *să facă dreptate* și *judecată* [18, 19]. Viața *de sfințenie* a poporului atrage după sine *împlinirea făgăduințelor* făcute lui Avraam [18, 19].

Înainte ca el să aibă *un fiu* și ca neamul său *să se extindă*, Avraam e *învățat* de Dumnezeu că făgăduințele lui Dumnezeu cu el și cu neamul său *se împlinesc* nu *în izolare* de Dumnezeu, nu *în afara* Lui, ci numai trăind o *viață sfântă*, ascultând de Dumnezeu.

Viața cu Dumnezeu, intimitatea cu Dumnezeu pe care o promovează *făgăduința* dintre Dumnezeu și om, este o *realitate interioară* care *se revarsă în afară* și nu o *viață de fațadă*. Intrarea în posesia lucrurilor făgăduite se face prin *intimizarea* relației tale cu

Dumnezeu și prin ascultarea plină de dragoste a cuvintelor Sale.

De aceea, poporul lui Avraam *va primi* făgăduințele dacă nu va avea *păcate enorme* ca cetățile Sodomei și Gomorrei [18, 20].

Însă, cu toate că Dumnezeu *cunoștea* păcatele enorme ale acestor două cetăți, arătând prin *răbdarea Sa* față de ele *iubirea Sa prea mare* față de cei păcătoși, îl anunță pe Avraam că *Se va pogorî să vadă* dacă sunt *atât de mari* păcatele lor [18, 21].

Dumnezeu *Se pogoară* ca să vadă și să cunoască păcatele oamenilor. Judecata Sa nu este fără *cugetare* și fără *dragoste*, fără *milă infinită* față de oameni.

În LXX se prezintă *plecarea* bărbaților către Sodoma concomitent cu *rămânerea* lui Avraam înaintea Domnului [18, 22]. Însă Avraam rămâne *în fața* Lui tocmai pentru ca *să-L întrebe* despre *adâncul judecăților* Sale.

Sfântul Avraam susține că Dumnezeu nu îl va pierde *pe cel Drept* odată *cu cel păcătos*, pentru că Dumnezeu *judecă cu dreptate* [18, 23-25]. Dar Domnul spune ceva și mai mult: că El *îi va ierta* pe toți din cetate, dacă găsește acolo un număr de 50 de oameni Drepți [18, 26].

Importanța Sfinților pentru omenire reiese cu putere din sfârșitul acestui capitol. Din cauza *sfințeniei* unora nu sunt pedepsiți o *mulțime de oameni păcătoși*, care ar fi meritat *pedeapsă* pentru păcatele lor. *Drepții* sunt văzuți aici ca *stâlpii de susținere ai lumii* și ca *beneficiarii direcți* ai milei lui Dumnezeu pentru un număr mare de oameni.

Discuţia lui Avraam cu Domnul este *o discuție plină de smerenie*, de *iubire* şi de *rugăciune pentru oameni*. Sfântul Avraam *insistă* pentru locuitorii Sodomei. El cutează *să vorbească* cu Dumnezeu despre Sodoma, chiar dacă ştie că e *pământ* şi *cenușă* [ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός] [18, 27].

Creaturalitatea sa este tocmai aceea care îl face *să insiste* pentru mântuirea celor dimpreună cu el *creaţi* de Dumnezeu şi *fraţii săi*. Răspunsurile Domnului sunt *pe măsura* iubirii de oameni a lui Avraam. Logica iubirii e aceea care *vorbeşte* despre mântuirea oamenilor.

Mântuirea Sodomei nu era *o chestiune* care ar fi ținut *de numărul de oameni păcătoși* și de *mulțimea păcatelor* pe care ei le făceau, și care nu ar fi putut fi *iertate* de Dumnezeu. Pentru că nu *iertarea* lui Dumnezeu era problema, ci *lipsa de iubire* a oamenilor pentru Dumnezeu.

Avraam insistă până la numărul de *10 Drepţi* dar nu mai mult [18, 32]. El a înţeles că Dumnezeu e *Drept*, pentru că este *Iubitor de oameni*, şi că oamenii sunt cei care *nu se pocăiesc* pentru păcatele lor.

Fac. 18, 33 ni-L prezintă pe Domnul *plecând* şi pe Avraam *ducându-se la locul său*, pe când 19, 1 vorbeşte despre cei doi Îngeri care ajung, spre seară, în Sodoma.

Textul Scripturii a fost *înţeles* şi *tâlcuit corect* de Tradiţia Bisericii, unde Dumnezeu Cuvântul, însoţit de doi Îngeri, sunt *cei trei bărbaţi* care *au venit* la stejarul Mamvri şi au fost *ospătaţi* de către Avraam.

Îngerii găzduiţi de Sfântul Lot se descoperă acestuia ca cei care sunt *trimişi* [ἀπέστειλεν] de Dumnezeu ca *să piardă* cetatea [19, 13]. Domnul a avut *milă* față de Lot [19, 16], lucru *recunoscut* și de către acesta [19, 19].

Fac. 19, 22 ne descoperă faptul că Dumnezeu nu *îi pierde* pe cei *Sfinţi ai Săi* cu cei *păcătoşi*, ci aşteaptă ca Lot *să se adăpostească* în cetatea Sigor [Σηγωρ]. Dumnezeu face *să plouă* pucioasă și foc din cer peste Sodoma și Gomorra [19, 24].

Fac. 20, 3 ni-L prezintă pe Domnul *intrând* noaptea, în vis, la Abimeleh [Αβιμελεχ], căruia îi vestește moartea din cauza Sarrei. Împăratul din Gherara [Γεραρα] apare în Scriptură ca un om care a luat *cu inimă curată* pe Sarra, crezând că e *sora* lui Avraam. Domnul Însuşi spune acest lucru despre el şi faptul că El *l-a ferit* să nu păcătuiască din neştiinţă în faţa Sa [20, 6].

Pentru ca să nu moară, el trebuie *să o elibereze* pe Sarra și *să-i ceară* Proorocului Avraam *să se roage* pentru el [20, 7].

Abimeleh se dovedeşte *un om Drept*, care la rugăciunea Sfântului Avraam primeşte *vindecarea* şi *puterea de a zămisli* [20, 17]. *Rugăciunea* Sfântului se dovedeşte încă odată *izvor de binecuvântare* şi *de vindecare* pentru mai multe persoane, care *se pocăiesc* pentru o anumită faptă a lor.

Naşterea Sfântului Isaac este o *cercetare* [ἐπεσκέψατο] a Sfintei Sarra de către Domnul [21, 1]. Dumnezeu e *de acord* cu alungarea lui Ismail, pe care o dorea Sarra [21, 12]. Glasul lui Ismail, care plângea în pustiu, la umbra unei

tufe, este *auzit* de Dumnezeu [21, 17]. Dumnezeu nu face nicio *discriminare* între oameni, ci *îi ajută să trăiască*. El *deschide ochii* lui Agar şi ea vede o *fântână cu apă vie* [21, 19].

Dumnezeu este cu Ismail şi îl ajută [21, 20]. La *Fântâna jurământului* [τῷ Φρέατι τοῦ ὅρκου], Avraam *cheamă* numele Domnului Dumnezeului celui veşnic [21, 33].

Fac. 22 ne prezintă modul cum Domnul *l-a încercat* [ἐπείραζεν] pe Avraam [22, 1]. Încercarea, *ispitirea* credinţei lui Avraam, s-a concretizat în porunca aducerii lui Isaac ca *ardere de tot* [22, 2]. Avraam *a ascultat* şi *a vrut să aducă jertfă* pe fiul său [22, 3].

Dar când înalță cuțitul ca să-l junghie pe Isaac, Îngerul Domnului îi vestește că *a dovedit* că se teme de Dumnezeu și că pentru dragostea lui Dumnezeu era *în stare să-și jertfească* pe fiul său cel iubit [22, 12].

Locul unde trebuia jertfit Isaac a fost numit de Avraam: „Domnul a văzut [Κύριος εἶδεν]” [22, 14], ca expresie *a purtării de grijă* a lui Dumnezeu față de cei care *ascultă de El*.

Purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de oameni este exprimată *foarte concret* în cartea *Facerea* și nu *impersonal* sau *filosofic*. *Prezența lui Dumnezeu* nu este una care *survolează* pe deasupra lumii și care *stă departe* de om, ci este o *prezență intimă omului* și *apropiată* de el.

Domnul *Se jură pe Sine*, reînnoind făgăduința făcută lui Avraam [22, 16]. Motivul acestei *reînnoiri* a făgăduinței a fost acela că Avraam a arătat *dragoste imensă* pentru

Dumnezeu atunci când a vrut să-l jertfească pe fiul său [22, 16]. Fac. 24, 1 ni-l prezintă pe Avraam ca *foarte bătrân* şi ca *binecuvântat de Domnul cu de toate*.

Jurământul slujitorului său se face pe *Dumnezeul cerului și al pământului* [24, 3, 9]. *Alegerea* soţiei lui Isaac se face *prin rugăciune*. Slujitorul *se roagă* Dumnezeului lui Avraam *să îi arate* pe viitoarea soţie a lui Isaac [24, 12-14]. Rugăciunea interioară a slujitorului nici nu se termină bine, că și sosește Rebecca [Ῥεβεκκα] cu urciorul pe umăr, pentru ca să ia apă [24, 15].

Dumnezeu *răspunde cu promptitudine* la rugăciunile care necesită *rezolvare imediată*. El arată oamenilor *calea cea dreaptă*, celor care *își pun nădejdea* în El.

Slujitorul, aflând că Rebecca este *fiica* lui Batuil [Βαθουηλ], se închină [προσεκύνησεν] Domnului și *Îl binecuvintează* pe Domnul Dumnezeu, Cel drept și adevărat [24, 26-27]. Slujitorul lui Avraam *recunoaște* că Dumnezeu *i-a deschis calea* spre soția lui Isaac [24, 27, 48].

Fac. 25, 11 vorbeşte despre *binecuvântarea* lui Dumnezeu venită peste Isaac. Sfântul Isaac se roagă Domnului pentru Sfânta Rebecca, care era stearpă, și Domnul *ascultă* rugăciunea sa și aceea *zămislește* [25, 21]. Însă în pântece are doi fii și de aceea *întreabă despre ei* pe Domnul. Domnul îi spune că *se vor naște* două neamuri din copiii pe care Rebecca îi are în pântece și că cel mai mare *va sluji* celui mai mic [25, 22-23].

Domnul Se arată lui Isaac și îi spune *să nu coboare* în Egipt din cauza foametei din țară [26, 1-2]. El îi făgăduieşte că *va fi cu el* şi că *îl va binecuvânta*, împlinind făgăduința cu care *S-a jurat* tatălui său Avraam [26, 3-5]. Făgăduința lui Dumnezeu cu Avraam e *respectată* și de către Isaac. Iar Domnul binecuvintează cu multe daruri pe Isaac în Gherara [26, 12].

Într-o noapte, Domnul *i Se arată* lui Isaac și *i Se prezintă* ca *Dumnezeul lui Avraam* [26, 24]. Domnul îi spune că nu trebuie *să se teamă de nimic*, pentru că *El este cu sine* şi că *îl va binecuvânta* datorită tatălui său [26, 24]. Isaac face un jertfelnic și *cheamă* numele Domnului acolo unde Dumnezeu *i S-a arătat lui* [26, 25]. Tradiţia *ridicării de jertfelnice* lui Dumnezeu, pe care o găsim la Abel şi Cain, se perpetuează în timp. *Jertfa* şi *rugăciunea* către Dumnezeu merg mână în mână cu *credinţa în Dumnezeu*, cu *dragostea față de El* și cu *viața de sfințenie*.

Când Iacov [Ἰακώβ] îi aduce mâncarea tatălui său Isaac, prin care el dorea *să câştige binecuvântarea* acestuia, atunci îi spune că Domnul Dumnezeul său, al lui Isaac, *i-a scos în față* vânatul [27, 20]. Iacov *își impropriază* relaţia cu Dumnezeul tatălui său.

Mirosul hainei lui Iacov, remarcă Sfântul Isaac, este ca *un pământ plin de binecu-vântarea lui Dumnezeu* [27, 27]. Pământul, ca și sufletul omului, *se umple* de harul și de binecuvântarea lui Dumnezeu.

Binecuvântarea lui Isaac față de Iacov cuprinde toată *bunăvoirea* lui Dumnezeu față de el [27, 28-29].

Însă din cererea lui Isav [᾿Ησαῦ], observăm că *binecuvântarea părintească* nu însemna *o simplă cutumă*, care nu transmitea *nimic real* fiului și care *nu aducea nimic* de la Dumnezeu, ci, dimpotrivă, că ea era *o rugăciune* și *o prorocire a viitorului* [27, 37].

La plecarea lui Iacov în Mesopotamia [Μεσοποταμία], Isaac [᾿Ισαάκ] îl binecuvintează iarăși pe acesta, rugându-se ca Dumnezeu să-l binecuvinteze pe Iacov cu *binecuvântarea lui Avraam* și să primească *pământul făgăduit* [28, 1-5]. Se observă în mod *foarte clar* faptul că *binecuvântarea* lui Isaac este *o punere* a lui Iacov în slujba lui Dumnezeu și *o încuviințare* a faptului ca acest fiu al său să fie *moștenitorul relației sale* cu Dumnezeu și *a făgăduințelor Sale* cu neamul lui Avraam.

Plecarea lui Iacov din casa părintească e urmată imediat de *revelarea personală* a lui Dumnezeu față de el în timpul somnului [28, 12].

Iacov vede *o scară* care unea cerul cu pământul și pe *Domnul* în vârful scării, care îi spune *să nu se teamă*, căci El este *Dumnezeul lui Avraam* și *al lui Isaac* și că *îi va da pământul* pe care doarme acum [28, 12-13].

Din *descoperirea* Domnului către Iacov [28, 15] se desprinde faptul că el e *moștenitorul făgăduințelor* lui Dumnezeu, făcute anterior lui Avraam și Isaac. Dumnezeu nu mai face *o altă făgăduință* cu el, ci doar *îi confirmă* derularea făgăduințelor anterioare și

îl asigură de *purtarea Sa de grijă permanentă*. Această vedenie *îl încredințează* pe Iacov de faptul că Dumnezeul părinților Lui nu e *o fantezie moștenită ereditar* și că așteptările lor nu au fost *simple iluzii*. Prezența lui Dumnezeu *îl copleșește* pe Iacov, care *se trezește* și spune că acolo, în acel loc, *este Domnul* iar el *nu știa* mai înainte acest lucru [28, 16].

Întâlnirea cu Domnul a Sfântului Iacov e *întâlnirea cu un Dumnezeu familiar*, cu un Dumnezeu *viu* și *iubitor*, cu un Dumnezeu care *promite lucruri adevărate* și *le împlinește*.

Tocmai de aceea, primul lucru pe care îl face Domnul este acela de *a-i alunga teama* lui Iacov și de *a-l umple* de fericirea credinței și a nădejdii în El.

Însă, *sesizarea* lui Dumnezeu, conștientizarea lui Dumnezeu, *îl umple de spaimă* pe Iacov [28, 17]. Sfântul Iacov nu trăiește spaima pe care o ai în fața unei prezențe *învăluite în ceață*, adică *o spaimă demonică*, de *tip horror*. Ci, dimpotrivă, trăiește *adâncul* descoperirii lui Dumnezeu, prezența Sa mai presus de orice analogie, care *îți răpește mintea* într-o *dragoste covârșitoare* pentru El.

Tocmai de aceea, el *nu o ia la fugă*, nu părăsește locul unde *i S-a descoperit* Dumnezeu, ci se umple de *înfiorarea prezenței Lui*, spunând că aici e *casa lui Dumnezeu* [ἢ οἶκος Θεοῦ], e *poarta cerului* [ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ] [Fac. 28, 17].

Pe acel loc, Sfântul Iacov ridică *un stâlp*, peste care *toarnă untdelemn* [28, 18]. Acolo Iacov *se roagă* Domnului și spune că Domnul va fi *Dumnezeul său* și că Îi va da *zeciuială* lui

Dumnezeu și că acest loc va fi *casa Lui*, dacă *îl va juta întru toate* [28, 20-22].

Descoperirea lui Dumnezeu față de Iacov *nu înlocuie* purtarea Sa de grijă permanentă față de el. Ci descoperirea dumnezeiască *îl încredințează* pe Iacov de realitatea lui Dumnezeu.

Însă purtarea Sa de grijă *îl intimizează* pe acesta cu Dumnezeu. Iar rugăciunea sa nu Îl pune *la încercare* pe Dumnezeu ci precizează că omul *are nevoie* de simţirea Lui permanentă, de ajutorul Său susţinut. Relaţia omului cu Dumnezeu nu doreşte *nicio fisură* și nu cere niciun *moment de îndepărtare* a lui Dumnezeu de noi.

Copiii Liei [Λεια] au nume care *amintesc* de *rolul lui Dumnezeu în viața ei* [29, 32, 33, 35; 30, 17, 20]. Această tradiţie o vedem coborând de la Sfinţii noștri Protopărinţi, care au văzut în copiii lor niște *semne vădite* ale bunăvoinței dumnezeiești. Copiii sunt văzuţi ca *răspunsuri* ale lui Dumnezeu la *rugăciunile* părinţilor lor şi ca un *mod de evidențiere* a lucrării lui Dumnezeu cu oamenii.

Și copiii Vallaei [Βαλλα], roaba Rahilei [Ῥαχήλ], au nume care *laudă* voia și lucrarea lui Dumnezeu cu ea [30, 6, 8; 30, 23]. Iar Dumnezeu e prezentat în Fac. 30, 22 ca *Cel ce ascultă rugăciunile* și *dă celor sterpe*, ca Rahil, *să nască prunci*.

Laban [Λαβαν] *recunoaște*, prin semnele făcute de Dumnezeu, că Dumnezeu *a binecuvântat* casa sa prin venirea lui Iacov [30, 27]. El a sesizat că toate *schimbările în bine*

petrecute în casa lui sunt *semne ale prezenței lui Dumnezeu*, Căruia Iacov *Îi slujește*.

Dar când Laban începe *să-l invidieze* pe Iacov, Domnul *îl trimite* pe Iacov în țara părinților lui și îi promite că *va fi cu el* [31, 3]. Iacov îi spune Rahilei și Liei că Dumnezeul tatălui său *este cu el* [31, 5] și că Dumnezeu *nu i-a dat*[9] lui Laban *să îi facă vreun rău* [31, 7]. Dumnezeu a fost *cu el* și *nu a îngăduit* niciun rău asupra lui. Ba, dimpotrivă, spune Iacov, Dumnezeu *a luat* vitele lui Laban și *i le-a dat* lui [31, 9].

Dumnezeu *răsplătește* credința lui Iacov și *îndreaptă* nedreptatea ce i se făcea, prin aceea că *înmulțește* turma lui în defavoarea lui Laban, socrul său, care *profita* de *prezența* și *de munca lui*.

Iacov vorbește soțiilor sale despre *vedenia* ce o avusese în vis [Fac. 31, 10]. Căci a văzut pe *Îngerul lui Dumnezeu* [ὁ Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ] [31, 11] în vis, care i-a vorbit *ca din partea lui Dumnezeu* [31, 11-13] și i-a spus că Dumnezeu *a văzut nedreptatea* pe care i-a făcut-o Laban și că El este Dumnezeul care *i S-a arătat* „în locul lui Dumnezeu” [ἐν τόπῳ Θεοῦ] [31, 13], adică *în Betil*.

Fac. 31, 12 se încheie cu accentuarea faptului că Dumnezeu *a văzut* situația lui Iacov. Fac. 31, 13 începe tot cu reamintirea unei *vederi*, a vederii lui Iacov din Betil. Dumnezeu, Cel care *a văzut* nedreptatea care i se făcea lui Iacov, este Cel care *a fost văzut* de către Iacov în Betil. Dumnezeu *vede ce se*

---

[9] În comparație cu LXX, în ed. BOR 1988 și 2001 există varianta: „nu i-a îngăduit”.

întâmplă cu Sfântul Iacov și *Se lasă văzut de către Sfânt*. *Locul lui Dumnezeu* este locul unde El *i S-a arătat în vedenie* lui Iacov. Vedenia naște *un loc* al lui Dumnezeu sau *locul lui Dumnezeu* este acolo unde El *Se face cunoscut*, unde Acesta *Se revelează* oamenilor.

Dumnezeu îi reamintește lui Iacov faptul că *i S-a arătat* în Betil și că el i-a ridicat un stâlp pe care a turnat untdelemn și că acolo *s-a rugat cu jurământ* către El[10], *cf.* 31, 13. Îngerul lui Dumnezeu îi poruncește *să iasă afară* din acest pământ și să meargă acolo unde el *s-a născut*, pentru că Dumnezeu *va fi cu el*, *cf.* 31, 13.

Cele două soții ale lui Iacov sunt *alături de el* și consideră că *bogăția* [τὸν πλοῦτον] și *slava* [τὴν δόξαν] pe care Dumnezeu *a luat-o* de la tatăl lor și *le-a dat-o lor* este *a lor* și *a copiilor lor* și *se supun* voii lui Dumnezeu vestite lui Iacov [31, 14-16].

Sfântul Iacov *explică* soțiilor sale *revelațiile* avute de el și *interioritatea* sa, pentru ca să capete *o adeziune puternică*, totală din partea lor. Cele două Sfinte Femei

---

[10] În ambele ediții românești citate anterior se vorbește despre *făgăduința* pe care Iacov a făcut-o lui Dumnezeu. În LXX nu e vorba despre făgăduință ci despre *rugăciunea* și *jurământul* lui Iacov în fața lui Dumnezeu. În VUL avem de-a face cu *votus vovisti*, adică: *s-a jurat cu jurământ*.

Însă, dacă gândim la un loc toate aceste *variante textuale* ale Scripturii, ajungem să înțelegem că Iacov *s-a rugat* și *a făgăduit*, s-a jurat în fața lui Dumnezeu. *Rugăciunea* cuprinde și *cererea* și *făgăduința* și *jurământul*.

înțeleg voia lui Dumnezeu și *se supun* lui Dumnezeu și bărbatului lor.

Laban îl ajunge pe Iacov din urmă în muntele Galaad [Γαλαάδ] [31, 23]. Dar Dumnezeu i Se arată lui Laban în vis și îi spune *să aibă grijă* să nu vorbească *de rău* pe Iacov [31, 24].

Dumnezeu i Se arată lui Laban pentru ca să îi vorbească despre *sfințenia* lui Iacov și să îi dovedească încă odată faptul că acesta este *plăcutul* lui Dumnezeu. Laban îl mustră însă pe Iacov și îi spune că s-a comportat ca *un nebun* [31, 26-28], atunci când a fugit de la el și *îi narează* visul avut [31, 29].

Laban îl prezintă pe Dumnezeul care i-a vorbit drept *Dumnezeul tatălui* lui Iacov [31, 29].

În această situație, Iacov îi răspunde lui Laban *cu mânie sfântă*, dreaptă, și îi spune că în cei 20 de ani de slujire a sa față de Laban, „Dumnezeul tatălui meu Avraam și frica lui Isaac [ὁ Θεὸς τοῦ πατρός μου Αβρααμ καὶ ὁ φόβος Ισαακ][11]" [31, 42] a fost cu el.

Dumnezeu *a văzut* umilirea și munca mâinilor lui Iacov și de aceea *l-a pedepsit*[12] pe Laban [31, 42].

Conștiința *prezenței lui Dumnezeu* în viața sa iese în evidență cu putere din mărturia lui Iacov.

---

[11] ÎPS Bartolomeu Anania spune în n. f, p. 56, *cf.* ed. BOR 2001, că expresia „frica lui Isaac" [ὁ φόβος Ισαακ] se regăsește numai în Fac. 31, 42 și 53. Expresia are înțelesul: *Cel de care se temea Isaac*. Dumnezeul de care se temea Isaac.

[12] Ed. BOR 2001: *l-a mustrat*.

Iacov îl ia drept *martor* [μάρτυς] pe Dumnezeu la 31, 44 și face *Movila martorului* [Βουνὸς μάρτυς] [31, 47].

El îi spune lui Laban că „Dumnezeul lui Avraam și Dumnezeul lui Nahor [Ναχώρ]” *va judeca* între ei amândoi, *cf.* 31, 53. Iacov *se jură* pe „frica tatălui său Isaac” [31, 53], adică pe *Dumnezeul de care se temea Isaac*.

Clipa despărțirii lui Iacov de Laban e momentul unei *întâlniri dumnezeiești*, speciale, a lui Iacov: el vedea în fața sa „παρεμβολὴν Θεοῦ [oștirea/ armata lui Dumnezeu]” [32, 2]. Aceasta era *adunată la un loc*, ca o *tabără* și el este *întâmpinat* de „Îngerii lui Dumnezeu” [οἱ Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ] [32, 2].

Când Iacov vede această *priveliște dumnezeiască*, el o denumește „tabăra lui Dumnezeu” [32, 3] și pune acelui loc, unde îi văzuse pe Sfinții Îngeri, numele de *Tabere* [Παρεμβολαί], *cf.* 32, 3.

Rugăciunea lui Iacov de la Fac. 32, 10-13 are în centrul său pe *Dumnezeul părintelui său Avraam* și *al părintelui său Isaac*, pe *Domnul*, *cf.* v. 10. Dumnezeu este *Domnul*. Dumnezeu este Domnul, Cel care *i-a vorbit* și lui în mod direct. Dumnezeu este *Domnul părinților săi* dar și *al lui*, Cel care *i-a vorbit direct*.

Pe de o parte, avem un *Dumnezeu al Tradiției*, pentru că El este *Dumnezeul Părinților* lui, Dumnezeul care *le-a vorbit* și *i-a călăuzit* pe Părinții lui, dar, pe de altă parte, El este *Dumnezeul viu al vieții lui*, al clipei, al momentului, pentru că El *i-a vorbit în mod personal*.

În rugăciunea Sfântului Iacov se îmbină *Tradiția* cu *experiența personală*, așa cum *se îmbină* acestea în *cultul ortodox* și în *viața oricărui creștin ortodox* în parte. Noi ne închinăm unui Dumnezeu *al Părinților noștri*, dar pe Care Îl experiem ca pe *un Dumnezeu viu*, personal, copleșitor, Care este *în relație permanentă* cu noi.

Într-un moment ce părea *de cumpănă*, hotărâtor pentru viața sa, Sfântul Iacov *se adresează în rugăciune* Dumnezeului care *îi poruncise* să revină în țara lui. Și el scoate în evidență cu această ocazie *făgăduința* lui Dumnezeu față de sine, aceea că *va primi cele bune*, că Dumnezeu *îi va face cele bune*, dacă *Îl va asculta* și *se va întoarce în țara lui*.

Când Isav[13] era văzut de Iacov drept *arma* prin care se aștepta să își găsească sfârșitul, el strigă către Dumnezeul care *i-a făcut promisiuni*, pentru că i se părea că *moartea* nu înseamnă *împlinirea făgăduinței* de a ajunge *cu bine* în pământul său natal. În fața Domnului său, Sfântul Iacov se vede *nevrednic*[14] față de toată *dreptatea* și *adevărul* pe care El le-a *arătat* față de sine, *copilul* sau *robul Său* [παιδί Σου], *cf.* 32, 11.

Faptul de a avea *toată dreptatea* și *tot adevărul* sunt recunoscute de 32, 11 drept *amprente personale* ale Domnului. Dumnezeu are *toată dreptatea* [πάσης δικαιοσύνης] și *tot adevărul* [πάσης ἀληθείας] [32, 11]. Însă această *dreptate* a lui Dumnezeu și *adevărul Său*,

---

[13] *Cf.* LXX, Fac. 32, 9.

[14] Avem aici verbul ἱκανόω, care este folosit cu sensul *vredniciei* și în Col. 1, 12 și II Cor. 3, 6.

promisiunile Sale pline de adevăr, *au legătură* cu Iacov, cu *omul*, şi nu sunt *amprentele abstracte* ale unui *Dumnezeu abstract* şi *distant* faţă de noi.

Modul minunat în care trece Iordanul, cu ajutorul toiagului [32, 11], se leagă de cererea de *a fi scăpat* de mâna fratelui său [32, 12].

Finalul rugăciunii are în vedere *scăparea sa* şi *a familiei sale de moarte*, pentru ca să se împlinească *făgăduinţa* lui Dumnezeu cu el [32, 12-13][15]. *Făgăduinţa* Domnului era concretizată în faptul că neamul său va fi *ca nisipul mării*, că va fi *numeros* [32, 13].

Fac. 32, 25-31 conţine episodul *foarte tainic*, foarte adânc în semnificaţii teologice, în care Sfântul Iacov s-a luptat cu un Om[16], toată noaptea, până în zorii zilei. Iacov, fiind singur, se luptă cu un Om, spune v. 25. Am scris cuvântul om *cu majusculă* pentru a indica faptul că nu era *un om*, ci era cineva care *părea om*.

Avem imperfectul lui παλαίω, pe ἐπάλαιεν [32, 25] pentru a desemna *lupta* şi acest verb conţine în el o mare greutate pentru înţelegere, pentru că Iacov se bate cu cineva care *nu e om*, ci Îl va recunoaşte ca fiind *Dumnezeu*, *cf.* v. 31.

V. 26 creşte nivelul *de taină* al contextului, pentru că *Cel care se luptă cu*

---

[15] Versiunile româneşti sunt *decalate cu un verset* faţă de LXX.

[16] ÎPS Bartolomeu Anania traduce prin *Cineva* în ed. BOR 2001, la Fac. 32, 24. La fel a făcut şi ed. BOR 1988.

Iacov vede că nu poate *să îl învingă*. În această situaţie, El *se atinge* de lăţimea coapsei lui [τοῦ πλάτους τοῦ μηροῦ αὐτοῦ] şi *i-a amorţit* lăţimea coapsei în timp ce *se lupta* cu El. *Vitejia*, încordarea Sfântului Iacov, curajul său se văd din plin în acest context. Dar se vede și *încrederea* lui în Dumnezeu, din dialogul pe care îl are cu Cel cu care se luptase. *Omul* cu care se lupta era, cu siguranţă, Îngerul lui Dumnezeu, fapt pentru care Iacov își va socoti lupta sa ca o *luptă cu Dumnezeu*, *cf.* v. 31.

Acela cere *să îl lase să plece* pentru că s-au ivit zorile, însă Iacov nu îl lasă să plece până ce nu *îl binecuvintează*, *cf.* v. 27. *A cere binecuvântare de la cineva cu care rivalizezi* e un semn că Iacov înţelesese că adversarul său nu e *un om*, ci o *Putere cerească*. Cel cu care se luptase *îi schimbă* numele din *Iacov* în *Israil* [Ἰσραήλ] (32, 29).

Rivalul său îl binecuvintează schimbându-i numele, și pentru că a fost *puternic cu Dumnezeu*, el îi proroceşte că *va fi puternic şi cu oamenii*, *cf.* v. 29.

Sfântul Iacov dovedeşte din plin în v. 30 *îndrăzneala sa către Dumnezeu*, pentru că Îi spune acestuia: „Vesteşte-mi [ἀνάγγειλόν] numele tău!”. *Rivalul* nu îi spune numele[17] dar *îl binecuvintează* în acel loc pe Iacov [32, 30].

În 32, 31, acel *Cineva* nu mai apare în cadru, ci numai Iacov, care numeşte *locul*

---

[17] În ediţiile sinodale româneşti există expresia „El e minunat”, ca răspuns la întrebarea lui Iacov. Însă în LXX nu apare un astfel de răspuns din partea *Rivalului* lui Iacov.

bătăliei cu El drept *Faţa lui Dumnezeu* [Εἶδος Θεοῦ], pentru că „L-am văzut pe Dumnezeu *faţă către faţă* şi *a fost mântuit* sufletul meu [εἶδον...Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον καὶ ἐσώθη μου ἡ ψυχή]” [32, 31].

Realitatea *vederii lui Dumnezeu* din 32, 31 e pusă în legătură directă cu *mântuirea personală*. Cel care *Îl vede* pe Dumnezeu *se mântuieşte*, pe când *lupta împotriva lui Dumnezeu* se transformă la Iacov, în cele din urmă, în *acceptarea Aceluia* și *în cererea binecuvântării Sale*. *Realitatea mântuirii*, pentru Iacov, constă în aceea că *primește binecuvântarea Aceluia* cât și darul *rămânerii în viață* după o astfel de confruntare, rămânând în acest fel sub *purtarea de grijă a lui Dumnezeu*. *M-am mântuit*, spune Iacov, *pentru că am văzut pe Dumnezeu. M-am luptat cu El și totuși El m-a lăsat viu și mi-a dat încredere, certitudine*.

Textul *Facerea* nu soluționează *necunoscuta* pasajului. Nu ni se spune *cine* este Cel cu care *s-a luptat* Iacov. Însă autoritatea Lui în fața lui Iacov este *maximă*, pentru că Iacov *acceptă* binecuvântarea Aceluia și *schimbarea numelui* său de către El. Iacov pune nume *teoforic* locului în care a avut această *descoperire dumnezeiască*, așa cum făcuse şi în alte dăţi.

Mai mult, în 32, 33 ni se spune că fiii lui Israil *nu mai mănâncă* tendonul/ mușchiul/ nervul amorțit [τὸ νεῦρον ὅ ἐνάρκησεν] – se presupune că de *la animale* și *păsări* – din cauza *rănii* pe care o suportase Iacov de la Acela.

Când Isav s-a întâlnit cu Iacov și l-a îmbrățișat cu dragoste și a căzut pe gâtul său, plângând amândoi [33, 4], el l-a întrebat pe fratele său *cine sunt* femeile și copiii care erau cu el [33, 5]. Iar Iacov îi răspunde: „Copiii cu care *l-a miluit* Dumnezeu pe robul tău” [33, 5]. Pentru că în viziunea Sfântului Iacov, copiii sunt *daruri* de la Dumnezeu și nu *posesiuni* ale părinților. Iar Iacov se raportează la *mila lui Dumnezeu* pentru a vorbi despre *copiii săi*.

În 33, 10, Iacov îi spune lui Isav că *vederea feței sale* i-a fost ca *vederea feței lui Dumnezeu*. Și aceasta, pentru că l-a văzut cu *mare dragoste* și *bucurie* pe fratele său.

Expresia πρόσωπον Θεοῦ [fața lui Dumnezeu], deși *neexplicată* de Iacov, este *cea mai bună comparație* pentru *a-și împărtăși* dragostea față de fratele său. Și eu consider că aceasta este o exprimare *dintre cele mai puternice* ale dragostei pe care o găsim în Scriptură, atâta timp cât *vederea lui Dumnezeu* e *însăși împlinirea* creștinului ortodox. Iacov se simte *miluit* de către Dumnezeu și *îndestulat* întru toate [33, 11]. De aceea el *dă binecuvântări* [τὰς εὐλογίας], adică *daruri* fratelui său [33, 11].

Din 33, 19-20 aflăm că Iacov a cumpărat *un teren de locuit* de la Emmor [Εμμωρ], fiul lui Sihem [Συχέμ], și a ridicat acolo *un jertfelnic*, unde a chemat pe Dumnezeul lui Israil.

Expresia „τὸν Θεὸν Ισραηλ” [33, 20] ne arată faptul că Iacov începuse să se numească pe sine *Israil*, așa cum îi spusese *Cel cu care se*

luptase, și că *Dumnezeul său* era *Dumnezeul tuturor*. *Dumnezeul lui Israil* este Dumnezeul care *a vorbit* cu Israil și nu Dumnezeul pe care *l-a inventat* Israil.

Și acest lucru trebuie să fie *bine înțeles* de către noi: faptul că în Vechiul Testament, credincioșii lui Dumnezeu *își personalizau numele* prin relația lor cu Dumnezeu și când urmașii lor vorbeau despre *Dumnezeul lui Avraam, Isaac și Iacov*, nu vorbeau despre un Dumnezeu pe care *l-ar fi inventat* aceia, ci despre Dumnezeul care *le-a vorbit* și *li S-a făcut cunoscut acelora*. Același Dumnezeu S-a făcut cunoscut Protopărinților noștri și tuturor Patriarhilor, Prorocilor și poporului lui Israil. Nu *altul* diferit de *El*, ci *Același S-a făcut cunoscut tuturor*!

Fac. 35 începe cu porunca lui Dumnezeu către Iacov ca să meargă în Betil [Βαιθηλ] și să locuiască acolo și să facă *un jertfelnic* lui Dumnezeu [35, 1].

Care Dumnezeu? „Care *ți S-a arătat* în [timp ce] fugeai de la fața lui Isav, fratele tău" [35, 1]. Dumnezeu este Cel care *Se arată* oamenilor și *Care reconfirmă arătările Sale anterioare*. Dumnezeu *se adresează* lui Iacov, *îi poruncește*, pentru că are *intimitate* cu el și știe că *va împlini voia Lui*.

După primirea acestei porunci dumnezeiești, în 35, 2 Iacov *poruncește* la rândul său casei sale și tuturor care erau cu el, ca *să scoată* din mijlocul lor „dumnezeii cei străini" [τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους], să se curățească și să își schimbe veșmintele lor.

Idolii nu sunt *nimic* în comparaţie cu *puterea* şi *porunca* lui Dumnezeu. Ei sunt *scoşi* din mijlocul poporului, pentru că poporul va merge în Betil, pentru ca să facă *un jertfelnic* lui Dumnezeu.

Iar în 35, 3, Iacov Se referă *în mod personalizat* la Dumnezeu, din *interiorul relaţiei sale* cu El, numindu-L pe Acesta drept „Cel care *m-a ascultat* în ziua necazului, Care *a fost împreună cu mine* şi *m-a păzit* în calea în care am umblat".

Cunoaşterea lui Dumnezeu este *o cunoaştere personală*, directă, suplă, intimă. Iacov *Îl cunoştea* pe Dumnezeul său *din ajutorul* pe care i l-a dat şi *din liniştea* pe care i-a adus-o. Dumnezeu ascultă rugăciunile celui în necaz. El este împreună cu cel în nevoie. El îl păzeşte şi merge cu omul credincios pe calea sa.

Dumnezeii cei străini şi cerceii femeilor, indubitabil cu o încărcătură religioasă păgână[18], au fost ascunşi sub terebintul din Sihem[19] de către Iacov [35, 4]. Când Israil a plecat din Sichimos [Σικιμος], spune 35, 5, s-a făcut *o frică a lui Dumnezeu* [φόβος Θεοῦ]

---

[18] Lucru pe care îl mărturiseşte şi ÎPS Bartolomeu Anania în ed. BOR 2001, n. c, p. 60.

[19] În ed. BOR 1988 şi 2001 avem de-a face cu *stejarul din Betel*.

În LXX e vorba de terebint [τὴν τερέμινθον], *un arbore răşinos* din care se extrage *terebentina* şi unele substanţe *tanante*, adică substanţe care sunt folosite la *tăbăcirea pieilor crude*, *cf. DEX 2009*. *Terebentina* este un lichid incolor, cu miros pătrunzător, obţinut prin distilarea răşinii şi se foloseşte în industrie şi în medicină, *cf. Ibidem*.

peste orașele dimprejur, fapt care le-a determinat *să nu se lupte* cu el. *Frica* acestor locuitori era *de la Dumnezeu*, provocată de către Dumnezeu, și nu era *o frică oarecare*.

Iacov ajunge la Betil și zidește acolo *un jertfelnic* lui Dumnezeu, Celui care *i Se arătase* pe când fugea de Isav [35, 6-7].

În 35, 7 avem verbul ἐπιφαίνω pentru a vorbi despre *revelarea personală* a lui Dumnezeu în fața lui Iacov. Dumnezeu S-a arătat, i-a apărut, i S-a descoperit, *i S-a dezvăluit pe Sine* lui Iacov.

Fac. 35, 9-12 reprezintă *o altă arătare* a lui Dumnezeu în fața lui Iacov, după ce acesta s-a întors din Mesopotamia Siriei [v. 9]. Pentru această *nouă revelație* se folosește verbul ὁράω în v. 9. În v. 10 se reconfirmă *schimbarea de nume* a lui *Iacov* în *Israil*. În v. 11, Dumnezeu îi spune lui Iacov: „Eu sunt Dumnezeul tău [Ἐγὼ ὁ Θεός σου]", îi binecuvintează *înmulțirea* poporului și îi prevestește că se va naște din el *mulțime de neamuri* și *de împărați*.

Dumnezeu îi reconfirmă schimbarea de nume, un nume *al virtuții sale*, îi reconfirmă faptul că este *Dumnezeul său*, îi prevestește *slava* pe care o va avea prin urmașii săi, pentru ca în v. 12 să îi reconfirme faptul că *pământul făgăduit* lui Avraam și Isaac i-l va da lui și urmașilor lui *spre moștenire*.

Dacă în 35, 9 se spune că *Dumnezeu i S-a arătat lui Iacov*, în 35, 13 avem următorul conținut: „Și *S-a înălțat* Dumnezeu de la el, din locul [în] care *a vorbit* cu el [ἀνέβη δὲ ὁ Θεὸς ἀπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἐλάλησεν μετ'

αὐτοῦ]”. Avem de-a face aşadar cu *descrierea vedeniei* Sfântului Iacov în care Dumnezeu *i S-a arătat* şi *a vorbit cu el*.

Din 35, 14-15 aflăm că, pe acel loc unde Dumnezeu *vorbise* cu Israil, acesta a ridicat *un stâlp de piatră*, a turnat peste el ofrandă de băutură şi ulei şi l-a numit *Betil*. Se observă că locul unde Dumnezeu i-a vorbit *a fost sfinţit* prin aceste turnări cu un caracter liturgic.

Ridicarea stâlpului și turnările aveau *un caracter liturgic*, de închinare, pentru Israil și nu reprezentau o *simplă comemorare* a faptului epifanic. El considera locul *sfânt* și *demn de sfințenie*, pentru că acolo *i Se arătase* Dumnezeu și *îi vorbise*.

În 38, 7, *prezența lui Dumnezeu* e pomenită în legătură cu Ir [Ἤρ], primul fiu al lui Iudas [Ἰούδας]. Acesta a fost rău *înaintea Domnului* [ἐναντίον Κυρίου], fapt pentru care Dumnezeu *l-a omorât* pe el[20].

Avem, deopotrivă, pe Κυρίου dar și pe Θεός în cadrul versetului. E pedepsit cu moartea cel care *păcătuiește sistematic* înaintea lui Dumnezeu.

Când Avnan [Αυναν][21] *își varsă sământa pe pământ* pentru ca *să nu ridice urmași* fratelui său [38, 9], Sfântul Moisis scrie: „Și

---

[20] În ed. BOR 1988 se păstrează această *nuanţă directă* a textului din LXX: că Dumnezeu *l-a omorât* pentru păcatele lui.

Ed. BOR 2001 *atenuează* această *directețe*, vorbind despre faptul că „Dumnezeu *a făcut ca el să moară*”. Însă, în esenţă, avem de-a face cu acelaşi lucru: Dumnezeu e Cel care *hotărăște* viața și moartea oamenilor.

[21] În ed. BOR 1988 și 2001: *Onan*.

rea s-a arătat [această faptă] *înaintea* lui Dumnezeu, încât a făcut [ca] şi acesta *să moară*" [38, 10]. Dumnezeu hotărăşte *numărul de zile* al celor păcătoşi. El este Cel care *aduce moartea*, care *porunceşte* moartea, care *desparte* sufletul de trup în mod neaşteptat, acolo unde *nu există pocăinţă*.

În 39, 2 se vorbeşte despre *prezenţa Domnului* împreună cu Iosif [Ἰωσήφ], cel care fusese *vândut* de către fraţii lui din invidie. Petefris [Πετεφρης][22] era conştient de faptul că Sfântul Iosif este *ajutat* în mod evident de către Dumnezeu: „Iar stăpânul lui *cunoştea* că *Domnul* [*era*] *cu el* şi [toate] câte face, *Domnul le înmulţeşte* în mâinile lui [ᾔδει δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ ὅτι *Κύριος μετ' αὐτοῦ* καὶ ὅσα ἂν ποιῇ *Κύριος εὐοδοῖ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ*]" [39, 3]. *Prezenţa lui Dumnezeu* în viaţa lui Iosif era evidentă pentru cineva care *o privea atent*, pentru că era, în mod vizibil, *ajutat* de către El. Se observa *o productivitate extraordinară* în tot ceea ce făcea Iosif.

Fac. 39, 5 ne vorbeşte despre *binecuvântarea* casei lui Petefris pentru prezenţa lui Iosif în ea. Astfel, *binecuvântarea Domnului* [εὐλογία Κυρίου] este expresia *prezenţei harice* a lui Dumnezeu undeva, *lucrarea Sa evidentă* în lume.

Sintagma εὐλογία Κυρίου apare pentru prima dată în LXX la Fac. 39, 5 şi reapare încă de 8 ori: Ps. 128, 8; Proverbe 10, 6; 10, 22; Iisus Sirah 11, 22; 33, 17; Ps. lui Solomon 5, 17; 17, 38; Is. 65, 8. Ea arată că Dumnezeu nu e *static* ci e *dinamic*, că e *prezent în lume* şi că

[22] În ed. BOR 1988 şi 2001: *Putifar*.

binecuvântarea lui Dumnezeu e prezența Sa energetică, harică, în cosmos și în viața noastră.

Când soția lui Petefris îi cere lui Iosif *să doarmă* cu ea [39, 7], acesta îi spune că *preacurvia este un rău* pe care i l-ar face stăpânului său și, în același timp, *un păcat înaintea lui Dumnezeu* [ἁμαρτήσομαι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ] [39, 9].

Ea *atentează* la relația a doi oameni căsătoriți, fiind lezat în acest caz *bărbatul* femeii, dar, în primul rând, e un păcat care se face *înaintea* lui Dumnezeu. Dimensiunea *morală* cât și cea *socială a preacurviei* transpar din afirmația lui Iosif către soția lui Petefris. Păcatul, orice păcat, se face *înaintea* Domnului, în fața *ochilor* Săi și de aceea se cere *pocăință* pentru fiecare păcat pe care îl săvârșim.

Din cauza minciunii soției lui Petefris, ofensată de *curăția* și *dreptatea* lui Iosif, acesta ajunge la pușcărie. Însă Domnul a fost cu Iosif în închisoare [39, 21]. Dumnezeu *a vărsat milă* peste el [39, 21], adică l-a făcut *să fie plăcut* de către mai marele temniței.

Cf. Fac. 39, 23, și ἀρχιδεσμοφύλαξ-ul, adică *mai marele închisorii*, sesizează faptul că *Domnul era cu Iosif* și *înmulțea toate* în mâinile acestuia.

În Fac. 40, 8, Sfântul Iosif spune că *tălmăcirea* [ἡ διασάφησις] *viselor* este *de la Dumnezeu*. Compoziția semantică a lui διασάφησις fiind διά + σαφής [prin claritate, prin luminozitate], înțelegem de aici că *tălmăcirea* este cea care se face *prin harul lui*

Dumnezeu, care *ne clarifică* textul. Numai dacă există *luminarea lui Dumnezeu*, cea care *clarifică* înțelesul visului sau al textului, tălmăcirea este *de la Dumnezeu*.

În fața lui Farao [Φαραώ], Iosif spune: „Fără [ajutorul] lui Dumnezeu nu se va răspunde mântuire lui Farao” [„ἄνευ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται τὸ σωτήριον Φαραω”] [41, 16].

Luminarea lui Dumnezeu aduce *cunoștința care mântuiește*. Speculațiile teologice, făcute fără harul lui Dumnezeu, nu ne conduc *la mântuire*, ci la *răceala dragostei* de Dumnezeu și *de nevoință* și la tot felul de *dubii* și *frământări false*, care sunt *improprii credinței*.

Cf. Fac. 41, 25, Dumnezeu *i-a arătat în vis* lui Faraon *ce va face* în Egipt. Același enunț e repetat de Iosif și în 41, 28. În 41, 32, Iosif îi spune lui Farao că Dumnezeu i-a zis același lucru *de două ori*, pentru că „*ἀληθὲς* ἔσται τὸ ῥῆμα τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ *ταχυνεῖ* ὁ Θεὸς τοῦ ποιῆσαι αὐτό [*adevărat* va fi cuvântul de la Dumnezeu și Dumnezeu *Se va grăbi* a-l face pe el]” [41, 32].

Afirmația lui Farao de la 41, 38 este edificatoare, pentru că ne vorbește despre un alt om care *a sesizat sfințenia* și *relația vie* a lui Iosif cu Dumnezeu: „nu vom găsi om [ca] acesta, care are Duhul lui Dumnezeu în el [μὴ εὑρήσομεν ἄνθρωπον τοιοῦτον ὃς ἔχει Πνεῦμα Θεοῦ ἐν αὐτῷ]” [41, 38]. Se referea la Sfântul Iosif, care tălmăcise cu harul lui Dumnezeu visele sale.

Sintagma *Duhul lui Dumnezeu* apare în LXX în Fac. 1, 2; 41, 38; Num. 23, 7; 24, 2; Jud. 6, 34; I Sam. 10, 10; 19, 9; 19, 20; 19, 23; II Cron.

24, 20; Is. 11, 2; Dan. [TH] 4, 8; 4, 18; 5, 11; 5, 14 și se referă la *persoana Sfântului Duh* și la *umplerea harică* a unei persoane sfinte.

Farao recunoaște faptul că Dumnezeu *i-a arătat* lui Iosif toate acestea și că, din acest motiv, crede că nu e cineva *mai înțelept* și *priceput* ca el [41, 39]. Numai relația cu Dumnezeu îl face pe cineva *înțelept* și relația cu El presupune *o viață sfântă*.

Primul fiu al lui Iosif poartă numele de *Manassis* [Μανασσῆς][23], pentru că Dumnezeu i-a dat *să uite* durerile și casa tatălui său [41, 51]. Iar al doilea fiu poartă numele de *Efrem* [Ἐφραίμ] [LXX]/ Efraim [Ἐφραΐμ] [MGK][24], pentru că Dumnezeu *l-a făcut roditor* în pământul umilinței sale [41, 52].

Manassis și *Efraim*, adică *cel care mă face să uit durerea* și *cel care arată rodirea mea* sunt două nume care exprimă *purtarea de grijă a lui Dumnezeu cu el*. Sunt nume ale *providențierii* lui Iosif de către Dumnezeu.

Unul dintre frații lui Iosif, când găsește argintul în sacul său cu grâu, zice: „Ce [este] *aceasta* [pe care] *a făcut*-o *Dumnezeu nouă* [τί τοῦτο ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἡμῖν]?”[42, 28]. Și acesta e *un semn* că îi mustra conștiința pentru că *îl vânduseră* pe Iosif, lucru care se vede și în 42, 21-22.

În 43, 14, Israil vorbește despre *Dumnezeul lui*, Care va da *har* fiilor săi *în fața* lui Iosif. *Răspunsul* iconomului casei lui Iosif, de la 43, 23, este și el foarte grăitor, pentru că

---

[23] În edițiile BOR 1988 și 2001: *Manase*.

[24] Edițiile BOR 1988 și 2001 au preluat varianta MGK, de aceea avem *Efraim*.

acesta le spune fraţilor lui Iosif că *Dumnezeul lor* şi *Dumnezeul părinţilor lor* a fost *Cel care le-a pus comoară* în saci. Când Iosif aude că tatăl său e *viu*, acesta spune: „Binecuvântat [este] omul acela al lui Dumnezeu [εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος τῷ Θεω]” [43, 28].

În 43, 29, Iosif îl binecuvintează pe Veniamin [Βενιαμίν], fratele său de o mamă, cu cuvintele: „Dumnezeu să te miluiască, fiule!”. Căci Dumnezeu e *Cel care miluiește*, Care îi iartă pe oameni şi îi ajută.

În 44, 16, Iudas spune că Dumnezeu *a descoperit* greşeala lor lui Iosif şi, în general, Dumnezeu e Cel care *dă la iveală* nedreptăţile oamenilor. Iar când Sfântul Iosif *se descoperă pe sine* înaintea fraţilor săi, el le vorbește despre *iconomia lui Dumnezeu cu el* şi *cu ei*.

Vinderea sa a fost *din voia* lui Dumnezeu, pentru ca prin aceasta *să se păstreze viaţa* familiei sale [45, 5]. El a fost *trimis* de către Dumnezeu *înaintea lor*, pentru ca să le păstreze lor *o rămășiță pe pământ* și *să-i hrănească* pentru *marea trecere* [45, 7].

Iosif insistă pe faptul că Dumnezeu *l-a trimis* în Egipt şi nu *fraţii săi*. El l-a făcut *puternic* în Egipt [45, 8]. Cu alte cuvinte, Iosif spune că Dumnezeu *s-a folosit* de vinderea lor sau *a transformat răutatea vinderii lor* şi *păcatul lor* în însăși *modalitatea de supravieţuire* a poporului lui Israil.

Mesajul lui Iosif către tatăl său, Israil, e acela că *Dumnezeu l-a făcut stăpân/ domn* peste tot Egiptul [45, 9].

Iosif vede în *viaţa sa* şi *în înălţarea sa* la această demnitate *lucrarea lui Dumnezeu* şi

nu consideră că a ajuns *stăpân* în Egipt din cauza *întâmplării* sau *a capacităţilor sale personale*.

Mergând spre Egipt, Israil se opreşte la *fântâna jurământului* [τὸ φρέαρ τοῦ ὅρκου][25] şi aduce *jertfă* Dumnezeului tatălui său Isaac [46, 1]. Se observă din acest verset atât *dragostea sa faţă de Dumnezeu* cât şi *faţă de tatăl său*.

În 46, 2-4 avem narat conţinutul *vedeniei de noapte* [ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς, v. 2] a lui Israil de la *fântâna jurământului*. Dumnezeu *îl cheamă* pe nume pe *Israil*, dar nu ca *Israil* ci ca *Iacov*, *cf.* v. 2. El *îi reconfirmă* faptul că este *Dumnezeul părinţilor lui* şi că trebuie *să meargă în Egipt* pentru că acolo îl va face *un popor mare*, *cf.* v. 3.

În această perspectivă *a providenţei dumnezeieşti*, *vinderea lui Iosif* şi *ajungerea sa în Egipt* constituiau, de fapt, *primul pas* al *mutării întregului popor în Egipt*, după cum înţelesese şi Iosif.

În v. 4, Dumnezeu îi spune lui Israil că El Însuşi *Se va pogorî* în Egipt împreună cu el şi *îl va înălţa pe el* până la sfârşit şi că Iosif *îşi va pune mâinile pe ochii săi*, adică va fi lângă el când *va muri*.

Mutarea poporului lui Israil în Egipt s-a făcut conform *voii lui Dumnezeu* şi El a fost *împreună* cu poporul care *a primit* făgăduinţele Sale.

Cu ocazia binecuvântării fiilor lui Iosif de către Israil, existentă în Fac. 48, acesta îi

---

[25] În ed. BOR 1988 şi 2001 avem forma toponimică *Beer-Şeba* [בְּאֵ֣ר שָׁ֑בַע], *cf.* WTT.

reamintește lui Iosif iconomia lui Dumnezeu cu el. Dumnezeu *i S-a arătat* lui Israil în Luza [Λουζα], în Hanaan, și *l-a binecuvântat* [48, 3]. El i-a promis că *va fi rodnic* și că va face din el *adunare de popoare* [συναγωγὰς ἐθνῶν] și că pământul de acolo i-l va da drept *moștenire veșnică* [κατάσχεσιν αἰώνιον] [48, 4].

Cuvântul συναγωγὰς de la 48, 4 cunoaște aici *a treia prezență* a sa în LXX, după 1, 9 și 28, 3. Sintagma συναγωγὰς ἐθνῶν apare de două ori în *Facerea*, adică la 28, 3 și 48, 4. Sintagma κατάσχεσιν αἰώνιον apare tot de două ori în *Facerea*: la 17, 8 și 48, 4.

Ambele reprezintă *sintagme cheie* pentru *eclesiologia ortodoxă*, atâta timp cât avem de-a face aici cu *o vorbire tipologică* despre *Biserica lui Hristos*. *Catolicitatea/ universalitatea* Bisericii apare desemnată în sintagma *adunare de popoare*, pe când sintagma *moștenire veșnică* reprezintă *dimensiunea veșnică* și, în același timp, *sfântă* a Bisericii.

Iosif îi prezintă lui Israil pe fiii săi, pe care Dumnezeu *i i-a dat* în Egipt [48, 9]. Israil îi spune lui Iosif că Dumnezeu *i-a îngăduit* să îl mai vadă în această viață și *să îi cunoască* pe fiii săi [48, 11]. Ambii accentuează *rolul exclusiv* al inițiativei lui Dumnezeu în viața lor, la care ei *au răspuns* cu toată solicitudinea.

Când îi binecuvintează cu mâinile, *în mod cruciș*, pe Manassis și Efraim, Israil invocă pe *Dumnezeul lui Avraam* și *al lui Isaac*, în fața Căruia ei *au plăcut* și Care *l-a hrănit* și pe el din tinerețea sa [48, 15].

Dumnezeu *va fi binecuvântat* din cauza lui Efraim și a lui Manassis [48, 20]. Israil îi prorocește lui Iosif că Dumnezeu *va fi cu el* și cu poporul său și că El *îi va întoarce* în pământul părinților lui [48, 21].

Fac. 49, 10 cuprinde *prorocia mesianică* în care e vestit *Cel care este așteptarea neamurilor* [Αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν][26]. Hristos este προσδοκία, este *așteptarea* întregii lumi.

Însă cum substantivul προσδοκία e format din προς + δοκή = *prin/ din vedenie*, rezultă că Mesia, Cel așteptat, este de fapt Cel care *S-a arătat* Prorocilor în vedenii, Cel care *a fost văzut* în vedenie mai înainte. Căci poporul Îl aștepta pe *Cel descris de Proroci*, pe Cel configurat în Scriptură și nu așteptau pe cineva *la întâmplare*.

În Fac. 49, 10, substantivul προσδοκία indică singura oară în LXX *o persoană* și nu *o stare de lucruri*. De fapt, el apare doar *de două*

---

[26] În ed. BOR 1988 avem următorul text la Fac. 49, 10: „Nu va lipsi sceptru din Iuda, nici toiag de cârmuitor din coapsele sale, până ce va veni Împăciuitorul, Căruia se vor supune toate popoarele”.

În ed. BOR 2001, la același verset, avem următorul conținut: „Domnitor nu va lipsi din Iuda, și nici cârmuitor din coapsele lui până va veni ceea ce i-a fost hărăzit: Cel pe Care neamurile Îl așteaptă”.

În LXX avem următorul conținut la acest verset, în traducerea mea:

„Nu va lipsi *conducător* din Iudas și [nici] *cârmuitor* din coapsele sale până ce [nu au] să vină cele *hărăzite/ stabilite* sieși și El, *așteptarea neamurilor* [οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ιουδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ ἕως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ καὶ Αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν]”.

ori în întreg Vechiul Testament: la Fac. 49, 10 și la Înț. lui Solomon 17, 12.

Cel care este *așteptarea neamurilor* Își va lega de viță asinul său și de coarda viței, de joarda viței mânzul asinei Sale [49, 11], pentru că El va fi *blând* și *smerit cu inima*. El Își va spăla veșmântul Său *în vin* [ἐν οἴνῳ] și *în sângele strugurelui* [ἐν αἵματι σταφυλῆς] acoperământul Lui [49, 11], pentru că El Se va lăsa *omorât* pentru viața lumii.

Ochii Lui *îi strălucesc* din cauza vinului și dinții Lui sunt *ca laptele* [49, 12], pentru că El e *plin de dragoste* și *de curăție*, El, Viața și Bucuria noastră.

Hristologia începe cu *prorociile mesianice*. Iar *înfățișarea* profetică a lui Hristos e vestită Sfinților Proroci de către Prea Sfânta Treime.

Israil așteaptă *mântuirea* de la Domnul [49, 18], pentru că El *ne-a adus mântuirea*. Poporul este și va fi condus *prin mâna* Conducătorului lui Iacov, prin Cel prin Care *domnește* Israil [49, 24][27].

De la Dumnezeul lui Iacov vine *ajutorul* și El ne binecuvintează de sus cu *binecuvântarea cerului* [εὐλογίαν οὐρανοῦ], dar și cu binecuvântarea *pământului* [εὐλογίαν γῆς], cât și cu *binecuvântarea sânilor* și *a pântecului* [εὐλογίας μαστῶν καὶ μήτρας] [49, 25].

---

[27] În ed. BOR 1988, în finalul versetului 24, se vorbește despre *păstorul și tăria lui Israel*, pe când în ed. BOR 2001 despre „brațul Celui-Tare al lui Iacob, Tăria și Scutul lui Israel". În LXX însă se vorbește despre *mâna Conducătorului lui Iacov* și *despre Cel prin care Iacov domnește*.

Dumnezeu ne binecuvintează cu *binecuvântări cerești*, cu harul Său, dar și cu *bunătățile pământului*, pentru că ne binecuvintează și cu *maternitate,* cu *rodire*/*„naștere de prunci buni”*[28], după cum ne rugăm la *Sfânta Cununie*.

Frații lui Iosif se numesc pe ei înșiși în fața sa drept „*robii* Dumnezeului tatălui tău” [50, 17], iar Iosif le răspunde că și el este *al lui Dumnezeu* [50, 19]. Dumnezeu a întors *răul* fraților săi *în bine*, pentru că Dumnezeu a vrut *să țină în viață* un popor *numeros* ca acesta [50, 20].

Când Iosif e pe moarte, el le spune fraților săi că Dumnezeu *îi va cerceta* și *îi va duce pe ei* în pământul pentru care *S-a jurat*/ pe care *l-a făgăduit Dumnezeu* [γῆν ἥν ὤμοσεν ὁ Θεὸς] părinților lor [50, 24].

Și Iosif îi roagă pe fiii lui Israil, ca atunci când Dumnezeu *îi va cerceta* pe ei, să ducă și osemintele sale în pământul lui Israil și să nu le lase în Egipt [50, 25].

După cum s-a observat, raportarea Sfinților Patriarhi la Dumnezeu a fost una *foarte personală*, de adâncă *ascultare* și *intimitate*. Cartea *Facerea* ne vorbește despre relații *reale*, adânci, complexe cu Dumnezeu, despre credința în Dumnezeu și despre slujirea Lui și despre *urmarea făgăduințelor* lui Dumnezeu.

---

[28] *Molitfelnic*, tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea PFP Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. IBMBOR, București, 2002, p. 102.

1. 2. Cartea Ieşirea

În Ieş. 1, 17 apare, pentru prima dată în această carte, numele lui *Dumnezeu*. Cele două moaşe [αἱ μαῖαι] evreice, Sepfora [Σεπφωρα][29] şi Fua [Φουα][30] [1, 15], *se tem de Dumnezeu* [1, 17] şi nu împlinesc porunca împăratului egiptean de a-i omorî pe pruncii de parte bărbătească [1, 16-17].

Frica de Dumnezeu e cea care te face să fii *drept* şi *să nu omori oameni nevinovaţi*.

Pentru fapta lor admirabilă, Dumnezeu *le-a făcut bine* moaşelor [1, 20] şi le-a făcut casele lor să stea. *Le-a întărit* casele lor [1, 21], în sensul că a adus *binecuvântarea harului* Său peste membrii caselor lor. Din cauza gestului femeilor a avut de câştigat un neam întreg, poporul lui Israil, dar şi neamul lor personal, familiile lor.

Ieş. 2 ne introduce în viaţa Sfântului Profet Moisis [Μωϋσῆς], a bărbatului unic al lui Israil. El se naşte din seminţia lui Levi [Λευί] [2, 1] şi scapă cu viaţă pentru că era *ἀστεῖον* [*frumos*], fiind *tăinuit* de mama lui timp de trei luni [2, 2]. Moisis se căsătoreşte cu Sepfora [Σεπφωρα] [2, 21] şi, când l-a născut pe al doilea său fiu, pe *Eliezer*, i-a pus acest nume pentru că Dumnezeul părintelui său *l-a ajutat* ca să scape de faraon [ed. BOR 1988 şi 2001][31] [2, 22].

---

[29] În ed. BOR 1988 şi 2001: *Şifra*.

[30] În ed. BOR 1988 şi 2001: *Pua*.

[31] Textul: „Şi dacă a zămislit iarăşi, ea a mai născut un fiu, iar el i-a pus numele Eliezer, zicând:

Când fiii lui Israil *gem* din cauza muncilor la care erau supuși, ei *strigă/ țipă* către Dumnezeu și țipătul lor *a ajuns* la Dumnezeu din mijlocul muncilor lor [2, 23].

Când durerea este *insuportabilă* și înțelegi că numai Dumnezeu e *scăparea ta*, țipătul adânc, acut, dureros, este *auzit de Dumnezeu*, de Cel care dorește pocăința, *întoarcerea* omului la El, spre El.

Dumnezeu *aude* plângerea lor și *Își aduce aminte* de făgăduința Lui cu Avraam, Isaac și Iacov [2, 24].

Dumnezeu *Își aducea aminte mereu* de făgăduința Lui, pentru că numai pe aceea El *o dorea*, numai că poporul nu era *pregătit* pentru împlinirea ei, pentru că nu știa *să plângă*, *să ceară* și *să nădăjduiască scăparea* de la Dumnezeu.

Strigătul nostru *ajunge* la Dumnezeu atunci când nu Îl mai vedem decât *pe El* în viața noastră. Și El *aude* strigătul *autentic* și nu pe *cel prefăcut* al ființei noastre. El aude strigătul care ne exprimă întreaga *determinare* a vieții noastre.

Dumnezeul părintelui meu mi-a fost ajutor și m-a scăpat din mâna lui Faraon", *cf.* ed. BOR 2001, nu se regăsește în LXX, ed. Rahlfs, pe care eu lucrez.

În ed. BOR 2001, ÎPS Bartolomeu Anania spune în n. g, p. 80: „Această a doua jumătate a versetului se află numai *în unele versiuni* ale Septuagintei (printre care și ediția de *Frankfurt 1597*), în acord cu 18, 4". Și e adevărat: în ed. BOR 2001, la Ieș. 18, 4 avem *un text identic* ca și conținut cu 2, 22, acela fiind textul de la 18, 4 din LXX, în ed. Alfred Rahlfs. În ed. BOR 1988 avem *același text* ca în ed. BOR 2001.

În 2, 25, în ultimul verset al capitolului, găsim textul: „Și Dumnezeu *a privit* pe fiii lui Israil și *i-a cunoscut* pe ei [καὶ ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς τοὺς υἱοὺς Ισραηλ καὶ ἐγνώσθη αὐτοῖς]". Dumnezeu *i-a privit* și *i-a cunoscut* numai pe cei care *țipau*, plângeau de durere, care vedeau că nu mai au nicio scăpare *în afară de El*.

Îngerul Domnului [Ἄγγελος Κυρίου] *i se arată* lui Moisis în văpaie de foc, în flacără de foc [ἐν φλογὶ πυρὸς] [3, 2], care ieșea dintr-un *mărăciniș* [ἐκ τοῦ βάτου/ thornbush[32]]/ *rug*[33] și acestuia îi este dat să vadă cum *rugul ardea* dar *nu se mistuia* [3, 2]. Avem aici, la Ieș. 3, 2, *prima vedenie dumnezeiască* narată în cartea *Ieșirea*.

Textul cărții spune foarte clar că Îngerul Domnului *s-a arătat* în rug și că Moisis nu a văzut *un incendiu spontan* și *localizat*, ci *o prezență îngerească văzută în mod extatic*. Îngerul *i s-a arătat* și el *l-a văzut ca foc* care ardea în mijlocul unui arbust, a unui rug, și cum acesta *ardea* și *nu se mistuia*.

În 3, 3 găsim faptul că Sfântul Moisis înțelege că focul din rug e de fapt o vedenie, *o vedenie mare* [τὸ ὅραμα τὸ μέγα], și se apropie să vadă *ce este*, ce se petrece de *nu se mistuie* arbustul. Ieș. 3, 4 nu mai vorbește despre *Îngerul Domnului* ci de *Domnul*, de Κύριος, Care atunci când vede că Moisis *se apropie* de rug, *îl cheamă* pe acesta din rug și *îi pronunță* de două ori numele. Conform LXX, răspunsul

---

[32] Tufiș de mărăcini, mărăciniș, *cf.* Leon Levițchi și Andrei Bantaș, *Dicționar Englez-român*, Ed. Teora, București, 1992, p. 275.

[33] *Cf.* ed. BOR 1988 și 2001.

lui Moisis a fost o întrebare: Tί ἐστιν·/ „Cine este?”[34]. La această întrebare i se răspunde în 3, 6. În 3, 5, Domnul îl pregăteşte pe Moisis pentru *revelarea Sa* în viaţa lui. De aceea îi spune *să nu se apropie* [μὴ ἐγγίσῃς] mai mult de atât, ci să își scoată sandalele din picioare, căci locul în care el stă, este *pământ sfânt* [γῆ ἁγία]. Revelarea lui Dumnezeu *sfințește* pământul, un anumit loc, și *pe oameni*. Ca să te

---

[34] În ed. BOR 1988 avem *un răspuns* și nu *o întrebare*: „Iată-mă, Doamne!”.

În ed. BOR 2001 avem o *întrebare de punere în temă* și nu o *întrebare despre persoana Celui* care l-a strigat: „Ce este?”.

Însă în LXX, Moisis *s-a adresat* unei Persoane, Cuiva, pentru că numai *Cineva* poate *să te strige*.

Ceva nu poate *să te strige*, adică *un obiect*, un lucru, ci numai *cineva*. Iar aici – pentru că el înțelesese că e vorba de *o vedenie mare* și că acest foc care nu mistuie arbustul e *un semn de la Dumnezeu* –, Moise se adresează Celui ce îl chemase din arbust.

În VUL avem *adsum*, ceea ce indică faptul că ed. BOR 1988 merge pe acest filon în cadrul lui 3, 4. *Iată-mă! Vin imediat! Sunt aici!,* spune VUL. În textul latin avem așadar de-a face cu o *confirmare* la chemarea Domnului, pe când în LXX avem *o întrebare* vizavi de *prezența Domnului*, ca El *să Se facă explicit sieși*.

În YLT avem iarăși o *confirmare*: *„Here am I*!”: *Iată-mă! Eu sunt...*

În WTT הִנֵּנִי/ Iată-mă!: tot o confirmare, un răspuns.

Textul din KJV este identic cu cel din YLT. În L45 [Martin Luther, ed. 1545] avem tot o confirmare: *Hie bin ich*/ Iată, aici sunt! În GNV [Geneva Bible, ed. 1599]: *I am here*/ Aici sunt!

apropii de Dumnezeu trebuie să laşi la o parte *sandalele* vechilor obiceiuri, pe omul *gros*, pământesc, şi să te apropii cu minte şi inimă clară, smerită, ca *să vezi* şi *să simţi* slava lui Dumnezeu.

El a întrebat despre *numele* Celui care îi vorbise şi i s-a vorbit mai întâi despre *cine trebuie să fie el* când e *în faţa* lui Dumnezeu. Moisis vrea *numele* Celui care îl chemase pe nume, iar Domnul îi vorbeşte despre *distanţa* dintre Dumnezeu şi om, despre distanţa *curăţirii de patimi* şi *a intimităţii cu Dumnezeu* prin credinţă şi dragoste faţă de El.

Ca să te *apropii* de Dumnezeu trebuie să te *opreşti* mai întâi şi *să te curăţeşti de patimi*. Nu poţi să vii *oricum* la Dumnezeu, ca *să Îl înţelegi* pe Dumnezeu. Trebuie să te opreşti şi să te vezi pe tine însuşi, să-ţi scoţi patimile din tine şi să vezi orice *loc* unde e Dumnezeu şi orice *Sfânt* al lui Dumnezeu ca pe nişte *pământuri sfinte*, unde *locuieşte* Dumnezeu.

În 3, 6 Dumnezeu îi vorbeşte în mod *desluşit* lui Moisis despre Sine: „Εἰμι ὁ Θεὸς τοῦ πατρός σου Θεὸς Αβρααμ καὶ Θεὸς Ισαακ καὶ Θεὸς Ιακωβ [Eu sunt Dumnezeul tatălui tău, Dumnezeul lui Avraam şi Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Iacov]". Revelarea lui Dumnezeu faţă de Moisis este *identică în esenţă* cu cea faţă de ceilalţi Patriarhi anteriori.

I s-a spus că stă *în faţa* lui Dumnezeu, în faţa Dumnezeului care *a făcut făgăduinţe* părinţilor lui şi care e şi *Dumnezeul lui*. Acum se întâlneşte cu *Dumnezeul lui*, cu Dumne-

zeul veșnic și netrecător, cu Cel care a făcut cerul și pământul.

Sfântul Moisis află în această *vedenie preaminunată*, mai întâi de toate: *cine este* Cel care îl strigase pe nume. Iar Cel care era în foc, Care Se arătase în foc era *Dumnezeul tatălui său* și *al strămoșilor lui*.

În fața unei asemenea descoperiri, Moisis și-a *întors* fața sa *cu evlavie* [εὐλαβεῖτο], căci nu putea să privească decât *în jos* înaintea Domnului [3, 6][35].

Evlavia e *dragoste plină de cutremurare sfântă* pentru Dumnezeu și nu *frică paralizantă* înaintea Lui. Aici e vorba despre *evlavie* și nu despre *frică*. E vorba despre sentimente *pline de simțirea măreției* lui Dumnezeu dar și *a bunătății Sale față de noi*.

Prima vorbire a Domnului către Moisis o găsim la Ieș. 3, 7-10. În 3, 7, Domnul *Își asumă* poporul Său, poporul care suferea *oprimarea* [τὴν κάκωσιν] în Egipt. El *a văzut* necazul[36]/ chinuirea[37] lor, *a auzit* strigarea lor și *știe* suferința lor [3, 7]. *A vedea, a auzi, a cunoaște*: trei verbe folosite pentru explicarea *relației* lui Dumnezeu cu oamenii.

---

[35] Ed. BOR 1988, ca și ed. BOR 2001, vorbesc despre *teamă* și nu despre *evlavie*.

În ed. BOR 1988 la 3, 6 avem: „Și și-a acoperit Moise fața sa, că *se temea* să privească spre Dumnezeu”.

În ed. BOR 2001, la același verset, avem textul: „Iar Moise și-a întors fața, fiindcă *se temea* să se uite deschis către fața lui Dumnezeu”.

[36] Traducerea lui κάκωσιν în ed. BOR 1988 și 2001.

[37] În *Biblia de la 1688*.

El *S-a pogorât* [κατέβην] ca să Își ia poporul din mâinile egiptenilor și să-l conducă într-un pământ bun și mare, unde curge lapte și miere, în ținutul ocupat de popoare păgâne ca hananeii, hetteii, amorreii, ferezeii, ghergheseii, eveii și ebuseii [3, 8].

Avem un verset capital aici pentru *înțelegerea* modului *personal* în care Domnul vorbește cu Moisis – căci Domnul *Se pogoară* la Moisis, i Se face cunoscut *pe măsura lui* – dar avem indicat și faptul că Dumnezeu *vede* neamurile ca *entități de sine stătătoare* și că *îi desparte* pe fiii lui Israil de fiii altor neamuri, socotindu-i *fii ai făgăduinței* și *popor al Său*.

Țipătul fiilor lui Israil *a ajuns* până la Domnul și Acesta a văzut cum sunt *oprimați*[38] aceștia de către egipteni [3, 9].

Ieș. 3, 10 cuprinde *motivul coborârii* Domnului la Moisis: trimiterea lui la Farao, împăratul Egiptului [Φαραω βασιλέα Αἰγύπτου]. Domnul îl trimite la Farao, împăratul Egiptului, pentru ca să scoată pe poporul Lui, pe poporul lui Israil, din Egipt [3, 10]. Moisis este *un trimis* al Domnului la Farao, pentru ca să elibereze pe *poporul Domnului*. *Poporul Domnului* este însă *poporul lui Israil*, vorbind astfel anticipativ despre *Biserica Sa*, care este *poporul lui Dumnezeu*.

---

[38] Ed. BOR 1988 vorbește despre *chinurile* suportate de către evrei.

Ed. BOR 2001 vorbește despre *apăsarea* cu care îi apasau egiptenii. *Biblia de la 1688* vorbește despre *chinul* cu care egiptenii îi chinuiau pe evrei.

Substantivul luat în discuție din LXX este τὸν θλιμμόν: oprimare, asuprire, apăsare, împilare, persecuție, prigoană.

Chemarea lui Moisis de către Dumnezeu e întâmpinată *cu smerenie* de către acesta, pentru că el *nu se crede în stare* să facă acest lucru [3, 11]. Dacă în LXX, la 3, 7, apare *Domnul*, ca Cel ce îi vorbește lui Moisis, în 3, 11 Moisis Îl întreabă pe *Dumnezeu*. În fața lui Dumnezeu, Moisis se întreabă *cine este el* ca să îi vorbească lui Farao [3, 11]. Și Dumnezeu îi răspunde *smereniei* lui Moisis nu cu ceea ce este el *de unul singur*, ci cu *ceea ce este Moisis împreună cu Dumnezeu*: „Eu *voi fi* cu tine. Și acesta îți [este] semnul: că Eu te trimit în a scoate tu [pe] poporul Meu din Egipt și *vă veți închina* lui Dumnezeu în muntele acesta [ἔσομαι μετὰ σοῦ καὶ τοῦτό σοι τὸ σημεῖον ὅτι Ἐγώ σε ἐξαποστέλλω ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν σε τὸν λαόν Μου ἐξ Αἰγύπτου καὶ λατρεύσετε τῷ Θεῷ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ]" [3, 12].

Cine este Moisis *împreună* cu Dumnezeu? Este *trimisul* lui Dumnezeu, care va scoate pe poporul Său din Egipt și îl va aduce să se închine lui Dumnezeu în muntele acesta, în care El S-a pogorât ca să vestească izbăvirea lui Israil din robie.

Izbăvirea din robie are sensul *închinării lui Dumnezeu*, ascultării de Dumnezeu, plecării totale în fața voii lui Dumnezeu. Izbăvirea lui Israil nu are așadar *scop etnic*, de perpetuare a unei etnii, ci *scop soteriologic*. *Poporul Său* este poporul care trebuie *izbăvit* pentru ca *să se închine Lui*.

Verbul λατρεύω/ mă închin/ slujesc reprezintă sensul real al *eliberării de sub asuprire*. Se face așadar trecerea de la *eliberarea fizică* la cea *duhovnicească*, la o trăire reală a eliberării fizice și duhovnicești

care se manifestă ca *închinare*, ca *slujire* a lui Dumnezeu.

Moisis *crede* cuvintelor lui Dumnezeu și *semnului* indicat de către El. De aceea, el spune că *va merge* să le spună fiilor lui Israil că Dumnezeul părinților lor *l-a trimis* la ei și pentru asta vrea să știe *numele Lui* [3, 13].

Problema *numelui lui Dumnezeu* e o problemă ridicată de către Sfântul Moisis și este una *profund teologică*, pentru că reprezintă *raportarea celor credincioși la Dumnezeu*. Cei credincioși trebuie să știe *cine este Dumnezeul lor*.

Răspunsul lui Dumnezeu către Moisis, în privința numelui Său, este acesta: „Eu sunt Cel [ce] sunt"[39] [Ἐγώ εἰμι Ὁ ὤν] [3, 14].

Dumnezeu este *neschimbabil*, Dumnezeu este *mereu același*, Dumnezeu este Cel care *S-a arătat* tuturor Sfinților de mai înainte, Dumnezeu este *existența* și *viața prin Sine*, Care vorbește tuturor despre veșnicia Sa. *Numele lui Dumnezeu* revelat lui Moisis reprezintă mărturia *singularității existenței* lui Dumnezeu și *a neschimbabilității Sale*.

Dar *Cel ce este* [3, 14] este Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacov. Numele Lui e veșnic și pomenirea Lui [din] neamuri [și până în] neamuri [3, 15]. *Veșnicia* lui Dumnezeu se vede și din *veșnicia numelui Său*, cât și din cunoașterea numelui Său între oameni. Căci El va fi pomenit/ chemat de către oameni *în fiecare neam*.

---

[39] În ed. BOR 1988: „Eu sînt Cel ce sînt". În ed. BOR 2001: „Eu sunt Cel ce este". În *Biblia de la 1688*: „Eu sunt Cela ce sunt".

Dumnezeu îl învață pe Moisis *ce să le spună* bătrânilor fiilor lui Israil, îi revelează *conținutul propovăduirii sale* în fața fiilor lui Israil. Și *conținutul propovăduirii* lui Moisis e acela că Dumnezeu *i S-a arătat* și că *El a cercetat* și *a văzut* ce se petrece cu ei în Egipt [3, 16]. Iar în LXX se insistă asupra *cercetării*, a supravegherii poporului de către Dumnezeu și *a vizitării lor*, adică asupra *contactului direct* al lui Dumnezeu cu *suferința* fiilor lui Israil.

Dumnezeu îi repetă lui Moisis că *va ridica* poporul de sub oprimarea egiptenilor și îl va duce în pământul unde curge lapte și miere [3, 17].

Poporul, îi proorocește Dumnezeu, *va asculta* glasul lui Moisis și el *va merge împreună* cu bătrânii poporului la Farao, pentru ca să-i ceară acestuia să lase poporul să meargă în pustie, cale de trei zile, ca să aducă *jertfe* lui Dumnezeu [3, 18].

La Ieș. 3, 18 găsim, pentru prima dată în Scriptură, sintagma: „Dumnezeul evreilor [ὁ Θεὸς τῶν Εβραίων]”. Iar poporul trebuie să iasă în pustiu ca să jertfească Dumnezeului lor [3, 18].

Legitimarea poporului, pentru *cei din afară*, este aceea că Dumnezeu este *Dumnezeul evreilor*. Însă Dumnezeu era Dumnezeul Care *a fost*, *este* și *va fi singurul* și *unicul*. Numai că egiptenii nu acceptau *singularitatea* și *unicitatea* lui Dumnezeu.

Motivul ieșirii lui Israil din Egipt, exprimat în fața lui Farao, este *eminamente liturgic*. Numai că planul dumnezeiesc nu era ca

ei *să iasă* doar pentru trei zile, să aducă jertfe și să se întoarcă, ci *să plece definitiv* din Egipt. Planul lui Dumnezeu prin Moisis era acela *să-l convingă* pe Farao ca *să îi lase să plece*.

Dar Dumnezeu îi prorocește iarăși lui Moisis faptul că El știe că Farao *nu îi va lăsa să plece*, dacă nu va fi silit de *o mână tare* [χειρὸς κραταιᾶς] [3, 19].

Mâna tare fiind *puterea* lui Dumnezeu, iar El fiind Cel care *va lucra* în Egipt. De aceea, El *va întinde mâna* și *va lovi* Egiptul, prin toate minunile pe care le va face în aceia, și numai după aceea vor fi *lăsați să plece* [3, 20].

Dumnezeu *lovește* prin minuni. Minunile sunt modul prin care El *ne lovește* conștiința, inima, pentru ca să ne smerim și să facem voia Lui.

Poporul – îi prorocește iarăși Dumnezeu lui Moisis –, va primi *har* [χάριν] de la El înaintea egiptenilor și când vor pleca nu vor pleca *goi*, ci *cu lucruri scumpe* date de către egipteni [3, 21-22].

Când Moisis cere *semn* că *a vorbit* cu Dumnezeu [4, 1], Domnul îi dă primul semn și anume *semnul toiagului*; toiag [ῥάβδος] care devine șarpe și iarăși redevine toiag [4, 2-4].

Acesta era *primul semn* pe care trebuia să îl arate mai marilor poporului, pentru ca ei să creadă că lui Moisis *i S-a arătat* Domnul Dumnezeul părinților lor [4, 5]. Al doilea semn era *vârârea mâinii în sân*, care se făcea albă ca zăpada[40] și apoi, la a doua introducere

---

[40] În ed. BOR 1988 se vorbește despre faptul că „mâna lui era albă ca zăpada de lepră” [4, 6].

a mâinii în sân, pielea mâinii devenea la fel [4, 6-8]. Al treilea semn de *încredințare* era *apa care devenea sânge*. Trebuia să ia apă din fluviu și să o verse pe uscat și ea devenea *sânge* [4, 9].

În fața celor trei semne, Sfântul Moisis se roagă Domnului ca să îl ajute, pentru că este *slab la glas* [ἰσχνόφωνος] și *încet la limbă* [βραδύγλωσσος]. Adică nu are *o voce tare*, autoritară, de conducător, și vorbește *rar*, fără o retorică *pronunțată* [4, 10].

La rugăciunea sa smerită, cum că este *impropriu* pentru un asemenea rol de *conducător al poporului* lui Israil, Dumnezeu îi amintește lui Moisis că El este Cel care *dă gură* omului, adică puterea de *a vorbi*, și că El este Cel care îl face *surd* sau *mut*, *văzător* sau *orb* pe om [4, 11]. De aceea îl trimite *să*

La fel, în ed. BOR 2001, avem la 4, 6: „mâna îi era albă de lepră, ca zăpada”.

Dar în LXX nu se vorbește despre *lepră*, ci se spune: „și s-a făcut mâna lui ca zăpada” [καὶ ἐγενήθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὡσεὶ χιών] [4, 6].

Același sfârșit de verset avem și în alte ediții ale Scripturii. În NAU avem: „his hand was leprous like snow” [mâna lui era leproasă ca zăpada]. În VUL: „in sinum protulit leprosam instar nivis” [scoțând mâna din sân era leproasă ca zăpada].

În WTT: בְּחֵיקוֹ וַיּוֹצִאָהּ וְהִנֵּה יָדוֹ מְצֹרַעַת כַּשָּׁלֶג [și scoțând mâna din sân iată că ea era leproasă ca zăpada]. SBP: „estava coberta de lepra e branca como a neve”.

Deci în multe ediții se vorbește explicit despre *lepră* dar nu și în LXX, ed. Rahlfs.

În LXE, care este LXX-ul tradus în engleză, ed. Lancelot Charles Lee Brenton, avem: „and his hand became as snow”.

vorbească, pentru că El *îi va deschide gura* lui Moisis și *îl va învăța* despre *ce* să vorbească [4, 12].

Moisis este *trimis* de către Dumnezeu ca să vorbească, dar tot El este Cel care *merge cu el* și *îl învață* despre *ce să vorbească* mai marilor poporului. Avem aici așadar autentificarea faptului *trimiterii* lui Moisis din partea lui Dumnezeu, dar și autentificarea faptului că Dumnezeu *merge împreună* cu El și că El este Cel care *îi insuflă* vorbirea, îl învață cele ce *are să spună*.

Moisis se arată foarte smerit, vrea să se retragă și cere ca Domnul *să aleagă* pe cineva capabil/ puternic pentru această misiune [4, 13]. La această dorință a lui Moisis, spune textul grecesc: *„θυμωθεὶς ὀργῇ* Κύριος ἐπὶ Μωυσῆν [*S-a mâniat urgia* Domnului peste Moisis]" [4, 14].

Neascultarea, pe motive de *smerenie exagerată*, Îl mânie pe Dumnezeu. Acesta *îl trimite* la Aaron ['Ααρών], fratele lui, care era levitis[41], și care *știa să vorbească fluent* și care avea *să se bucure* că îl vede [4, 14].

Moisis va da cuvintele Domnului *în gura* lui Aaron și El Însuși *va deschide* gura amândurora ca să știe ce să facă [4, 15]. Deși e nevoie ca Moisis *să îi reveleze* voia lui Dumnezeu lui Aaron, totuși Cel care aduce *vorbirea adevărată*, autentică, și Care aduce *luminarea* în ceea ce privește cuvântul propovăduirii, este Domnul Însuși. E nevoie de *învățare* dar și de *luminare dumnezeiască* cu

---

[41] În ed. BOR 1988 și 2001 avem *levit, leviți*. *Cf.* LXX avem *levitis* [Λευίτης], *levite* [Λευίται].

alte cuvinte, pentru ca să propovăduim voia lui Dumnezeu.

În propovăduirea curentă se îmbină *asumarea acrivică* a Tradiției cu *evenimentul direct al luminării dumnezeiești*. Trăim îmbinarea *știutului* cu *neprevăzutul luminării dumnezeiești*, din care rezultă conștiința/ conștientizarea noastră că Dumnezeu e Cel care *a vorbit* prin gura noastră și nu a fost *voia noastră* în predicarea *voii Lui*.

Aaron va fi *gura* lui Moisis către popor, cel care va predica cele pe care *i le va spune* Moisis. Iar pentru Aaron, Moisis va fi ceea ce este *Dumnezeu pentru el*, adică *o sursă a revelării* lui Dumnezeu, o sursă *autentică* a voii lui Dumnezeu pentru poporul lui Israil [4, 16].

Domnul îi vorbește lui Moisis în Madiam [Μαδιάμ][42] și îi spune să se întoarcă în Egipt, pentru că au murit toți cei care căutau sufletul său [4, 19]. El se întoarce cu familia sa în Egipt și cu toiagul de la Dumnezeu în mâna lui [4, 20].

Domnul îi vorbește lui Moisis [4, 21-23] și îl trimite *să facă toate minunile* [τὰ τέρατα], pe care El i le-a dat în mâini, în fața lui Farao [4, 21]. Farao însă va fi *împietrit* la inimă de către Domnul[43] și acesta nu va lăsa poporul să plece [4, 21]. Iar el trebuie să îi spună lui

[42] În ed. BOR 1988 și BOR 2001: *Madian*.

[43] Ed. BOR 1988: „Eu însă voi învârtoșa inima lui"/ Ed. BOR 2001: „Eu însă îi voi învârtoșa inima"/ LXX: „Ἐγὼ δὲ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν αὐτου": „Iar Eu *voi împietri/ învârtoșa* inima lui", cu sensul de a o face *impenetrabilă* la cuvintele lui Moisis.

Farao faptul că, pentru Domnul, Israilul este *fiul Său cel întâi-născut* [πρωτότοκός] [4, 22].

Intimitatea lui Dumnezeu cu Israil şi *întâietatea* sa între celelalte popoare rezidă în expresia că el este *copilul întâi-născut* al Domnului.

Întâietatea lui Israil între popoare este una *eminamente religioasă*, bazată pe făgăduinţele lui Dumnezeu faţă de Patriarhii lui Israil și nu una *morală* în mod neapărat. Israilul de atunci nu era *un popor de Sfinți*, dar era un popor care a rezultat din coapsele acelor bărbaţi cu care Dumnezeu *a făcut făgăduințe*.

Întâietatea Israilului era o întâietate *fundamentată* pe *făgăduințele lui Dumnezeu* făcute părinţilor poporului lui Israil și pentru acest lucru Dumnezeu *va lucra* în mijlocul poporului.

Pentru că Farao nu îl lasă pe Israil, pe fiul Său cel întâi-născut, *să I Se închine*, El îl va ucide pe fiul întâi-născut al lui Farao [4, 23]. Este evident aici *paralelismul fiilor*: Israil, *întâiul-născut al lui Dumnezeu*, și *întâiul-născut al lui Farao*. Pentru *primul* va muri *al doilea*.

În Ieș. 4, 24-26 apare un alt pasaj tainic, *umbros* şi în acelaşi timp *perplexant* pentru cititorul Scripturii. În timp ce călătorea spre Egipt, pe când făcuseră un popas[44], Moisis [se subînţelege din text] *s-a întâlnit* cu Îngerul

---

[44] În ambele ediţii româneşti se vorbeşte despre *un popas de noapte*, pe când în LXX e vorba despre a sta *într-o cameră de oaspeți*. Deci despre un *popas fără precizare temporală*.

Domnului și acesta încerca *să-l omoare* [v. 24].

Nu ni se spune *motivul* pentru care Îngerul lui Dumnezeu dorea *să-l omoare*. În v. 25 însă apare soția lui Moisis în prim-plan, Sepfora [Σεπφωρα], și aceasta face *un gest ritualic* de foarte mare însemnătate, *salvator*: ia o piatră de circumcizie și circumcide pe fiul său, după care cade la picioarele Îngerului și spune: „Stătut-a sângele tăierii-împrejur a fiului meu”. Acest gest ritualic *îl îndepărtează* pe Îngerul Domnului de la Moisis [4, 26].

Însă Sepfora circumcide numai *un fiu*, pe când ea avea *doi*. Iar gestul ritualic îl face *ea* și nu *Moisis*, deși bărbații îi circumcideau pe bărbați. Iar Îngerul *se îndepărtează imediat* de Moisis după acest *ritual de circumcizie*.

Nu găsim aici nicio *lămurire* a pasajului. Însă este evident că circumciderea a fost *un act bineplăcut* lui Dumnezeu, pentru că era *prefigurarea Botezului*, și că *femeia*, care e *chipul Bisericii*, face acest gest, pentru că *Sfintele Taine sunt ale Bisericii*.

În timp ce Moisis *venea* spre Egipt, Domnul îi vorbește lui Aaron și îl trimite *să îl întâlnească* pe Moisis în pustiu [4, 27]. Aaron *ascultă imediat* glasul Domnului și merge să se întâlnească cu Moisis *în muntele lui Dumnezeu* [ὄρει τοῦ Θεοῦ] și se sărută unul pe altul [4, 27].

Moisis îi spune *toate cuvintele* și *semnele lui Dumnezeu* lui Aaron [4, 28], merg amândoi la bătrânii lui Israil [4, 29], Aaron vorbește acestora [4, 30], Moisis [se subînțelege din text] face *semnele* înaintea

poporului [4, 30] și „poporul *a crezut* și *s-a bucurat*, căci *a cercetat* [ἐπεσκέψατο] Dumnezeu pe fiii lui Israil și [pentru] că *a văzut* necazul lor [εἶδεν αὐτῶν τὴν θλῖψιν]. Și s-a plecat poporul *închinându-se* [προσεκύνησεν]” [4, 31].

Prorociile lui Dumnezeu se împlinesc pas cu pas prin mâna lui Moisis și prin vestirea lui Aaron.

Când ambii intră la Farao și îi spun acestuia ce grăiește Domnul Dumnezeul lui Israil, aceștia îi cer să lase poporul *să Îl sărbătorească/ să-L prăznuiască*[45] pe Dumnezeu în pustie [5, 1]. Farao însă spune că *nu Îl cunoaște pe Domnul* [5, 2]. Dar Moisis și Aaron vorbesc despre Dumnezeu ca despre *Dumnezeul Evreilor* [ὁ Θεὸς τῶν Εβραίων][46],

---

[45] Ed. BOR 1988: „Lasă pe poporul Meu, ca să-Mi facă sărbătoare în pustie!”/ Ed. BOR 2001: „Dă-i drumul poporului Meu, ca să Mă prăznuiască în pustie!”.

În n. c, p. 83, pentru ca să explice de ce a tradus prin *a prăznui* verbul ebraic din versetul de față, ÎPS Bartolomeu Anania spune: „Verbul ebraic indică o sărbătorire la capătul unui pelerinaj, cum sunt la noi hramurile marilor mănăstiri sau Paștile la Ierusalim”.

Verbul la care face referire ÎPS Bartolomeu Anania este וְיָחֹ֥גּוּ de la Ieș. 5, 1, *cf.* WTT, care înseamnă *a face sărbătorire, prăznuire*.

Cf. YLT: „Send Me people away, and they keep a feast to Me in the wilderness”. În LXX: „ἐξαπόστειλον τὸν λαόν Μου ἵνα *Μοι ἑορτάσωσιν* ἐν τῇ ἐρήμῳ”: „trimite pe poporul Meu ca *să Mă prăznuiască* în pustie!” [Ieș. 5, 1].

[46] Expresie apărută prima dată la Ieș. 3, 18. Ea va apărea în LXX în Ieș. 3, 18; 5, 3; 7, 16; 9, 1; 9, 13, 10,

Care le cere să meargă în pustie, cale de trei zile, pentru *a-I aduce jertfe*, pentru ca să nu se întâmple *moarte* și *măcel* în popor [5, 3].

Când scribii fiilor lui Israil se întâlnesc cu Moisis și Aaron, ei le spun acestora că Dumnezeu *îi va vedea* și *îi va judeca* pentru că au urât mirosul lor înaintea lui Farao [5, 21]. Moisis se întoarce la Domnul și *Îi cere socoteală* pentru *ce îi este mai greu* poporului decât înainte [5, 22-23]. Căci, deși el vorbise *în numele Său*, poporul *nu a fost eliberat* [5, 23].

Dar Domnul îi vorbește lui Moisis și îi explică ce se va petrece cu poporul lui Israil [6, 1-8]. Farao va fi silit *în mână tare* [ἐν χειρὶ κραταιᾷ] și *în braț înalt* [ἐν βραχίονι ὑψηλῷ] de puterea lui Dumnezeu [6, 1].

În Ieș. 6, 2-3 apar *elemente revelaționale noi* din partea lui Dumnezeu. În Ieș. 6, 2, Dumnezeu îi spune lui Moisis că *El este Domnul*, iar în 6, 3 apare o specificare foarte importantă pentru noi, pentru că Dumnezeu îi spune lui Moisis: „Καὶ ὤφθην πρὸς Αβρααμ καὶ Ισαακ καὶ Ιακωβ *Θεὸς* ὢν αὐτῶν καὶ τὸ ὄνομά Μου *Κύριος* οὐκ ἐδήλωσα αὐτοῖς [Și M-am arătat către Avraam și Isaac și Iacov, *Dumnezeu* fiind lor. Și numele Meu, *Domnul*, nu l-am arătat/ revelat lor]”.

Până acum El S-a arătat Patriarhilor ca *Dumnezeu*, dar acum El le arată că este și *Domnul*. De aceea, în acest moment, are loc *un plus revelațional* al lui Dumnezeu în fața lui Moisis, pentru că El este *Dumnezeu*, dar tot El este și *Domnul*. Iar de ce *Dumnezeu*

---

3. Expresia „Dumnezeul evreilor”, cu alte cuvinte, este specifică cărții *Ieșirea*.

este *Domnul*, se spune, printre cuvinte, în Ieş. 6, 4-8.

Dumnezeu le reaminteşte făgăduința Lui vizavi de pământul hananeilor, unde ei au locuit ca niște *străini* [6, 4], și despre faptul că *Și-a adus aminte* de făgăduința Lui cu ei[47] [6, 5].

Moisis e trimis să le spună fiilor lui Israil că *El este Domnul* și că El îi va scoate *de sub puterea* egiptenilor. El *îi va mântui* [ῥύσομαι] din robie și *îi va răscumpăra* [λυτρωμσομαι] în *braț înalt* [βραχίονι ὑψηλῷ] și *mare judecată* [κρίσει μεγάλῃ] [6, 6].

A fi Domnul pentru ei, cu alte cuvinte, înseamnă să fie *Cel care se ocupă de ei*, Cel care *îi va elibera*, îi *va mântui*, îi *va răscumpăra*. El îi va lua drept *popor al Său* și va fi *Dumnezeul lor* și le va arăta că El este *Domnul Dumnezeul lor*, Cel care i-a scos de sub *oprimarea/ robia* egiptenilor [6, 7]. El îi va scoate cu mâna Sa din robie și le va da moștenirea făgăduită Patriarhilor, pentru că El este *Domnul* [Κύριος] [6, 8].

Domnul îl trimite iarăşi pe Moisis la Farao [6, 10-12]. Și El le vorbeşte lui Moisis și lui Aaron și îi învață *ce să îi spună* faraonului

---

[47] În LXX avem: „τῆς διαθήκης ὑμῶν”: „făgăduința noastră” [Ieș. 6, 5]. În ed. BOR 1988 și 2001: „legământul Meu cu voi”.

În LXX se exprimă, de fapt, cele două coordonate ale *făgăduinței*: faptul că este *un acord* între două părți, între Dumnezeu și oameni. Făgăduința lui Dumnezeu s-a făcut către Patriarhii lui Israil și ei au acceptat această făgăduință, au crezut-o și au nădăjduit că ea *se va împlini* cu urmașii lor.

[6, 13]. Iar după ce, la Ieş. 6, 14-25, avem prezentată *genealogia leviteilor*, în Ieş. 6, 26 se specifică faptul că Aaron şi Moisis erau *dintre levitei* şi pe ei i-a trimis Dumnezeu *să scoată* pe Israil, *dimpreună cu puterea lor* [σὺν δυνάμει αὐτῶν], din Egipt.

Ieş. 6, 28-30 este *o recapitulare* a chemării şi a misiunii lui Moisis. În Ieş. 7, 1-5 avem *o nouă trimitere*, din partea Domnului, a lui Moisis şi a lui Aaron la Farao. Moisis va fi pentru Farao *ca un dumnezeu*, adică *cu puteri dumnezeiești*, iar Aaron va fi *prorocul său*, va spune acestuia ce *îi va grăi* Moisis [Ieş. 7, 1].

Cele pe care le va vesti Moisis prin Aaron nu vor fi *ascultate* de către Farao şi *se vor înmulţi* semnele și minunile în Egipt [7, 2-3]. Domnul *Își va pune mâna* peste Egipt și prin *răzbunare mare* [ἐκδικήσει μεγάλῃ] va scoate *puterea* și *poporul Său din Egipt* [7, 4], fapt pentru care egiptenii vor cunoaște că *El este Domnul*, când El *Își va întinde mâna Sa* și vor vedea *ieșind din mijlocul lor* pe poporul lui Israil [7, 5].

Prezenţa lui Dumnezeu ca *Domn al lui Israil* se va vedea prin aceea că poporul lui Israil *va ieși din Egipt* în mod *minunat*, în urma multor minuni și fiind *mânat* de puterea lui Dumnezeu în pustiu.

Domnul îl pune pe Aaron să facă minunea preschimbării toiagului în şarpe [δράκων] înaintea lui Farao, la cererea lui Moisis [7, 8-9]. Când Farao vede cum toiagul lui Aaron *a înghiţit* toiegele sofiştilor şi ale magicienilor egipteni, inima lui *se învârto-*

şează/ se întăreşte, conform cuvântului spus *de către Domnul* [7, 11-13].

Domnul îi vorbeşte lui Moisis despre cum se face *grea* inima lui Farao [7, 14] şi îl trimite dimineaţa la el, pe când acesta se va afla la ţărmul fluviului, ca să îl ameninţe că apa va fi *preschimbată întru sânge* [μεταβαλεῖ εἰς αἷμα] [7, 15-18]. Domnul îi vorbeşte lui Moisis şi îl pune tot pe Aaron *să preschimbe* cu toiagul apa în sânge [7, 19]. Inima lui Farao se învârtoşează din nou, după cuvântul Domnului, chiar dacă apa s-a prefăcut *în sânge* şi *au murit* peştii fluviului [7, 20-22].

Domnul îl trimite iarăşi pe Moisis la Farao şi îl ameninţă că *va lovi* toate marginile sale cu broaşte [7, 26-27, LXX][48]. Domnul îi vesteşte lui Moisis faptul ca Aaron trebuie să-şi întindă mâna sa ca broaştele să urce peste tot [8, 1][49].

Deşi descântătorii egipteni fac şi ei, prin vrăjile lor, broaşte [8, 3][50], Farao cere lui Moisis şi lui Aaron ca să se *roage* Domnului pentru el, pentru ca *să îndepărteze* broaştele, în schimbul promisiunii că *va lăsa poporul să plece* ca să jertfească Domnului [8, 4][51].

La întrebarea lui Moisis către Farao despre timpul când *să se roage* pentru ei, acesta stabileşte că trebuie să se roage *a doua zi* [8, 5-6][52]. Moisis va face rugăciune la

---

48 În ed. BOR 1988 şi 2001 este Ieş. 8, 1-2.

49 În ambele ed. rom cit. avem: Ieş. 8, 5.

50 Idem: Ieş. 8, 7.

51 Idem: Ieş. 8, 8.

52 Idem: Ieş. 8, 9-10.

cererea lui Farao, pentru ca el să vadă că nu este *alt Dumnezeu* decât *Domnul* [8, 6][53].

Moisis strigă către Domnul ca *să piară* broaştele [8, 8][54] și Domnul face *după cuvântul* lui Moisis [8, 9][55].

Însă Farao s-a îngreunat iar la inimă și nu a ascultat, după cum spusese Domnul [8, 11][56].

Rugăciunea Dreptului e *ascultată* de Dumnezeu, iar inima celui păcătos *se îngreunează*, devine *grea* și *rece* din cauza voinței sale de *a se împotrivi* voii Domnului.

Domnul îl trimite pe Aaron, prin Moisis, ca să aducă țânțari [σκνῖφες] *peste tot* Egiptul [8, 12][57]. Descântătorii nu pot să facă cu vrăjile lor țânțari [8, 14][58] și îi spun lui Farao că aici avem de-a face cu *degetul lui Dumnezeu* [δάκτυλος Θεοῦ], cu *puterea lui Dumnezeu*. Dar Farao tot nu i-a ascultat, după cum spusese Domnul [8, 15][59].

Moisis e trimis la Farao ca să îl amenințe cu muscă câinească [τῆς κυνομυίης] [8, 17][60] și să îi prevestească faptul că în pământul Ghesem [Γεσεμ] nu vor fi muște câinești, unde e poporul Său, pentru ca Farao să cunoască că *El este Domnul* și *El este Domn peste tot pământul* [8, 18][61]. Domnul, se specifică în Ieș.

[53] Idem: Ieș. 8, 10.
[54] Idem: Ieș. 8, 12
[55] Idem: Ieș. 8, 13.
[56] Idem: Ieș. 8, 15.
[57] Idem: Ieș. 8, 16.
[58] Idem: Ieș. 8, 18.
[59] Idem: Ieș. 8, 19.
[60] Idem: Ieș. 8, 21.
[61] Idem: Ieș. 8, 22.

8, 18, deşi este *Dumnezeul lui Israil*, El este *Domnul întregului pământ*.

Deşi are ca *întâi-născut* pe Israil, Acesta stăpâneşte *întregul pământ* şi nu doar *un singur popor*.

Însă El este *Domnul lui Israil* potrivit *făgăduinţelor Sale* şi de aceea va face *diferenţă/ deosebire* [διαστολὴν] între *poporul Său* şi *egipteni* [8, 19][62].

Domnul a făcut *ceea ce a spus* şi au venit muştele câineşti peste egipteni [8, 20][63]. Farao vrea să lase poporul *să jertfească* lui Dumnezeu în Egipt [8, 21][64], dar Moisis nu doreşte acest lucru, pentru că cele pe care le-ar aduce jertfă Domnului Dumnezeu sunt *dezgustătoare* [βδελύγματα] pentru egipteni [8, 22][65], pe de o parte, iar, pe de altă parte, din acest motiv ei ar putea fi *omorâţi cu pietre* de către egipteni [8, 22].

Când Moisis cere să plece din Egipt pentru trei zile, după voia Domnului, Farao se învoieşte şi le cere din nou *rugăciunea* [8, 23-24][66]. Moisis promite *să se roage* pentru Farao, se roagă şi e *ascultat* de către Dumnezeu. Dar faraonul rămâne tot *împovărat/ îngreunat* [ἐβάρυνεν] la inimă [8, 25-28][67].

---

[62] Idem: Ieş. 8, 23.

[63] Idem: Ieş. 8, 24.

[64] Idem: Ieş. 8, 25.

[65] Idem: Ieş. 8, 26. În ambele ediţii româneşti se foloseşte cuvântul *urâciune*. În LXX avem forma de plural: τὰ βδελύγματα. Iar cuvântul grecesc vorbeşte despre *cele dezgustătoare*, *detestabile* în ochii cuiva.

[66] Idem: Ieş. 8, 27-28.

[67] Idem: Ieş. 29-32.

Domnul trimite iarăși pe Moisis la Farao [9, 1] și îl amenință cu faptul că *mâna Domnului* va fi peste cele ale lui și va fi *o moarte foarte mare* [θάνατος μέγας σφόδρα] în animalele sale [9, 2-3]. Însă Domnul, în mod paradoxal [παραδοξάσω]/ în mod minunat, va face ca din animalele evreilor să nu moară niciunul [9, 4].

De aceea El a pus *margine*[68]/ limită/ ὅρον, spunând: „În [ziua de] mâine va face Domnul acest cuvânt pe pământ [ἐν τῇ αὔριον ποιήσει Κύριος τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς]!" [9, 5]. Cuvântul Domnului *s-a împlinit* [9, 6], dar Farao a rămas *tot împovărat* la inimă [9, 7].

Cuvântul lui Dumnezeu se împlinește, El Își împlinește întotdeauna cuvintele, iar oamenii I se împotrivesc pentru că *au voință liberă*. Însă *împotrivirea* noastră în fața voii lui Dumnezeu este *spre defavoarea noastră*, spre pierderea noastră.

Domnul îi trimite pe Moisis și Aaron să își umple mâinile cu *funingine din cuptor* [αἰθάλης καμιναίας][69]. Iar această funingine, odată aruncată spre cer înaintea lui Farao și a slujitorilor săi [9, 8], se va preface într-o pulbere/ într-un praf/ κονιορτὸς, care va aduce

---

[68] În ambele ed. rom. cit. ant. se vorbește despre *soroc* și despre împlinirea *unei fapte* și nu *a cuvântului Său*. Se merge pe ideea de *faptă* și nu de *împlinire a unui cuvânt* al Său, ca în LXX. Însă ῥῆμα poate fi tradus și prin *cuvânt*, dar și prin *lucru*.

[69] Ed. BOR 1988: *cenușă din cuptor*. Ed. BOR 2001: *spuză din cuptor*. Însă *spuza* este o cenușă fierbinte, amestecată cu jăratic, pe când *cenușa* este rece, e ce a rămas în urma focului și ea este incapabilă să provoace arsuri.

bășici dureroase fierbând [ἕλκη φλυκτίδες ἀναζέουσαι] pe oameni și animale [9, 9].

Farao nu ascultă şi se întăreşte la inimă, după cum spusese Domnul [9, 12].

Cuvintele Domnului se adeveresc pas cu pas, pentru ca poporul *să cunoască* cum lucrează Domnul pentru fiii lui Israil.

Domnul îl trimite iarăși pe Moisis la Farao, dimineaţa devreme, ca să îl ameninţe că va trimite toate *nenorocirile* [τὰ συναντήματά][70] Sale asupra inimii lui și a poporului său [9, 13-14].

Prin această pedeapsă, Farao trebuia să vadă că nu este pe pământ altul *ca Domnul* [9, 14], în sensul că nu se mai *manifestă* cineva ca Domnul pe întregul pământ.

Ieș. 9, 15-16 se constituie în pasajul *îngăduinței dumnezeiești* față de Farao.

Domnul îi spune lui Farao, prin Moisis, că dacă și-ar fi întins mâna Sa și l-ar fi lovit *cu moarte* [în sensul de *boală aducătoare de moarte*], el ar fi fost *distrus/ șters*[71] de pe pământ [9, 15]. Însă motivul pentru care a fost *ţinut în viaţă* Farao, îi spune Domnul lui Moisis, a fost acela de a arăta întru el *puterea Sa* și pentru ca *să se vestească numele Său în tot pământul* [9, 16].

---

[70] În ed. BOR 1988: „toate pedepsele Mele". În ed. BOR 2001: „toate loviturile Mele".

Substantivul grecesc συνάντημα înseamnă, de fapt, *eveniment*, *întâmplare*, *accident* sau *pieire*, *prăpăd*, *moarte*. De aceea se poate traduce în multe feluri fragmentul citat din Ieș. 9, 14.

[71] Ambele ediții rom. folosesc pe: *șters de pe fața pământului* la Ieș. 9, 15.

Puterea lui Dumnezeu se arată *în minunile* făcute cu Farao și, totodată, numele lui Dumnezeu *se vestește* întregului pământ, în sensul că toţi au cunoscut şi vor cunoaşte cele pe care le-a făcut Domnul în Egipt, pentru ca *să-Și scoată* poporul din robie.

Domnul îi vestește lui Farao că va aduce a doua zi grindină [χάλαζαν] în Egipt, o grindină cum n-a mai fost niciodată în această țară [9, 18]. Dar, în același timp, îi spune să își adune oamenii și turmele de pe câmp ca să nu fie omorâți de grindină [9, 19]. *Pedeapsa* e îmbinată cu *îngăduință dumnezeiască*.

Unii dintre slujitorii lui Farao, care *se tem de cuvântul Domnului* [ὁ φοβούμενος τὸ ῥῆμα Κυρίου], se protejează, pe când alții, care nu se tem de El, și-au lăsat vitele în câmp [9, 20-21]. La porunca Domnului [9, 22], Moisis își întinde mâna sa spre cer și Domnul aduce tunete și grindină, face să cadă foc pe pământ și astfel a fost grindină în tot Egiptul [9, 23].

Curgea grindină și foc printre grindină [9, 24] și a distrus Egiptul, dar nu și ținutul Ghesem [9, 25-26]. Văzând acest prăpăd, Farao *recunoaște* în fața lui Moisis și a lui Aaron că *a păcătuit*, că Domnul este *drept* [δίκαιος] și că el și poporul său sunt *neevlavioși* [ἀσεβεῖς] [9, 27].

Văzând puterea lui Dumnezeu manifestându-se în fața sa, faraonul simte că e *vorba de Domnul*, că *este Domnul*, Cel viu, Care *Se manifestă*, că El e *drept* când lovește cu boli și cataclisme și că de aceea lovește: pentru că oamenii sunt *neevlavioși*.

Iar aici se împlinește proverbul: „gura păcătosului adevărul grăiește”. El grăiește adevărul atunci când spune *cum a căzut în păcate* datorită *neascultării sale* și cum *a fost lovit*, pe drept, cu multe necazuri de către Dumnezeu, pentru că *nu s-a pocăit*.

El le cere din nou *rugăciunea* [9, 28] și Moisis îi promite că ploaia și grindina vor înceta, pentru ca să cunoască că *pământul e al Domnului* [9, 29]. Însă, completează Moisis în fața lui Farao, el știe că Farao și slujitorii săi *nu se tem* de Domnul [9, 30]. După încetarea calamității, așa după cum spusese Domnul, faraonul nu dă drumul poporului ca să plece [9, 35].

Domnul îl trimite pe Moisis la Farao, spunându-i că El a întărit inima lui Farao pentru ca *să vină asupra lui* toate *semnele* [τὰ σημεῖα] [10, 1] ce trebuie făcute.

Semnele lui Dumnezeu, care se vor face în Egipt, vor face parte din *istoria providenței dumnezeiești*, care trebuie descrisă pentru fiii și fiii fiilor lui Israil, pentru ca ei *să râdă* de egipteni. Și prin aceste semne ei vor cunoaște că *El este Domnul* [10, 2].

Moisis și Aaron intră la Farao și îl amenință cu invadarea țării de către *mulțime de lăcuste* [ἀκρίδα πολλὴν] [10, 3-6].

La sfatul slujitorilor lui Farao [10, 7], acesta *le încuviințează să plece* ca să slujească Dumnezeului lor [10, 8]. Moisis însă vorbește despre ieșirea în pustiu ca despre *sărbătoarea* [ἑορτὴ] Domnului Dumnezeului lui Israil [10, 9], iar Farao dă voie să iasă numai bărbaților [10, 11].

Însă Domnul nu e *de acord* cu aranjamentul lui Farao și îi spune lui Moisis *să își întindă mâna* peste pământul Egiptului ca să vină lăcustele [10, 12]. Domnul aduce lăcustele prin intermediul vântului [10, 13].

Prezența lui Dumnezeu în cadrul fenomenelor climatice și în pedepsele aduse peste egipteni este *o prezență reală*, copleșitoare. Toată narațiunea sfântă a cărții de față ne dă să vedem *prezența deplină* a lui Dumnezeu, care a fost *resimțită adânc* în viața oamenilor.

La vederea cataclismului produs de lăcuste, Farao mărturisește lui Moisis și lui Aaron că *a greșit* înaintea Domnului Dumnezeului lor cât și a acestora [10, 16]. De aceea, el cere rugăciunile lor, pentru *a i se ierta păcatele* și pentru *a scăpa* de moartea adusă de lăcuste [10, 17]. Moisis se roagă către Dumnezeu [10, 18] și lăcustele sunt aruncate, de vântul schimbat de către Domnul, în Marea Roșie [τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν][10, 19]. Însă Domnul *a întărit/ împietrit/ învârtoșat* din nou inima lui Farao [10, 20].

Domnul îi spune lui Moisis să aducă un întuneric, *simțit ca întuneric* [ψηλαφητὸν σκότος][72], peste Egipt [10, 21]. Dacă în partea egiptenilor a fost, timp de trei zile [10, 23], *întuneric întunecat* [σκότος γνόφος] și *furtună* [θύελλα] [10, 22][73], în partea Israilului însă *a*

---

[72] În ed. BOR 1988 și 2001: „un întuneric pe care să-l pipăi cu mâna”. În VUL avem de-a face cu „tenebrae horribiles” = întuneric îngrozitor/ înfricoșător.

[73] În ed. BOR 1988: „întuneric beznă”. În ed. BOR 2001: „întuneric beznă și negură groasă”.

fost lumină [10, 23]. Farao vrea să dea drumul poporului ca să slujească Domnului Dumnezeu, dar fără turmele și cirezile lor [10, 24]. Moisis însă vrea ca Farao să le dea *arderi de tot* și *jertfe* pe care să le aducă Domnului Dumnezeu [10, 25].

Vor merge cu toate turmele lor în pustiu, pentru că numai acolo vor cunoaște *ce fel de jertfe* trebuie să aducă Domnului Dumnezeu [10, 26]. Însă Domnul *a întărit/ a împietrit* iarăși inima lui Farao [10, 27].

Domnul îi vorbește lui Moisis și îi spune că va mai aduce *o singură lovitură/ plagă* [πληγὴν] peste Farao și Egipt, și după aceea *îi vor trimite/ alunga*[74] din pământul lor [11, 1].

Domnul îl învață pe Moisis ca să vorbească *în taină* în urechile poporului, cum că aceștia trebuie *să ceară* de la vecinii lor vase de argint și de aur și haine [11, 2]. Domnul a dat *har* poporului lui Israil înaintea egiptenilor, iar Moisis ajunsese *foarte mare* înaintea egiptenilor, a lui Farao și a tuturor slujitorilor acestuia [11, 3].

Cu alte cuvinte, Dumnezeu te face *să ai trecere* în fața altora, El *te mărește*, El te face *cunoscut* și *adevărata putere* asupra oamenilor este cea *duhovnicească*, este *autoritatea pe care ți-o dă viața sfântă*. Prezența lui Dumnezeu în viața noastră este cea care *stârnește admirația* altora față de noi și ne face *autoritativi*, puternici în cuvânt în fața oamenilor.

Moisis îi spune lui Farao[75] că Domnul *va trece* la miezul nopții prin mijlocul Egiptului

---

[74] În ambele ed. rom. cit. ant.

[75] Se înțelege acest lucru din Ieș. 11, 8.

[11, 4] și din această cauză *vor muri* întâi-născuții Egiptului, începând cu întâiul-născut al lui Farao [11, 5]. Poporul lui Israil va vedea ce *mare distincție* [παραδοξάσει] face Dumnezeu între *egipteni* și *israiliteni* [11, 7].

Domnul îl atenționează pe Moisis asupra faptului că nici acum Farao *nu va asculta*, pentru ca *să se înmulțească mult* [πληθύνων πληθύνω] semnele și minunile Sale în Egipt [11, 9].

Ieș. 11, 10, fiind o *concluzie* la loviturile/ plăgile aduse peste egipteni, chintesențiază felul cum Moisis și Aaron au făcut toate semnele și minunile în fața lui Farao, dar Domnul a întărit/ a împietrit inima lui și acesta nu a lăsat poporul să plece.

Domnul vorbește lui Moisis și lui Aaron despre faptul că luna în care ei sunt acum trebuie să fie considerată *prima* între lunile anului [12, 1-2]. În ziua a 10-a a acestei luni, toți părinții de familii/ de case [οἴκους πατριδῶν] trebuie să ia un miel [12, 3], se indică semnalmentele animalului [12, 5], iar în ziua a 14-a, spre seară, acesta *se junghie* [12, 6].

Le indică lucrurile care trebuie să se facă cu mielul înjunghiat [12, 7-11], pentru că acesta este *Paștile Domnului* [Πασχα ἐστὶν Κυρίῳ] [12, 11].

Domnul va lovi noaptea pe întâi-născuții oamenilor și ai animalelor, și *Se va răzbuna* pe toți dumnezeii Egiptului, pentru că *El este Domnul* [12, 12]. El va arăta că dumnezeii *falși* ai Egiptului nu pot să facă nimic *înaintea* Domnului, Care *lovește* oamenii și animalele.

Iar sângele mielului pascal va fi *semnul* care *va scăpa* casele de *rana omorâtoare*[76] [πληγὴ τοῦ ἐκτριβῆναι] [12, 13].

Ziua aceasta în care vor muri întâi-născuţii Egiptului va fi spre *pomenire* [μνυμόσυνον], pentru că va fi ziua în care se va prăznui *sărbătoarea Domnului* [ἑορτὴν Κυρίω] din neam în neam ca o sărbătoare *veşnică* [αἰώνιον] [12, 14]. Şi sărbătoarea Domnului va fi *veşnică*, pentru că trecerea noastră de la *viaţa cu Domnul* la *viaţa veşnică împreună cu El* va fi o sărbătoare, o *prăznuire veşnică*.

În Ieş. 12, 17, *Paştile Domnului* este numit *lege veşnică* [νόμιμον αἰώνιον]. La fel şi în 12, 24.

Domnul va trece pe lângă uşa *însemnată cu sânge* și nu va lăsa pe *omorâtor/ distrugător* [τὸν ὀλεθρεύοντα][77] *să lovească* casele lui Israil [12, 23]. Mielul pascal este „jertfa de Paşti...a Domnului, Care a acoperit casele fiilor lui Israil în Egipt, când i-a lovit pe egipteni, dar casele noastre le-a mântuit [θυσία τὸ Πασχα...Κυρίῳ ὡς ἐσκέπασεν τοὺς

---

[76] Ca în ed. BOR 1988. În ed. BOR 2001: *rană nimicitoare*.

[77] Acest participiu prezent activ la acuzativ apare de două ori în LXX: Ieş. 12, 23 şi Ier. 22, 7. În ed. BOR 1988 avem *pierzătorul*, scris cu literă mică. În ed. BOR 2001, scris cu majusculă, avem: *Nimicitor*.

În n. e, p. 91, ÎPS Bartolomeu Anania spune că e vorba de *nimicitor*, de cel care execută pedepsele divine, şi că acesta este menţionat şi la I Cor. 10, 10. Și e adevărat acest lucru! Căci, *cf.* GNT, avem în I Cor. 10, 10 genitivul singular al lui ἀλοθρευτής, Sfântul Pavlos folosind *același cuvânt* ca în LXX.

οἴκους τῶν υἱῶν Ισραηλ ἐν Αἰγύπτῳ ἡνίκα ἐπάταξεν τοὺς Αἰγυπτίους τοὺς δὲ οἴκους ἡμῶν ἐρρύσατο]" [12, 27]. Aceasta va fi, pe scurt, însemnătatea Paştilor pentru viitoarele generaţii ale lui Israil [12, 26].

Domnul îi lovește pe întâi-născuții Egiptului [12, 29]. Farao îi cheamă pe Moisis și pe Aaron în această noapte a morţii şi a bocetelor şi dă drumul întregului popor, cu toate ale lor, ca *să slujească Domnului*, cerându-le *să îl binecuvinteze* și pe el [12, 31-32]. Iar pentru că Domnul dăduse *har* fiilor lui Israil în faţa egiptenilor, aceştia *cer* lucrurile pe care li le spusese Domnul, încât *îi despoaie* pe egipteni [12, 35-36].

Toată *puterea Domnului* [πᾶσα *ἡ δύναμις Κυρίου*] iese din Egipt [12, 41 și 51]. Iar straja nopții [νυκτὸς προφυλακή][78] a fost a Domnului [12, 42].

Totodată, legea Paştilor [ὁ νόμος τοῦ Πασχα][79] e *numai* pentru fiii lui Israil [12, 43], pentru slujitorul cumpărat cu arginți, care a fost în prealabil *tăiat-împrejur* [12, 44], și pentru prozelitul care vrea *să se taie-împrejur* pentru a mânca Paştile [12, 48].

Domnul îi vorbeşte lui Moisis şi îi spune *să Îi sfințească* tot întâiul născut al oamenilor şi al animalelor din Israil [13, 1-2], pentru că

---

[78] În *Biblia de la 1688*, προφυλακή a fost tradus prin *strajă*. Sintagma νυκτὸς προφυλακή a fost tradusă prin „noaptea de priveghere" în ed. BOR 1988, pe când în ed. BOR 2001 prin „noapte de priveghere".

[79] *Rânduiala Paştelui* e folosită şi în BOR 1988 şi în BOR 2001.

cel care deschide pântecele, de la om până la dobitoc, *este al Lui* [13, 2].

În discursul Sfântului Moisis către popor, acesta le spune că această zi trebuie *să le rămână în amintire*, pentru că Domnul i-a scos cu mână tare din *casa robiei* [οἴκου δουλείας] [13, 3]. Domnul Dumnezeu va duce poporul în *țara făgăduită* [13, 5] și acolo vor prăznui *sărbătoarea Domnului* [13, 6]. *Azimele* sunt în amintirea *scoaterii lor* din Egipt de către Domnul [13, 7-8].

Fiii lui Israil trebuie să își amintească de acest moment pururea și legea Domnului trebuie să fie în gura lor, pentru că Domnul Dumnezeu *i-a scos* cu mână tare din Egipt [13, 9].

Când vor ajunge în țara făgăduită lor trebuie să pună de-o parte, pentru Domnul, pe tot întâiul-născut de parte bărbătească și, la fel, și din animale, pentru că aceia vor fi un lucru *sfânt al Domnului* [ἁγιάσεις τῷ Κυρίῳ] [13, 12]. Întâi-născuții de parte bărbătească trebuie *răscumpărați* [13, 13], pentru că Domnul a scos pe popor din Egipt [13, 14] și din acest motiv aceștia sunt *ai Lui*.

Pentru că Domnul i-a ucis pe întâi-născuții Egiptului dar nu și pe cei *ai lui Israil*, de aceea fiii lui Israil trebuie *să jertfească* Domnului Dumnezeu pe întâii-născuți pe care *i-au răscumpărat* [13, 15].

Când faraonul dă drumul poporului, Domnul *nu-i îndrumă/ nu-i călăuzește* spre filistiimi [Φυλιστιιμ][80], ci i-a făcut să ocolească pe calea pustiului, spre Marea Roșie [13, 17-

---

[80] În ambele ed. rom. citate: *filisteni*.

18]. Iar Dumnezeu *îi conducea* pe ei. Și pe timp de zi li Se arăta *în stâlp de nor*, pentru ca să le arate calea, iar noaptea îi călăuzea arătându-li-Se *în stâlp de foc* [13, 21]. Și astfel *S-a arătat mereu* înaintea poporului [13, 22].

Domnul *stabilește* locul taberei [14, 1-2] și anunță poporul, prin Moisis, despre faptul că *vor fi urmăriți* de Farao și de oștirea acestuia [14, 3-4]. Domnul *Se va preamări* în Farao și în toată oștirea lui și vor cunoaște toți egiptenii că *El este Domnul* [14, 4]. Toate *actele proniatoare* față de Israil sunt *acte doveditoare* ale prezenței Domnului în mijlocul lor. Prin puterea Domnului *se petrec* toate aceste minuni preaslăvite cu poporul lui Israil.

Domnul întărește din nou inima lui Farao [14, 8], dar fiii lui Israil ieșiseră deja în *mâna înaltă* a Domnului [14, 8]. Când oștile lui Farao îi ajung din urmă, acolo unde fiii lui Israil poposiseră, aceștia, înfricoșându-se foarte mult, *strigă* către Domnul [14, 10].

Moisis spune poporului *să aibă curaj*, pentru că vor vedea cu toții *mântuirea de la Dumnezeu* [τὴν σωτηρίαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ], iar pe egiptenii aceștia nu îi vor mai vedea în veacul veacului [14, 13]. *Mântuirea* apare aici ca *izbăvire de moarte* sau *ca ținere în viață* prin voia Domnului și prin minunea făcută cu poporul lui Israil.

Domnul *Se va lupta* pentru Israil [14, 14]. Domnul îi spune lui Moisis să nu mai strige către El ci să spună poporului să meargă mai departe [14, 15]. Domnul îi poruncește lui Moisis să despice apa mării cu toiagul, ca fiii

lui Israil să treacă prin mijlocul mării ca pe uscat [14, 16]. Domnul Se va preamări în Farao şi în oştirea lui şi ei vor cunoaşte că El este Domnul [14, 17-18]. Îngerul lui Dumnezeu [ὁ Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ] *se mută* din fața taberei lui Israil dinapoia ei [14, 19], *stând între* tabăra egiptenilor și cea a israiliților [14, 20].

Domnul face să fie *întuneric* și *întunecime* [σκότος καὶ γνόφος][81], în așa fel încât, în acea noapte, cele două tabere *nu s-au ajuns* una pe cealaltă [14, 20].

Când Moisis *își întinde* mâna sa peste mare, Domnul *desparte* marea printr-un vânt puternic venit dinspre sud, pe tot timpul nopții, și marea *se face uscat*, pentru că *se împarte apa* [14, 21]. Domnul lucrează prin *gestul uman* al lui Moisis sau la gestul mâinii lui Moisis, Domnul *începe minunea separării apei*.

Acesta este unul dintre exemplele *de sinergie divino-umană* ale Scripturii. Este o indicare directă a ceea ce se petrece în *lucrarea liturgică* a Bisericii. Căci Domnul

---

[81] În ed. BOR 1988, la Ieş. 14, 20: „era negură şi întuneric pentru unii, iar pentru ceilalți lumină". În ed. BOR 2001: „și-ntuneric s-a făcut și negură, și noaptea s-a scurs fără ca-n timpul nopții să se poată apropria unii de alții".

Ed. BOR 2001 reprezintă LXX.

Cf. WTT avem: „și s-a făcut întuneric și noapte și acestea nu s-au apropiat [una de alta] toată noaptea". Se referă la cele două tabere.

VUL: „A stat între tabăra egiptenilor și tabăra lui Israel și acesta era nor întunecos și lumina noaptea, în așa fel încât acestea nu au putut toată noaptea *să se apropie* una de alta".

lucrează *în mod direct*, haric, atunci când slujitorii Săi *lucrează/ săvârșesc* slujbele Bisericii.

Dacă israiliții trec prin mare *ca pe uscat* [14, 22], Domnul *caută* și *privește* din *stâlpul de foc* și *de nor* către egipteni și *îi tulbură* [14, 24][82]. Domnul *le împiedică roțile* carelor de război încât acestea mergeau cu mare sforțare [14, 25], moment în care egiptenii conștientizează faptul că *Domnul luptă de partea lui Israil* [14, 25]. Moisis, la porunca Domnului, întinde mâna sa și apele *îi acoperă* pe egipteni cu toate ale lor [14, 26-28].

Înecarea egiptenilor e considerată de Ieș. 14, 27 *un act de voință* al Domnului. Căci în LXX găsim următoarea expresie pentru a indica *moartea* acestora: „*ἐξετίναξεν* Κύριος τοὺς Αἰγυπτίους μέσον τῆς θαλάσσης [*a scuturat* Domnul pe egipteni în mijlocul mării]" [14, 27].

Moartea celor păcătoși e văzută aici ca *separare voită* de Dumnezeu sau ca *intrare a lor în moarte* după ce Domnul *i-a răbdat*, i-a așteptat îndelung ca să se pocăiască. El scapă de ei prin moarte, scapă de *amplificarea răutății lor*, aici, pe pământ.

Trecerea prin mare e văzută în Ieș. 14, 30 ca *mântuire a Domnului*. Israilul a văzut *mâna cea mare* a Domnului, Care a lucrat în favoarea sa [Ieș. 14, 31]. Exprimarea bucuriei și a recunoștinței lui Moisis și a poporului eliberat din robie s-a concretizat într-o *cântare* [τὴν ᾠδὴν] adusă Domnului [15, 1].

---

[82] Ed. BOR 1988 și 2001 vorbesc despre *umplerea de spaimă* a egiptenilor.

Autenticul cântării [Ieş. 15, 1-19] consistă în *revărsarea de veselie* pe care au trăit-o şi care *se regăseşte* în textul ei. Ei cântă Domnului Care *S-a preamărit cu slavă multă* [15, 1], adică prin *minuni* şi *arătări mari şi înfricoşătoare*, prin care a mântuit/ a salvat/ a eliberat/ a scos *din robie* pe fiii lui Israil. *Mântuirea* este *scoaterea de sub oprimare*, este *libertate*, este *bucurie*, este *cauzatoare de bucurie doxologică*.

Lăudăm pe Domnul pentru că am văzut minunile Sale cu noi şi pentru că am simţit, am trăit şi trăim eliberarea reală de *egipteanul cel gândit*, adică *de Satana*. Orice *scoatere*, orice *eliberare* a noastră de ispitele lui, este *o mântuire*.

Dumnezeu este *ajutător* [βοηθὸς] şi *apărător* [σκεπαστὴς] al persoanei noastre[83] şi ni se face nouă *spre mântuire* [15, 2]. El *ne ajută* şi *ne apără* în vederea mântuirii noastre.

Dumnezeu este Cel care *ne ajută*, este *Dumnezeul Părinţilor* noştri şi pe El *Îl vom lăuda* şi *Îl vom înălţa* [15, 2] în inima noastră.

Domnul este Cel care *sfărâmă/ zdrobeşte* [συντρίβων] războaiele şi numele Său este *Domnul* [15, 3].

Dreapta Domnului *S-a preaslăvit* între oameni *în tărie/ în putere* [ἐν ἰσχύι] dumnezeiască [15, 6]. Mâna Sa cea dreaptă *i-a sfărâmat* pe duşmani/ pe potrivnicii Săi [15, 6]. Sublinierea viguroasă a faptului că Dum-

---

[83] În WTT avem: „tăria şi alegerea mea este Dumnezeu". În YLT: „Tăria mea şi cântarea mea este Domnul". VUL are text identic cu YLT: „fortitudo mea et laus mea Dominus" .

nezeu *a nimicit* întru puterea Sa pe egipteni arată *autenticitatea* raportării lor la evenimentul pe care îl trăiseră. Ei *se bucurau nespus* tocmai pentru că văzuseră *în mod concret* cum lucrează Dumnezeu pentru ei, cum *Se luptă Dumnezeu pentru Israil*.

Mulțimea slavei [τῷ πλήθει τῆς δόξης] Domnului *i-a zdrobit* pe potrivnicii Săi, pe cei care stăteau *împotriva* voinței Sale [15, 7]. *Iradierea Lui*, slava lui Dumnezeu, prezența Sa energetică în mijlocul poporului, revelată ca *putere* și *biruință*, este evidențiată aici cu foarte multă însuflețire. Slava lui Dumnezeu *i-a nimicit*, i-a scufundat în adâncul mării pe egipteni.

Cu alte cuvinte, Dumnezeu Se face *prezent* în lume atunci *când dorește*. Mai binezis, El e *prezent* în lume în mod continuu și *acționează când* și *cum dorește* în viața oamenilor și slava Sa pedepsește/ nimicește/ *este insuportabilă*/ e mortală pentru cei care *nu fac voia Lui*.

Potrivnicii Lui sunt *slabi* în fața Sa. Când El a trimis *urgia* [τὴν ὀργήν] *Lui* peste ei, aceasta *i-a mistuit* [κατέφαγεν][84] ca pe niște paie [15, 7].

„Prin *Duhul mâniei* Tale *s-a împărțit* apa [διὰ Πνεύματος τοῦ θυμοῦ Σου διέστη τὸ ὕδωρ]", se spune în Ieș. 15, 8, adică prin *puterea harului dumnezeiesc*.

Apa a stat ca *un perete* din voia lui Dumnezeu și s-a strâns *ca valurile în mijlocul mării* [15, 8]. Când Domnul *a trimis pe Duhul*

---

[84] Se folosește *sensul figurat* al verbului.

Său, atunci marea i-a acoperit [ἐκάλυψεν][85] pe egipteni [15, 10].

În 15, 11, printr-o interogaţie, Dumnezeu e arătat ca *incomparabil* cu *dumnezeii neamurilor*. Asemenea Lui nu e nimeni. El este *preamărit întru Sfinţi* [15, 11], în fiinţa lor. El este *minunat* în *slăvile* [ἐν δόξαις]/ în revărsările Sale de slavă[86] şi e *făcător de minuni* [15, 11].

După cum se observă, Sfântul Moisis subliniază deopotrivă *prezenţa interioară* a slavei lui Dumnezeu, *prezenţa Sa în oamenii Sfinţi*, dar şi *în lume*. Nu există loc unde *prezenţa lui Dumnezeu* să nu se facă evidentă.

Când Domnul *Și-a întins dreapta Sa*, atunci i-a înghiţit pământul pe egipteni [15, 12].

Dacă *dreapta Lui* i-a nimicit pe egipteni, în schimb pe poporul pe care *l-a eliberat*, l-a călăuzit *cu dreptatea* [τῇ δικαιοσύνῃ][87] Sa și l-a chemat *întru putere/ cu putere dumnezeiască* în *locașul* [κατάλυμα] Său cel sfânt [15, 13], *în intimitatea cu El*.

Domnul l-a eliberat, l-a călăuzit, l-a chemat *dumnezeiește* pe Israil în intimitatea cu El. Măreţia braţului Său îi va *încremeni* pe membrii popoarelor pe unde *va trece* poporul

---

[85] În ed. BOR 1988 și 2001 s-a folosit: *i-a înghiţit*.

[86] Adică de fiecare dată când *Se arată* creaturilor Sale.

[87] Dacă ed. BOR 2001 traduce pe τῇ δικαιοσύνη cu *dreptatea*, ed. BOR 1988 traduce substantivul grecesc prin *mila*.

Însă ambele forme sunt *pe deplin adjudecate* de *sensurile* cuvântului grecesc.

Domnului, acest popor pe care El Și *l-a câștigat*[88]/ Și *l-a agonisit*[89] [15, 16].

Domnul îl va conduce pe poporul Său și îl va sădi în *muntele moștenirii* [ὄρος κληρονομίας] Sale, în locul pe care Și l-a pregătit Sieși drept *locuință*, pe care Domnul l-a lucrat ca *locaș* al Său, care este *făcut* de către mâinile Sale [15, 17]. Avem aici un text profetic, pentru că acest lucru se întâmplă cu cei care *își sfințesc viața* și *se sălășluiesc* în locașul slavei Sale celei cerești.

Căci Domnul *împărățește* veacul și peste veac și încă [τὸν αἰῶνα καὶ ἐπ᾽ αἰῶνα καὶ ἔτι] [17, 18]. El împărățește peste toți și peste toate ale Sale. Iar ultimul vers al cântării reiterează faptul că Domnul *a adus apa mării* peste egipteni [15, 19].

Profetesa Mariam [Μαριαμ ἡ Προφῆτις], sora lui Aaron [15, 20], spune și ea că trebuie *să cântăm* Domnului pentru că S-a preaslăvit *întru slavă* [15, 21]. Adică *prin manifestarea slavei Sale* în fața poporului. Și acesta, poporul, L-a lăudat pe Domnul cu mărime de inimă.

Când poporul are nevoie de apă dulce, potabilă, Moisis *strigă* către Domnul și El *îi arată lemnul*[90] care îndulcește apele [15, 25]. Aici Domnul pune/ stabilește *rânduieli* și *judecăți* și *încearcă* poporul [15, 25]. În Ieș. 15, 26 *se aude* glasul Domnului, Care face *o promisiune importantă* poporului lui Israil ca

---

[88] *Cf.* LXX, variantă regăsibilă în ed. BOR 1988.

[89] *Cf.* ed. BOR 2001 și *Biblia de la 1688*.

[90] *Lemnul* fiind o *prefigurare* a *Sfintei Cruci* a Domnului.

Dumnezeu al vindecării [Εἰμι Κύριος ὁ ἰώμενός σε = Eu sunt Domnul care *te vindecă*]. Dacă poporul *va asculta* de glasul Domnului Dumnezeu și dacă va face ceea ce *e plăcut* înaintea Lui și dacă *va asculta* poruncile Lui și *va împlini toate rânduielile* Lui, *nu vor fi loviți* cu bolile pe care El le-a adus peste egipteni: aceasta e *făgăduința* Domnului cu Israil. Viața religioasă și morală a poporului trebuie să conveargă pentru *a fi propriu* relației cu Dumnezeu.

Și astfel apare, pentru prima dată în Scriptură, la Ieș. 15, 26, *calitatea* Domnului de *vindecător al oamenilor*. *Vindecarea de boală* sau *neaducerea unor calamități asupra oamenilor* ține de *relația intimă* a acelora cu Dumnezeu.

Când poporul *se plânge*/ murmură în surdină/ bombăne/ cârtește[91][διεγόγγυζεν] [16, 2] din cauza foamei, ei spun că ar fi dorit mai bine să fie *loviți de Domnul cu moarte* în Egipt decât *să moară în pustiu* [16, 3]. *Moartea imediată* e preferată *suferinței îndelungate*, atâta timp cât nu vrem să primim *ajutorul haric* al lui Dumnezeu *în suferință*.

Suferința și *sărăcia* i-au făcut *nostalgici* sub aspectul *necesităților curente*, uitând că acolo *strigau* către Dumnezeu din cauza *asupririi imense* pe care o exercitau egiptenii asupra lor.

Din perspectivă soteriologică, poporul dovedește că nu înțelege *rostul suferinței* și *al ascezei* în viața sa, ci manifestă un pronunțat *infantilism social*. Pentru că *binele* unui popor

---

[91] În ed. BOR 1988 și 2001 avem pe: *a cârtit*.

stă în *sănătatea sa doctrinară* și *morală* și nu *în bunăstarea materială*.

Domnul *Se manifestă cu iconomie* față de *ireverența* poporului și, mai ales, față de *pruncia minții* lor, și îl anunță pe Moisis că El le va ploua *pâini*[92] *din cer* [ἄρτους ἐκ τοῦ οὐρανοῦ] [16, 4]. Însă El le stabilește o *anume cantitate* de pâine, cât pentru o zi, și această cantitate devine *sistemul de încercare* al poporului, ca să vadă dacă *merge* după Legea Sa [16, 4].

În 16, 4 apare, pentru prima dată în Scriptură, calitatea Domnului de *ispititor*, de *încercător* al libertății umane. Fragmentul care indică acest lucru din 16, 4 este acesta: „ὅπως *πειράσω* αὐτοὺς εἰ πορεύσονται τῷ νόμῳ Μου ἢ οὔ [ca *să-i ispitesc* pe ei dacă vor merge [în] legea Mea sau nu]".

Moisis și Aaron vestesc poporului faptul că în acea seară *vor cunoaște* că Domnul *i-a scos* din pământul Egiptului [16, 6]. *Vor cunoaște* în sensul că *vor recunoaște* și mai mult aceeași *prezență a Domnului* pe care o *trăiseră* la ieșirea lor minunată din Egipt. În 16, 7, Moisis și Aaron prorocesc poporului faptul că în zorii zilei următoare vor vedea *slava Domnului* [τὴν δόξαν Κυρίου], pentru că Dumnezeu *a auzit* murmurul/ nemulțumirea/ cârtirea lor *împotriva Sa*.

Moisis le spune că Domnul va da poporului *să mănânce* pe săturate, seara carne și pâine în zorii zilei, pentru că Domnul

---

[92] Ed. BOR 1988 este identică cu LXX, folosind pluralul, pe când ed. BOR 2001 folosește singularul: „să plouă pentru voi *pâine* din cer".

a auzit murmurul lor către el și Aaron, care e, de fapt, un murmur *împotriva lui Dumnezeu* [16, 8]. Moisis îl trimite pe Aaron să spună fiilor lui Israil ca *să vină/ să se apropie înaintea Domnului*, pentru că El *a auzit* murmurul/ cârtirea lor [16, 9].

În timp ce Aaron vorbea poporului, când poporul s-a întors cu fața spre pustiu, atunci *a văzut slava Domnului în nor* [ἡ δόξα Κυρίου ὤφθη ἐν νεφέλῃ] [16, 10], adică sub forma *norului luminos*. Domnul vorbește cu Moisis și îi spune că *a auzit* murmurul/ cârtirea poporului [16, 11-12]. Domnul îl trimite *să confirme* poporului că le va da mâncare și le proorocește că prin mâncarea pe care le-o va da, ei *vor cunoaște* că *El este Domnul* [16, 12].

Moisis *confirmă* poporului pâinea dată lor de către Dumnezeu [16, 15] și le spune cât le-a poruncit Domnul *să strângă hrană* pe fiecare zi [16, 16].

În 16, 23, el le spune ce-a zis Domnul despre *sabaturi*: „sabaturile Domnului [sunt] odihnă sfântă a Domnului [Κύριος σάββατα ἀνάπαυσις ἁγία τῷ Κυρίῳ]". În 16, 25, Moisis subliniază iarăși *importanta sabatului* (a sâmbetei) pentru Israil, pentru că „sabaturile sunt ziua *Domnului* [ἔστιν...σάββατα σήμερον τῷ Κυρίῳ]" și ele au fost date *de către Domnul* [16, 29].

La 16, 28 Domnul vorbește *către* Moisis, dar *întreabă poporul* despre cauza pentru care *nu dorește* să asculte poruncile și legea Lui. Neascultarea indică *o lipsă*, o carență *a intimității* cu El.

În 16, 32, la porunca Domnului, se păstrează *un gomor*[93] *de mană* [τὸ γομορ τοῦ μαν] pentru viitorime, pentru ca să vadă și aceștia *ce pâine* le-a dat Domnul în pustie părinților lor.

Moisis l-a trimis pe Aaron să pună într-un vas de aur [στάμνον χρυσοῦν] un gomor de mană și pe el să îl pună *înaintea* lui Dumnezeu [16, 33]. Aaron, după porunca dată de Domnul lui Moisis, pune gomorul de mană *înaintea mărturiei* [ἐναντίον τοῦ μαρτυρίου][94], spre păstrare [16, 34].

Adică ce e pus *înaintea lui Dumnezeu* și e *acceptat de către El* este spre *certificar*e, spre *autentificare*, păstrat pentru cei care vor *să cunoască în viitor* adevărul faptelor lui Dumnezeu făcute între oameni, în mijlocul oamenilor, sub ochii oamenilor credincioși. Sinagoga/ adunarea [συναγωγὴ]/ obștea[95] fiilor

---

[93] În ed. BOR 1988 avem *omer*, ca și în ed. BOR 2001. Iar *gomorul* sau *omerul* (în ebraică) era echivalentul a circa 450 de kilograme, *cf. LXX Supplementum*.

[94] În ed. BOR 1988 găsim: „înaintea chivotului mărturiei". Însă *chivotul* nu fusese *făcut* la acea dată. În ed. BOR 2001 găsim textul LXX. Numai că *mărturie* e scris cu majusculă: „înaintea Mărturiei".

În n. b, p. 97, din ed. BOR 2001, ÎPS Bartolomeu Anania scrie: „Adică, de fapt, în *Chivotul Mărturiei* (sau al Legământului)". Dar nu apăruse încă *chivotul*.

În VUL, la 16, 34, se vorbește de *tabernaculo*, de *chivot*.

În L45, Martin Luther traduce cu *mărturie* [Zeugnis]. În KJV: up before the Testimony [înaintea Mărturiei]. La fel e și în KJG și GNV.

[95] În ed. BOR 1988 și 2001.

lui Israil *a plecat* din pustia Sin [Σιν] *după cuvântul* Domnului [17, 1].

Când poporul cere de la Moisis să le dea apă, el consideră că prin aceasta *Îl insultă*[96] și *Îl ispitesc* pe Domnul în același timp [17, 2].

Moisis *strigă către* Domnul și Îi spune că *nu știe ce să facă* cu poporul acesta, pentru că e în stare *să îl omoare cu pietre* [17, 4].

Domnul îi vorbește lui Moisis și îl trimite *în fruntea* poporului, împreună cu bătrâni ai poporului și cu toiagul [17, 5], și îi spune că *El va sta* înaintea sa, pe stâncă, în Horib [Χωρηβ] [17, 6].

Domnul îi proroceşte lui Moisis faptul că el va lovi piatra și *va curge apă* pentru poporul Său.

Minunea se petrece [17, 6] și locul e numit *ispitire și insultă*[97] din cauza cârtirii/ a reproşurilor fiilor lui Israil [17, 7]. Acolo ei *L-au ispitit* pe Domnul întrebându-se dacă *Domnul e în/ cu/ între* [ἐν] ei [17, 7].

Când Amalic [Αμαληκ] vine ca să facă război cu Israil [17, 8], Moisis îl trimite pe

---

[96] În ed. BOR 1988 se vorbește despre *bănuirea* lui Moise de către popor, pe când în ed. BOR 2001 se vorbește despre faptul că poporul *îi caută pricină*.

În VUL se vorbește despre *iurgamini contra me*, despre *bombănire împotriva mea* și despre *temptatis Domini*, despre *ispitirea/ încercarea Domnului*.

În SBP, variantă portugheză a Scripturii, ed. 2005, se vorbește despre *reclamarea* lui Moise și despre *provocarea* Domnului.

[97] În ed. BOR 1988: *Masa și Meriba*. În ed. BOR 2001: *Masa-și-Meriba*, lucru explicat în n. e, p. 97: *Cârteală-și-Ispitire*.

Iisus [’Ιησοῦς][98] să lupte, iar el stă pe vârful muntelui cu toiagul lui Dumnezeu în mână [17, 9]. Când Iisus *îl învinge* pe Amalic [17, 13], Domnul îi spune lui Moisis să scrie aceasta într-o carte, spre aducere aminte, și lui Iisus să-i spună că *amintirea* lui Amalic *o va șterge* din cele de sub cer [17, 14].

Moisis a construit acolo *jertfelnic* Domnului și a numit numele aceluia *Domnul este limanul/ adăpostirea/ scăparea mea*[99] [Κύριός μου καταφυγή] [17, 15].

Când a conștientizat că numai la Domnul e *scăparea* poporului și a sa, Moisis a numit jertfelnicul cu numele *înțelegerii teologice* pe care *o trăise* el și poporul lui Israil. *Trăirea ajutorului lui Dumnezeu* devine *un atribut al raportării lui Dumnezeu la om*, la nevoile omului. Pentru că revelarea lui Dumnezeu față de om nu constă numai în *ce Îi spune Domnul, în mod explicit,* omului, ci și în ce îi spune *în mod implicit*, tainic, în relația Lui cu cel credincios.

---

[98] În Ieș. 17, 9 avem *prima mențiune textuală* a lui *Iisus* în LXX. În ed. BOR 1988 și 2001 apare ca *Iosua*, așa cum s-a încetățenit la noi.

Însă în *Biblia de la 1688* avem varianta LXX: *Iisus* și nu *Iosua*. Iar dacă s-ar fi dorit transliterarea fidelă a numelui ebraic, ar fi trebuit să avem *Iehoșua* în edițiile sinodale românești, care are două grafii: prima e cea mai folosită, fiind *varianta grafică standard* a numelui său: יְהוֹשֻׁ֫עַ iar a doua: יְהוֹשׁ֫וּעַ este regăsibilă în WTT doar la Deut. 3, 21 și Jud. 2, 7.

[99] În *Biblia de la 1688*: „Domnul – scăparea mea”. În ed. BOR 1988: *Domnul este scăparea mea!,* pe când în ed. BOR 2001 avem *Iahve-Nissi*, care, *cf.* n. i, p. 97, înseamnă: *Domnul este steagul meu*.

Domnul este *limanul*, adăpostul, locul de scăpare, de refugiu, în faţa duşmanilor noştri. De la El aşteptăm *scăpare* şi *izbăvire*.

Ieș. 17, 16 explică acest *atribut* al lui Dumnezeu *experiat* de către popor și *amintit* în 17, 15. Aici se spune că Domnul Se va război *în mână ascunsă/ tainică* [ἐν χειρὶ κρυφαίᾳ] cu Amalic din neam în neam, profeţindu-se astfel *lupta continuă* a Domnului cu diavolul [17, 16].

Ieş. 18, 1 ne vorbește despre Iotor [Ιοθορ][100], socrul lui Moisis, care auzise *ce a făcut Domnul* pentru Israil, pentru poporul Său. El vine cu familia lui Moisis la *muntele lui Dumnezeu* [ὄρους τοῦ Θεοῦ] [18, 5] şi Moisis îi vorbește socrului său despre *toate câte a făcut Domnul*, despre toate necazurile venite asupra lor pe drum și despre cum *i-a scos* Domnul din mâna lui Farao şi a egiptenilor [18, 8].

Relatarea minunilor lui Dumnezeu, a ajutorului Său în viaţa lor, era *cel mai important lucru* pentru Sfântul Moisis şi această relatare a umplut *spaţiul discuţiei* cu socrul său.

Experienţa religioasă, cu alte cuvinte, se transformă în *teologie vie*, autentică, dar rămâne în acelaşi timp *o mărturie* a unor evenimente *existenţiale*, care *se vor ştiute* şi care *nasc credinţa* și în alţi oameni.

Pentru că vedem la Sfântul Moisis cum *experiențele sale duhovnicești* devin *exprimări teologice*, fără ca prin aceasta el să nu le mai poată *utiliza*, la nivel interpersonal, sub formă

[100] *Cf.* ed. BOR 1988 şi BOR 2001: *Ietro*.

de *mărturisiri, confesiuni directe, relatări* ale evenimentelor mântuirii sale.

Ca răspuns la mărturisirile lui Moisis, Iotor, socrul său, *se minunează* de toate *bunătăţile* [τοῖς ἀγαθοῖς][101] pe care le-a făcut Domnul pentru ei [18, 9].

Iotor, care era preot din Madiam [Μαδιαμ][102] [18, 1], Îl binecuvintează pe Domnul în faţa lui Moisis [18, 10] şi mărturiseşte că acum a cunoscut că *Domnul e mare peste toţi dumnezeii,* pentru că *i-a întrecut pe toţi*/ a fost deasupra tuturor[103] [18, 11].

Domnul S-a arătat *mai presus* de toţi dumnezeii păgâni în relaţia Sa cu Israil şi *a fost receptat* de către Iotor ca atare.

De aceea Iotor, preotul păgân din Madiam, înţelegând *superioritatea* Domnului faţă de dumnezeii neamurilor, I-a adus lui Dumnezeu *arderi de tot* şi *jertfe* [18, 12].

Pentru că *a înţeles lucrurile* lui Dumnezeu, de aceea *I-a adus jertfe*. Pentru că *a înţeles* şi *a crezut*, potrivit mărturiei lui Moisis, în cele *făcute* de Domnul. Pentru aceste lucruri „a venit Aaron şi toţi bătrânii lui Israil ca *să mănânce pâine* [συμφαγεῖν

---

[101] În ed. BOR 1988 se foloseşte pluralul, ca în LXX, vorbindu-se despre *toate binefacerile*, pe când în ed. BOR 2001 se foloseşte singularul, vorbindu-se despre: *tot binele*.

[102] În ed. BOR 1988 şi 2001: *Madian*.

[103] În ed. BOR 1988 şi 2001 se vorbeşte despre *smerirea* dumnezeilor de către Domnul. Verbul însă, care desemnează în LXX această acţiune, este ἐπέθεντο, care arată că El e *deasupra lor*, i-a acoperit pe ei, i-a întrecut pe toţi, *S-a aşezat deasupra tuturor*.

ἄρτον] cu socrul lui Moisis *înaintea lui Dumnezeu* [ἐναντίον τοῦ Θεοῦ]” [18, 12].

Mărturisirea aceleiași credințe și *aducerea aceleiași Jertfe nesângeroase* sunt și pentru creștinii ortodocși de astăzi semnul că putem *să stăm împreună*, pentru ca să ne *împărtășim* cu Domnul înaintea Sa. Numai unde este *unitate de credință* și *unitate liturgică* este și *bucuria deplină a comuniunii* și *a iubirii reciproce*.

Moisis îi răspunde lui Iotor că poporul vine la el ca să caute *judecata de la Dumnezeu* [κρίσιν παρὰ τοῦ Θεοῦ][Ieș. 18, 15]. Poporul vine la cel pe care îl consideră *Sfânt* și în care *vede* și *simte* că lucrează Dumnezeu.

Rolul lui Moisis de *judecător* al poporului se îmbina, era *indisolubil legat* de cel de *învățător* al său: „Căci [atunci] când se ivește [vreo] controversă/ dispută/ *neînțelegere* [ἀντιλογία] [între] ei și vin către mine, *eu îl judec* pe fiecare [în parte] [διακρίνω ἕκαστον] și îi învăț pe ei *poruncile lui Dumnezeu* și *legea Lui* [συμβιβάζω αὐτοὺς τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν νόμον Αὐτοῦ]” [18, 16].

Și observăm de aici că *judecata* trebuie să aducă *unitate* și, mai ales, *respectul* și *dorința de a împlini voia lui Dumnezeu*. Judecata lui Moisis ducea la *educarea poporului* în *Duhul ascultării de Domnul*.

Iotor consideră că *nu e drept* [οὐκ ὀρθῶς] acest mod al său de *a judec*a poporul [18, 17], pentru că este *epuizant* și pentru el și pentru popor [18, 18], și îl sfătuiește pe Moisis ca să fie pentru popor cel care face toate *înaintea*

lui Dumnezeu și cel care *poartă cuvintele lor* înaintea lui Dumnezeu [18, 19].

Iotor vrea ca Moisis să fie *mijlocitorul* și *purtătorul de mesaje* dintre Dumnezeu și popor și între popor și Dumnezeu [18, 19], pe de o parte, iar, pe de altă parte, să fie *învățătorul poporului*: „și *le vei mărturisi* lor poruncile lui Dumnezeu și legea Lui [καὶ διαμαρτυρῇ αὐτοῖς τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν νόμον Αὐτοῦ], și *le vei face lor cunoscute* căile în care vor umbla în acestea și faptele pe care le vor face [καὶ σημανεῖς αὐτοῖς τὰς ὁδούς ἐν αἷς πορεύσονται ἐν αὐταῖς καὶ τὰ ἔργα ἃ ποιήσουσιν]" [18, 20].

Astfel, Iotor dă o dimensiune *mediatoare* și *pedagogică* relației lui Moisis cu poporul lui Israil în locul celei *juridico-pedagogice*.

De aceea, în locul său, ca *judecător al poporului*, îl sfătuiește să aleagă *căpetenii peste popor*, iar *profilul* acestora e următorul: bărbați tari [δυνατοὺς], temători de Dumnezeu [θεοσεβεῖς], drepți [δικαίους], care urăsc trufia/ aroganța/ mândria [μισοῦντας ὑπερηφανίαν] [18, 21].

Conducătorul trebuie să fie *om al lui Dumnezeu*, om integru, pe de o parte, iar, pe de altă parte, să arate *în fapt* că poate *conduce* un anumit număr de oameni.

Aceste căpetenii trebuie *să judece* pe popor în mod regular, pe când, *ce e mai greu* trebuie să judece Moisis [18, 22], și astfel Dumnezeu *îl va întări* și *îi va ajuta pe toți* ca să ajungă *cu pace* la locul lor [18, 23].

Smerenia și *înțelepciunea* Sfântului Moisis se văd din aceea că *a ascultat* sfatul

socrului său [18, 24] și astfel apare prima instituţie *indirect divină* a poporului lui Dumnezeu, la îndemnul unui om care *nu făcea parte* din Israil.

În pustiul Sina [Σινα][104], Israil se așază înaintea muntelui [19, 2], și când Moisis se urcă în *muntele lui Dumnezeu*, Dumnezeu îl cheamă pe Moisis din munte [19, 3].

Dumnezeu *îi vorbește* lui Moisis și îl trimite să spună *cele ale Sale* casei lui Iacov și să le vestească pe acestea fiilor lui Israil [19, 3]. Mesajul Său e regăsibil în 18, 4-6 și cuprinde *o rememorare* a evenimentelor petrecute cu ei și *o făgăduință imensă*.

Ei au văzut *minunea* ieșirii lor din Egipt și cum i-a purtat El ca pe *aripile vulturilor* [πτερύγων ἀετῶν] și i-a adus *la Sine* [19, 4].

Vederea mântuirii lor trebuie să îi facă *să asculte* de auzul glasului Său și să păzească făgăduința Sa [19, 5]. Ascultarea de Dumnezeu și împlinirea poruncilor Sale îi va face să fie „popor ales dintre toate neamurile [λαὸς περιούσιος ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν]”, deși „al Meu este tot pământul [Ἐμὴ...ἐστιν πᾶσα ἡ γῆ]” [19, 5].

Credincioșii lui Dumnezeu arată/ prezintă în viața lor relația *de mare intimitate* dintre Dumnezeu și ei. Dar această relaţie nu exclude *purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de întregul pământ* și *prezența Sa directă în creație*, pentru că toate cele făcute, create de către El, sunt *ale Sale*.

Cei care *Îl vor asculta*, Îi vor fi βασίλειον ἱεράτευμα [preoţie împărătească] și ἔθνος ἅγιον

---

[104] În ed. BOR 1988 și 2001 avem: *Sinai*.

[neam sfânt] [19, 6]: aceasta fiind *făgăduința* lui Dumnezeu cu ei.

Când Moisis spune bătrânilor poporului toate cele poruncite lor de către Dumnezeu [19, 7], poporul răspunde ca *o singură minte* [ὁμοθυμαδὸν]: „πάντα ὅσα *εἶπεν* ὁ Θεός ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα [Toate câte *a zis* Dumnezeu vom face și le vom asculta]" [19, 8]. Aceste cuvinte *de promisiune* ale poporului Moisis *le-a purtat/ le-a dus* [ἀνήνεγκεν] la Dumnezeu [19, 8].

Domnul *îi prorocește* lui Moisis faptul că El *va veni la sine în stâlp de nor*, pentru ca poporul *să audă* cele pe care Domnul le vorbește cu Moisis și astfel Moisis să fie *crezut întotdeauna* [19, 9], atunci când vorbește despre cele poruncite lor de către Domnul. Această prorocire a Domnului a fost vestită de Moisis poporului [19, 9].

Domnul îl sfătuiește pe Moisis să coboare din munte și să mărturisească poporului faptul de *a se curăți* în acea zi, a doua zi să-și spele hainele [19, 10], iar în a treia zi să fie pregătiți, „căci [în] a treia zi *Se va coborî* [καταβήσεται][105] Domnul pe muntele Sina, înaintea a tot poporul [τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ καταβήσεται Κύριος ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινα ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ]" [19, 11].

Domnul dă detalii riguroase lui Moisis [19, 12-13], pentru ca poporul *să nu se atingă de munte* atunci când vor fi peste el *tunete*, *trâmbițe* și *norul* [19, 13].

Moisis coboară și *sfințește* poporul [19, 14], iar în ziua a treia, încă de dimineață, au

---

[105] *Cf.* ed. BOR 1988 și 2001: *pogorî*.

parte de o *priveliște dumnezeiască*: „se făcură *tunete* și *fulgere* și *nor întunecos* pe muntele Sina [ἐγίνοντο φωναὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ νεφέλη γνοφώδης ἐπ' ὄρους Σινα], glasul trâmbiței răsuna tare [φωνὴ τῆς σάλπιγγος ἤχει μέγα] și s-a înspăimântat tot poporul care [era] în tabără [καὶ ἐπτοήθη πᾶς ὁ λαὸς ὁ ἐν τῇ παρεμβολῇ]" [19, 16].

În acest moment, Moisis scoate poporul întru întâmpinarea lui Dumnezeu [εἰς συνάντησιν τοῦ Θεοῦ] și rămân sub munte [19, 17].

„Muntele Sina fumega tot [ἐκαπνίζετο ὅλον], pentru că Se coborâse pe el Dumnezeu în foc [διὰ τὸ καταβεβηκέναι ἐπ' αὐτὸ τὸν Θεὸν ἐν πυρί]" [19, 18], „pe vârful muntelui [ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους]" [19, 20].

Prezența lui Dumnezeu era *o vedere extatică*, iar întregul popor era *în extaz/ în uimire mare* [ἐξέστη σφόδρα] [19, 18][106].

Sunetul trâmbiței se mărea din ce în ce mai mult, pe măsură ce Moisis *vorbea* și Dumnezeu *îi răspundea cu glas* [19, 19], accentuându-se astfel în acest verset *relația dialogică*, de mare intimitate, dintre Dumnezeu și Moisis. Omul vorbește, *Îl întreabă* pe Dumnezeu, iar Dumnezeu îi răspunde *cu glas*, îi răspunde direct, îi răspunde în mod fundamental.

---

[106] Finalul de la Ieș. 19, 18, în ed. BOR 1988, vorbește despre *cutremurarea puternică* a muntelui. În ed. BOR 2001 se vorbește însă despre *cutremurul interior* pe care îl trăia poporul.

Textul LXX însă vorbește despre *ieșirea din sine*, despre *uimire*, despre *o stare extatică* a întregului popor.

Domnul îl cheamă pe Moisis și el urcă pe munte, urcă spre *vederea lui Dumnezeu* [19, 20]. Pentru că numai atunci când Dumnezeu *ne cheamă* și *ne ridică la vederea Lui*, noi putem *să Îl vedem pe El*.

Ieș. 19, 21-25 reprezintă *un dialog extatic* pe care îl are Domnul cu Moisis și care prefațează primirea celor 10 porunci. Domnul îi spune lui Moisis ca să se coboare și să mărturisească poporului faptul de *a nu se apropia* de Dumnezeu pentru a vedea/ *a observa* [κατανοῆσαι]. În sensul de *a contempla cu curiozitate* cele ale lui Dumnezeu. Pentru că, din cauza acestui fapt, a celui de *a privi* cunoașterea lui Dumnezeu nu ca pe o *intimizare prin iubire*, ci ca pe o *cercetare din curiozitate*, „are să cadă *mulțime* dintre ei [πέσωσιν ἐξ αὐτῶν *πλῆθος*]" [19, 21][107].

Cu alte cuvinte, *teologia* nu e *o cunoaștere umană*, născută din *curiozitatea distantă* față de cele ale lui Dumnezeu, ci este o vorbire despre cele pe care *le trăiești* în *iubire de Dumnezeu* și *din voia Sa față de tine*.

De aceea „și preoții, care se apropie de Domnul Dumnezeu [καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ ἐγγίζοντες Κυρίῳ τῷ Θεῷ]", trebuie „să se *sfințească* [ἁγιασθήτωσαν], ca nu cumva *să îi părăsească* pe ei Domnul [μήποτε *ἀπαλλάξῃ* ἀπ' αὐτῶν Κύριος]" [19, 22].

---

[107] În ed. BOR 1988, la Ieș. 19, 21 se vorbește despre oprirea poporului de *a nu năvăli* spre Domnul, ca *să privească* slava Lui.

În ed. BOR 2001, la acest verset, avem: „Atrage-i poporului *luarea-aminte* să nu dea *buzna* spre Domnul *ca să vadă*".

Apropierea de Domnul implică *intimitatea reală*, sfinţirea vieţii, pentru ca harul lui Dumnezeu *să nu se depărteze* de preoţii Domnului. *Sfinţirea* e *realitate*a de care preoţii lui Dumnezeu trebuie *să se umple* în mod deplin, total, pentru ca să se *apropie* și *să-I slujească Lui*.

Moisis îi spune Domnului că muntele a fost *separat*/ muntelui *i s-au pus hotare* şi *a fost sfințit*, după cum i s-a cerut de către El, şi poporul *nu se va apropia* de munte [19, 23].

Însă Domnul îl trimite iarăşi jos, pentru ca să urce apoi pe munte împreună cu Aaron [19, 24]. Preoţii şi poporul însă nu trebuie *să îndrăznească* să urce spre Dumnezeu, pentru ca Domnul *să nu îi piardă* [ἀπολέσῃ] pe ei [19, 24].

Ieş. 20, 2-17 reprezintă pasajul *celor 10 porunci* rostite de către Domnul [20, 1]. Astfel, în revelarea Sa faţă de poporul lui Israil, Creatorul lumii Se prezintă ca „Domnul, Dumnezeul tău” [Κύριος ὁ Θεός σου] [20, 2].

El e *Domnul* şi *Dumnezeul lui Israil* pentru că l-a scos pe acesta din Egipt, din casa robiei [20, 2] într-un mod evident, pas cu pas, prin arătarea *prezenţei Sale* alături de ei.

Din cauză că numai El este Cel care *l-a mântuit* pe Israil, de aceea Domnul le porunceşte fiilor lui Israil să nu aibă *alţi dumnezei* pe care să îi cinstească, ci numai El să fie *cinstit* de către ei [20, 3].

Porunca de a nu avea *alţi dumnezei* e legată în mod organic de aceea de *a nu-și face idol* [εἴδωλον] [20, 4].

Nu trebuie să își facă vreo imagine, nici vreo asemănare a ceva *de sub cer*, de *pe pământ* sau *din apă*, pe care să o desemneze drept *Dumnezeu*, și acestei imagini să i se închine și să-i slujească [20, 4-5].

Vizavi de închinarea lor, eventual, la alți dumnezei, Domnul Dumnezeu Se revelează ca *un Dumnezeu zelos*[108]/ *înfocat*/ *râvnitor*[109] [Θεὸς ζηλωτὴς] [20, 5]. Acest atribut al Său apare aici *pentru prima dată* în Sfânta Scriptură.

Iar *zelul* Său, *iubirea Sa cea mare* față de relația *adevărată* și *totală* cu oamenii, se manifestă ca *răsplătire* a păcatelor părinților în viața copiilor lor, până la al treilea și al patrulea neam, față de cei care *Îl urăsc pe El* [20, 5], și ca *milostivire* până la al miilea neam față de cei care *Îl iubesc pe El* și *Îi împlinesc poruncile Sale* [20, 6].

În zelul Său preadumnezeiesc pentru *sinceritatea iubirii* dintre El și oameni, Domnul Dumnezeu îi răsplătește pe oameni conform cu *apropierea* sau *depărtarea* oamenilor față de El, în funcție de *sinceritatea lor față de El*.

---

[108] Astfel apare tradus și în ed. BOR 1988. În ed. BOR 2001 avem: *un Dumnezeu gelos*. În n. d, p. 100 a ed. ultime citate, traducătorul român ne spune că sensurile lui ζηλωτὴς sunt deopotrivă *zelos* și *gelos* și continuă cu următoarea explicație: „În cazul de față, Dumnezeu își revendică *în exclusivitate* fidelitatea și iubirea celor cu care *a încheiat* legământul; în caz de *trădare* cu alți „dumnezei", El *Își atribuie* chiar *pornirile temperamentale* ale unui *acces de gelozie*".

[109] În *Biblia de la 1688*: „Dumnezău râvnitoriu".

A treia poruncă are şi ea legătură directă cu primele două. Pentru că cel care *crede* şi-L *iubeşte* pe Domnul Dumnezeu, Care l-a scos din robie şi nu *Îl confundă* cu vreo creatură sau cu vreo închipuire umană, nu poate să ia numele Domnului Dumnezeu *în zadar/ în deşert* [ἐπὶ ματαίῳ] [20, 7], adică să considere *numele Său* ca pe ceva *gol*, prostesc, inutil[110].

Nu poţi să iei *în derâdere* numele şi cuvintele Domnului dacă *Îl iubeşti* pe El ci, dimpotrivă, suferi enorm când auzi pe cineva că *face* acest lucru.

De aceea şi Domnul profeţeşte faptul că *nu va curăţi* [μὴ καθαρίσῃ][111] pe cel care *ia numele Său în deşert*, în derizoriu [20, 7], pentru că *despătimirea*, curăţia e a acelora care *ascultă* cuvintele Sale şi Îl iubesc pe El *cu mare înfocare*.

Porunca a patra prezintă aceeaşi *legătură organică* cu cele 3 porunci anterioare. Pentru că îţi aduci aminte de ziua sabaturilor [τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων] pentru *a o sfinţi* [ἁγιάζειν] pe ea [20, 8], numai dacă *îţi aduci aminte de Domnul în mod necontenit*, dacă Îl iubeşti pe Domnul şi Dumnezeul tău.

Ziua a şaptea este denumită în 20, 10: „sabaturile Domnului Dumnezeului tău" [σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου]. Motivul pentru care nu trebuie să lucreze nimeni nimic în

---

[110] În VUL este: *in vanum*.

[111] În ed. BOR 1988 şi 2001 avem: „nu va lăsa nepedepsit". În VUL avem aceeaşi formă ca în LXX: nec enim habebit insontem = *nu va avea curăţie/ neprihănire*. Regăsim această formulă şi în KJV: *will not hold him guiltless*.

această zi e acela că *nelucrarea* cinstește *odihna Domnului* după cele 6 zile ale creației, când „a binecuvântat Domnul ziua a șaptea și a sfințit-o pe ea [εὐλόγησεν Κύριος τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην καὶ ἡγίασεν αὐτήν]" [20, 11].

Porunca a 5-a leagă *cinstirea părinților* de primirea *pământului bun* [τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς] pe care ni-l va da Domnul Dumnezeu [20, 12]. Este evident faptul că aici se profețește *moștenirea vieții veșnice*, dacă ne vom cinsti *părinții trupești* dar, și mai mult, pe *Părinții duhovnicești*.

Ieș. 20, 18 trebuie înțeles *în cheie extatică* și nu *meteorologică*. Faptul că poporul *vedea fulgere, auzea tunete* și *sunet de trâmbiță* și vedea muntele *ca un foc* sunt manifestări *ale slavei lui Dumnezeu* și nu *manifestări firești*, normale, care ar fi *prefigurat* o furtună.

De aceea și poporul îi cere lui Moisis ca el *să le vorbească* și să nu vorbească Dumnezeu cu ei, ca nu cumva *să moară* [20, 19]. Moisis îi îndeamnă însă *să îndrăznească*, pentru că Domnul a venit la ei pentru a-i încerca [πειράσαι] și pentru ca să fie *frica Lui* în ei, pentru ca ei *să nu mai păcătuiască* [20, 20].

Scopul revelării Domnului în munte a fost acela de *a le arăta slava Sa*, pentru ca ea *să îi umple de frica de Dumnezeu*. Întru frica de Dumnezeu ei trebuie *să lucreze* poruncile Sale și din cauza acesteia *se vor feri de păcate*. Revelarea Domnului a dorit să producă *intimitate* între ei și El și *conștientizarea reală a prezenței Sale acaparatoare*.

Faptul că poporul *nu a putut să facă față măreției slavei lui Dumnezeu* și a vrut să îl aibă *mijlocitor*, intermediar pe Moisis, arată că ei nu aveau *viața curată* și *sfințenia lui Moisis*, care avea *îndrăzneală la Dumnezeu*.

Îndrăzneala față de Dumnezeu e dată de *intimitatea cu El*, de iubirea față de El, pe când *lipsa de intimitate cu Dumnezeu* se observă din aceea că *ai teamă mare de Domnul* și *te ferești să te apropii* de El.

De aceea poporul *stă departe*, pe când Moisis „εἰσῆλθεν εἰς τὸν γνόφον οὗ ἦν ὁ Θεός [a intrat *întru întunericul* [în] care *era Dumnezeu*]" [20, 21], adică *în lumina dumnezeiască*, în *intimitate extatică* cu Dumnezeu.

Și *întru lumina dumnezeiască*, în vedere dumnezeiască, Domnul *îi vorbește* lui Moisis [20, 22] și îi spune *să le reamintească* faptul că au văzut că El *le-a vorbit din cer* [20, 22]. De aceea ei nu trebuie să își facă *dumnezei* din argint și aur [20, 23], atâta timp cât au văzut că *El locuiește în cer* și *de acolo le vorbește*.

În Ieș. 20, 24-26, Moisis e învățat de Domnul *cum să Îi facă jertfelnic* împreună cu întreg poporul. Jertfelnicele trebuie ridicate în toate locurile unde *se va chema* numele Său și Domnul îi prorocește faptul că acolo unde va fi jertfelnic, El *va veni* la Moisis și *îl va binecuvânta*: „voi veni către tine și te voi binecuvânta [ἥξω πρὸς σὲ καὶ εὐλογήσω σε]" [20, 24].

Ieș. 21, 6 ne vorbește despre *aducerea la Domnul* pentru *judecata lui Dumnezeu* [τὸ κριτήριον τοῦ Θεοῦ].

Cel care nu era *ucigaș cu voia* și pe care Dumnezeu *îl arăta* comunității drept *vinovat*, primea *un loc de scăpare*, ca îngăduință din partea Sa [21, 13]. Cel care ucidea însă un om nevinovat și fugea *ca să scape* la jertfelnicul Său, acela trebuia luat de acolo și dat morții [21, 14].

Ieş. 22, 7 ne vorbeşte despre *jurământul înaintea Domnului* în cazul stabilirii corectitudinii unei persoane asupra căreia plana *suspiciunea* de *complicitate la furt*[112].

Despre venirea *înaintea Domnului* pentru *stabilirea adevărului* vorbeşte și 22, 8. În finalul versetului ultim citat se indică iarăși, ca și în 21, 6, realitatea *judecății lui Dumnezeu* făcută între doi oameni.

Necesitatea jurământului *în fața* lui Dumnezeu apare indicată și în 22, 10.

Jertfa trebuie să fie adusă *numai Domnului* [Κυρίῳ μόνῳ] și nu *dumnezeilor* [20, 19]. Domnul *ascultă glasul* văduvelor și al săracilor tratați inuman, care *strigă către El* [22, 21-22]. El *Își aprinde urgia mâniei Lui* și-i pedepsește pe cei care *i-au nedreptățit* pe alții, ruinând astfel familiile acestora [22, 23].

Tot despre *nedreptate* vorbește și 22, 26. Pe cel care va fi *nedreptățit* și *va striga către*

---

[112] În ed. BOR 1988 și 2001 e vorba de Ieş. 22, 8.

Toate celelalte versete care vor fi citate sunt numerotate cu un verset în urmă în LXX până la sfârșitul cap. 22.

La Ieş. 22, 8, în ed. BOR 1988, se vorbeşte despre *venirea înaintea judecătorului*, pe când în ed. BOR 2001 despre *venirea înaintea Domnului*, ca și în LXX.

Domnul, El *îl va auzi*, pentru că Domnul este *milostiv* [ἐλεήμων].

În Ieş. 22, 26 găsim *prima afirmare* a faptului că Domnul are însușirea de *a fi milostiv*. Domnul e *milostiv* cu *cel nedreptățit* și *ascultă glasul său*.

Primele roade trebuie *aduse* Domnului şi întâi-născuţii unei familii trebuie *daţi Lui* [22, 28].

După 8 zile, animalele domestice – ca spre exemplu viţelul, oaia și măgarul –, trebuie *date* Domnului [22, 29]. Domnul *cere* bărbaţilor lui Israil să fie *oameni Sfinţi* şi să nu mănânce din carnea *sfâșiată* de fiară sălbatică [22, 30].

Ei trebuie *să Îl prăznuiască* pe Domnul de trei ori în an [23, 14] şi nu trebuie să vină *cu mâna goală* înaintea Sa [23, 15] ci *cu jertfe*. Bărbaţii trebuie să vină *înaintea* Domnului Dumnezeu de trei ori în an [23, 17] şi pe aceștia îi învață despre *jertfa Sa* și *grăsimea sărbătorii Sale* [23, 18].

Primele roade ale pământului trebuie aduse *în casa Domnului Dumnezeu* [τὸν οἶκον Κυρίου τοῦ Θεοῦ] [23, 19]. Și Domnul îi proroceşte lui Moisis faptul că El *îl va trimite pe Îngerul Său* înaintea feţei sale, ca să îl păzească în calea sa [23, 20].

Îngerul Domnului *îl va duce* în pământul făgăduit lui [23, 20]. În faţa acestui trimis al Domnului, a Îngerului Său, Moisis trebuie *să ia aminte la sine* și *să asculte de el* și *să nu-i fie necredincios* acestuia [23, 21]. Căci acesta *nu*

se va retrage [μὴ ὑποστελείληταί][113] de la el, pentru că *numele Său este peste Îngerul Său*[114] [23, 21].

Și este evident aici *ajutorul direct* al Sfinților Îngeri în viața noastră și faptul că trebuie să avem *cinstire* față de ei, pentru că sunt *trimiși ai Domnului*, care vin *să ne ajute* în viața noastră. *În* și *prin* Sfinții Săi Îngeri Domnul *lucrează* și *ne păzește* în drumul nostru.

Domnul *Își reînnoiește* făgăduințele Sale lui Israil în 23, 22. Dacă Israil *Îl va asculta* pe Domnul, dacă va face *toate* pe care El i le va porunci și va păzi făgăduința Sa, El îl va face *popor ales* [λαὸς περιούσιος] între toate neamurile, pentru că *pământul e al Său*. Așadar, *ascultarea de Domnul* aduce *împlinirea făgăduințelor* și El Își manifestă *stăpânirea Sa* peste întregul pământ.

Israil va fi pentru Domnul *preoție împărătească* [βασίλειον ἱεράτευμα] și *neam sfânt* [ἔθνος ἅγιον] [23, 22].

Dacă Israil *Îl va asculta*, El va fi *dușmanul dușmanilor săi* și *potrivnicul potrivnicilor săi* [23, 22].

Și aici avem, pentru *prima* și *singura dată* în LXX, un text scriptural în care Domnul Se numește pe Sine *dușman* și *potrivnic*.

Îngerul Domnului va fi *povățuitorul* [ἡγούμενός] lui Israil, cel care *îl va conduce*

---

[113] În ed. BOR 1988: *nu te va ierta*. În ed. BOR 2001: *nu te va cruța*.

[114] În ed. BOR 1988: *numele Meu este în el*. În ed. BOR 2001: *numele Meu este deasupră-i*.

printre alte popoare, pe care Domnul *le va distruge* [23, 23].

De aceea, Israil trebuie *să slujească* Domnului Dumnezeu și Acesta *va binecuvânta* pâinea, vinul și apa lor și va îndepărta *slăbiciunea* [μαλακίαν] din mijlocul lor [23, 25].

Domnul *plinește numărul* zilelor omului [23, 26] și El *umple de frică*, de *uimire* și *pune pe fugă* pe cei care se războiesc cu cei care *Îi slujesc Lui* [23, 27].

Acțiunile *directe* ale Domnului [23, 28-31] vor aduce *victoria* lui Israil. Aceștia nu trebuie să locuiască cu cei *de alt neam* pentru ca să nu îi facă *să păcătuiască* împotriva Domnului [23, 33]. *Slujirea la alți dumnezei* va fi *mijloc de poticnire* [πρόσκομμα][115] pentru Israil [23, 33].

Dacă Aaron, Nadab [Ναδαβ], Abiud [Αβιουδ] și cei 70 dintre bătrânii lui Israil se închină Domnului *de departe* [μακρόθεν] [24, 1], Moisis *se apropie* de Dumnezeu, iar poporul *nici măcar nu urcă* cu ei pe munte [24, 2]. *Diferența de intimitate* cu Domnul creează *diferența de apropiere*. Moisis *se apropie cel mai mult* de Domnul pentru că avea *cea mai mare intimitate cu El*. Pentru că intimitatea nu este *exterioară relației*, nu se *dictează*, ci *se realizează în interiorul relației cu Domnul*.

Moise vine și *le relatează* toate cuvintele Domnului și dreptățile [τὰ δικαιώματα]/ legile[116]/ rânduielile[117] Sale [24, 3], iar poporul

---

[115] În ed. BOR 1988: *cursă*. În ed. BOR 2001: *capcană*.

[116] Ed. BOR 1988.

promite împlinirea lor și ascultare față de Domnul [24, 3].

Ieş. 24, 4 vorbeşte despre Moisis ca despre *scriitorul cuvintelor Domnului*. Și după cum preciza și ÎPS Bartolomeu Anania[118], Ieş. 24, 4 e *al doilea text* care vorbeşte despre *activitatea literară* a lui Moisis, după cel de la Ieş. 17, 14[119].

Tot în 24, 4 se vorbeşte despre *ridicarea* unui jertfelnic Domnului sub munte și a 12 pietre după numărul celor 12 triburi/ seminții ale lui Israil. La îndemnul lui Moisis, tinerii fiilor lui Israil *aduc jertfe* [24, 5].

Ieş. 24, 7 ne vorbeşte despre „cartea făgăduinței" [τὸ βιβλίον τῆς διαθήκης], pe care Moisis *o scrisese* și pe care *a citit-o poporului* și cu care ei *au fost de acord*. Această *acceptare* e pecetluită de Moisis prin *stropirea poporului cu sânge*, sânge numit „τὸ αἷμα τῆς διαθήκης [*sângele făgăduinței*]" dintre Dumnezeu și poporul lui Israil [24, 8].

Moisis, Aaron, Nadab, Abiud și cei 70 dintre bătrânii lui Israel *se urcă* [24, 9] și „*au văzut locul* [în] care a stat acolo Dumnezeul lui Israil [εἶδον τὸν τόπον οὗ εἱστήκει ἐκεῖ ὁ Θεὸς τοῦ Ισραηλ]. Și *sub picioarele Lui* [era ceva] asemenea [unui] lucru *de cărămidă de safir* [καὶ τὰ ὑπὸ τοὺς πόδας Αὐτοῦ ὡσεὶ ἔργον πλίνθου σαπφείρου] și precum chipul tăriei cerului [la] curăție [καὶ ὥσπερ εἶδος στερεώμα-

---

[117] Ed. BOR 2001.

[118] A se vedea: http://ro.wikipedia.org/wiki/Bartolomeu_Anania.

[119] *Cf.* n. a, p. 105, a ed. BOR 2001.

τος τοῦ οὐρανοῦ τῇ καθαριότητι]" [24, 10]. Avem aici *o vedere extatică* redată *în termeni confesivi*. O prezentare a ceea ce *au văzut*, a ceea ce *li s-a descoperit* de către Domnul.

Dumnezeu nu a fost *în dezacord interior* cu *aleșii lui Israil*, pentru că ei au fost văzuți mâncând și bând *în locul lui Dumnezeu* [ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Θεοῦ], adică acolo unde *se arăta* slava lui Dumnezeu [24, 11].

Domnul Îl cheamă pe Moisis să suie în munte, *către Sine*, și să stea acolo, pentru că are să-i dea tablele de piatră [τὰ πυξία τὰ λίθινα] [24, 12]. Pe acestea vor fi *legea* și *poruncile* [τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολάς] pe care El le-a scris, pentru ca să fie *lege* poporului [24, 12].

Moisis și Iisus se urcă în muntele lui Dumnezeu [24, 13] și acesta e *acoperit de nor* [24, 15], de *norul* slavei dumnezeiești.

În 24, 16 se vorbește în mod elocvent de trăirea într-o *realitate extatică continuă*, timp de mai multe zile: „Și s-a coborât slava lui Dumnezeu pe muntele Sina [καὶ κατέβη ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινα] și l-a acoperit pe el norul {timp de} șase zile [καὶ ἐκάλυψεν αὐτὸ ἡ νεφέλη ἕξ ἡμέρας]. Și Domnul a chemat pe Moisis a șaptea zi din mijlocul norului [καὶ ἐκάλεσεν Κύριος τὸν Μωυσῆν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἐκ μέσου τῆς νεφέλης]".

Versetul 24, 16 se concentrează asupra lui *Moisis* fără a vorbi ceva despre *Iisus* și ne spune că *au fost într-o stare extatică timp de 7 zile*.

Dacă Moisis și Iisus, datorită *intimității* cu Domnul, vedeau că pe munte s-a coborât

norul slavei dumnezeiești sau că ei erau *în norul slavei Sale*, poporul de la baza muntelui vedea „chipul slavei Domnului ca *foc* arzând pe vârful muntelui [τὸ…εἶδος τῆς δόξης Κυρίου ὡδει *πῦρ* φλέγον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους]" [24, 17].

Se subliniază în mod constant, în cartea *Ieșirea*, diferența dintre *intimitatea cu Dumnezeu* și *depărtarea de Dumnezeu*. Deși era aceeași *slavă* a lui Dumnezeu pe care o vedeau cu toții, totuși fiecare o vedea *pe măsura intimității sale cu Domnul*. Despre această intimitate *abisală*, nespus de profundă, ne vorbește și ultimul verset al capitolului, adică 24: 18: „și a intrat Moisis întru mijlocul norului [καὶ εἰσῆλθεν Μωυσῆς εἰς τὸ μέσον τῆς νεφέλης] și s-a suit întru munte [καὶ ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος] și era acolo, în munte [καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῷ ὄρει], 40 de zile și 40 de nopți [τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας]".

O taină profundă, inter-personală, această *împreună-vorbire* de atâtea zile a lui Moisis cu Dumnezeu. El a stat *în vedenie* timp de 40 de zile și 40 de nopți și a primit cele pe care *i le spunea* Dumnezeu.

Capitolele următoare, până la finalul vorbirii lui Dumnezeu cu Moisis pe munte, sunt *relatări* ale unor *convorbiri extatice* avute de către Moisis cu Domnul.

Domnul vorbește către Moisis [25, 1] în extaz și îl învață despre cum trebuie poporul să-I aducă pârgă, să-I aducă Lui *primele roade* [25, 2].

Israil va face Domnului *sfințire* [ἁγίασμα] și acolo El *Se va arăta întru ei* [25, 8]. Modelul/ paradigma/ exemplul cortului [τὸ παράδειγμα τῆς σκηνῆς], care se va face, i-a fost *dezvăluit/ arătat* lui Moisis de către Domnul. La fel și modelul/ chipul obiectelor din cort [25, 9][120]. Aici avem prima apariție textuală în LXX a substantivului παράδειγμα, iar în 25, 9 el apare *de două ori*.

Domnul Se va face *cunoscut* lui Moisis și va vorbi cu el de deasupra *locului ispășirii* [ἄνωθεν τοῦ ἱλαστηρίου], din mijlocul celor doi heruvimi ce vor fi pe *chivotul mărturiei* [τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρίου] [25, 22]. De aici *îi va porunci toate* lui Moisis pentru fiii lui Israil [25, 22].

Pâinile punerii înainte, așezate *înaintea feței* Domnului, vor sta de-a pururi *înaintea Lui* [25, 30]. Lumina lămpii/ sfeșnicului[121]/ candelei[122]/ din fața catapetesmei/ a perdelei ce despărțea *Sfânta Sfintelor* de *Sfânta* va fi ținută *aprinsă* de către Aaron și de către fiii săi, de seara până dimineața, înaintea Domnului, ca *lege veșnică* [27, 20-21].

Domnul *Își alege* preoții și *îi indică* pe nume lui Moisis [28, 1], și îl trimite pe acesta la *înțelepții la minte* [τοῖς σοφοῖς τῇ διανοίᾳ] ai lui Israil, pe care El i-a umplut de *Duhul înțelegerii* [Πνεύματος αἰσθήσεως] [28, 3].

---

[120] Ed. BOR 1988 vorbește despre *model*, pe când ed. BOR 2001 despre *chip*, când vine vorba să traducă pe παράδειγμα. *Biblia de la 1688* folosește corelativul *pildă*.

[121] Varianta ed. BOR 1988.

[122] Varianta ed. BOR 2001.

Aceştia îi vor face lui Moisis *veşmânt sfânt întru sfinţire* [τὴν στολὴν τὴν ἁγίαν…εἰς τὸ ἅγιον], cu care el *va sluji* Domnului [28, 3]. Aaron şi fiii săi vor avea *veşminte sfinte* cu care vor sluji Domnului [28, 4]. Aaron va purta pe ambii săi umeri *numele fiilor lui Israil* înaintea Domnului, spre pomenirea lor [28, 12].

Acelaşi lucru se spune şi în 28, 29: „Aaron va lua numele fiilor lui Israil pe *pectoralul judecăţii* [λήμψεται Ααρων τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ισραηλ ἐπὶ *τοῦ λογείου τῆς κρίσεως*][123], pe piept [ἐπὶ τοῦ στήθους], intrând întru [locul] sfânt [εἰσιόντι εἰς τὸ ἅγιον], [ca] pomenire înaintea lui Dumnezeu [μνημόσυνον ἔναντι τοῦ Θεοῦ].

Iar pe pectoralul judecăţii, Aaron va avea *Arătarea* [τὴν δήλωσιν] şi *Adevărul* [τὴν ἀλήθειαν][124], care vor sta *pe pieptul* lui atunci când va intra întru locul cel sfânt înaintea Domnului [28, 30].

Pentru că atunci el va purta *„judecăţile* fiilor lui Israil, pe piept, înaintea Domnului, întru totul [*τὰς κρίσεις* τῶν υἱῶν Ισραηλ ἐπὶ

---

[123] În *Biblia de la 1688*, τοῦ λογείου τῆς κρίσεως apare tradus ca „engolpion[ul] judecății" în Ieș. 28, 23. În ed. BOR 1988 avem *hoșen*, pe când în ed. BOR 2001 avem „pieptarul judecății". De unde *hoșen*? Din WTT: חֹשֶׁן, care înseamnă *pieptar*. Iar sintagma tradusă de ÎPS Bartolomeu Ananaia, *pieptarul judecății*, e din 28, 30, WTT: חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט [hoșen ha-mișăpat].

[124] În WTT, la 28, 30, avem Urim [וּרִים] și Tumim [תֻּמִּים] ca echivalențe pentru *Arătarea* și *Adevărul*.

τοῦ στήθους ἐναντίον Κυρίου διὰ παντός]" [28, 30].

Se observă faptul că elementele vestimentare preoţeşti ale lui Aaron nu au caracter *simbolic* ci *reprezentativ*. Ceea ce astăzi am putea numi *simboluri* ale veşmintelor preoţeşti erau, în fapt, *reprezentări* ale poporului înaintea Domnului.

Și Aaron va intra înaintea Domnului îmbrăcat în veşmintele sfinte, pentru a liturghisi, și apoi va ieși ca nu cumva să moară [28, 35] din cauza mulțimii slavei Sale.

Pe tăbliţa de aur curat se va scrie: *sfinţenia Domnului* [ἁγίασμα Κυρίου] [28, 36]. Și aceasta se va face, pentru că *o reprezintă* și nu *o simbolizează*.

Și tăblița o va pune pe mitra lui Aaron [28, 37], pe fruntea lui. Iar Aaron, astfel îmbrăcat liturgic, „*va şterge păcatele* sfinților [ἐξαρεῖ...τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἁγίων], câte are să sfințească fiii lui Israil [ὅσα ἂν ἁγιάσωσιν οἱ υἱοὶ Ισραηλ], tot darul sfinților lor [παντὸς δόματος τῶν ἁγίων αὐτῶν] și [aceasta] va fi pe fruntea lui Aaron, întru totul primită lor înaintea Domnului [καὶ ἔσται ἐπὶ τοῦ μετώπου Ααρων διὰ παντός δεκτὸν αὐτοῖς ἔναντι Κυρίου]" [28, 38]. Aaron şi fiii săi, îmbrăcaţi numai în veşmintele preoţeşti, fiind unşi şi având mâinile lor *umplute*[125] și fiind *sfințiți*, puteau *să slujească Domnului* ca *preoţi ai Săi*

---

[125] *Cf.* n. c, p. 110, ed. BOR 2001 vorbeşte despre *umplerea mâinilor preoţilor* ca despre un ritual în care erau puse în mâinile lor, pentru prima oară, *bucăţi de carne*, pe care ei trebuiau *să le aducă jertfă*. Apare aceeaşi prescripţie și în Ieş. 29, 9, *cf.* LXX.

[28, 41]. *Sfințirea* și *îmbrăcarea în veșmintele preoțești* urmau *alegerii lor de către Domnul*.

Preoții trebuie *sfinţiţi pentru Domnul* [29, 1] și ei vor fi *preoția Domnului în veac* [29, 9]. În fața cortului mărturiei se aduce jertfă *înaintea* Domnului [29, 10]. Arderea-de-tot este o jertfă *întru miros de bună-mireasmă* [εἰς ὀσμὴν εὐωδίας][126] adusă Domnului [29, 18, 25, 41].

Moisis va lua din azimile *puse înaintea* Domnului [29, 23] și le va pune în mâinile lui Aaron și ale fiiilor săi, care le va afierosi/ le va pune de-o parte, pentru ca să le pună *înaintea* Domnului [29, 24]. În textul LXX, în mod literal, avem următoarea expresie: „ἀφοριεῖς αὐτοὺς *ἀφόρισμα* ἔναντι Κυρίου [și le vei afierosi pe ele *afierosire* înaintea Domnului]" [29, 24].

Despre cele *afierosite* Domnului se dau detalii în Ieș. 29, 26, 27, 28. Din jertfele aduse Domnului mănâncă numai cei care *s-au sfințit* [ἡγιάσθησαν] [29, 33]. Se va aduce jertfă *continuă* în neam, înaintea Domnului și, acolo, înaintea cortului mărturiei, Domnul Se va face *cunoscut* lui Moisis pentru ca *să vorbească* cu el [29, 42]. Domnul, așadar, va vorbi cu Moisis *într-un spațiu liturgic*, în fața cortului mărturiei, și după ce s-au împlinit *rânduielile de jertfe* poruncite de către Domnul. El va veni ca *să îi vorbească* lui Moisis și atunci Se va face *cunoscut* acestuia.

---

[126] În ed. BOR 2001 avem aceeași traducere: „întru miros de bună mireasmă". În ed. BOR 1988: „mireasmă plăcută". În *Biblia de la 1688*: „miros de bună mirosire".

Acolo, în fața cortului mărturiei, unde vorbește cu Moisis, Domnul *va stabili* locul Său *de întâlnire* cu fiii lui Israil, loc care va fi *sfințit* de *arătarea slavei Sale* [29, 43]. Domnul *va sfinți* cortul mărturiei și jertfelnicul, alături de Aaron și de fiii acestuia, care vor fi *sfințiți de către El* ca să Îi fie *preoți* [29, 44].

Domnul va fi chemat *întru* fiii lui Israil și le va fi *Dumnezeul lor* [29, 45]. Aceștia vor cunoaște că *Domnul este Dumnezeul lor* și *Îl vor chema pe nume* și *le va fi Dumnezeu* [29, 46].

Jertfelnicul tămâierii [θυσιαστήριον θυμιάματος] [30, 1] va fi pus în fața *chivotului mărturiei*, unde Domnul *Se va face cunoscut* lui Moisis [30, 6]. Pe el se va arde tămâie în mod neîntrerupt înaintea Domnului [30, 8]. Va exista o curățire anuală a păcatelor poporului pentru că „Sfânt al Sfinților este Domnul [Ἅγιον τῶν ἁγίων ἐστὶν Κυρίῳ]" [30, 10][127].

Când se va face *socoteala* [τὸν συλλογισμὸν] fiilor lui Israil, fiecare trebuie să dea un *preț de răscumpărare* [λύτρα] Domnului pentru sufletul său [30, 12]. La Ieș. 30, 13-16 se stabilește *prețul de răscumpărare* care trebuie dat Domnului.

În baia de aramă [λουτῆρα χαλκοῦν] [30, 18], Aaron și fiii lui se vor spăla cu apă pe mâini și pe picioare [30, 19], pentru ca să

[127] Afirmație teologică pe care o avem cuprinsă în textul Dumnezeieștii Liturghii atunci când Sfântul Agneț este ridicat și apoi împărțit în patru. Și prin care ni se indică faptul că Sfântul lui Dumnezeu se dă celor care *s-au sfințit* pe ei înșiși pentru ca să se unească euharistic cu El.

aducă Domnului ardere de tot [30, 20]. Cu uleiul pentru *ungere sfântă* [χρῖσμα ἅγιον], cu acest *mir înmiresmat* [μύρον μυρεψικὸν] [30, 25], se vor *sfinţi* toate elementele cultuale ale cortului mărturiei şi vor fi *sfinte*, şi vor sfinţi pe cei care *se ating de ele* şi, totodată, vor fi *sfinţiţi* preoţii Domnului pentru ca *să-I slujească Lui* [30, 26-30].

Tămâia înmiresmată/ tămâia bine-mirositoare[128][30, 35] va fi pusă acolo unde Domnul *Se va face cunoscut* lui Moisis [30, 36]. Aceasta este *sfinţenie a Domnului* [30, 37].

Domnul l-a chemat pe Beseleil [Βεσελεηλ][129] [31, 2] şi l-a umplut de *Duhul dumnezeiesc al înţelepciunii* și *al priceperii* şi *al înţelegerii în toată fapta* [Πνεῦμα θεῖον σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ἐπιστήμης ἐν παντὶ ἔργῳ] [31, 3].

Alături de el, Domnul a mai ales şi pe alţii care să facă cele ale cortului mărturiei, pentru că la tot cel *înţelept cu inima* [συνετῳ καρδίᾳ] El a dat *înţelepciune* [σύνεσιν][31, 6]. Aceştia vor face toate *întocmai* cum Domnul *i-a poruncit* lui Moisis [31, 11].

Sabaturile Domnului trebuie păzite pentru că ele sunt *semn* [σημεῖόν] între El şi ei, prin care ei cunosc că *El este Domnul care îi sfinţeşte* [31, 13].

Sabaturile [τὰ σάββατα] trebuie *păzite*, căci acesta este lucru sfânt al Domnului [31, 14]. Sabaturile sunt „odihna sfântă a Domnului [ἀνάπαυσις ἁγία τῷ Κυρίῳ]" [31, 15]. Ele

---

[128] *Cf.* ed. BOR 2001.

[129] În ed. BOR 1988 şi 2001: *Beţaleel*.

vor fi *semn veșnic* între Domnul și fiii lui Israil, pentru că Domnul a făcut lumea în 6 zile, iar în ziua a 7-a a încetat și *S-a odihnit* [31, 17].

După ce Domnul *a încetat să-i mai vorbească* lui Moisis în muntele Sina, El i-a dat cele două *table ale mărturiei* [πλάκας τοῦ μαρτυρίου]. Cele două table de piatră, care erau *scrise cu degetul lui Dumnezeu* [γεγραμμένας τῷ δακτύλῳ τοῦ Θεοῦ] [31, 18].

Domnul îl trimite pe Moisis la popor, căci poporul, în absența sa, făcuse *cele nelegiuite* [32, 7], adică *căzuse în păcatul idolatriei* [32, 1-6]. Domnul vrea ca să facă un popor *mare* din Moisis și pe poporul idolatru *să-l distrugă*, pentru că *s-a aprins mânia urgiei Lui* în ei [32, 10].

Moisis însă *se roagă înaintea* Domnului Dumnezeu pentru popor, pentru ca El să fie *milostiv* cu răutatea acestuia [32, 12]. Moisis Îi cere Domnului să Își amintească de cei trei Patriarhi, de robii Săi și de făgăduințele pe care le-a făcut acelora [32, 13]. În urma rugăciunii Sfântului Moisis: „Domnul *S-a milostivit* în legătură cu *răutatea* [τῆς κακίας][130] pe care a spus că o *va face* poporului Său” [32, 14]. Tablele cu care Moisis coboară din munte sunt „lucrul lui Dumnezeu [ἔργον Θεοῦ]” [32, 16], pentru că era săpat pe ele „scrisul lui Dumnezeu [γραφὴ Θεοῦ]”. Văzând că poporul era *împrăștiat în afara sa* din

---

[130] Ed. BOR 1988 vorbește despre *abaterea pieirii* de către Domnul, pe când în ed. BOR 2001 se vorbește despre *îmblânzirea urgiei* din partea Domnului.

cauza idolatriei [32, 25], fără liniște interioară, Moisis cheamă la sine pe cei care sunt „pentru Domnul [πρὸς Κύριον]” [32, 26], adică pe fiii lui Levi, şi aceştia *ucid* 3.000 de bărbaţi [32, 28], se subînţelege, dintre cei care *s-au închinat* viţelului de aur.

Moisis le spune fiilor lui Levi că Domnul *le-a umplut mâinile* în acea zi şi că El *le va da binecuvântare* [32, 29], dar că poporul a făcut *păcat mare* când a căzut în idolatrie [32, 30]. Le promite că se va urca în munte pentru ca *să îmblânzească pe Domnul* faţă de *păcatul lor* [32, 30].

Moisis se întoarce către Domnul şi mărturiseşte faptul că poporul a făcut *păcat mare*, atunci când și-a făcut *dumnezei de aur* [32, 31].

Și el cere ca Domnul *să le ierte păcatul lor*, iar dacă nu vrea *să îi ierte*, să *îl şteargă* pe el din cartea Sa [32, 32][131]. Domnul îi spune lui Moisis că El va şterge din cartea Sa numai pe cei care au păcătuit *înaintea Lui* [32, 33], pe cei care păcătuiesc *în faţa* Domnului.

Domnul îi cere lui Moisis *să-și continue* drumul, pentru că Îngerul Său *va merge în faţa sa* şi va pedepsi păcatul poporului atunci

---

[131] *Cf.* n. d, p. 144, din ed. BOR 2001: „Expresia nu este: *şterge-mă* ***şi*** *pe mine* (ideea de solidaritate) ca în unele traduceri, ci: *şterge-mă pe mine* (în locul celor ce-au greşit = ideea de jertfă). O declaraţie atât de *emoţionantă* nu va mai fi întâlnită decât la Apostolul Pavel în Rm 9, 3”.

Sunt de acord cu ÎPS Bartolomeu Anania! Pentru că LXX nu prezintă *ideea de solidaritate* a lui Moisis cu poporul căzut, ci pe aceea de *asumare a morţii* în locul celor care au păcătuit.

când *va dori El* [32, 34]. Deși nu știm în ce a constat *pedeapsa* adusă asupra poporului lui Israil, în 32, 35 se spune că Domnul *a lovit* poporul pentru păcatul idolatriei.

Odată cu păcatul idolatriei, Domnul începe să numească poporul lui Israil *poporul lui Moisis* [32, 7]. Păcatul este cel care *pune distanță* între popor și Dumnezeu.

Sintagma ὁ λαός σου [poporul tău] din 32, 7 reapare în 33, 1. Domnul îl trimite să urce în pământul pentru care *S-a jurat* Patriarhilor [33, 1], pentru că Îngerul Său *îi va izgoni* pe locuitorii de acolo [33, 2]. Domnul va conduce poporul spre pământul unde curge miere și lapte, dar *nu va urca* împreună cu ei.

Motivul pentru care Domnul nu va urca împreună cu poporul e acela că acest popor al lui Israil este *un popor tare-la-cerbice/ îndărătnic/ încăpățânat* [σκληροτράχηλόν] și nu vrea *să-l distrugă* pentru această *îndărătnicie* a sa [33, 3].

Poporul se jelește cu durere când aude acest *cuvânt rău* [τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν][132] spus de către Domnul [33, 4]. Domnul cere poporului, prin Moisis, ca să își dezbrace hainele slăvite și podoabele [33, 5], și poporul se supune [33, 6].

Moisis face din propriul său cort, instalat în afara taberei și departe de ea, *cortul mărturiei* [σκηνὴ μαρτυρίου] [33,7].

Mai înainte de cortul tripartit, adevăratul *cort al mărturiei*, propriul cort al lui Moisis devine *loc teofanic*. Aici venea *tot cel*

---

[132] *Cf.* ed. BOR 1988 și 2001: *cuvânt grozav*.

care căuta pe Domnul [πᾶς ὁ ζητῶν Κύριον] [33, 7].

Când Moisis *intra* în cortul mărturiei, atunci *se cobora* stâlpul de nor la ușa cortului și-i vorbea lui Moisis [33, 9]. Tot poporul vedea *coborârea norului* și fiecare *se închina* înspre locul unde era stâlpul de nor, din fața ușii cortului lor [33, 10]. *Intimitatea imensă* dintre Moisis și Domnul se vede consemnată în aceea că „Domnul vorbea către Moisis *față către față*, ca [și] când cineva ar vorbi către *prietenul său* [ἐλάλησεν Κύριος πρὸς Μωυσῆν *ἐνώπιος ἐνωπίῳ* ὡς εἴ τις λαλήσει πρὸς *τὸν ἑαυτοῦ φίλον*]" [33, 11].

Pasajul de la Ieș. 33, 12-23 e o mostră de *vorbire extatică* cu Domnul, de mare intimitate și îndrăzneală duhovnicească.

Moisis Îi cere Domnului să-i arate *pe cine* va trimite *împreună* cu el [33, 12]. Ba, mai mult decât atât, Moisis vrea ca Domnul *să i Se reveleze El Însuși*, să i Se facă cunoscut pe Sine Însuși, să Se lase *văzut* de către el [33, 13].

Domnul îl asigură de faptul că *va merge înaintea sa* și *îl va odihni* [33, 14]. Însă Moisis Îi cere în mod expres să nu îl scoată din locul unde este, dacă Domnul *nu merge cu ei* [33, 15-16]. Domnul îi reconfirmă *prezența Sa cu ei*, pentru că el a aflat *har înaintea Sa* și pentru că pe Moisis Domnul Îl cunoaște *mai mult* decât pe toți ceilalți [33, 17].

În momentul când Moisis Îi cere Domnului ca *să îi arate slava Sa* [33, 18], Domnul îi promite că El *Își va trece slava Sa* prin fața acestuia. Atunci El *Își va rosti numele Său*,

adică *Domnul*, și va avea milă și îndurare față de cei de care El va dori [33, 19].

Domnul îi va arăta *slava Sa* lui Moisis, dar nu și *fața Sa*, pentru că el nu va putea s-o vadă: „nu vei putea să vezi fața Mea, căci nu poate *să vadă* omul fața Mea și *să trăiască* [οὐ δυνήσῃ ἰδεῖν μου τὸ πρόσωπον οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται]" [33, 20].

Domnul îi arată *un loc la Sine*, unde trebuie *să stea* pe piatră [33, 21]. Când slava Domnului va trece pe acolo, *El îl va pune* în deschizătura pietrei și *îl va acoperi cu mâna Sa* până ce *El va trece* [33, 22]. Când Domnul Își va lua mâna Sa de pe el, atunci Moisis va vedea *spatele Domnului* dar nu și *fața Sa* [33, 23].

Domnul îl cheamă pe Moisis în munte cu două noi table de piatră [34, 1]. El trebuie să urce în zori pe muntele Sina și să stea pe vârful muntelui înaintea Domnului [34, 2]. Când Moisis s-a urcat la Domnul, „Domnul *S-a coborât în nor* și a stat acolo, [înaintea] lui, și [Moisis] *a chemat* numele Domnului [*κατέβη* Κύριος *ἐν νεφέλῃ* καὶ παρέστη αὐτῷ ἐκεῖ καὶ ἐκάλεσεν τῷ ὀνόματι Κυρίου]" [34, 5].

Acolo unde Domnul *cheamă*, El Se face *prezent*, Se arată celui care a fost *chemat* de către El. Căci Domnul *Se lasă văzut* în mod extatic.

Locul de la Ieș. 34, 6-7 este cel mai bogat fragment scriptural de până acum în *revelări* ale *însușirilor Domnului*: „Și a trecut Domnul înaintea feței lui și a chemat [καὶ παρῆλθεν Κύριος πρὸ προσώπου αὐτοῦ καὶ ἐκάλεσεν]: Domnul Dumnezeu *cel îndurat* și *milostiv*

[Κύριος ὁ Θεὸς οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων], *îndelung-răbdător* și *mult-milostiv* și *adevărat* [μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ ἀληθινὸς]. Și dreptatea păzind și făcând milă întru mii [καὶ δικαιοσύνην διατηρῶν καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας], ridicând fărădelegile și nedreptățile și păcatele [ἀφαιρῶν ἀνομίας καὶ ἀδικίας καὶ ἁμαρτίας] și nu curățește pe cel vinovat [καὶ οὐ καθαριεῖ τὸν ἔνοχον], aducând fărădelegile părinților peste copii și peste fiii fiilor, peste al treilea și al patrulea neam [ἐπάγων ἀνομίας πατέρων ἐπὶ τέκνα καὶ ἐπὶ τέκνα τέκνων ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεάν]".

Astfel, Domnul Se arată lui Moisis ca *îndelung-răbdător*, ca *mult-milostiv*, ca Domn *adevărat*, ca Cel care *păzește dreptatea*, ca Cel care *șterge* păcatele și fărădelegile făcute – se înțelege: dacă *se pocăiesc* pentru ele – dar și ca Cel care *nu îl curățește* pe cel *vinovat*, care *nu se pocăiește*, și ca Cel care lasă *să se răsfrângă nedreptățile* înaintașilor peste descendenții lor. Iar Domnul este *milostiv* și *drept* în același timp, plin de *adevăr* și de *dreptate* în toate câte face.

În momentul acestei revelări și mai plenare a Domnului în fața lui Moisis, acesta se pleacă *deîndată* la pământ, închinându-se Domnului [34, 8].

Și Moisis Îi cere Domnului, în acest moment de mare cutremurare duhovnicească, ca Domnul să meargă *împreună* cu ei, pentru că poporul e încăpățânat/ îndărătnic[133]/ tare de cerbice[134]. Moisis Îi cere Dom-

[133] În ed. BOR 1988.

nului ca El să ia *asupra Sa* păcatele și fărădelegile lor și ei să fie *ai Lui* [34, 9].

La cererea lui Moisis, Domnul răspunde prin faptul că *face făgăduință* în fața întregului popor. Aceasta va consta în aceea că El va face *lucruri slăvite*, care nu s-au mai *văzut* pe pământ. Popoarele din jurul lor vor vedea *lucrurile Domnului* [τὰ ἔργα Κυρίου], căci ele vor fi *minunate* [θαυμαστά] [34, 10].

Moisis trebuie *să ia aminte* la toate poruncile Domnului și El îi proorocește, din nou, că *va alunga* pe popoarele care ocupă pământul făgăduit lor [34, 11].

Poporul lui Israil nu trebuie să se închine la *alt dumnezeu* [θεῷ ἑτέρῳ], „căci Domnul Dumnezeu este zelos [și] numele lui Dumnezeu este *Zelosul* [ὁ γὰρ Κύριος ὁ Θεὸς ζηλωτὸν ὄνομα Θεὸς ζηλωτής ἐστιν]" [34, 14][135].

Aflăm despre *răscumpărarea* întâilor născuți [34, 20] de la Domnul și *înfățișarea de trei ori* în fața Domnului [34, 23, 24].

Cuvintele de la 34, 10-26 sunt *temeiul* făgăduinței dintre Domnul și Israil, pe care Domnul îi poruncește lui Moisis ca *să le scrie* [34, 27].

Moisis petrece alte patruzeci de zile și patruzeci de nopți înaintea Domnului, *în mod extatic*, și scrie pe cele două table de piatră

---

[134] În ed. BOR 2001. *Cf.* n. a, p. 116 din această ediție: „*Tare de cerbice* (cu gâtul țeapăn, cu ceafa groasă): îndărătnic, încăpățânat, lipsit de flexibilitate, fără simțul nuanțelor".

[135] Ca și în ed. BOR 1988. Ed. BOR 2001 are în loc de Zelosul, *Gelosul*. În *Biblia de la 1688*: *Râvnitoriu* [Râvnitorul].

cuvintele făgăduinței, adică cele *10 cuvinte* [τοὺς δέκα λόγους] [34, 28]/ decalogul.

La coborârea lui din munte, Moisis avea faţa sa *plină de strălucire dumnezeiască*, din cauza convorbirii Sale cu Domnul, dar el nu era *conștient* de *cum îl vedeau alţii* [34, 29]. Aaron și toţi bătrânii lui Israil văd faţa lui Moise *plină de lumină dumnezeiască* şi *s-au înfricoșat să se apropie de el* [34, 30]. Moisis îi cheamă pe toţi ca să le spună *cuvintele Domnului* [34, 31-32] și apoi își acoperă fața cu *un văl* [κάλυμμα] [34, 33].

Moisis *își dădea vălul jos* când intra *înaintea* Domnului [34, 34], dar *şi-l punea pe faţă* înaintea poporului, pentru că fiii lui Israil vedeau faţa sa ca fiind *slăvită*, plină de slavă dumnezeiască [34, 35].

Moisis adună întreaga sinagogă/ adunare a fiilor lui Israil [35, 1] şi le vorbeşte despre *odihna Domnului* [ἀνάπαυσις Κυρίῳ] [35, 2] şi despre *partea/afierosirea Domnului* [ἀφαίρεμα Κυρίῳ] [35, 5].

Partea Domnului era pe *măsura inimii* şi *a gândirii sufletului fiecăruia* [35, 21]. Și astfel, toate cele ale cortului sfânt se fac *după cum poruncise* Domnul lui Moisis [35, 29; 36, 1, 5; 38, 27; 39, 10, 22]. Domnul îi spune lui Moisis cum *să întindă* cortul mărturiei [40, 1-15] şi el *împlineşte* cuvântul Domnului [40, 16, 21, 23, 25, 27].

De aceea, atunci când Moisis a terminat de făcut toate cele ale cortului, „a acoperit norul cortul mărturiei şi slava Domnului a umplut cortul [ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου καὶ δόξης Κυρίου ἐπλήσθη ἡ

σκηνή]" [40, 34]. Din această cauză, Moisis nu putea *să intre* în *cortul mărturiei*, pentru că norul *îl umbrea* pe el [40, 35]. *Ridicarea* norului slavei dumnezeiești de deasupra cortului era semnul că poporul trebuie *să meargă mai departe* [40, 36].

Acest *nor al slavei dumnezeiești* de deasupra cortului era văzut noaptea ca *foc*. Tot Israilul și în toate călătoriile lor au văzut aceste *schimbări* ale slavei Domnului petrecute în timpul zilei și al nopții [40, 38] și au știut *că Domnul este cu ei*.

1. 3. Cartea Leviticul

În Lev. 1, 1, Domnul îi vorbește lui Moisis *din interiorul* cortului mărturiei. Nu mai vorbește cu el *din munte*, ci *din cortul* pe care El i-l poruncise.

El stabilește *darurile Domnului* [δῶρα τῷ Κυρίῳ] pe care le poate aduce poporul [1, 2].

Arderea-de-tot [ὁλοκαύτωμα] se aduce în fața cortului mărturiei pentru ca să fie primită înaintea Domnului [δεκτὸν ἐναντίον Κυρίου]" [1, 3]. Vițelul e junghiat *înaintea Domnului* [1, 5] și cele care vor fi arse pe jertfelnic sunt *aducere de rod* [κάρπωμά] și *jertfă* [θυσία], „miros de bună-mireasmă Domnului" [ὀσμὴ εὐωδίας τῷ Κυρίῳ] [1, 9].

În descrierile aflate în această carte se repetă de multe ori anumite *sintagme*. Le vom îngloba aici, la început, pentru ca să nu revenim de fiecare dată asupra lor, pentru că reprezintă *aceeași indicație*.

Avem așadar: *înaintea Domnului* [ἔναντι/ ἐνώπιον/ προκείμενα Κυρίου] [1, 11; 3, 1; 3, 7; 3, 12; 4, 4**; 4, 6; 4, 7; 4, 15**; 4, 18; 4, 24; 5, 26; 6, 7; 7, 2; 7, 30; 7, 38; 8, 27; 8, 29; 9, 2; 9, 4; 9, 5; 9, 2; 10, 1; 10, 2; 10, 15; 10, 17; 10, 19; 12, 7; 14, 11; 14, 12; 14, 16; 14, 18; 14, 20; 14, 23; 14, 24; 14, 27; 14, 29; 14, 31; 15, 14; 15, 15; 15, 30; 16, 7; 16, 10; 16, 12; 16, 13; 16, 15; 16, 18; 16, 30; 17, 6; 19, 22; 23, 11; 23, 20; 23, 28; 24, 3; 24, 4; 24, 6; 24, 7; 24, 8]; *aducere-de-rod* [κάρπωμά] și *jertfă* [θυσία], „miros de bună-mireasmă Domnului"[ὀσμὴ εὐωδίας τῷ Κυρίῳ] [1, 13; 1, 17; 2, 2; 2, 9; 2, 12; 3, 5; 3, 11; 3, 16; 4, 31; 6, 14; 8, 21; 8, 28; 17, 4; 17, 6;

23, 13; 23, 18]; *dar de jertfă Domnului* [δῶρον θυσίαν τῷ Κυρίῳ] [2, 1; 7, 29]; *sfinţenia sfinţeniilor din jertfele/ aducerile-de-rod ale Domnului* [ἅγιον τῶν ἁγίων ἀπὸ τῶν θυσιῶν/ τῶν καρπωμάτων Κυρίου] [2, 3; 2, 10; 6, 10; 6, 22]; *este jertfa/ aducerea-de-rod a Domnului* [θυσία/ κάρπωμά ἐστὶν Κυρίῳ] [2, 6; 2, 16; 3, 3; 3, 14; 7, 5; 7, 25; 7, 30; 10, 13].

Domnul îi vorbeşte lui Moisis despre păcatul făcut *înaintea* Domnului ca despre *o încălcare* a poruncilor Sale [4, 2]. Toate jertfele se stabilesc conform *celor poruncite* de Domnul lui Moisis în munte [7, 38].

Moisis adună întreaga adunare a lui Israil după modul poruncit lui de către Domnul [8, 4]. Se insistă de fiecare dată pe *împlinirea întocmai* a cuvintelor Sale de către Moisis [8, 9; 8, 13; 8, 17; 8, 29; 8, 34; 8, 35; 8, 36; 9, 7; 9, 10; 9, 21; 10, 11; 10, 15; 10, 18; 16, 34; 24, 23; 26, 46].

Moisis stabileşte la cortul mărturiei „păzirile Domnului” [τὰ φυλάγματα Κυρίου] [8, 35]. El anunţă poporul că Domnul *Se va arăta în ei* [9, 4] şi întreaga sinagogă a lui Israil *vine* şi *stă înaintea* Domnului [9, 5].

Dacă vor împlini cuvântul Domnului, fiecare om din popor va vedea în sine *slava Domnului* [δόξα Κυρίου] [9, 6].

După ce Aaron a săvârşit jertfele [9, 22] şi după ce Moisis şi Aaron au binecuvântat întregul popor, atunci slava Domnului *a fost văzută de tot poporul* [9, 23]. Şi au văzut cum *a ieşit foc de la Domnul* şi a mistuit toate cele de pe jertfelnic şi arderile-de-tot şi grăsimile.

Toţi *au văzut* acestea şi *au fost uimiţi* şi *au căzut pe feţele lor* [9, 24].

Când Nadab [Ναδαβ] şi Abiud [Αβιουδ], fiii lui Aaron, aduc în cădelniţele lor *foc străin* [πῦρ ἀλλότριον], care nu fusese *poruncit* de către Domnul [10, 1], atunci *iese foc de la Domnul* şi acesta *i-a mistuit pe ei* şi au murit *înaintea* Domnului [10, 2].

Tâlcuind lui Aaron moartea fiilor săi, Moisis îi spune că aceasta s-a petrecut pentru că *nu s-au apropiat* de Domnul ca El *să Se sfinţească în ei*. Pentru că Domnul Se preaslăveşte în toată sinagoga/ adunarea [10, 3].

Poporul trebuie *să plângă* arderea pe care *a aprins*-o *Domnul*, adică pe cei doi fii ai lui Aaron, care au fost mistuiţi de focul *ieşit de la Domnul* [10, 6].

Domnul *arată* lui Moisis şi lui Aaron care sunt animalele pe care *le pot mânca* [11, 1-2 sqq].

Pentru că mâncarea din animalele necurate te face *necurat* [11, 43], Domnul Dumnezeu cere *sfinţenie* de la oameni, întrucât El e *Sfânt* [11, 44; 19, 2; 20, 7; 20, 26]. Pentru că Domnul i-a scos din Egipt ca să le fie *Dumnezeu*, de aceea poporul trebuie să fie *sfânt*, pentru că El, Domnul, e *Sfânt* [11, 45].

Cererea *sfinţeniei* de la oameni implică *împărtăşirea lor de sfinţenia lui Dumnezeu*. Sfinţenia lui Dumnezeu e *împărtăşibilă* oamenilor şi ei devin *Sfinţi*, pentru că *sfinţenia* nu e *un ideal*, un *deziderat utopic*, ci o *realitate ontologică*. *Sfinţenia* este *împărtăşire de sfinţenia Domnului*.

Domnul *vorbește* către Moisis sau către Moisis și Aaron [12, 1; 13, 1; 14, 1; 14, 33; 15, 1; 16, 1-2; 17, 1-2; 18, 1-2; 19, 1; 20, 1; 21, 1; 21, 16-17; 22, 1-2; 22, 17-18; 22, 26; 23, 1; 23, 9; 23, 23; 23, 26; 23, 33; 24, 1; 24, 13; 25, 1; 27, 1; 27, 34] și *îi învață* pas cu pas *ce să facă* în anumite *situații practice*.

Domnul *Se va arăta în nor* pe locul ispășirii [16, 2]. El *Își va întoarce fața Sa* de la sufletul celui care mănâncă sânge și *îl va distruge* pe acel om [17, 10]. Sângele animalelor a fost dat de către Domnul ca să fie *adus pe jertfelnic*, căci a fost dat *spre ispășirea* sufletelor oamenilor [17, 11].

Domnul le reamintește că El este *Domnul Dumnezeul lor* [18, 2; 18, 4; 18, 5; 18, 6; 18, 2; 19, 2; 19, 3; 19, 4; 19, 10; 19, 12; 19, 14; 19, 16; 19, 18; 19, 25; 19, 28; 19, 30; 19, 31; 19, 32; 19, 34; 19, 36; 19, 37; 20, 7; 20, 24; 21, 12; 22, 2; 22, 3; 22, 8; 22, 30; 22, 33; 23, 22; 23, 43; 24, 22; 25, 17; 25, 36; 25, 38; 25, 55; 26, 1; 26, 2; 26, 44; 26, 45] și de aceea trebuie *să păzească* judecățile Sale și poruncile Sale să le urmeze și să umble întru ele [18, 4]. Trebuie să urmeze *toate poruncile* Sale și *toate judecățile* Sale, fiindcă omul care le va împlini *va fi viu prin ele* [18, 5].

Cei din sămânța bărbatului nu trebuie dați spre a sluji arhontelui [λατρεύειν ἄρχοντι]/ lui Molek [מֹּ֫לֶךְ][136]/ idolului Moloch [idolo Moloch][137] și nu trebuie să spurce numele cel sfânt al Domnului [18, 21].

Domnul spune că neamurile [τὰ ἔθνη] *s-au întinat* prin homosexualitate [18, 22] și

[136] În WTT.

[137] În VUL.

zoofilie [18, 23] și de aceea *El le va izgoni* dinaintea feţei fiilor lui Israil [18, 24]. Pământul s-a *întinat* şi *s-a mâniat* pe păcătoşii care locuiau pe el şi Domnul *a pedepsit nedreptatea lor* [18, 25].

Israilul trebuie *să păzească toate legile* şi *toate poruncile Sale* şi *să nu facă urâciunile* [τῶν βδελυγμάτων][138] enumerate mai sus [18, 26]. Același lucru se cere și în 18, 30: trebuie să se păzească poruncile Domnului și să nu se facă nimic din obiceiurile cele *urâte* [τῶν ἐβδελυγμένων][139] ale neamurilor, pentru că *Domnul este Dumnezeul lui Israil*.

Viața sfântă nu are, în concluzie, nimic de-a face cu *închinarea la idoli*, cu *datul copiilor drept jertfă zeilor*, cu *homosexualitatea* și *zoofilia*. Acestea nu sunt, e concluzia lui Lev. 18, *obiceiuri* ale *oamenilor credincioși* ci *ale neamurilor*, ale popoarelor *păgâne*.

Domnul cere ca sabaturile [τὰ σάββατά] Lui *să fie păzite* [19, 3; 19, 30; 23, 3; 26, 2] și ca poporul *să nu urmeze idolilor* [εἰδώλοις] și să nu își facă *dumnezei turnați* [θεοὺς χωνευτοὺς][19, 4]. *Cele sfinte ale Domnului* nu trebuie *spurcate* [19, 8], ci din jertfă trebuie să se mănânce *la timpul stabilit* [19, 6]. Nu trebuie să se facă jurăminte *în mod nedrept* pe numele Domnului și nici *să se pângărească* numele lui Dumnezeu [19, 12].

Domnul ne cere *să ne temem de El* [19, 14; 19, 32; 25, 17; 25, 36; 25, 43] și *să păzim legea Lui* [19, 19]. Domnul Dumnezeu le va da

---

138 În ed. BOR 1988 și 2001: *ticăloșiile*.

139 În ed. BOR 2001: *spurcate*, pe când în ed. BOR 1988: *urâte*.

pământul în care *vor intra* fiii lui Israil [19, 23], cel pe care El *li l-a promis*.

Toată roada pomilor, din al 4-lea an de la intrarea lui Israil în pământul făgăduit, va fi roada Lui sfântă, lăudată Domnului [καρπὸς Αὐτοῦ ἅγιος αἰνετὸς τῷ Κυρίῳ] [19, 24].

Domnul le cere să se teamă de *cele sfinte ale Lui* [19, 30; 26, 2], pentru că El este *Domnul Dumnezeul lor*, Care *i-a scos* din țara Egiptului [19, 36; 22, 33; 23, 43; 25, 38; 26, 13]. Poporul trebuie să păzească *toată legea* Domnului și toate poruncile Sale *să le împlinească* [19, 37; 22, 31].

Domnul *Își va întoarce fața Sa* și *îl va distruge* pe cel care va da sămânța lui *arhontelui* [20, 3; 20, 5], adică lui *Molek*. Acest act e considerat drept *o pângărire* a celor sfinte ale Lui și *o spurcare* a numelui celor sfințiți Lui [20, 3].

Domnul Își va întoarce fața Sa și *va stârpi* din poporul Său și pe cel care *se însoțește cu ventrilocii* [ἐγγαστριμύθοις] și *cu vrăjitorii* [ἐπαοιδοῖς] [20, 6].

Poruncile Domnului trebuie *păzite* și *împlinite* pentru că *Domnul e Cel care ne sfințește* [20, 8]. Se subînțelege: prin *împlinirea* poruncilor Lui.

În Lev. 20, 22, Domnul spune că trebuie *să se păzească* toate poruncile și judecățile Sale și acestea să fie *împlinite*, pentru ca nu cumva *să se mânie pământul* în care Domnul îi conduce *ca să locuiască*.

Israilul nu trebuie *să meargă* după obiceiurile neamurilor pe care Domnul *le îndepărtează* de la ei, pentru că ei au făcut

faptele pe care Domnul *le oprește* și de aceea El *s-a scârbit* de ele [20, 23].

Domnul le va da moştenirea făgăduită, pentru că El *i-a separat*[140] de toate neamurile [20, 24]. Domnul *a separat* animalele *curate* de cele *necurate* [20, 25]. Poporul trebuie să fie *sfânt* ca și Domnul, pentru că El *i-a separat pe ei* de toate neamurile pentru ca să fie *ai Lui* [20, 26].

Sfinții sunt *ai Domnului lor* și ei nu trebuie *să pângărească* numele Domnului lor. Pentru că ei aduc jertfe Domnului, daruri Dumnezeului lor, de aceea trebuie să fie *Sfinți* [21, 6].

Sfinții la care se referă Domnul aici sunt *slujitorii/ preoții de la Cortul sfânt*[141].

În 21, 7 se fac precizări referitoare la *soția preotului* și se afirmă faptul că *preotul este Sfânt pentru Domnul Dumnezeul lui*. Cel care e Sfânt aduce *daruri* Domnului Dumnezeu și acela va fi *Sfânt* pentru că *Domnul cel Sfânt îl sfințește pe el* [21, 8; 21, 15; 21, 23; 22, 9]. Preotul nu va ieși *din cele sfinte* și nici nu va *pângări* sfințenia Dumnezeului său, pentru că *sfântul ulei de ungere al Dumnezeului său este peste el* [21, 12].

Preotul care are vreun *cusur/ pată/ prihană* [μῶμος][142] anume nu trebuie *să se apropie* ca să aducă *daruri* Dumnezeului său

---

[140] În ed. BOR 2001: *osebit*, pe când în ed. BOR 1988: *despărțit*.

[141] Ambele ed. rom. citate anterior sunt de acord că *Sfinții* sunt *preoții*.

[142] În ed. BOR 2001: *cusur*, pe când în ed. BOR 1988: *meteahnă*.

[21, 17; 21, 21]. El *nu va sluji* dacă are vreun *cusur*, pentru ca să nu *pângărească* sfinţenia lui Dumnezeu [21, 23].

Aaron şi fiii lui trebuie să fie atenţi la *cele sfinte* ale fiilor lui Israil şi să nu pângărească numele cel sfânt al Domnului [22, 2].

Cel care are vreo *necurăţie* şi *se apropie* de cele sfinte, sfinţite ale Domnului, *va fi distrus* de către Domnul [22, 3]. Preoţii trebuie *să păzească* poruncile Domnului ca nu cumva *să moară* prin pângărirea lor [22, 9].

El este Cel care *sfinţeşte* pe cele *aduse* Domnului [22, 16]. Darurile *cu prihană* nu sunt *primite* de către Domnul [22, 20; 22, 22-25].

Nu trebuie să fie spurcat *numele cel sfânt* al Domnului, ci în mijlocul fiilor lui Israil *să fie sfinţit* Domnul, Cel care *sfinţeşte* pe poporul Său [22, 32].

Sărbătorile Domnului sunt *sfinte* [32, 2; 32, 4]. Iar Domnul le enumără lui Moisis în această ordine: *Paştile Domnului* [Πάσχα τῷ Κυρίῳ] [32, 5], *azimile Domnului* [τῶν ἀζύμων τῷ Κυρίῳ] [32, 6], ziua *pârgii secerişului* [ἀπαρχὴν τοῦ θερισμοῦ] [23, 10], *sărbătoarea trâmbiţelor* [μνημόσυνον σαλπίγγων][23, 24], *ziua ispăşirii* [ἡμέρα ἐξιλασμοῦ][23, 27] şi *sărbătoarea corturilor* [ἑορτὴ σκηνῶν] [23, 34].

Lev. 23, 17 stabileşte în ce constă *pârga/ primele roade ale Domnului* [πρωτογενημάτων τῷ Κυρίῳ], care sunt aduse Lui.

În 24, 11 se vorbeşte despre *îndrăzneala* unui bărbat care *a pronunţat* numele lui Dumnezeu şi *L-a blestemat* pe El. Acesta a

fost pus sub pază pentru ca *să fie judecat* după porunca Domnului [24, 12]. Iar Domnul a poruncit *să fie ucis cu pietre* în afara taberei [24, 14]. Cel care Îl va blestema pe Dumnezeu *va avea păcat* [24, 15] și cel care Îl va numi *pe nume* pe Domnul va fi *omorât cu pietre* [24, 16**].

Când poporul va intra în pământul pe care li-l va da Domnul, pământul se va odihni întru *sabaturile Domnului* [σάββατα τῷ Κυρίῳ] [25, 2; 25, 4]. Adică nu se vor mai culege roadele, care vor crește pe pământ în al 7-lea an, după 6 ani de culegere constantă a roadelor cultivate pe el [25, 3-5].

Împlinirea poruncilor și a judecăților Domnului le va da să locuiască pe pământ *nădăjduind* [πεποιθότες] [25, 18]. În anul *de odihnă* al pământului, Domnul va trimite *binecuvântarea Sa* peste pământ, în așa fel încât în anul al 7-lea pământul *va rodi cât ar fi rodit în trei ani* [25, 21].

Domnul stabilește ca pământul *să nu fie vândut* prin adeveriri/ garanții [βεβαίωσιν][143] pentru că *pământul este al Lui* [25, 23].

Fiii lui Israil sunt înaintea Domnului niște *prozeliți* [προσήλυτοι][144] și *străini* [πάροι-

---

[143] În ed. BOR 1988 se spune că pământul nu trebuie *vândut pe veci*, pe când în ed. BOR 2001 se vorbește despre faptul că pământul nu trebuie *vândut pentru totdeauna*. În ultima ed. citată, în n. b, p. 151, ÎPS Bartolomeu Anania spune că pământul nu trebuie *vândut definitiv*, în mod ferm, *fără putință de întoarcere*.

[144] În ed. BOR 1988 și 2001 se vorbește nu de *prozeliți* ci de *venetici*, ceea ce înseamnă același lucru: convertiți la iudaism dintre neamuri.

κοι] [25, 23]. Cei *scăpătați*, care devin *robi* fraților lor, sunt *robii Domnului* [25, 42], dar și toți fiii lui Israil sunt *robii Săi*, pentru că *El i-a scos din Egipt* [25, 42, 55].

Domnul *promite binecuvântări materiale* [26, 4-5], *ferirea de războaie* [26, 6] și *ajutor* în fața vrăjmașilor lor [26, 7-9], dacă *împlinesc* poruncile Sale [26, 3].

Dacă *vor asculta* de Domnul, El *va privi peste ei*, le va *înmulți* numărul și *va întări făgăduința Lui* cu aceștia [26, 9]. Domnul va pune *făgăduința* [τὴν διαθήκην] Lui *în ei* și sufletul Său *nu se va scârbi* de ei [26, 11]. El le făgăduiește că *va umbla în ei* și va fi *Dumnezeul lor*, pentru că ei vor fi *poporul Lui* [26, 12][145], dacă *vor asculta de El*.

Însă dacă nu vor asculta de El și *vor călca* făgăduința Lui [26, 14-15], Dumnezeu le făgăduiește faptul că vor veni asupra lor *boli* și *asuprire* din partea vrăjmașilor lor [24, 16-17]. Dacă nu-L vor asculta, atunci de 7 ori mai mult vor fi *pedepsiți* pentru păcatele lor [26, 18, 21], și chiar de încă 7 ori îi va pedepsi pe ei [26, 24, 28]. Prin pedepsirea lor, Domnul caută să sfărâme *rușinea mândriei* lor [26, 19].

Dacă vor păcătui *în mod constant* împotriva Lui, Domnul va trimite asupra lor

---

[145] Lev. 26, 12, *cf.* LXX, are următorul conținut: „Și voi umbla în voi și vă voi fi vouă Dumnezeu și voi Îmi veți fi Mie popor [καὶ ἐμπεριπατήσω ἐν ὑμῖν καὶ ἔσομαι ὑμῶν Θεός καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ Μου λαός]”. Dar pentru ca El *să umble în ei*, trebuia ca Domnul să îi umple cu slava Lui. Însă El îi umple cu slava Lui pe cei Sfinți ai Lui, pe cei care împlinesc poruncile Lui. De unde rezultă că El *a umblat* și *umblă* doar în cei care *se sfințesc* întru El. Doar în cei Sfinți ai Lui.

sabie răzbunătoare, care *să răzbune* făgăduința Lui [26, 25]. El va trimite *moarte* în mijlocul lor şi *vor fi daţi în mâinile* vrăjmaşilor lor [26, 25]. Domnul *îi va smeri*, le va *îngusta* păcatele prin lipsa pâinii [26, 26]. El îi va omorî peste idolii lor, pentru că atunci va fi *foarte mâniat* sufletul Său [26, 30].

Cei care vor mai rămâne dintre cei care *vor păcătui*, își vor *mărturisi* păcatele lor şi păcatele părinţilor lor, adică modul cum au păcătuit și L-au disprețuit pe Domnul. Pentru că plăgile [πλάγιοι] pentru păcate merg înaintea Lui [26, 40]. Când aceştia vor fi pedepsiţi de *mânia Domnului* şi *vor fi distruşi* în pământul vrăjmaşilor lor, atunci *se va rușina* inima lor netăiată-împrejur și *vor gândi bine* față de păcatele lor [26, 41], adică *se vor pocăi*.

Pocăința lor Îl va face pe Domnul *să-Și amintească* de făgăduința Lui cu Sfinţii Patriarhi ai lui Israil și de pământul lor [26, 42]. Însă pământul va rămâne *pustiu* și va avea parte de sabaturile lui, iar cei care au păcătuit *vor simți* propriile lor fărădelegi [26, 43].

Însă, chiar și când fiii lui Israil vor locui în pământul vrăjmașilor lor, Domnul *nu îi va trece cu vederea* și nu Se va mânia pe ei *întratât de mult*, încât *să strice* făgăduința Lui cu ei [26, 44]. El *Își va aduce aminte* de *făgăduința cea dintâi* făcută cu ei, când i-a scos din Egipt pentru ca să le fie *Dumnezeul lor* [26, 45]. Și de aceea El este *Domnul* [26, 45].

Lev. 27, 2 vorbește despre cel care va face rugăciune ca *preț* [τιμὴν] al sufletului lui înaintea Domnului, despre cel care se afierosea/ se dăruia Domnului iar în 27, 9, 10, 14, 16,

21, 23, 28, 30, 32, 33 se specifică faptul că tot ceea ce se va da Domnului va fi *lucru sfânt* [ἅγιον].

1. 4. Cartea Numerele[146]

Ca și în cartea *Levitic*, și aici se observă anumite *constante lingvistice* prin care se exprimă *legătura* dintre Dumnezeu și oameni sau *prezența lui Dumnezeu în viața oamenilor*.

Și prima dintre ele e aceea că Domnul *vorbește* cu Moisis sau cu Moisis și Aaron [după moartea lui Aaron cu Eleazar [Ελεαζαρ], începând cu 26, 1], că El *li se adresează* acestora [1, 1; 1, 48; 2, 1; 3, 1; 3, 5; 3, 11; 3, 14; 3, 40; 3, 44; 4, 1; 4, 17; 4, 21; 5, 1; 5, 5; 5, 11; 6, 1; 6, 22; 7, 4; 7, 11; 8, 1-2; 8, 5; 8, 23; 9, 1; 10, 1; 12, 4; 12, 6; 13, 1; 14, 11; 15, 1; 15, 17; 15, 37; 16, 20; 16, 23-24; 17, 1; 17, 3; 17, 5; 17, 9; 17, 16; 18, 1; 18, 8; 18, 20; 18, 25; 19, 1; 20, 7; 20, 23; 21, 8; 21, 34; 25, 4; 25, 10; 25, 16; 26, 1; 26, 52; 27, 6; 27, 12; 27, 18; 28, 1; 31, 1; 31, 25; 33, 50; 34, 1; 34, 16; 35, 1; 35, 9].

Prima *revelare* a lui Dumnezeu către Moisis din cartea de față se petrece *în interiorul* cortului mărturiei [1, 1].

Numărătoarea întregii sinagogi a lui Israil se face *la porunca* Domnului [1, 2; 26, 2]. Moisis sau Moisis împreună cu Aaron [după moartea lui, Eleazar, fiul său, *noul arhiereu*] pun în practică *ceea ce le-a poruncit* Domnul [1, 19; 1, 54; 2, 33; 2, 34; 3, 16; 3, 39; 3, 42; 3, 51**; 4, 37; 4, 41; 4, 45; 4, 49**; 5, 4; 8, 3; 8, 4; 8, 20; 8, 22; 9, 5; 9, 23; 13, 3; 14, 26; 17, 5; 17, 26; 20, 9; 20, 27; 27, 11; 27, 22; 27, 23; 30, 1-2; 30, 17; 31, 7;

---

146 *Cf.* ed. BOR 2001. În ed. BOR 1988 avem: *Numerii*.

31, 21; 31, 31; 31, 41; 31, 47; 32, 31; 33, 2; 34, 29; 36, 2**; 36, 5; 36, 10].

Toate câte se petrec, bune sau rele, se petrec *înaintea Domnului* [ἔναντι Κυρίου] [3, 4**; 5, 16; 5, 18; 5, 25; 5, 30; 6, 16; 6, 20; 7, 3; 8, 10; 8, 11; 8, 13; 8, 15; 8, 21; 11, 1; 11, 18; 14, 37; 15, 15; 15, 25; 15, 28; 16, 7; 16, 16; 16, 17; 17, 22; 18, 19; 20, 3; 20, 9; 20, 13; 27, 5; 27, 21; 31, 3; 31, 50; 31, 54; 32, 13; 32, 20; 32, 21; 32, 22***; 32, 23; 32, 27; 32, 29; 32, 30; 32, 32].

Leviteii [τοὺς Λευίτας] sunt *dăruiți* Domnului dintre fiii lui Israil și ei *îi vor ajuta* pe preoţii Domnului [3, 9; 8, 13; 18, 6]. Leviteii vor lucra *lucrurile Domnului* [τὰ ἔργα Κυρίου] [8, 11] și vor fi *ai Domnului* [8, 14]. Ei sunt *partea* [μερίς] Domnului și *moștenirea* [κληρονομία] Lui [18, 20]. Aceștia vor fi *în locul* fiecăruia dintre *întâi-născuții* lui Israil [3, 12; 3, 41; 3, 45; 8, 16].

Toţi întâi-născuții sunt *ai Domnului* din momentul când El *i-a lovit pe întâi-născuții Egiptului* și *i-a sfințit pe toți întâi-născuții lui Israil* [3, 13; 8, 17].

Ca și în cartea anterioară, Domnul amintește poporului că *El este Domnul lor* [3, 13; 3, 41; 3, 45; 10, 10; 15, 41**; 23, 21]. Și Domnul locuiește în taberele lui Israil, pentru că El se află, locuiește în ei [5, 3].

Num. 5, 21-22 vorbește despre *jurămintele blestemului* [τοῖς ὅρκοις τῆς ἀρᾶς] în numele Domnului pentru *aflarea adevărului*.

În 6, 2 se vorbește despre cel care vrea *să se făgăduiască* ca *să se curățească în curăția Domnului* [ἁγνείαν Κυρίω], adică să fie *nazir* [נָזִיר] [6, 2; WTT].

Despre făgăduința făcută Domnului vorbește și 6, 5; 6, 7; 6, 12. Cel care se făgăduiește lui Dumnezeu va fi *sfânt al Domnului* pe toată perioada făgăduinței sale [6, 8].

Despre *darul Domnului* se vorbește în 6, 14; 6, 17; 6, 21; 15, 4; 28, 2, iar despre *cele date/ aduse/ dăruite Domnului* se vorbește în Num. 18, 12; 18, 13; 18, 15; 18, 19.

Domnul *îi binecuvintează* și *îi păzește* pe oameni [6, 24]. El *Își arată fața Sa peste oameni* și *îi miluiește* [6, 25]. Domnul *Își ridică fața Sa peste oameni* și *le dă pace* [6, 26]. Prin binecuvântare *se pune* numele Domnului peste fiii lui Israil și prin aceasta Domnul *îi va binecuvânta* pe ei [6, 27, *cf.* ed. BOR 1988 și 2001[147]].

Lui Moisis, Domnul îi vorbea în cortul mărturiei *de deasupra* locului ispășirii [7, 89**].

Num. 9, 10; 9, 14; 28, 16 conțin sintagma: *Paștile Domnului* [πασχα Κυρίῳ], pentru ca să se arate că *fiecare sărbătoare e a Domnului,* adică în cadrul ei *I se slujește Lui* pentru că ea este *spre slava Sa*.

În momentul când cortul a fost *așezat*, când a fost *mobilat* cu tot ceea ce Domnul spusese, atunci *norul slavei l-a acoperit* [9, 15], ca semn că Domnul *binevoiește* întru cele pe care *le poruncește*.

Tot în 9, 15, *cortul* e numit de către Sfântul Moisis: *casa mărturiei* [τὸν οἶκον τοῦ μαρτυρίου]. Și acesta era acoperit noaptea de

---

[147] În LXX, ed. Alfred Rahlfs, lipsește 6, 27, care apare în ed. BOR 1988 și 2001.

slava Domnului, care se arăta *ca un foc* iar ziua *ca un nor* [9, 15-16; 10, 36].

Când norul slavei lui Dumnezeu *se ridica* de deasupra cortului era semn că fiii lui Israil trebuia să meargă mai departe, iar unde *se oprea* norul, acolo se făcea tabără [9, 17].

La *porunca Domnului* se făcea tabără și tot la porunca Lui *plecau mai departe* [9, 18].

Faptul că *norul slavei dumnezeiești* era *deasupra* cortului se constituia în semnul că poporul trebuia *să se supună* și *să asculte de voia lui Dumnezeu*, adică *să rămână pe loc*, în tabăra în care se aflau [9, 18-23].

Sunetul din trâmbiță în timp de război e semnul pe care Domnul *îl stabilește* pentru ca *să Își amintească de ei* și *să îi salveze* din calea vrăjmașilor lor [10, 9]. În zilele de sărbătoare și când se aduceau jertfe *se suna* din trâmbițe pentru ca să fie *pomeniți* înaintea Domnului, pentru ca Domnul *să-Și amintească de ei* [10, 10]. Moisis îi spune lui Iobab [Ιωβαβ][148] că „Domnul a vorbit *cele bune* despre Israil [Κύριος ἐλάλησεν *καλὰ* περὶ Ισραηλ]" [10, 29] și îi promite acestuia că, dacă *va rămâne împreună cu ei*, va avea parte de *binele* pe care Dumnezeu *l-a făgăduit* că-l va face lor [10, 32].

Pasajul de la Num. 10, 34-35 prezintă *conținutul rugăciunilor* pe care Moisis le rostea la *ridicarea* și *oprirea* chivotului Legii.

Domnul era rugat *să Se scoale* și *să-i risipească* pe vrăjmașii Lui și *să-i pună pe fugă* pe cei care Îl urăsc pe El [10, 34][149]. Însă

---

[148] În ed. BOR 1988 și 2001: *Hobab*.

[149] În LXX, la Num. 10, 34, avem următorul text: „Scoală-Te, Doamne, risipește-i pe vrăjmașii

Domnul e rugat și *să Se întoarcă* spre miile de zeci de mii care sunt în Israil [10, 35][150].

Când poporul a început *să murmure*[151] *rele* înaintea Domnului [ογγύζων πονηρὰ ἔναντι Κυρίου], Domnul a auzit acest murmur, această *cârtire a lor*, și *s-a mâniat* cu urgie [ἐθυμώθη ὀργῇ] pe popor [11, 1].

Astfel s-a aprins *foc de la Domnul* [πῦρ παρὰ Κυρίου] și a ars o parte din tabără [11, 1]. Dar când poporul *strigă* către Moisis și Moisis *se roagă Domnului*, atunci *focul încetează* [11, 2]. Rugăciunea *stinge* focul pe care l-a aprins murmurul, *cârtirea înaintea Domnului*. Focul *pedepsește* un păcat, pedepsește *o stare interioară rea*, dar pedeapsa se răsfrânge atât peste *oameni* cât și peste *natura înconjură-toare*. Nu numai *oamenii* ci și *lucrurile din tabără*, cele care îi înconjurau, au avut *de suferit* din cauza păcatelor oamenilor.

Când fiii lui Israil *plâng* după viața pe care o aveau în Egipt și consideră că viața lor din pustiu e *plină de vitregii*, atunci *S-a mâniat cu urgie foarte mare* Domnul, și înaintea lui Moisis toată această situație era un lucru *rău* [πονηρόν] [11, 10][152] pentru popor.

Tăi [și] să fugă toți cei care Te urăsc pe Tine [ἐξεγέρθητι Κύριε διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροί Σου φυγέτωσαν πάντες οἱ μισοῦντές Σε]!".

[150] Ed. BOR 1988 e aproape identică cu varianta LXX pentru că vorbește despre „miile și zecile de mii ale lui Israel". În ed. BOR 2001 avem numai: „spre mulțimea miilor lui Israel".

[151] În ed. BOR 1988 și 2001 se folosește verbul: *a cârti*.

[152] În ed. BOR 1988 se vorbește despre faptul că Moise *s-a mâhnit*. Ed. BOR 2001 vorbește despre

Moisis îl întreabă pe Domnul de ce *îl amărăște* și de ce nu a aflat *har* înaintea Lui, de *a pus peste el impulsul/ dorința/ ispita poporului* [τὴν ὁρμὴν τοῦ λαοῦ] [11, 11].

Adică consideră *prea grea* sarcina de *a conduce* acest popor al lui Israil, care mereu *se răzvrătește*. Pentru că nu poate *să facă față* poporului [11, 12-14], Moisis cere Domnului ca mai bine *să-l omoare* cu ucidere, dacă *a aflat milă* la El, decât să îi dea să vadă această *chinuire* [11, 15][153] interioară, adică *răzvrătirea poporului* împotriva Domnului.

Rugăciunea Sfântului Moisis e *plină de râvnă* pentru voia Domnului atâta timp cât el dorește ca mai bine *să moară* decât să vadă cum poporul *se răscoală*, cum murmură acesta *împotriva* Domnului.

La rugăciunea sa, Domnul îl învață pe Moisis ca să aleagă 70 de bătrâni din Israil pentru ca să fie împreună cu el la cortul mărturiei [11, 16]. Când Domnul Se va pogorî și va vorbi cu Moisis, El va lua *din duhul* care este în Moisis, adică din *harul Duhului Sfânt* care este în Moisis, și va pune *și în ei*, pentru ca Moisis să ducă împreună cu cei 70 *dorința/ ispita poporului* [11, 17][154].

---

faptul că „lui Moise *rău i-a căzut la inimă*” acest păcat al poporului. În KJV se vorbește despre faptul că „Moise s-a supărat”. În GNV: *Moise s-a mâhnit*. În VUL: „și lui Moise i s-a părut acest lucru *de nesuportat*”.

[153] În ed. BOR 1988, răzvrătirea poporului e numită *necaz*, pe când în ed. BOR 2001 e numită *nenorocire*.

[154] În ed. BOR 1988: *sarcina poporului*, pe când în ed. BOR 2001: *povara poporului*.

Domnul *va da har* și celor 70 de bătrâni ai lui Israil pentru ca *să poarte împreună* cu Moisis *sarcina grea* a conducerii poporului. Faptul că *va beneficia* de ajutorul celor 70 este *mesajul* Domnului pentru Moisis.

Pentru popor, Domnul poruncește ca ei *să se curățească* și le promite că le va da *să mănânce carne* pentru că *au plâns* înaintea Domnului [11, 18]. Însă le va da să mănânce *carne zilnic*, timp de o lună de zile, până când ea le va ieși pe nas și au să se îmbolnăvească de *χολέραν*[155]. Și aceasta drept *pedeapsă* pentru că au fost *neascultători* Domnului, Care este *în ei* și *s-au plâns* din cauza condițiilor de viață pe care le au [11, 20]. La întrebarea lui Moisis *din ce îi va hrăni* [11, 21-22], Domnul îi spune că *mâna Domnului* va împlini cele făgăduite [11, 23].

Moisis spune poporului *cuvintele Domnului* [τὰ ῥήματα Κυρίου] [11, 24] și îi alege pe cei 70 și îi aduce împrejurul cortului [11, 24].

---

[155] Cuvântul grecesc desemnează atât *holera* cât și *dizenteria*.

Holera este o „boală epidemică gravă, adesea mortală, provocată de o bacterie și caracterizată prin crampe stomacale foarte dureroase, vărsături și diaree, care duc la o puternică deshidratare a organismului” [DEX 2009], pe când *dizenteria* este o „boală infecțioasă contagioasă care se manifestă prin ulcerații intestinale, dureri abdominale violente și diaree cu sânge” [DEX 2009].

În ed. BOR 1988 și 2001 se vorbește despre faptul că vor mânca timp de o lună de zile carne până ce *le va fi scârbă* de ea. Care este însă *boala* desemnată de textul grecesc? În cazul ambelor boli avem de-a face cu *o repulsie* față de mâncarea care *cauzează* boala.

Și când El S-a pogorât în nor, atunci a luat din duhul care era în Moisis și l-a pus și în cei 70. Și când *Duhul S-a odihnit întru ei* [ἐπανεπαύσατο τὸ Πνεῦμα ἐπ’ αὐτούς], aceștia au început *să proorocească* [11, 25].

Expresia *Duhul S-a odihnit întru ei* va fi folosită de foarte mulți Sfinți Părinți și a rămas în *modul de exprimare ortodox*, deși în LXX apare doar de două ori: la Num. 11, 25 și la Num. 11, 26. Însă folosirea ei într-un mod *calificat* arată că exprimă *ceva fundamental* despre *realitatea prezenței harice a lui Dumnezeu în ființa noastră*.

Pentru că Eldad [Ελδαδ] și Modad [Μωδαδ] erau *scriși* ca aparținând celor 70, când S-a pogorât Duhul Domnului în cei *de lângă* cort, s-a pogorât și în ei, care erau *în tabără* și *au început să proorocească* [11, 26].

Iisus îi cere lui Moisis să le interzică celor doi *să mai proorocească* [11, 28]. Însă Moisis îi cere să nu fie *zelos* față de el, pentru că el ar dori ca toți să fie *Profeți* atunci când Domnul trimite *Duhul Său în ei* [11, 29].

Din Num. 11, 25-29 observăm că *pogorârea Duhului* aduce în oameni *harisma prorociei* și că *Duhul vine de la Domnul*. Prezența harului lui Dumnezeu în oameni e o *prezență reală* și *produce harisme reale* și nu *aparente*.

A ieșit duh de la Domnul [πνεῦμα ἐξῆλθεν παρὰ Κυρίου] și a trecut *prepelița/ cârsteiul* de la mare [ἐξεπέρασεν *ὀρτυγομήτραν*[156] ἀπὸ τῆς

[156] În *Biblia de la 1688* și în edițiile sinodale recente (ed. 1914, 1939, 1988 și 2001), ὀρτυγομήτραν a fost tradus prin *prepeliță*. Însă, *cf. Greek-English*

Lexicon, ed. Liddell & Scott, New York, 1883, p. 1079, ὀρτυγομήτρα este o pasăre care migrează împreună cu prepelițele [the quails] și, probabil, e vorba despre *cârstei* [the land-rail] sau *Rallus crex*, *cf.*

ὀρτῠγο-μήτρα, ἡ, *a bird which migrates with the quails*, perhaps = κρέξ, *the land-rail*, *Rallus crex*, Cratin. Χειρ. 15, Arist. H. A. 8. 12, 11 and 12, Ath. 392 F, LXX (Ex. 16. 3, Num. 11. 31):—ludicrously applied to Latona, *the Ortygian mother* (cf. Ὀρτυγία), Ar. Ach. 870.

Carl Linnaeus a fost cel care a numit, în 1758, cârsteiul *Rallus crex*, *cf.*

http://en.wikipedia.org/wiki/Corn_crake.

Iar pasărea arată astfel:

, *cf.*

http://informations-documents.com/environnement/coppermine15x/albums/gallerie%20animaux/oiseaux/gravures%20oiseaux%20Europe/Gravures_oiseaux_Europe_2110_rallides_-_rale_de_genet_-_roi_des_cailles_-_rallus_crex.jpg.

În WTT, la Num. 11, 31, avem *prepelițe* [שַׂלְו]. Dar în *Holladay Hebrew Lexicon* se specifică faptul că e vorba de specia *Coturnix coturnix*. A se vedea: http://en.wikipedia.org/wiki/Common_quail.

În VUL avem *coturnices* [prepelițe]. În *Biblia de la Blaj* [1795]: *potârnichi*. În *Biblia lui Heliade* [1858]: *poturnice*. În ed. Polirom 2004 s-a calchiat substantivul ὀρτυγομήτραν: *mama prepelițelor*.

θαλάσσης] și a căzut peste tabără [ἐπέβαλεν ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν], până a ajuns ca la doi coți de la pământ [ὡσεὶ δίπηχυ ἀπὸ τῆς γῆς] [11, 31]. Se folosește prepeliță/ cârstei la *singular* dar se indică *pluralul* (sinecdocă). Și astfel primește Israil carnea de la Domnul.

Însă, pe când aveau carnea între dinți, pe când mâncau, *s-a mâniat Domnul* pe popor și Domnul *a lovit cu rană foarte mare* pe popor [ἐπάταξεν Κύριος τὸν λαὸν πληγὴν μεγάλην σφόδρα] [11, 33]. Motivul *mâniei Sale* a fost *nerecunoştința lor*, fără îndoială, pentru că 11, 34 vorbește despre faptul că cei care muriseră acolo fuseseră *cuprinși de poftă*, fapt pentru care s-a numit acel loc: *mormintele poftei* [μνήματα τῆς ἐπιθυμίας].

Mariam [Μαριαμ] și Aaron găsesc *motiv de cârtire* împotriva lui Moisis din cauza soţiei lui etiopiene [12, 1] și îl desconsideră, socotindu-l *impropriu* pentru a le fi *conducător* [12, 2]. Domnul *aude* cârtirea lor [12, 2], adică *nedreptatea* ce i se făcea lui Moisis de către cei doi, fapt pentru care 12, 3 afirmă: „omul Moisis [era] *foarte blând*, mai mult decât toţi oamenii [care] *sunt pe pământ* [ὁ ἄνθρωπος Μωυσῆς πραῢς σφόδρα παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς γῆς]”. Și pentru ca Domnul să arate *dreptatea Sa* în faţa celor doi, Domnul îi spune imediat lui Moisis ca să meargă împreună cu Aaron și cu Mariam în cortul mărturiei [12, 4]. Domnul *Se coboară în stâlp de nor* și stă *în ușa* cortului mărturiei și îi cheamă pe Aaron și pe Mariam

---

În KJV: *quails* [prepelițe]. În TOB: *des cailles* [prepelițe].

ca să le vorbească [12, 5]. Domnul le spune celor doi că trebuie *să asculte* cuvintele Sale. Iar celui care este Profet al Domnului, Domnul I Se face *cunoscut în vedenie* [ἐν ὁράματι] și *în somn* [ἐν ὕπνῳ] îi vorbește acestuia [12, 6].

Domnul le spune celor doi că Moisis este *robul Lui* și că el este *credincios* [πιστός] în toată casa Lui [12, 7] și că, în definitiv, Domnul vorbește cu Moisis *într-un mod special*, foarte intim. Lui Moisis, Domnul îi vorbește *gură către gură* [στόμα κατὰ στόμα], *în vedere* [ἐν εἴδει] și nu *prin enigme* [δι' αἰνιγμάτων], căci el *vede slava Domnului* [τὴν δόξαν Κυρίου εἶδεν] [12, 8].

Domnul îi mustră pe Aaron și pe Mariam pentru că nu s-au temut să vorbească împotriva *slujitorului* [τοῦ θεράποντος] Său Moisis [12, 8].

Urgia mâniei Domnului a fost *în ei* și El a plecat [12, 9]. Odată cu *plecarea* Domnului, *s-a retras și norul de deasupra* cortului mărturiei. Și când se petrec toate acestea, Aaron o vede pe Mariam că *s-a umplut de lepră* [12, 10].

Aaron se roagă lui Moisis ca *să îi ierte*, mărturisind că nu știa că aceste gânduri sunt *păcat* și, în același timp, îi cere *să nu moară* Mariam [12, 11-12]. Moisis se roagă Domnului ca *să o vindece* [12, 13] iar Domnul îi dă să fie timp de 7 zile leproasă pentru ca *să se rușineze* de fapta sa [12, 14].

Domnul îi poruncește lui Moisis să trimită oameni care *să iscodească* pământul hananeilor, acel pământ pe care El li-l va da

de moștenire [13, 1-2]. Înfricoșându-se de hananei, poporul *Îl acuză* pe Domnul că *îi duce la moarte* [14, 3] și de aceea vor să se întoarcă în Egipt [14, 4].

Iisus al lui Navi [᾿Ιησοῦς ὁ τοῦ Ναυη][157] și Haleb al lui Iefonni [Χαλεβ ὁ τοῦ Ιεφοννη] [158] [14, 6] vorbesc poporului [14, 7]. Ei spun poporului că pământul hananeilor e *foarte-foarte bun* [14, 7] și că Domnul *i-a ales* ca *să-i conducă* în acest pământ [14, 8]. De aceea poporul nu trebuie să apostazieze/ *să cadă de la Domnul*, din făgăduința Domnului prin necredință, pentru că vremea acelui popor a trecut. Domnul este *în* Israil și nu trebuie să se teamă de ei, de hananei [14, 9].

Și pe când poporul dorea *să îi ucidă cu pietre* pe cei doi vorbitori, „slava Domnului *s-a arătat în nor* peste cortul mărturiei în toți fiii lui Israil [ἡ δόξα Κυρίου ὤφθη ἐν νεφέλῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν πᾶσι τοῖς υἱοῖς Ισραηλ]" [14, 10]. *Vederea* slavei lui Dumnezeu *oprește* fărădelegea poporului.

În Viețile Sfinților sunt narate multiple astfel de cazuri în care Dumnezeu *Și-a arătat slava Sa* pentru *a-i scăpa* pe oamenii plăcuți Lui de la moarte sau pentru *a stopa* nedreptăți strigătoare la cer.

Dumnezeu nu dorește moartea celor doi și pentru aceasta Se arată întru slava Sa vorbind către Moisis [14, 11]. Domnul întreabă pe Moisis până când *Îl va mai mânia* poporul și până când va fi *necredincios*, cu toate

---

[157] În ed. BOR 1988 și 2001: *Iosua, fiul lui Navi*.

[158] În ed. BOR 1988 și 2001: *Caleb, fiul lui Iefone*.

semnele pe care *le face* în ei? [14, 11]. Domnul îi spune lui Moisis că vrea *să lovească* acest popor şi *să îl distrugă* şi să facă din Moisis şi din casa tatălui său *un neam mare* şi *mai puternic* decât acesta [14, 12].

Moisis însă vorbeşte Domnului [14, 13] şi prin ceea ce spune *cere îndurare* pentru popor. Moisis Îi aminteşte Domnului că egiptenii ştiu că El *a scos cu putere dumnezeiasc*ă pe Israil din Egipt [14, 13] iar hananeii au auzit că Domnul *Îl conduce* pe Israil [14, 14]. Hananeii au auzit că poporul *vede* pe Domnul, că norul slavei dumnezeieşti *îl acoperă* şi că Domnul merge *înaintea* lor ziua şi noaptea [14, 14].

Punând ca *început al cererii sale* către Domnul ceea ce au cunoscut *direct* sau *indirect* egiptenii şi hananeii despre iconomia Domnului cu Israil, Moisis îi spune Domnului că *pedepsirea lui Israil* ar însemna *desconsiderarea Sa* de către aceste popoare [14, 15-16]. Popoarele păgâne vor socoti nimicirea lui Israil de către Domnul drept *o incapacitate* a Lui de *a-Şi împlini făgăduinţele* vizavi de ei [14, 16].

În loc *să pedepsească* poporul, Moisis Îi spune Domnului că mai bine ar fi ca Domnul *să-Şi înalţe tăria Sa*, aşa după cum S-a revelat lor [14, 17].

Căci Domnul S-a revelat poporului ca *Domn îndelung-răbdător, mult-milostiv* şi *adevărat*, Care *iartă* fărădelegile, nedreptăţile şi păcatele, Care nu îl curăţeşte cu curăţie pe

cel vinovat și Care *răsplătește* [ἀποδιδοὺς][159] păcatele părinților în copii până la al treilea și al patrulea neam [14, 18].

Moisis Îi cere Domnului ca *să ierte* păcatul poporului după mare mila Sa, după cum S-a milostivit de ei de când au ieșit din Egipt și până astăzi [14, 19]. Și Domnul *acceptă* rugăciunea robului Său Moisis, fiindu-le *milostiv* [14, 20].

Domnul este *viu* și *viu este și numele Său* [14, 21], ca Unul care *lucrează toate* în oameni. Așa se revelează El poporului. El Se mărturisește pe Sine ca *Dumnezeu viu* și *lucrător în lume*, pentru că „slava Domnului va umple tot pământul [ἐμπλήσει ἡ δόξα Κυρίου πᾶσαν τὴν γῆν]" [14, 21].

Însă, pentru că *El este Domnul*, le făgăduiește faptul că toți bărbații care au văzut slava Sa și au văzut minunile pe care El le-a făcut în Egipt și în pustiu și care L-au ispitit și n-au ascultat glasul Său, *nu vor vedea pământul* făgăduit lor [14, 22-23], pentru că *vor muri în pustiu*. Numai copiii acestora, care sunt *cu El* și care nu cunosc binele și răul și tinerii neștiutori vor moșteni țara făgăduită părinților lor [14, 23].

Domnul îl numește pe Haleb *rob al Său*, pentru că în el locuiește *Duhul Sfânt* (literal: „alt Duh [Πνεῦμα ἕτερον]" decât în ceilalți), ca unul care *i-a urmat Lui* și acesta, împreună cu neamul său, vor avea *moștenire* în pământul făgăduit [14, 24]. Domnul vorbește apoi cu Moisis și Aaron [14, 26] și îl numește pe Israil

---

[159] În ed. BOR 1988: *pedepsește*. În ed. BOR 2001: *strămută*.

adunare rea [τὴν συναγωγὴν τὴν πονηρὰν][160] și care bombăne/ șușotește/ cârtește împotriva Sa [14, 27].

Cei doi trebuie să spună poporului că cei care au cârtit *vor muri* în pustiu, adică toți cei care au acum mai mult de 20 de ani de zile [14, 29, 32, 35].

Domnul le proorocește faptul că pentru cele *40 de zile de iscodire ale țării*, timp de 40 de ani de zile, câte un an pentru fiecare zi, *își vor purta păcatele* și vor cunoaște *mânia urgiei Sale* [14, 34].

Domnul *Își întărește* spusele Sale [14, 35]. Cei care au vorbit de rău pământul făgăduinței au murit în rană înaintea Domnului [14, 37]. Iar cei care au îndrăznit și după aceea să *se lupte* cu amaliciții și cu hananeii au fost omorâți [14, 45], pentru că Domnul *nu a fost cu ei* [14, 42, 43].

În Num. 15, Domnul îl învață pe Moisis cele despre jertfe.

Jertfa este *miros de bună-mireasmă a Domnului* [ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Κυρίῳ] [15, 5; 15, 7; 15, 10; 15, 13; 15, 14; 15, 24; 18, 17; 28, 1; 28, 6; 28, 8; 28, 13; 28, 24; 28, 27; 29, 2; 29, 6; 29, 8; 29, 11; 29, 13; 29, 36], după cum a fost prezentată și în cărțile anterioare ale Scripturii. În 15, 14; 27, 17; 31, 16 se vorbește despre Israil ca despre *sinagoga/ adunarea Domnului* [ἡ συναγωγὴ Κυρίῳ][161]. În 15, 19 se vorbește despre cele care sunt ἀφόρισμα

---

[160] Sintagma *adunare rea* apare în LXX și în Num. 14, 35.

[161] Răzvrătiții de la Num. 16 vorbesc și ei de *adunarea Domnului* la 16, 3.

Κυρίῳ, adică separate/ afierosite/ dăruite Domnului. Despre *cele separate pentru Domnul* vorbeşte şi Num. 15, 21; 18, 8; 18, 24; 18, 26; 18, 28**; 18, 29.

Despre *greșeala față de poruncile Domnului* vorbește 15, 22. Cel care păcătuiește din trufie *provoacă/ întărâtă pe Domnul* [15, 30]. Cel care a fost găsit adunând lemne în ziua odihnei, în ziua sabatului [15, 32], a fost condamnat de către Domnul la moarte prin lapidare [15, 35].

Ciucurii de la tivurile hainelor [15, 38] le vor aduce aminte israiliţilor de *împlinirea* poruncilor Domnului [15, 39]. Împlinirea tuturor poruncilor Domnului *îi sfințește* pe oameni [15, 40].

Când Core [Κορε], Datan [Δαθαν], Abiron [Αβιρων] şi Avn [Αυν], împreună cu alţi 250 de bărbaţi, se răscoală împotriva lui Moisis şi Aaron pe motivul că *toţi sunt Sfinţi* şi că ei nu au *nicio prerogativă* în plus faţă de ceilalţi [16, 1-3], Moisis, căzând pe fața sa, le spune acestora [16, 4] că *Domnul Și-a ales pe cei ai Săi* [16, 5]. Domnul este Cel care *a văzut* și *a cunoscut* pe cei care sunt *ai Săi* și *știe cine sunt Sfinții* și *i-a ales* pe aceștia și *i-a adus la Sine* [16, 5].

Cu alte cuvinte, nu Moisis și Aaron și-au ales de la sine *locul lor în Israil*, ci Domnul i-a pus *conducători* ai poporului Său.

Moisis le propune răsculaților ca să vină *să tămâieze* înaintea Domnului și să lase pe Domnul să aleagă *cine este Sfânt* dintre ei [16, 6-7]. Moise îi vorbeşte lui Core şi fiilor lui Levi şi le aduce aminte că Domnul *i-a separat*

din Israil și *i-a adus la Sine* ca *să slujească* Domnului la cortul mărturiei dar *nu le-a dat și preoție* [16, 8-10]. Pentru că Datan și Abiron nu au venit când i-a chemat Moisis și au cârtit împotriva sa și, implicit, înaintea Domnului, Moisis s-*a îngreunat foarte tare la inimă* din cauza lor/ s-a supărat foarte tare[162] și s-a rugat Domnului ca *să nu găsească bună* jertfa lor [16, 15].

Când Moisis și Aaron vin împreună cu răsculații, care aveau în mâini cădelnițe pregătite de tămâiere, la intrarea în cortul mărturiei [16, 18-19], slava Domnului *se arată* la toată sinagoga [16, 19]. Domnul îi cere lui Moisis și lui Aaron *să se separe de răsculați* pentru că vrea *să-i nimicească* [16, 20-21]. Însă cei doi *cad pe fețele lor* și *cer iertare* Domnului pentru păcatul lui Core [16, 22].

În Num. 16, 22 se află rugăciunea lui Moisis și Aaron către Domnul, unde Domnul este numit: *Dumnezeul duhurilor și a tot trupul* [Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός], cuvinte cu care *se începe* rugăciunea ecteniei Înmormântării[163]. Dumnezeu este *Creatorul Îngerilor* și *al oamenilor*. El e *Creatorul tuturor*.

Tot în 16, 22, ei Îl întreabă pe Domnul dacă, pentru păcatul unui singur om, trebuie să sufere toți *urgia Domnului* [ὀργὴ Κυρίου].

---

[162] În ed. BOR 1988: *s-a mâhnit foarte tare*. În ed. BOR 2001: *s-a mâniat foarte tare*.

[163] *Cf. Molitfelnic*, tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea PFP Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. IBMBOR, București, 2002, p. 204.

Sfântul Moisis accentuează de multe ori acest atribut al *urgiei* sau pe cel *al mâniei Domnului* între manifestările Domnului faţă de viaţa noastră interioară. Urgia Domnului se declanşează din cauza *păcatelor mari* ale poporului. Ea se iniţiază când sinagoga lui Israil trece peste *cele rânduite sieşi* de către Domnul. Despre *mânia întru urgie a Domnului* se vorbeşte în *cartea Numerele* la 11, 1; 11, 10, despre *mânia* Lui *foarte* mare la 11, 33, despre *urgia mâniei* Lui la 12, 9; 32, 10; 32, 13; despre *mânia urgiei* Lui la 14, 34; 32, 14, despre *urgia* Lui la 16, 22; 17, 11.

Domnul îl trimite pe Moisis să anunţe poporul *să se despartă* de răsculaţi [16, 23-24]. Toţi bătrânii lui Israil merg cu Moisis la Datan şi Abiron [16, 25] şi el vorbeşte mulţimii despre *pedepsirea acestora* de către Domnul [16, 28].

Moisis le proroceşte faptul că pedeapsa lor se va face *în chip minunat*, pentru că „deschizând pământul gura lui, îi va înghiţi pe ei [ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καταπίεται αὐτοὺς]" [Num. 16, 30].

De aceea, în *rugăciunile de umilinţă* ale Sfinţilor şi în cultul nostru ortodox găsim această amintire a faptului că toţi suntem vrednici *să ne înghită pământul de vii* datorită păcatelor noastre. Identificarea noastră cu cei care au fost *pedepsiţi* de către Domnul arată că avem conştiinţa *marii îndurări* a lui Dumnezeu faţă de viaţa noastră *adânc păcătoasă*.

Însă în Num. 16, 30 mai există o altă expresie, şi ea foarte folosită în viaţa duhovnicească şi în rugăciunile ortodoxe de umi-

linţă, ca o continuare a primei, anume: „se vor coborî de vii întru Hades [καταβήσονται ζῶντες εἰς ᾅδου]", în Iad. Acest lucru se repetă şi în 16, 33.

Pedepsirea lor se va face pentru ca să cunoaştem că ei *L-au provocat/ L-au mâniat pe Domnul* [16, 30]. Casa lui Core a fost *înghiţită de vie de pământ* şi *a ajuns în Iad* [16, 31-33], pe când cei 250 de bărbaţi care aduseseră tămâie *au fost mistuiţi* de focul care *a ieşit de la Domnul* [16, 35][164].

Poporul murmură a doua zi împotriva lui Moisis şi Aaron şi îi acuză că ei au omorât *poporul Domnului* [τὸν λαὸν Κυρίου] [17, 6][165].

Când poporul s-a îndreptat spre Moisis şi Aaron spre a-i pedepsi la cortul mărturiei, norul a acoperit cortul şi s-a arătat *slava Domnului* [17, 7][166].

Domnul arată din nou poporului lui Israil că nu doreşte *să moară* Moisis şi Aaron şi că ei sunt *adevăraţii conducători* ai po-

---

[164] ÎPS Bartolomeu Anania, în ed. BOR 2001, spune la n. a, p. 177: „În Versiunea Ebraică, versetele 36-50 ale acestui capitol [16 n.n.] fac parte din capitolul 17. Este ordinea pe care o adoptă şi LXX ediţia Rahlfs.

Versiunea de faţă însă păstrează nu numai *ordinea românească* din ediţiile 1688 (Şerban), 1795 (Bob), 1858 (Şaguna), 1914 (Sf. Sinod) şi 1936 (Miron), dar şi pe aceea din *versiunile engleze* KJV şi RSV în ediţia Nashville 1953".

Eu voi cita însă din LXX, ediţia Alfred Rahlfs, ca şi până acum, şi voi reda la note *textele paralele* din ediţiile româneşti.

[165] În ed. BOR 1988 şi 2001: 16, 41.

[166] Idem: 16, 42.

porului Său sau *cei prin care El vorbește* poporului.

Domnul dorește *să omoare din nou* sinagoga lui Israil pentru *gestul ei colectiv* îndreptat împotriva lui Moisis și a lui Aaron, dar cei doi *cad pe fețele lor* [17, 10][167], adică *cer îndurare* pentru popor.

Moisis îl trimite pe Aaron să-și ia cădelnița cu tămâie aprinsă și să meargă în popor ca să se roage pentru el, pentru că *mânia ieșită de la fața Domnului* lovește poporul [17, 11][168]. Tămâierea și rugăciunea lui Aaron opresc nimicirea poporului [17, 12-13].

Preoția lui Aaron, fiind *adevărata preoție* îngăduită de Dumnezeu, e *ascultată* în mijlocirea ei pentru popor. Aaron tămâiază și se roagă, face *gesturi liturgice*, dar, în același timp, e încordat în *rugăciunea de mijlocire*, în cererea milei dumnezeiești pentru popor. Nimicirea *se oprește*, pentru că Domnul *iartă păcatul* poporului Său.

Domnul *Se face cunoscut* lui Moisis înaintea chivotului mărturiei [17, 19]. Omul pe care Domnul l-a ales va fi cel al cărui toiag *va înmuguri* [17, 20]. Prin această minune pe care Domnul o prevestește *se va risipi* murmurarea Israilului [17, 20].

Expresia *de la fața Domnului* [ἀπὸ προσώπου Κυρίου], din Num. 17, 11, reapare și în 17, 24.

Toiagul odrăslit al lui Aaron e pus *în fața* chivotului mărturiei, ca semn pentru *fiii neascultării*, ca să nu mai moară din cauza

---

[167] Idem: 16, 45.
[168] Idem: 16, 46.

murmurării/ împotrivirii lor față de Moisis și Aaron [17, 25][169].

Cortul mărturiei e numit în Num. 19, 13; 31, 30; 31, 47: *cortul Domnului*.

La Cadis [Καδης], Moisis a fost insultat/ blestemat[170] din cauza lipsei apei potabile [20, 1-3] și poporul invocă faptul că ei, care sunt *adunarea Domnului*, sunt daţi spre moarte de către el [20, 4].

Moisis și Aaron merg *la ușa* cortului mărturiei, cad pe feţele lor și văd *slava Domnului* cu ei [20, 6]. Pentru că Moisis lovește cu toiagul odrăslit, luat din faţa Domnului, *de două ori* în stâncă [20, 11] și nu *o dată*, Domnul le atrage atenţia lui Moisis și Aaron că *au fost necredincioși* față de El, față de faptul că prin ei Domnul *Se sfințește pe Sine* în faţa lui Israil [20, 12]. Pedeapsa acestei neascultări e aceea că ei doi *nu vor conduce poporul* în ţara care *li s-a făgăduit* [20, 12].

Apa izvorâtă din stâncă s-a numit *Ceartă* [ἀντιλογία]/ Meri'bah [מְרִיבָֽה], pentru că aici *a insultat* Israil înaintea Domnului și tot aici El *S-a sfințit în ei* [20, 13].

Când poporul *a strigat* către Domnul, El *le-a auzit* glasul lor și a trimis pe Îngerul Său ca să îi scoată din Egipt [20, 16].

La Num. 20, 17 găsim celebra formulă *calea împărătească* [ὁδῷ βασιλικῇ], sintagmă care *s-a încetățenit* în spiritualitatea ortodoxă și care exprimă *modul de viețuire cel mai echilibrat*, asceza plină de discernământ.

---

169 Idem: 17, 10.

170 Idem: 20, 3.

Domnul îi spune lui Moisis și Aaron că acesta din urmă *se va adăuga la poporul său* [20, 24], adică va muri. Expresia *s-a adăugat la poporul său* va deveni *clasică* în Scriptura vechitestamentară și exprimă *adormirea/ moartea unui om plăcut Domnului*.

Aaron va muri pentru că *L-a mâniat* pe Domnul la apa Certei [20, 24]. În 20, 26 se vorbește și de *adăugarea* lui Aaron, se subînțelege, la părinții săi, cât și de *moartea* sa, în sensul că moartea e și *despărțire* a sufletului de trup, dar și *alăturare/ sălășluire a sufletului cu părinții săi*.

Când hananiții au luat robi dintre israiliți, Israilul se roagă Domnului ca să îi dea *în mâna lui* pe cei care i-au robit, pentru că îi va anatematiza pe ei și cetățile lor [21, 1-2]. Domnul *ascultă* glasul lui Israil [21, 3].

Însă poporul vorbește *împotriva* lui Dumnezeu și a lui Moisis [21, 5]. Poporul *cârtește* împotriva lui Moisis, dar Îl are în vizor pe Domnul, pentru că El este făcut *adevăratul vinovat* de ceea ce li se întâmplă.

Domnul trimite în popor *șerpi ucigași* drept *pedeapsă* pentru păcatul lor și mulți oameni mor mușcați de șerpi [21, 6]. Poporul i se adresează lui Moisis și recunoaște că ei *L-au vorbit de rău pe Domnul* și *pe el* și îi cer *să se roage* Domnului pentru ei [21, 7]. Și când Moisis se roagă pentru popor [21, 7], Domnul îl învață *să facă un șarpe* și *să îl pună pe semn*[171], căci tot cel care *va privi* spre acesta va trăi [21, 8]. Domnul îl dă în mâna lui Moisis pe Og, împăratul Vasanului [Ωγ βασιλεὺς τῆς

[171] Idem: *pe stâlp*.

Βασαν], și toate cele ale sale [21, 33-34]. Prin aceasta Domnul ne arată că *niciun război* sau *moartea vreunui conducător* nu se produce *fără voia Domnului*.

Balac, fiul lui Sepfor, împăratul Moabului [Βαλακ υἱὸς Σεπφωρ βασιλεὺς Μωαβ] [22, 4], îl cheamă pe Balaam, fiul lui Beor Fatura [Βαλααμ υἱὸν Βεωρ Φαθουρα], ca să îl blesteme pe Israil [22, 4-6]. Însă Balaam Îl întreabă pe Domnul *ce să facă* în această situație [22, 8]. Dumnezeu *vine* la Balaam și îi spune că *nu trebuie să blesteme* poporul lui Israil pentru că e *binecuvântat* [εὐλογημένος] [22, 12].

Balaam nu vrea *să calce* porunca Domnului [22, 13; 22, 18]. Întrebând a doua oară pe Domnul ce să facă [22, 19], Dumnezeu îl trimite ca să vorbească ceea ce *îi va spune* El [22, 20]. Dar pentru că Balaam a plecat cu bătrânii Moabului [22, 21-22], *s-a aprins urgia mâniei* lui Dumnezeu, iar Îngerul lui Dumnezeu s-a sculat ca *să-l mustre* [22, 22].

Asina a văzut în mijlocul drumului pe Îngerul lui Dumnezeu, care i se împotrivea și care avea sabia scoasă în mână, și de aceea a luat-o peste câmp [22, 23]. Îngerul i se împotrivește lui Balaam și a doua oară [22, 24], cât și a treia oară [22, 26] și de fiecare dată numai măgărița *l-a văzut* pe Îngerul lui Dumnezeu [22, 23, 25, 27]. Pentru că Balaam își bătea asina cu toiagul [22, 27], neînțelegând ce se petrece, fiind foarte furios pe ea, de aceea Dumnezeu *deschide gura* animalului și *îi vorbește acestuia ca un om* [22, 28]. Balaam vorbește aidoma *cu un om* cu asina sa [22, 28-

30], pentru că Domnul *dăduse glas omenesc* animalului.

Și pentru că făcuse *minune mare* cu măgărița, Dumnezeu *a deschis* și ochii lui Balaam și acesta îl vede pe Îngerul lui Dumnezeu, care i se împotrivea și, plecându-se, *s-a închinat feței lui* [22, 31]. Îngerul lui Dumnezeu îi vorbește lui Balaam și îi spune că *nu îi place* calea sa [22, 32], adică nu îi place ceea ce el *dorește să facă*.

Balaam recunoaște înaintea Îngerului că *a păcătuit* și că vrea *să se întoarcă* din calea sa [22, 34]. Însă Îngerul îl trimite *mai departe*, dar îl învață să vorbească ceea ce el *îi va spune* [22, 35]. De aceea Balaam îi răspunde lui Balac că va rosti numai cuvântul pe care Dumnezeu *îl va pune în gura sa* sau ceea ce El *îi va descoperi* [22, 38; 23, 3; 23, 12; 23, 15; 23, 26; 24, 13].

Când Balaam l-a întrebat *de-a dreptul*/ imediat pe Dumnezeu despre *ceea ce trebuie să facă* [23, 3], Dumnezeu *a strălucit/ S-a arătat* lui Balaam și l-a învățat ce să facă [23, 4]. Dumnezeu *a pus cuvânt* în gura lui [23, 5] și *Duhul lui Dumnezeu a fost peste Balaam* [23, 7].

De aceea, în parabola [τὴν παραβολὴν] sa [23, 7-10], Balaam spune că nu poate *blestema* pe cel pe care Domnul și Dumnezeu *nu îl blestemă* [23, 8].

Num. 23, 16 vorbește despre *întâlnirea*[172] lui Dumnezeu cu Balaam, moment în care Dumnezeu *a pus cuvânt în gura* acestuia. Vorbind din cele date lui de către Dumnezeu,

---

[172] Idem: *întâmpinarea*.

Balaam mărturisește că Dumnezeu nu este *aidoma omului*, pentru că *El nu Se tulbură* și nici *nu Se alarmează/ îngrozește*[173] [23, 19].

Dumnezeu face *ceea ce spune* și împlinește *ceea ce grăiește* [23, 19]. Dumnezeu l-a trimis pe Balaam *să binecuvinteze* pe Israil [23, 20], pentru că Domnul Dumnezeu *este cu el* [23, 21].

Dumnezeu a scos Israilul din Egipt [23, 22; 24, 8] și Domnul va spune la timpul potrivit poporului cele pe care *le va împlini* [23, 23].

Totul se dezvăluie *la timpul potrivit*. Revelația dumnezeiască se face *în timp* și fiecare etapă a ei se petrece *la timpul cuvenit*, propriu ei.

Așadar, Balaam a cunoscut din experiență personală că e lucru *plăcut/ frumos* în fața Domnului ca *să îl binecuvinteze* pe Israil [24, 1]. De aceea, când *a venit Duhul lui Dumnezeu în el* [24, 2], Balaam a mărturisit faptul că el vorbește ca unul care a auzit *cuvintele lui Dumnezeu* [λόγια Θεοῦ] [24, 4].

Balaam dă detalii despre modul cum *a auzit* cuvintele lui Dumnezeu, spunând că a avut o *vedenie a lui Dumnezeu* [ὅρασιν Θεοῦ] și *că a văzut descoperiri*, cu proprii săi ochi, *în timpul somnului* [24, 4]. Bineînțeles că se referă la *ochii inimii* și nu la *cei fizici*, atâta timp cât el *dormea* atunci când a avut *descoperiri/ revelări dumnezeiești*.

Locuințele și corturile lui Israil sunt frumoase pentru că sunt *ridicate/ întărite*[174] de către Domnul [24, 5-6].

---

[173] *Cf.* ed. BOR 2001.

Num. 24, 7 cuprinde profeţia mesianică care vorbeşte despre Omul care *va ieși* din sămânţa lui Israil şi Care va stăpâni multe neamuri și a Cărui Împărăţie va crește[175]. În Num. 24, 9 se prorocește despre moartea Domnului, prezentată ca *somnul unui leu*, adică *a unui Biruitor*[176].

Balac [Βαλακ] consideră că Domnul l-a lipsit de slavă pe Balaam, adică de onorurile din partea sa [24, 11].

Însă Balaam profețește iarăși în fața împăratului și spune despre sine că este *bărbatul care vede cu adevărat* [24, 15], lucru pe care îl mărturisise cu putere și anterior, în Num. 24, 3.

El a auzit cuvintele lui Dumnezeu și a înțeles înțelegerea Celui Preaînalt, pentru că a avut *vederea lui Dumnezeu*, adică a văzut în vis, cu ochii săi, revelaţiile date lui de către Domnul [24, 16].

Num. 24, 17-19 este o profeție mesianică extinsă. Balaam a văzut în vedenie pe *Cel care va veni* și pe Care el *Îl fericește* [24, 17]. El *va răsări ca o stea* din Iacov, va fi un Om care Se

---

[174] În ed. BOR 1988: *înfipte de Domnul*, pe când în ed. BOR 2001: *sădite de Domnul*.

[175] În LXX, Num. 24, 7 are următorul text: „ieși-va Om din seminția lui și va stăpâni neamuri multe și se va înalța [mai mult] decât a lui Gog împărăția Lui și va crește Împărăția Lui [ἐξελεύσεται ῎Ανθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ καὶ κυριεύσει ἐθνῶν πολλῶν καὶ ὑψωθήσεται ἢ Γωγ βασιλεία Αὐτοῦ καὶ αὐξηθήσεται ἡ Βασιλεία Αὐτοῦ]”.

[176] În LXX: „Culcându-Se, S-a odihnit ca un leu și ca un pui de leu [κατακλιθεὶς ἀνεπαύσατο ὡς λέων καὶ ὡς σκύμνος]”.

va ridica din Israil și îi va zdrobi pe vrăjmașii Lui [24, 17-19][177].

Urgia mâniei Domnului s-a aprins asupra lui Israil pentru că *au desfrânat* cu fiicele Moabului și *s-au închinat* la idolii lor [25, 1-3]. Domnul cere ca să se strângă conducătorii poporului [25, 4], care aveau de-a face cu aceste păcate, și sunt uciși 24 de mii de oameni până *încetează* pedeapsa Domnului [25, 9].

Domnul îl mărturisește pe Finees [Φινεες] drept omul care *a oprit mânia* Domnului față de Israil, pentru că a fost un om *zelos* pentru Domnul [25, 11]. Acesta a fost zelosul lui Dumnezeu și *L-a îmblânzit/ împăcat* pe Domnul pentru Israil [25, 13].

Moisis aduce înaintea Domnului spre judecată [27, 5] cererea fiicelor lui Salpaad [Σαλπααδ][27, 1] și Domnul o găsește *întemeiată* și o *soluționează* [27, 7].

În rugăciunea Sfântului Moisis de la Num. 27, 16-17, Domnul e numit iarăși

---

177 În LXX, Num. 24, 17-19 are următorul conținut: „Arăta-voi lui și nu acum. [Îl] fericesc și nu se apropie [δείξω αὐτῷ καὶ οὐχὶ νῦν μακαρίζω καὶ οὐκ ἐγγίζει]. Stea va răsări din Iacov și Om se va scula din Israil [ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ιακωβ καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ Ισραηλ] și îi va zdrobi pe conducătorii Moabului și îi va prăda pe toți fiii lui Sit [καὶ θραύσει τοὺς ἀρχηγοὺς Μωαβ καὶ προνομεύσει πάντας υἱοὺς Σηθ]. Și Edom Îi va fi moștenire, și Isav, vrăjmașul Lui, Îi va fi moștenire, și Israil a făcut în tărie [καὶ ἔσται Εδωμ κληρονομία καὶ ἔσται κληρονομία Ησαυ ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ καὶ Ισραηλ ἐποίησεν ἐν ἰσχύι]. Și Se va scula din Iacov și îl va pierde pe cel care se mântuiește din cetate [καὶ ἐξεγερθήσεται ἐξ Ιακωβ καὶ ἀπολεῖ σῳζόμενον ἐκ πόλεως]”.

Dumnezeul duhurilor și a tot trupul, ca în Num. 16, 22.

El Îi cere Domnului să aleagă un alt bărbat în locul său [27, 16], pentru ca „sinagoga Domnului [să nu fie] ca *o turmă la care nu este păstor* [ἡ συναγωγὴ Κυρίου ὡσεὶ πρόβατα οἷς οὐκ ἔστιν ποιμήν]” [27, 17]. Domnul îl alege pe *Iisus al lui Navi* în locul lui Moisis [27, 18], ca urmare *a cererii* acestuia.

Num. 28, 2 vorbește despre darurile, dările, jertfele și sărbătorile Domnului. În 28, 7 găsim despre turnarea de vin a Domnului. La Num. 28, 12 aflăm despre *sărbătoarea Domnului* [ἑορτὴν Κυρίῳ], sintagmă ce a apărut anterior în Ieș. 12, 14 și Ieș. 13, 6.

Despre *jurământul*/ făgăduința[178] făcută Domnului se vorbește în 30, 3; 30, 4; 30, 7; 30, 14.

În 31, 3 găsim despre *răzbunarea* (venită) *de la Domnul* [ἐκδίκησιν παρὰ τοῦ Κυρίου], iar în 33, 4 despre *răzbunarea Domnului* [τὴν ἐκδίκησιν Κύριος].

Num. 31, 16 subliniază încălcarea *cuvântului Domnului* [ῥῆμα Κυρίου], iar în 31, 28; 31, 37; 31, 38; 31, 39; 31, 40; 31, 41 se vorbește despre *punerea deoparte* pentru Domnul. Când Israil se îndoiește, ezitând să intre în pământul făgăduit lor de către Domnul, atunci *se aprinde urgia mâniei* Domnului [32, 9-10; 32, 13]. În Num. 35, 34, Domnul îi spune lui Moisis că poporul nu trebuie să spurce pământul unde ei locuiesc pentru că *și El locuiește în ei*. El, Domnul, locuiește *în mijlocul* fiilor lui Israil.

---

178 În ed. BOR 1988 și 2001.

1. 5. Cartea Deuteronomul

Moisis, ca și în cărţile anterioare, împlinește *cele poruncite lui* de către Domnul [1, 3; 1, 19; 1, 21; 2, 1; 2, 37; 4, 5; 4, 14; 10, 5; 20, 17; 29, 1; 31, 23; 34, 5; 34, 9], pentru că Domnul *vorbește cu el* [1, 42; 2, 2; 2, 9; 2, 17; 3, 2; 3, 26; 5, 28; 10, 1; 10, 11; 31, 2; 31, 14; 31, 16; 32, 48; 34, 4]. Revelaţia dumnezeiască este *reală* pentru că există o *reală întâlnire* și *vorbire* a lui Dumnezeu cu Moisis.

Domnul Dumnezeu este Cel care *a grăit* poporului în Horib [Χωρηβ][179] [1, 6] și El S-a jurat Patriarhilor că le va da *moștenire* [1, 8; 28, 11; 31, 7; 31, 20; 31, 23; 34, 4].

Domnul Dumnezeu este Cel care *a înmulțit* poporul lui Israil [1, 10] și tot El *îl va înmulți și mai mult* [1, 11].

Judecata este a lui Dumnezeu [1, 17], pentru că El este *Judecătorul tuturor*.

Domnul Dumnezeu merge *înaintea* poporului și îl face biruitor în lupte [1, 30; 20, 1].

Despre *mânia lui Dumnezeu* se vorbește la 1, 34; 1, 37; 4, 21; 4, 25; 6, 15; 9, 7; 9, 8; 9, 14; 9, 18; 9, 19; 9, 20; 9, 22; 9, 25; 11, 17; 13, 18; 29, 19. Ea se activează când oamenii *nu se încred* în Domnul [9, 7; 9, 23; 9, 24] sau când *se închină la idoli* [11, 16; 13, 18; 16, 22; 17, 2-3; 29, 19; 29, 26; 31, 17; 32, 21], adică atunci când *părăsesc făgăduința* Domnului Dumnezeului lor [29, 24]. Domnul Dumnezeu e Cel care *l-a*

[179] În ed. BOR 1988 și 2001: *Horeb*.

binecuvântat pe Israil în toate lucrurile mâinilor sale [2, 7] și a fost cu el, în așa fel încât *nimic nu i-a lipsit* [2, 7].

Domnul i-a dat lui Israil *pământul moștenirii* [τὴν γῆν τῆς κληρονομίας] sale [2, 12; 2, 29; 3, 18; 3, 20; 4, 1; 4, 21; 4, 38; 5, 31; 6, 1; 6, 10; 6, 18; 6, 23; 7, 1; 11, 8; 11, 11; 11, 17; 11, 25; 11, 29; 11, 31; 12, 1; 12, 9; 12, 10; 15, 4; 15, 7; 18, 9; 19, 1-3; 19, 8; 19, 10; 19, 14; 21, 1; 21, 23; 24, 4; 25, 19; 26, 1; 26, 2; 27, 2; 27, 3; 28, 1; 28, 52; 30, 18].

Jurământul lui Dumnezeu *se împlinește* [2, 14; 26, 3; 26, 15].

Mâna Domnului i-a istovit/ i-a topit[180] de putere pe cei care se răzvrătiseră, până ce *au căzut*, până ce *au murit* [2, 15].

Domnul *nimicește*/ distruge anumite popoare [2, 21; 2, 22; 2, 23; 4, 3], iar pe altele *le îngrozește*, le umple de frică față de Israil [2, 25]. Domnul Dumnezeu a făcut ca să se *învârtoșeze* împăratul unui alt popor [2, 30] și tot Domnul *l-a dat* pe acesta în mâna lui Israil [2, 33; 3, 3], pentru că *de la Domnul este biruința* [2, 36].

Poporul a fost *martor ocular* la ceea ce a făcut Domnul cu împărații altor popoare potrivnice lui Israil [3, 21], pentru că Domnul *Se luptă* pentru Israil [3, 22]. Dar ei au fost martori, deopotrivă, *la toate lucrurile* Domnului cu Israil [4, 3; 4, 34].

Rugăciunea Sfântului Moisis de la 3, 24-25 vorbește mai întâi despre faptul că Moisis a experiat *tăria* [τὴν ἰσχύν] și *puterea* [τὴν

---

[180] În ed. BOR 2001. În ed. BOR 1988 se vorbește despre mâna Domnului care *a fost peste ei* și care *le-a cauzat pieirea*, moartea.

δύναμίν] Domnului [4, 37], mâna Sa puternică și brațul Său cel înalt, căci Domnul a scos pe Israil din Egipt cu *mână tare* [χειρὶ κραταιᾷ] și cu *braț înalt* [βραχίονι ὑψηλῷ] [3, 24; 4, 34; 6, 21; 7, 8; 7, 19; 9, 26; 9, 29; 11, 2; 20, 1; 24, 18; 26, 8], „în vedenii mari și în semne și în minuni" [ἐν ὁράμασιν μεγάλοις καὶ ἐν σημείοις καὶ ἐν τέρασιν] [26, 8].

Alături fiind de Domnul, el a văzut cum lucrează/ *cum Se manifestă Dumnezeu* în poporul Său. Pentru acest motiv el Îl laudă ca pe *singurul Dumnezeu* existent în cer și pe pământ [3, 24; 4, 34].

Vorbind poporului, Moisis îl învață *să păzească* poruncile Domnului Dumnezeu [4, 2; 6, 20; 11, 8; 15, 5; 30, 8; 30, 10], pentru că cei care *se alipesc* de Domnul rămân *vii* [4, 4].

Poruncile Domnului sunt *înțelepciunea* [ἡ σοφία] și *înțelegerea* [ἡ σύνεσις][181] lui Israil înaintea neamurilor pământului [4, 6]. Domnul Dumnezeu e *foarte aproape* de cei care *Îl cheamă întru ajutor* [4, 7].

Despre starea *înaintea Domnului* a se vedea 4, 10; 4, 25; 6, 18; 6, 25; 9, 16; 9, 18; 9, 25; 10, 8; 12, 7; 12, 18**; 12, 25; 13, 19; 14, 23; 14, 26; 15, 20; 17, 2; 17, 12; 18, 5; 18, 7; 18, 13; 19, 17; 21, 9; 24, 4; 26, 5; 26, 10**; 26, 13; 27, 7; 29, 9; 29, 14; 31, 11; 31, 29. Această stare *înaintea Sa* cere *frica de Domnul* în toate zilele vieții noastre [4, 10]. Domnul a vorbit lui Israil *din mijlocul focului* [ἐκ μέσου τοῦ πυρός] [4, 12; 4, 15; 10, 4], adică *din slava Sa*, și ei *au auzit glasul Lui* dar n-au văzut nicio *asemănare*, niciun *chip al Său* [4, 12].

---

[181] *Cf.* ed. BOR 2001: *priceperea*.

Făgăduința [τὴν διαθήκην] Domnului cu Israil e formată din cele *10 porunci* [τὰ δέκα ῥήματα] ale Sale. Cele *create* de Dumnezeu aparţin *tuturor pământenilor* [4, 19]. Însă Domnul *Și-a luat asupră-Și* pe Israil ca să Îi fie *popor moștenitor* [λαὸν ἔγκληρον] [4, 20].

Tot despre *făgăduința Domnului Dumnezeu* [τὴν διαθήκην Κυρίου τοῦ Θεοῦ], încheiată cu poporul lui Israil, se vorbește și la Deut. 4, 23; 5, 2; 5, 3; 29, 1; 29, 11.

Poporul nu trebuie să își facă *chip cioplit* [γλυπτὸν ὁμοίωμα] [4, 23; 4, 25] și să îl cinstească ca *dumnezeu*. Domnul Dumnezeu este *foc mistuitor* [πῦρ καταναλίσκον] [4, 24; 9, 3] și un *Dumnezeu zelos*[182] [Θεὸς ζηλωτής][183] [4, 24; 6, 15; 32, 19; 32, 21].

Închinările la idoli sunt *lucruri rele înaintea Domnului Dumnezeu* [τὰ πονηρὰ ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ] [4, 25] și acestea *stârnesc mânia* Domnului [4, 25; 6, 15; 7, 4; 29, 26-27]. Pedeapsa pentru idolatrie va fi aceea că *îi va împrăștia* printre toate neamurile și vor rămâne *puțini la număr* [4, 26-27]. Idolii sunt *alți dumnezei* [θεοῖς ἑτέροις][184] și ei nu au viață [4, 28; 6, 14; 7, 4; 30, 17; 31, 18; 31, 20; 32, 16]. În 32, 17 ei sunt numiţi: *dumnezei noi* [θεοῖς καινοὶ].

Domnul Dumnezeu va fi găsit numai de către cei care *Îl vor căuta din toată inima* și *sufletul* în necazul și strâmtorarea exilului [4, 29]. Când cuvintele prorocite de către Dom-

---

[182] *Cf.* ed. BOR 1988.

[183] *Cf.* ed. BOR 2001: *gelos*.

[184] *Cf.* ed. BOR 1988. În ed. BOR 2001: *dumnezei străini*.

nul se vor împlini (cele spuse la 4, 26-27), atunci *se vor întoarce* către Domnul și *vor auzi glasul Său* [4, 30]. Adică *vor auzi glasul Lui* numai când *vor conștientiza*, în necazul lor, *adâncimea păcatelor lor*.

Când poporul *se va pocăi*, va afla că Domnul e *îndurat* și că El e *credincios făgăduinței* făcute Părinților lor [4, 31]. Pentru că *Dumnezeu l-a făcut pe om pe pământ* [4, 32] iar cu Israil Domnul a făcut *un lucru foarte mare*, pentru că El le-a dat să audă *glasul Dumnezeului Celui viu vorbind din mijlocul focului* și, cu toate acestea, ei *au rămas vii* [4, 33; 4, 36; 5, 4; 5, 22; 5, 23; 5, 24; 5, 25-26; 27, 3].

Niciodată Domnul nu Și-a mai luat un popor, din mijlocul altui popor, prin multe minuni, așa cum a făcut cu Israil, atunci când *l-a scos* din Egipt [4, 34, 6, 21-23; 8, 14; 15, 15]. Căci nu există alt Dumnezeu în afară de *Domnul Dumnezeu* [4, 35; 4, 39]. Domnul S-a revelat *prin cuvinte* și *a vorbit* poporului din mijlocul focului [4, 36].

Domnul i-a iubit pe Părinții lui Israil și i-a ales pe urmașii lor [4, 37; 7, 6; 10, 15; 26, 18; 27, 9]. De aceea, poporul trebuie *să păzească* hotărârile și poruncile Domnului [4, 40; 30, 10].

Domnul *a vorbit față către față* cu poporul din mijlocul focului, iar Moisis era cel care *intermedia* cuvântul Domnului către popor, stând între *Domnul* și *acesta* [5, 4-5]. La 5, 6-21 sunt repetate *cele 10 porunci*.

Poporul a dat mărturie despre faptul că Domnul Dumnezeu *le-a arătat slava Sa* și că

ei *I-au auzit glasul Lui din mijlocul focului* [5, 24].

Poporul *îl delegă* pe Moisis *să se apropie* și *să asculte* ceea ce îi va spune Domnul, pentru ca acesta, la rândul său, *să le transmită și lor* [5, 27]. Domnul e *de acord* cu poporul, în sensul ca Moisis să fie *mandatatul lor* și El să le transmită, prin acesta, *pe cele ale Sale* [5, 28].

Domnul cere de la popor *inimă temătoare* de El și *împlinirea poruncilor Sale* [5, 29; 6, 2; 26, 16-17]. Împlinirea poruncilor Domnului aduce *binele până în veac*, adică *îl adâncește pentru totdeauna pe om în slava Sa* [5, 29; 12, 28].

Poporul trebuie să facă cele poruncite lui de către Domnul, neînclinându-se nici la dreapta și nici la stânga [5, 32]. Trebuie să meargă în toată calea pe care le-a poruncit-o Domnul, pentru că astfel *vor primi odihnă*, vor fi bine și vor trăi în lungime de zile în pământul făgăduit lor [5, 33].

Ascultarea de Domnul are drept urmări *prosperitatea* și *înmulțirea poporului* și *împlinirea făgăduinței* că vor moșteni *pământul unde curge lapte și miere* [γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι][6, 3; 11, 9; 26, 9; 26, 10; 26, 15; 27, 3; 31, 20].

Domnul a dat lui Israil *porunci* și *judecăți* în pustiu [6, 4], pentru că Domnul lui Israil este *singurul Domn* [6, 4]. Din acest motiv, Israilul trebuie să-L iubească pe Domnul din toată inima, din tot sufletul și din toată puterea sa [6, 5; 10, 12-13].

Cuvintele Domnului trebuie să fie *în mod zilnic* în inimile și în sufletele noastre [6, 6]. Ele trebuie *vestite* în fiecare familie şi în oricare împrejurare din viaţa noastră [6, 7].

Cuvintele Domnului trebuie să fie *mereu cu noi*, neclintite/ nemişcate înaintea ochilor noştri şi trebuie să le avem scrise peste tot în casele şi în curţile noastre [6, 8-9]. Și aceasta, pentru ca *să ne aducem mereu aminte* de ele *și să le păzim* în inima noastră.

Israil nu trebuie să uite pe Domnul când va ajunge în ţara făgăduită lui [6, 12], ci de El trebuie *să se teamă*, pe El *să-L slujească*, cu El să fie *strâns unit* şi întru numele Lui *să se jure* [6, 13; 6, 24; 8, 6; 10, 20; 13, 5; 31, 12; 31, 13].

Poporul nu trebuie *să-L ispitească* pe Domnul [6, 16], adică *să se îndoiască* de faptul că *El este cu ei* şi să-I ceară *minuni* ale *autentificării* prezenţei Sale, ci trebuie *să păzească* poruncile Domnului Dumnezeu, mărturiile şi hotărârile Sale [6, 17].

Poporul lui Israil trebuie să facă ceea ce e *plăcut și frumos înaintea Domnului Dumnezeu* [τὸ ἀρεστὸν καὶ τὸ καλὸν ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ] [6, 18, 12, 25; 12, 28; 13, 19]. Fiindcă Domnul va face *milostivire* [ἐλεημοσύνη] cu noi, dacă *vom împlini* toate poruncile înaintea Domnului Dumnezeu, după cum *ni le-a poruncit* Domnul [6, 25].

Domnul vrea ca Israil să distrugă tot cultul adus idolilor din pământul făgăduit lor [7, 6; 7, 25; 12, 3; 29, 17], pentru că Israilul este *popor sfânt* [λαὸς ἅγιος] al Domnului Dumnezeu [7, 6; 14, 2; 14, 21; 26, 19; 28, 9], e

poporul Său ales [Αὐτῷ λαὸν περιούσιον] [7, 6; 26, 18].

Și Domnul *i-a ales* și *i-a deosebit* de alte neamuri, pentru că Domnul *îi iubește* și *Își ține jurământul* făcut Părinţilor lor [7, 7-8; 14, 2; 29, 12; 30, 20]. Ei, cu toţii, vor cunoaște că Domnul Dumnezeu este un *Dumnezeu credincios* [Θεὸς πιστός], care *păzește* făgăduința făcută lor și Care va fi *milostiv* cu cei care Îl iubesc pe El [7, 9]. Dar pe cei care Îl urăsc, El *îi va nimici* [7, 10].

Împlinirea poruncilor de către popor Îl face pe Domnul *să Își țină făgăduința* și *mila* faţă de ei [7, 12]. Împlinirea poruncilor Sale *atrage tot binele* din partea lui Dumnezeu asupra poporului, pentru că El *îi va iubi,* îi va *binecuvânta* și îi *va înmulți* în pământul pe care El *li l-a făgăduit* [7, 13; 8, 1].

Poporul lui Israil va fi *binecuvântat* între toate neamurile, pentru că nu vor fi *sterpi* nici ei și nici animalele lor [7, 14]. Domnul *va îndepărta* din popor *toată slăbiciunea* [πᾶσαν μαλακίαν][185] [7, 15], le va da toate *prăzile neamurilor* [τὰ σκῦλα τῶν ἐθνῶν] [7, 16], dar ei nu trebuie *să slujească* dumnezeilor străini [7, 16]. Domnul va trimite și insecte asupra unui popor, precum *viespile,* dacă va vrea ca prin intermediul lor *să îl pedepsească* [7, 20].

Domnul Dumnezeu este Dumnezeu *mare* și *puternic* în Israil [7, 21]. Domnul *va nimici* popoarele din fața lui Israil puţin câte puţin [7, 22; 7, 23-24; 12, 29]. E lucru *dezgustător* [βδέλυγμα][186] înaintea lui Dumnezeu

---

[185] *Cf.* ed. BOR 1988 și 2001: *neputința.*

[186] *Cf.* ed. BOR 1988 și 2001: o *urâciune.*

ca poporul *să folosească* aurul și argintul din care sunt făcuţi idolii neamurilor [7, 25]. Materia din care sunt făcuţi idolii nu trebuie *adusă în casă* pentru ca să nu cadă sub *anatemă* [ἀνάθημα][7, 26], sub blestem.

Împlinirea poruncilor Domnului *ne face vii* și *ne înmulțește* numărul [8, 1].

Domnul a purtat pe Israil prin pustiu pentru ca *să îl chinuie* și *să îl încerce*, pentru ca astfel *să i se distingă toate cele ale inimii* [8, 2]. Purtarea lui Israil prin pustiu de către Dumnezeu a fost o *peregrinare pedagogică*, a fost o lucrare *ascetică* și *luminătoare*.

Chinul foamei, adus asupra lui Israil de către Dumnezeu, a avut rolul de a-i arăta acestuia că „nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu va trăi omul [οὐκ ἐπ’ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος ἀλλ’ ἐπὶ παντὶ ῥήματι τῷ ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος]” [8, 3].

Domnul *a păstrat* hainele lui Israil *nestricate* și picioarele lor *nebătătorite*, deși peregrinarea lor prin pustiu a fost de 40 de ani [8, 4]. Din tot ceea ce a făcut Dumnezeu cu poporul lui Israil, acesta trebuie să înțeleagă în inima sa că Domnul *l-a educat*[187] ca pe un fiu [8, 5].

Pasajul de la 8, 7-9 e o descriere a pământului făgăduit, acolo unde Domnul îi va face să intre, *cf.* 8, 7. Când vor mânca și se vor sătura, ei *vor binecuvânta pe Domnul* pentru *pământul bun* pe care li l-a dat [8, 10].

---

[187] *Cf.* ed. BOR 2001: *l-a certat*. În ed. BOR 1988 avem verbul *a învăța*.

Israil nu trebuie *să-L uite* pe Domnul Dumnezeu şi *să ignore* poruncile Sale [8, 11], pentru că astfel *se va înălța cu inima* [8, 14]. În fața *uitării* lui Dumnezeu, Sfântul Moisis le vorbeşte despre *purtarea de grijă* a lui Dumnezeu față de poporul lui Israil. El i-a purtat prin pustiu şi i-a scăpat de pericole, le-a dat apă şi mâncare [8, 15-16]. Nu prin puterea lor *au rezistat* în pustiu, ci Domnul *le-a dat tărie* [8, 17-18]. Iar în pământul făgăduit nu au intrat din cauza *dreptății lor*, ci din cauza *păgânismului acelor neamuri* şi pentru ca *să întărească* făgăduința cu Părinții lor [9, 5-6].

Cei care se dedică idolatriei sunt pedepsiți de Domnul cu pieirea, pentru că asta înseamnă *neascultare* față de glasul Domnului Dumnezeu [8, 19-20].

Căci ale Domnului Dumnezeu sunt „cerul şi cerul cerului, pământul şi toate câte sunt în el [ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ ἡ γῆ καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτῇ]" [10, 14].

El este *Împăratul dumnezeilor* [Βασιλεῦ τῶν θεῶν] [9, 26] şi *Dumnezeul dumnezeilor şi Domnul domnilor* [Θεὸς τῶν θεῶν καὶ Κύριος τῶν κυρίων] [10, 17]. Domnul este *Dumnezeul cel mare şi tare şi înfricoşător*[188]*, Care nu admiră fața*[189][oamenilor] *şi nici nu ia dar* [de la ei] [ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ ἰσχυρὸς καὶ ὁ φοβερός ὅστις οὐ θαυμάζει πρόσωπον οὐδ' οὐ μὴ λάβῃ δῶρον][10, 17].

---

[188] În ed. BOR 1988: *minunat*, pe când în ed. BOR 2001: *temut*.

[189] În ed. BOR 1988 şi 2001: *Care nu caută la față*.

Domnul face *dreptate* prozelitului[190] și orfanului și văduvei și El *îl iubește* pe prozelit dându-i pâine și haină [10, 18]. De aceea israiliții trebuie *să-l iubească* pe prozelit/ pe străin, pentru că și ei *au fost străini* în Egipt [10, 19].

Domnul e *fala lui Israil* și Cel care a făcut *lucruri mari* și *slăvite* înaintea poporului [10, 21]. Domnul *l-a înmulțit* pe Israil ca să fie ca stelele cerului [10, 22]. De aceea trebuie *să-L iubim* pe Domnul și *să păzim* toate poruncile Sale [11, 1; 11, 32; 19, 9].

Căci Israilul a cunoscut *pedeapsa Domnului Dumnezeu*[191] [τὴν παιδείαν Κυρίου τοῦ Θεοῦ][192] și măreţiile [τὰ μεγαλεῖα] Lui [11, 2], precum și semnele și minunile făcute de către El în Egipt și în pustiu [11, 3-7].

Ceea ce Domnul a făcut cu Israil e numit de Moisis drept „toate lucrurile Domnului cele mari" [πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὰ μεγάλα] [11, 7].

Pământul făgăduit este un pământ asupra căruia Domnul *veghează* în mod continuu. Ochii Domnului sunt *deasupra* pământului lui Israil [11, 12]. Din acest motiv, porunca supremă este aceea de *a-L iubi* pe Domnul Dumnezeu și de *a-I sluji Lui* din toată inima și din tot sufletul [11, 13].

Căci Domnul ne dă ploaie, ne ajută să ne culegem recolta [11,14] și dă iarbă și animalelor noastre [11, 15]. El umple de cutre-

---

[190] În ed. BOR 1988 e vorba de cel *pribeag*, pe când în ed. BOR 2001 de *străin*.

[191] Care se regăsește și în ed. BOR 1988.

[192] *Cf.* ed. BOR 2001: *certarea*.

mur și de frică pe cei care *se luptă* cu Israil [11, 25].

Păcatele care *Îl mânie* pe Domnul însă aduc secetă, pierderea culturilor și moartea oamenilor [11, 17]. Fiindcă cei care *ascultă* poruncile Domnului sunt *binecuvântați* [11, 27], pe când cei care *nu ascultă* sunt *blestemați* [11, 28].

Locul pe care *îl alege* Domnul Dumnezeu, pentru ca *să I Se rostească* numele acolo și pentru ca acolo să fie *chemat*, devine *locul de rugăciune* al poporului [12, 5; 12, 11; 12, 14; 12, 18; 12, 21; 12, 26; 14, 23; 14, 24; 14, 25; 15, 20; 16, 2; 16, 6; 16, 7; 17, 8; 17, 10; 18, 6; 26, 2; 31, 11].

Înaintea Domnului trebuie *să mănânce* și *să se bucure* cei credincioși ai Domnului, după binecuvântarea Domnului Dumnezeu [κατὰ τὴν εὐλογίαν Κυρίου τοῦ Θεοῦ] [12, 7; 12, 12; 12, 15; 12, 18; 14, 24;14, 26].

Poporul e destinat *să intre* în odihna și în moștenirea pe care le-o va da Domnul Dumnezeu [12, 9; 12, 10]. Iar odihna pe care le-o va da Domnul înseamnă, de fapt, *odihnă* din partea vrăjmașilor și *locuire liniștită* în pământul făgăduit [12, 10].

Domnul Dumnezeu *va lărgi* hotarele lui Israil [12, 20; 19, 8], însă tot israilitul trebuie să facă tot ce e *bun/ frumos* și *plăcut* înaintea Domnului Dumnezeu [12, 25; 12, 28; 13, 19].

Domnul *urăște* urâciunile [βδελύγματα] pe care le-au făcut închinătorii la idoli pentru dumnezeii lor și îndeosebi *arderea* fiilor și a fiicelor lor în foc, ca *jertfe aduse idolilor* [12, 31].

Domnul *încearcă* poporul prin *falși proroci* și *văzători de vise* [13, 2-4], pentru ca să afle dacă *este iubit* din toată inima și din tot sufletul [13, 4]. În spatele Domnului Dumnezeu trebuie *să umblăm*, trebuie *să-i urmăm Lui* și de El să fim *lipiți*, ascultând poruncile Sale [13, 5].

Cel care era *proroc mincinos* și *cel care avea vise* care îndemnau *la idolatrie* trebuiau omorâți, pentru că scopul lor era acela de *a-i scoate pe oameni de la Domnul* [13, 6; 13, 11; 18, 20]. Nu trebuia păstrat *nimic* din ceea ce era *blestemat* [ἀναθέματος], adică din ceea ce *aparținea idolatrilor*, pentru că astfel *se întorcea* mânia Domnului și se primea mila Sa [13, 18].

În Deut. 14, 1, israeliții sunt numiți *fii ai Domnului Dumnezeu*. Însă ei trebuie să se învețe *a se teme* de Domnul în toate zilele vieții lor [14, 23]. Toți cei din cetățile lui Israil trebuie să mănânce și să se sature pentru ca Domnul Dumnezeu *să binecuvinteze* poporul în toate lucrurile sale [14, 29].

Iertarea datoriilor din anul al 7-lea înseamnă *iertarea Domnului Dumnezeu* [ἄφεσις Κυρίῳ τῷ Θεω] [15, 2]. Cel nedreptățit strigă către Domnul și nedreptățirea care i s-a făcut e *un mare păcat* [ἁμαρτία μεγάλη] în ființa celui care l-a nedreptățit [15, 9]. De aici observăm că *strigarea către Domnul* a aceluia căruia i-am greșit *acutizează* în ființa noastră *consecințele* păcatului nostru.

Cel care *își ajută* aproapele va fi *binecuvântat* de către Domnul întru toate [15, 10; 15, 18]. De aceea trebuie *să dăruim* celor care sunt angajați de către noi și lucrează pentru

noi pe măsura *binecuvântării lui Dumnezeu*, adică bunuri *în echivalență* cu cât *am primit* de la Dumnezeu [15, 14].

Despre *sfințirea*[193] pentru Domnul Dumnezeu *a întâiului născut* dintre animale găsim la Deut. 15, 19-20. La 16, 1 se vorbește despre *Paștile Domnului Dumnezeu* [Πασχα Κυρίῳ τῷ Θεῷ] ca *retrăire* a scoaterii de către Domnul a poporului, pe timp de noapte, din Egipt.

Domnul Dumnezeu e Cel care *i-a dat lui Israil* cetățile [16, 18] cât și pământul [16, 19; 17, 14] pe care-l va moșteni.

Jertfa animală adusă Domnului Dumnezeu nu trebuie să aibă vreun *defect* [μῶμος] sau ceva *rău* [πονηρόν], pentru că acestea înseamnă ceva *dezgustător* [βδέλυγμα][194] pentru Domnul Dumnezeu [17, 1].

Răul este *văzut* de ochii Domnului [17, 2], iar βδέλυγμα [lucru dezgustător/ urâciune] este și *închinarea la idoli* [17, 2-4; 27, 15; 32, 16].

În locul *ales* de Domnul se face *judecata* [τὴν κρίσιν] [17, 9] celor care au greșit cu ceva anume, iar cei credincioși trebuie *să asculte* de preotul și de judecătorul *rânduiți* de către El [17, 12]. Pentru că „preotul *stă* [la locul cel sfânt, ales de către Domnul] *slujind întru numele Domnului Dumnezeu* [τοῦ ἱερέως τοῦ παρεστηκότος λειτουργεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ] [17, 12].

Conducătorul [ἄρχοντα] lui Israil e *ales* de către Domnul [17, 15] și el trebuie *să citească* cartea Legii în toate zilele vieții lui,

---

[193] *Cf.* ed. BOR 1988 și 2001: *închinarea*.
[194] *Cf.* ed. BOR 1988 și 2001: *urâciune*.

pentru ca *să învețe teama de Domnul* și cum *să împlinească cuvintele Sale* [17, 19].

Legea Domnului trebuie *să oprească* înălțarea inimii împăratului și *să-l învețe* să nu se abată în niciun fel de la Lege [17, 20].

Leviteii se hrăneau din *darurile Domnului* [καρπώματα Κυρίου], cu partea Sa [18, 1], pentru că Domnul era *moștenirea lor*, după cum a spus El [18, 2]. Domnul Dumnezeu a ales *seminția lui Levi* pentru ca *să stea înaintea* Domnului și *să liturghisească* și *să binecuvinteze* întru numele Lui [λειτουργεῖν καὶ εὐλογεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόμαρι Αὐτοῦ] [18, 5; 18, 7; 21, 5].

Sunt *βδέλυγμα/ urâciune* înaintea lui Dumnezeu cei care *se purifică prin foc*, care *prezic viitorul*, care *ghicesc/* fac divinație, *vrăjitorii, descântătorii, ventrilocii, necromanții* [18, 10-12]. Pentru aceste *urâciuni*, aceștia toți *sunt nimiciți* de către Domnul [18, 12].

Domnul ne cere ca să fim *desăvârșiți* înaintea Lui [18, 13], pentru că nu trebuie să le facem pe cele pe care Domnul *nu ne dă*[195] *să le facem* [18, 14].

Deut. 18, 15; 18-19[196] conține profeția mesianică cea mai importantă a cărții

---

[195] În ed. BOR 1988 se vorbește despre faptul că ele *nu sunt îngăduite* de către Dumnezeu. La fel și în ed. BOR 2001. Pe varianta critică a LXX merge însă *Biblia de la 1688*: „iară ție nu așa ți-au dat Domnul Dumnezăul tău".

[196] În LXX avem următorul text la Deut. 18, 15; 18-19: „Profet dintre frații tăi, ca mine, îți va ridica ție Domnul Dumnezeul tău. De El veți asculta [Προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου ὡς ἐμὲ ἀναστήσει σοι

Deuteronomul și anume aceea despre *Profet*. Sfântul Moisis proroceşte faptul că Domnul *va ridica* din Israil *un Profet* ca și el și poporul trebuie *să asculte de Acela* [18, 15].

După ce mărturisește acest lucru la 18, 15, în pasajul de la 18, 18-19, Moisis redă cuvintele pe care Domnul i le-a spus [18, 17], în mod extins, despre acest *Profet*.

Domnul i-a spus că va ridica *un Profet din Israil*, ca și el, și *Îi va da cuvintele Sale în gura Lui*[197] și Acesta va grăi poporului cele pe care *El I le va porunci* [18, 18]. Cel care nu va asculta de cele pe care El *le va spune prin Profet* va fi *pedepsit*[198] de către El [18, 19].

Profetul, care vorbește *întru numele Domnului*, se cunoaște prin aceea că prevestirile Lui *se împlinesc* [18, 22].

Iar din Deut. 19, 10 reiese, în mod clar, că Domnul nu vrea ca să se *verse* „sânge nevinovat" [αἷμα ἀναίτιον], dar nici să se

---

Κύριος ὁ Θεός σου Αὐτοῦ ἀκούσεσθε]. Profet le voi ridica lor dintre frații lor, ca tine, și îi voi da cuvântul Meu în gura Lui [Προφήτην ἀναστήσω αὐτοῖς ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ὥσπερ σὲ καὶ δώσω τὸ ῥῆμά Μου ἐν τῷ στόματι Αὐτοῦ] și le va vorbi lor după cum am să-I poruncesc Lui [καὶ λαλήσει αὐτοῖς καθότι ἂν ἐντείλωμαι Αὐτῷ]. Și pe omul care nu are să asculte de câte are să spună Profetul în numele Meu, Eu îl voi pedepsi pentru El [καὶ ὁ ἄνθρωπος ὃς ἐὰν μὴ ἀκούσῃ ὅσα ἐὰν λαλήσῃ ὁ Προφήτης ἐπὶ τῷ ὀνόματί Μου ᾿Εγὼ ἐκδικήσω ἐξ Αὐτοῦ]".

197 În *Biblia de la 1688*: „voiu da cuvântul Mieu în rostul lui", *rost* fiind *gură* în limbajul vechi românesc.

198 În ed. BOR 1988 și 2001 se vorbește despre faptul că El *va cere socoteală* de la cel care nu Îl va asculta pe Profet.

încalce dreptul de moştenire al aproapelui [19, 14].

Domnul este cu poporul în vreme de război [20, 1], merge împreună cu el şi luptă pentru el, pentru că vrea *să îl izbăvească*/ să-l salveze [20, 4]. El dă cetăţile în mâinile lui Israil [20, 13; 20, 14; 21, 10; 23, 15; 28, 7], le dă drept *moştenire* [20, 16], şi cere moartea locuitorilor acestora [20, 16], pentru ca Israil să nu facă aceleaşi blestemăţii ca păgânii [20, 18].

Iertarea păcatelor e cerută de la Domnul, pentru că El *l-a răscumpărat* pe Israil [21, 8], iar *cele bune și plăcute* [τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀρεστὸν] se fac *înaintea* Domnului Dumnezeu [21, 9], adică *cu ajutorul Său* și *sub continua Sa supraveghere*.

Pentru Domnul e *urâciune* și faptul de *a purta hainele celuilalt sex* [22, 5]. Şi observăm că din toate prescripţiile cărţii reiese că Domnul vrea ca poporul Său să aibă *o viață dreaptă* și să fie *în comuniune neclintită* cu El.

Domnul dorește ca cea care se căsătoreşte să fie *fecioară* [22, 14] şi, în acelaşi timp, El nu acceptă *preadesfrânarea* sau *incestul* [22, 22-23, 1]. În Deut. 23, 2, 3, 4, apare sintagma ἐκκλησίαν Κυρίου (biserica Domnului[199]).

În aceasta nu are ce căuta eunucul, castratul [23, 2], cel născut dintr-o prostituată [23, 3] și nici alte neamuri, ca, spre exemplu, ammaniţii și moabiţii [23, 4].

---

[199] În *Biblia de la 1688*: *adunarea Domnului*, ca și în ed. BOR 2001. În ed. BOR 1988: *obștea Domnului*.

Domnul Dumnezeu *întoarce* blestemele în binecuvântare pentru Israil, pentru că îl iubeşte [23, 5]. El *umblă* prin tabăra lui Israil ca să-l izbăvească [23, 15]. De aceea, tabăra trebuie să fie *sfântă*, pentru că Domnul nu trebuie *să vadă* în ea ceva *de rușine* [ἀσχημοσύνη], pentru că altfel *Se îndepărtează* de aceasta [23, 15].

Sunt *urâciune* înaintea Domnului Dumnezeu atât *banii luați pentru prostituție*, cât și *banii obținuți din vânzarea unui câine*. De aceea, ei nu trebuie aduși *în casa Domnului Dumnezeu* [τὸν οἶκον Κυρίου τοῦ Θεοῦ] [23, 19].

Israiliții nu trebuie să ceară de la conaționalii lor *camătă*. Dacă nu vor cere camătă, ei vor fi *binecuvântați* de către Dumnezeu [23, 21]. Făgăduințele făcute Domnului trebuie *împlinite*, pentru că El *le cere* de la noi, pe când neîmplinirea lor e *un păcat* [23, 22]. Iar *făgăduința* e aceea pe care noi înșine *am făcut-o*, în rugăciune, *înaintea Domnului* [23, 24].

E *urâciune* înaintea Domnului și *întinare* a pământului dorința bărbatului care vrea ca *să se recăsătorească* cu soția de care s-a despărțit *în mod legal* [24, 4].

Iar aici este important să precizăm faptul că se vorbește despre *întinarea pământului* în cartea *Deuteronomul* numai în două situații *speciale*:

1. în situația *ținerii trupului neîngropat*, pentru mai multe zile, *a celui spânzurat pe lemn* [21, 23] și

2. în aceasta, *a recăsătoririi unui bărbat cu fosta sa soție* de care acesta s-a despărțit *în mod legal* [24, 4].

Pământul se întinează *prin păcat*, iar păcatul *nu este dorit* de către Dumnezeu. De aceea, în Deut. 24, 9, Domnul amintește poporului de *păcatul lui Mariam*, pentru ca să îl ferească de *pedeapsa păcatului*.

Restituirea, până la apusul soarelui, a hainei date gaj/ chezășie/ zălog [τὸ ἐνέχυρον][200] este *o milostenie* [ἐλεημοσύνη] înaintea Domnului Dumnezeu [24, 13]. Iar în acest loc e pentru prima și singura dată, în cartea de față, când se vorbește despre *milostenie* ca despre *o realitate* care se petrece *între doi oameni*.

Neplata retribuției zilnice este *un păcat* și Domnul îi aude pe cei care *strigă către El*, din cauză că *au fost nedreptățiți* [24, 15]. Domnului nu-i place ca să-i judecăm pe cei *săraci* și *singuri* [24, 17] și, pentru *snopul uitat în holdă*, lăsat acolo pentru *cei săraci* și *neajutorați*, Domnul *ne binecuvintează* [24, 19]. La fel, și pentru alte *rămășițe* ale noastre *lăsate altora* [24, 21].

Nedreptatea este și ea *urâciune* înaintea Domnului Dumnezeu [25, 15-16]. Iar *neomenia* și *nefrica de Dumnezeu* sunt *păcate* [25, 18]. Domnul Dumnezeu este Cel care *ne odihnește* din partea vrăjmașilor noștri [25, 19].

Pârga roadelor însă este *a Domnului* [26, 2; 26, 10] și ea este *adusă la preot* [26, 3]. Ea trebuia *adusă*, pentru că Domnul *a auzit*

---

[200] În ed. BOR 1988: *zălog*. Pe când în ed. BOR 2001 e vorba despre *plată*.

strigarea poporului lui Israil aflat în robie [26, 7]. *Aducerea roadelor* trebuie însoțită de *închinare înaintea Domnului* [26, 10], pentru că trebuie *să ne bucurăm* de toate bunurile date nouă de către Domnul *în comuniune* [26, 11].

Tot omul trebuie *să se supună* glasului Domnului și să facă *cele poruncite* de către El [26, 14; 27, 10; 28, 1; 28, 2; 28, 15]. Din 26, 15 aflăm că Domnul Își are *casa/ locașul Său în ceruri* și că noi trebuie *să ne rugăm* ca El *să caute*/ să privească către noi și să ne binecuvinteze.

Domnul cere ca să I se facă *jertfelnic* [θυσιαστήριον] și să I se aducă jertfe. Iar acolo Israil trebuie *să se veselească* înaintea Domnului [27, 5-7], pentru că El este *Cel care binecuvintează* [27, 8].

Israil trebuie *să cheme mereu* numele Domnului, pentru că acest lucru îl face *înfricoșător* înaintea neamurilor [28, 10].

Domnul e Cel care *ne dă belșug în toate* [28, 11] și El *deschide* comoara cerului, pentru ca să ne dea *ploaie la vreme* [28, 12]. *Stăpânirea* este *de la El* [28, 12], iar cei *neascultători* sunt *blestemați* [28, 16-68]. Neascultarea e pedepsită *cu boli* [28, 22, 27-28], *cu neploaie* [28, 23-24], cu tot felul de *pagube* și *dureri* [28, 29 sqq].

Cei care nu vor asculta de Domnul *vor pieri* [28, 45; 28, 61, 28, 63], pentru că El trebuie slujit *în bucuria și bunătatea inimii* [ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαθῇ καρδίᾳ][28, 47].

Vrăjmașii ne sunt *trimiși pe cap* de către Domnul pentru că *nu am fost ascultători* [28, 48-49; 28, 53].

În Deut. 28, 58 ni se vorbește despre faptul că *numele* Domnului Dumnezeu este *slăvit* [ἔντιμον] și *minunat* [θαυμαστὸν].

Pedeapsa Domnului este *o lovire a persoanei noastre cu diverse plăgi* [28, 59]. Și Domnul le profețește faptul că *va împrăștia* pe Israil printre neamuri și acesta va deveni *idolatru* [28, 64].

Domnul a făcut toate *înaintea ochilor* poporului [29, 2], însă ei *nu le-au priceput* până nu le-a dat Domnul *înțelegere* [29, 3]. Tot ce s-a petrecut cu Israil în pustiu s-a petrecut pentru ca poporul *să cunoască* faptul că Cel care *îi conduce* este *Domnul Dumnezeul lor* [29, 5].

Domnul *șterge de sub cer* numele [29, 19] celui care merge după dorințele greșite ale inimii lui [29, 18]. Domnul, pentru păcatele oamenilor, *lovește* pământul cu plăgi și cu boli [29, 21]. Și în Deut. 29, 22 ni se amintește faptul că cetățile Sodoma [Σοδομα], Gomorra [Γομορρα], Adama [Αδαμα] și Seboim [Σεβωιμ] au fost *ruinate* de către Domnul în *mânia* [θυμῷ] și *urgia* [ὀργῇ] Lui.

Tot *închinarea la idoli* duce la *aruncarea* poporului în alt pământ, pentru a locui acolo [29, 27; 30, 1], iar *întoarcerea către Domnul* și *ascultarea Lui* aduce cu ele *curățirea păcatelor* și *mila lui Dumnezeu* și, în consecință, *adunarea* și *întoarcerea lui Israil dintre neamuri* [30, 2-5].

Finalul cap. 29 ne vorbește despre *cele acoperite* [τὰ κρυπτὰ] ca fiind *ale Domnului Dumnezeu*, ca unele care sunt cunoscute *numai de către El*, pe când *cele cunoscute* [τὰ

φανερὰ] sunt cele pe care El *ni le-a revelat* și *pe care trebuie să le împlinim* [29, 28].

Domnul este Cel care *îi unește* pe cei risipiți pe pământ [30, 4] și *îi face fericiți* [30, 5]. El *ne curățește inimile*, pentru ca să-L iubim din toată inima și din tot sufletul, iar iubirea pentru El ne face *să fim vii* [30, 6]. El *ne dă spor* în tot ceea ce facem, ne dă să naștem prunci, sporește roadele pământului și face ca animalele să fie roditoare [30, 9].

Când facem *binele*, Domnul *Se întoarce spre noi* și *ne bucură* întru bunătățile pe care ni le dă [30, 9]. Iar cuvintele Lui sunt în gura și în inima noastră, pentru ca să le facem pe ele [30, 14]. Prin legea pe care ne-a dat-o, Domnul a pus înaintea noastră *viața* și *moartea*, *binele* și *răul* [30, 15], dar ne cere *să ascultăm* poruncile Sale și *să-L iubim pe El* [30, 16; 30, 20]. Domnul ne îndeamnă *să alegem viața* [30, 19; 30, 20], adică *ascultarea de El*.

După moartea lui Moisis, Domnul Dumnezeu a mers *înaintea* poporului și *a distrus* popoarele de la fața lui Israil, iar poporul a fost condus de Iisus [Ἰησοῦς][201][31, 3].

Despre *mergerea* Domnului Dumnezeu înaintea poporului vorbește și 31, 6 sau despre *împreuna-mergere* a Sa cu Israil [31, 8].

Domnul *nu părăsește* pe poporul Lui [31, 6; 31, 8] și El îi vestește lui Moisis *ziua morții sale* [31, 14], vorbindu-i despre ea ca despre *adormirea cu părinții* [κοιμᾷ μετὰ τῶν πατέρων] lui [31, 16].

---

[201] În ed. BOR 1988 și 2001: *Iosua*.

Domnul coboară în norul [κατέβη Κύριος ἐν νεφέλῃ] *slavei Sale* și *stă* înaintea ușilor cortului mărturiei [31, 15]. Și Domnul *îi profețește* lui Moisis faptul că poporul va sluji la *dumnezei străini* după moartea sa și că *va uita de El* [31, 16].

Pedeapsa Domnului înseamnă *întoarcerea feței Sale de la ei* [ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν Μου ἀπ' αὐτῶν] [31, 17; 32, 20]. Și când El *Își întoarce* fața de la popor, atunci *vin necazurile* peste el și *moarte* [32, 20], pentru că poporul *înțelege* că Domnul Dumnezeu *nu este cu el* [31, 17; 31, 18].

Cântarea religioasă, spune Domnul, este cea care *dă mărturie despre El* [31, 19; 31, 21], iar Domnul *cunoaște* păcatele oamenilor [31, 21].

Cântarea lui Moisis din Deut. 32, 1-43 ne oferă *detalii teologice numeroase*. Acesta cheamă *numele* Domnului *și-L preamărește* pe Dumnezeu [32, 3]. Toate faptele Lui sunt *drepte*, cât și *căile judecăților Lui*. El este *credincios făgăduințelor Lui* și nu este *nedrept*. Domnul este *drept* și *sfânt în toate ale Sale* [32, 4].

Domnul este Cel care *ne-a zidit* [32, 6] și El, Cel Preaînalt [ὁ Ὕψιστος], *a împărțit* neamurile [32, 8]. El *a stabilit hotarele neamurilor* după *numărul Îngerilor* [κατὰ ἀριθμὸν Ἀγγέλων] Săi [32, 8].

Israilul e *partea* Domnului, *partea Lui de moștenire* [32, 9], pentru că l-a crescut și păzit ca pe *pupila ochiului* [32, 10]. El l-a condus [32, 11-12] și l-a hrănit [32, 13-15; 32, 18]. De aceea *îi vede* pe oameni [32, 19] și *îi provoacă*

în mânia Lui [32, 19]. El *îi lovește*, când e *mânios*, prin alte neamuri [32, 21].

El *a aprins foc* din pricina mâniei Lui și acesta va arde până la *iadul de jos* [ᾅδου κάτω] [32, 22]. Domnul aduce asupra lui Israil *cele rele* și *îi săgetează* [32, 23-24] din cauza idolatriei, pentru că El este *Cel care pedepsește* cât și *Cel care răsplătește* [32, 35; 32, 41-42; 32, 43]. El *îl judecă* pe poporul Său [32, 36], pentru că nu este *alt Dumnezeu* în afară de El [32, 39].

El *omoară* și *învie*, El *rănește* și *vindecă*, pentru că nimeni nu poate *să scape* de mâinile Sale [32, 39]. Domnul Dumnezeu este *viu în veac* [32, 40]. Cerurile *se veselesc* împreună cu El și Lui I se închină toți fiii Săi și Domnul e Cel care *curățește* pământul poporului Său [32, 43].

Deut. 33, 1 îl numește pe Moisis *omul lui Dumnezeu* [ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ], pe când în 34, 5, el este numit *slujitorul Domnului* [οἰκέτης Κυρίου], ambele nume adeverindu-ne *marea comuniune* a lui Moisis cu Domnul Dumnezeu.

Binecuvântarea lui Moisis de la Deut. 33, 2-29 e și aceasta plină de *detalii teologice*.

Sfinții lui Dumnezeu, spune acesta, sunt *sub mâinile* Domnului [33, 3] și Domnul *binecuvintează* puterea oamenilor [33, 11]. Noi trebuie să împlinim *dreptatea Domnului* [δικαιοσύνην Κύριος] [33, 21], iar oamenii pot fi plini de *binecuvântarea care vine de la Dumnezeu* [33, 23].

Domnul Se arată *mergând pe cer*, pentru ca *să-l ajute* pe Israil, și *întru măreția Sa* pe tăria cerului [33, 26].

Dumnezeu este *acoperitorul nostru dintru început* și *ne sprijină cu brațul Său cel puternic* [33, 27]. Căci El *ne mântuie*, *ne apără* și *ne ajută pe noi* [33, 29].

Înainte de a muri, Domnul *îi arată* lui Moisis pământul pe care *îl va moșteni* Israil [34, 1], adică celui care *L-a cunoscut pe El față către față* [34, 10].

2. Revelarea lui Dumnezeu în cărțile istorice ale Scripturii vechitestamentare

2. 1. Cartea lui Iisus [fiul lui Navi][202]

Cartea începe prin indicarea faptului că Domnul *i-a vorbit* lui Iisus, fiul lui Navi [1, 1].

Se confirmă *revelarea lui Dumnezeu față de oameni* şi la 1, 3; 3, 7; 4, 1; 4, 15; 5, 2; 5, 9; 6, 2; 7, 10; 8, 1; 8, 18; 9, 24; 10, 8; 11, 6, 13, 1; 13, 14; 14, 5; 14, 10; 14, 12; 17, 4; 19, 50; 20, 1; 20, 2; 21, 2; 21, 3; 21, 8; 22, 9, 23, 5; 24, 2; 24, 27, cât și *ascultarea oamenilor față de Dumnezeu* [4, 8; 4, 10; 7, 16; 8, 27; 9, 2. 2; 9, 2. 4; 10, 40; 11, 9; 11, 12; 11, 15***; 11, 23; 14, 2; 14, 8; 14, 9; 14, 14; 22, 2; 24, 31].

El îl numește pe Moisis *rob* al Său – și Iisus reconfirmă acest lucru [1, 2; 1, 7; 1, 13; 11, 12; 11, 15; 12, 6; 13, 8; 14, 6[203]; 14, 7; 22, 2; 22, 5] – și *îi încredințează* lui Iisus misiunea de *a trece* Iordanisul[204] pe Israil [1, 2]. El îi promite acestuia că *va fi cu el*, după cum a fost *cu Moisis* [1, 5; 3, 7; 6, 27], pentru ca să împlinească *jurământul* făcut față de părinții lor [1, 6]. Domnul îi amintește lui Iisus că toată legea trebuie *împlinită* [1, 7; 3, 9; 22, 3; 22, 5; 23, 6]. Iar prima revelare a Domnului față de Iisus se încheie cu aceea că Domnul va fi *cu el în toate* și *îl va ajuta oriunde va merge* [1, 9; 14, 12; 22, 31].

---

[202] *Iosua* în ed. BOR 1988 și 2001.

[203] La 14, 6 avem de fapt: *Moisis, omul lui Dumnezeu* [ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ].

[204] Forma de N. sg.: Ἰορδάνης.

Domnul Dumnezeul părinţilor lor *îi dă* lui Israil pământul făgăduit [1, 11; 1, 15; 5, 6; 18, 3; 21, 43; 23, 13; 24, 33], adică ţara unde curge *lapte* și *miere* [5, 6].

Raav [Ραaβ][205] [2, 3] *știa* că Domnul îi va da lui Israil pământul în care ea locuiește din frica pe care o *simțea* față de fiii lui Israil [2, 9; 2, 40]. Ea știa și despre faptul că Domnul *a secat* Marea Roșie și că *i-a învins* pe Sion [Σηων][206] și Og [Ωγ], împărații amorreilor [2, 10]. Aceasta mărturisește, în cele din urmă, că Domnul Dumnezeu este Dumnezeu *atât în cer*, cât și *pe pământ* [2, 11][207].

Domnul este Cel care *face minuni* în Israil [3, 5], pentru că El este *Dumnezeu viu* [Θεὸς ζῶν] [3, 10].

Sintagma scripturală *înaintea Domnului* [ἐναντίον Κυρίου] apare în carte, pentru prima dată, la 4, 13 și apoi la: 6, 8; 6, 26; 7, 20; 18, 6; 18, 10; 19, 51; 22, 16; 22, 22; 22, 31; 24, 1.

Din momentul când Iisus *a trecut poporul* prin Iordanis, Domnul a început *să crească personalitatea* acestuia înaintea Israilului și a făcut ca poporul *să se teamă de el ca de Moisis* [4, 14].

Domnul a fost Cel care *a secat* Iordanisul, după cum *secase* și Marea Roșie [4, 23], și prin aceasta a arătat că *puterea Domnului este tare* [ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου

---

[205] În ed. BOR 1988 și 2001: *Rahab*.

[206] *Sihon* în ed. BOR 1988 și 2001.

[207] Îl LXX: „Domnul Dumnezeul vostru [este] Dumnezeu în cer, sus, și pe pământ, jos [Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν Θεὸς ἐν οὐρανῷ ἄνω καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω]" [Iis. 2, 11].

ἰσχυρά ἐστιν] [4, 24] și că trebuie *să ne temem de El în tot timpul* [4, 24].

Omul care stă înaintea lui Iisus la 5, 13 îi mărturisește despre sine: „eu sunt arhistrategul Puterilor Domnului [ἐγὼ ἀρχιστράτηγος Δυνάμεως Κυρίου]" [5, 14], făcând prin aceasta referire la *Puterile cerești*. Locul unde a apărut *arhistrategul Puterilor cerești* a devenit *un loc sfânt* [5, 15].

Domnul *dă* Ierihoul [Ἰεριχώ][208] lui Israil [6, 16], cât și alte cetăți [8, 1; 8, 18; 10, 10; 10, 12; 10, 19; 10, 30; 10, 32; 10, 35; 11, 8; 23, 5; 24, 8].

În 6, 17 găsim sintagma scripturală Κυρίῳ Σαβαωθ [*Domnul Savaot/ al Oștirilor* (cerești)], care apare aici pentru *prima dată* în LXX.

În 6, 19 *se stabilesc* metalele și vasele care sunt fiecare „sfânt Domnului" [ἅγιον Κυρίῳ], sintagma de față având aici *singura ocurență* în această carte. Cele care erau *sfințenia Domnului* se aduceau în *vistieria Domnului* [θησαυρὸν Κυρίου] [6, 19; 6, 24].

Însă Domnul Se mânie întru urgie atunci când se ia din cele *anatematizate* [ἀναθέματος] [7, 1]. În rugăciunea sa, Sfântul Iisus al lui Navi se declară *robul Domnului* [7, 7] și mărturisește că *numele Lui este mare* [7, 9].

Domnul e *împotriva păcatului* și *a călcării făgăduinței* cu El [7, 11; 7, 15]. Iar cei care cad *sub anatema Sa*[209] trebuie *să strice*

---

[208] În Iis. 6, 1, LXX. În ed. BOR 1988 și 2001: *Ierihon*.

[209] În ed. BOR 1988 și 2001, *anatemă* s-a tradus cu *blestem*.

anatema dintre ei [7, 12]. El cere ca poporul *să se sfințească*, pentru ca *să se strice anatema* din popor [7, 13], arătându-se prin aceasta că *anatema/ blestemul lui Dumnezeu* e o *realitate dureroasă*, care este *experiată de popor* și pe care acesta o *trăiește* în urma păcatelor lui.

Domnul îi *arată/* îi dezvăluie pe cei care *au păcătuit* [7, 14].

Oamenii trebuie *să dea slavă* lui Dumnezeu și să-și facă *mărturisire a păcatelor* înaintea Domnului și a robilor Săi, cum cere Iisus la 7, 19.

Din mărturisirea lui Ahar [Αχαρ][210] de la 7, 20 rezultă că *păcatul* este *făcut întotdeauna înaintea* Domnului Dumnezeu. Păcatul se face *înaintea* Domnului și e *o întoarcere de la El* [22, 16; 22, 18; 22, 29].

Până nu a fost omorâtă casa lui Ahar [7, 24-25] nu *a încetat* mânia urgiei Domnului [7, 26]. Despre *mânia lui Dumnezeu* găsim și la 22, 18.

Iisus zidește jertfelnic Domnului în muntele Ghebal [Γαιβαλ][211] [9, 2. 1], conform Legii lui Moisis.

Conducătorii poporului *greșesc* în momentul când iau o hotărâre fără *să-L întrebe* pe Domnul [9, 14].

Despre *jurământul pe Domnul Dumnezeu* găsim la 9, 18; 9, 19 și prin el *se stabilea o înțelegere*, iar Domnul era Cel care *alegea locul* unde *să I se slujească* [9, 27].

---

[210] În ed. BOR 1988 și 2001: *Acan*.

[211] În ed. BOR 1988 și 2001: *Ebal*. În ambele ediții sinodale citate anterior acest lucru se confirmă în Iosua 8, 30.

Domnul *produce uimire* în gabaoniţi[212] la vederea lui Israil [10, 10] şi trimite peste ei grindină [10, 11]. Soarele şi luna *stau în loc* la rugăciunea lui Iisus, până ce Domnul *îl ajută* pe Israil [10, 12-13]. Această minune imensă s-a produs pentru că Dumnezeu *l-a ascultat pe Iisus* [10, 14] şi pentru că El *a luptat împreună cu Israil* [συνεπολέμησεν τῷ Ισραηλ] [10, 14; 10, 42; 23, 3; 23, 10].

Domnul a făcut *să se întărească* inima vrăjmaşilor lui Israil [11, 20], pentru ca să nu găsească *milă* în faţa lui şi să fie nimiciţi [11, 20]. Numai după ce Israil *a intrat în moştenirea sa* [11, 23; 22, 19], dată lui de către Domnul, „pământul *s-a odihnit* de război" [11, 23].

Domnul e *Cel care ne ţine* [14, 10] *pe noi în viaţă* şi *ne odihneşte* [21, 44; 22, 4; 23, 1]. Sorţii se aruncă *înaintea* Domnului [18, 6; 18, 10], pentru a se stabili *dreptul de moştenire* al fiecărei seminţii în parte. Domnul e Cel care i-a dat pe vrăjmaşii lor în mâinile lor [21, 44; 23, 9].

Toate cuvintele Domnului faţă de Israil *s-au împlinit* [21, 45; 23, 14; 23, 15]. La 22, 16 găsim, pentru prima dată în această carte, sintagma *sinagoga Domnului* [συναγωγὴ Κυρίου], sintagmă care va mai apărea încă odată la 22, 17. Conform 22, 17, păcatul *se curăţeşte în timp*, prin aportul nostru continuu. Iar din 22, 19 reiese că singurul jertfelnic *autentic* e *cel al Domnului*.

---

[212] În ed. BOR 1988: *Ghibeon*, pe când în ed. BOR 2001: *Gabaon*. În LXX: Γαβαων şi de aici: *gabaoniţi*.

Domnul este *Dumnezeul dumnezeilor* [22, 22] și El *îi cercetează* pe oameni [22, 23]. Domnul e *Cel care stabilește hotarele* [22, 25] și El trebuie *binecuvântat* [22, 33], pentru că El este *Dumnezeul nostru* [22, 34; 24, 17; 24, 18].

Israilul a văzut ceea ce *a făcut* Domnul Dumnezeu înaintea lor [23, 3]. La 23, 8 ni se cere *să ne unim* cu Domnul Dumnezeul nostru iar la 23, 11 *să Îl iubim foarte mult*.

Când Israilul se va *amesteca* cu popoarele, Domnul va folosi popoarele *împotriva lui* [23, 13].

Găsim sintagma „alți dumnezei" la 23, 16; 24, 2; 24, 16; 24, 20; 24, 23.

Domnul *l-a povățuit* pe Avraam și *a înmulțit* sămânța lui [24, 3]. El l-a scos pe Israil din Egipt [24, 5-7; 24, 17], pentru că nu a dorit *să-l nimicească*, ci *l-a binecuvântat* [24, 10].

Domnul ne cere *să ne temem de El* și *să-I slujim Lui cu dreptate și credincioșie* [24, 14; 24, 19; 24, 21; 24, 22; 24, 24], pentru că El este *sfânt* [24, 15] și *zelos* [24, 19] și *nu va slăbi/ dezlega* [οὐκ ἀνήσει][213] păcatele și nedreptățile noastre [24, 19].

Trebuie *să ne întoarcem inima* către Domnul [24, 23] și *să ascultăm glasul Lui* [24, 24].

Iar după moartea lui Iisus, fiul lui Navi [Ἰησοῦς, υἱὸς Ναυη], și acesta e numit *robul Domnului* [δοῦλος Κυρίου] [24, 30].

---

[213] În *Biblia de la 1688*: *nu va lăsa*. În ed. BOR 1988: *nu va răbda*, pe când în ed. BOR 2001: *nu vă va trece cu vederea*.

2. 2. Cartea Judecătorilor

În momentul când Israilul *Îl întreabă* pe Domnul despre *conducătorul* lor [1, 1], El le indică pe *Iudas* [’Ιούδας] [1, 2], pentru că Domnul *Se revelează în continuare* poporului Său [2, 1; 10, 11].

Domnul e Cel care dă în mâinile lui Israil pe *duşmanii săi* şi *pământul moştenirii lui Israil* [1, 4; 1, 19; 1, 22; 2, 2; 3, 28; 4, 7; 4, 9; 4, 14; 4, 15; 4, 23; 6, 9; 7, 7; 7, 8; 7, 14; 7, 15; 8, 3; 8, 7; 8, 34; 11, 21; 11, 23; 11, 32]. Iar Adonibezec [Αδωνιβεζεκ] recunoaşte că Domnul *i-a răsplătit*, în sens negativ, *pentru faptele sale* [1, 6-7].

Capitolul al 2-lea al cărţii începe cu *urcarea* Îngerului Domnului [2, 1] și cu *revelarea cuvintelor Domnului* către Israil prin intermediul acestuia [2, 1-3]. Îngerul îi mustră pentru că *nu au ascultat* glasul Domnului [2, 2] și le spune că Domnul nu va mai *muta* dintre ei pe celelalte popoare, ci acelea vor deveni *suferințele/ spaimele/ chinurile* [συνοχάς] lor iar dumnezeii lor vor fi *piatră de încercare* [σκάνδαλον] pentru Israil [2, 3; 2, 20-23].

Poporul ridică glasul și plânge la auzul *revelației Domnului* [2, 4] și ridică jertfelnic Domnului în locul numit *Plânsuri* [Κλαυθμῶνες] [2, 5].

Domnul doreşte să fie *slujit* [ἐδούλευσεν] de poporul Său [2, 7], care a văzut *lucrurile cele mari* ale Domnului [2, 7]. Iisus, fiul lui

Navi, e numit și în cartea *Judecători* „sluga Domnului [δοῦλος Κυρίου]” [2, 8].

Cine nu cunoaşte pe Domnul şi lucrurile Sale începe *să facă rele înaintea Domnului* [2, 11; 3, 7; 3, 12**; 4, 1; 6, 1; 10, 6; 13, 1] şi să se închine la idoli [2, 10-13; 2, 17; 2, 19; 3, 7; 10, 6]. Slujirea la idoli stârnește *mânia Domnului* [2, 12; 2, 14; 2, 20; 3, 8; 10, 7] și ea se concretizează în aceea că sunt *lăsați pe mâna vrăjmașilor lor* [2, 14-15; 3, 12; 4, 2; 6, 1; 10, 7; 31, 1].

Mâna Domnului era *peste ei* și asta le provoca *multe rele* și *erau foarte apăsați* de către El [2, 15]. În acest context, Domnul îi ridică lui Israil *judecători* [κριτάς] [2, 16] şi El era *cu aceştia* [2, 18], dar poporul *nu asculta* nici de ei [2, 17].

Popoarele păgâne din mijlocul lui Israil se constituiau într-un *mijloc de ispitire* a lui, ca să se vadă dacă erau sau nu pe *calea Domnului* [τὴν ὁδὸν Κυρίου] [2, 22; 3, 1].

În urma strigării lui Israil către Domnul [3, 9; 3, 15; 4, 3; 6, 6; 10, 10], Acesta trimite *un mântuitor lui Israil* [σωτῆρα τῷ Ισραηλ] [3, 9; 3, 15; 4, 3] sau *un Profet* [Προφήτην] [6, 8].

Întru Gotoniil [Γοθονιηλ][214], judecătorul ales de către Domnul, era *Duhul Domnului* [Πνεῦμα Κυρίου] [3, 10].

Aod [Αωδ], tot ca judecător al Domnului, îi spune împăratului Eglom [Εγλωμ] „cuvântul lui Dumnezeu” [λόγος Θεου] [3, 20].

Debbora [Δεββωρα][215], ca Prorociță a lui Israil, îi spune lui Barac [Βαρακ] ceea ce Domnul Dumnezeu *îi poruncește* acestuia [4,

---

[214] În ed. BOR 1988 și 2001: *Otniel*.
[215] În ed. BOR 1988 și 2001: *Debora*.

6]. Barac însă e convins că dacă Debbora va fi *împreună cu el*, va înțelege când va veni și va fi cu el *Îngerul Domnului* [4, 8].

Cântarea Debborei și a lui Barac de la cap. 5 are elemente teologice importante. Trebuie să binecuvântăm pe Domnul [5, 2; 5, 9] și să cântăm cântare Domnului Dumnezeu [5, 3]. Pe unde trece Domnul pământul se cutremură, cerurile picură rouă și norii ploaie [5, 4]. Munții se cutremură de la fața Domnului, cum a făcut muntele Sina [Σινά] [5, 5][216].

Domnul face să se înmulțească dreptatea în Israil [5, 11], iar Îngerul Domnului îi blesteamă pe cei care nu au venit întru *ajutorul Domnului* [βοήθειαν Κυρίου] [5, 23].

Dacă Iail [Ιαηλ] e *binecuvântată* [5, 24] pentru că l-a ucis pe Sisara [Σισαρα], tocmai de aceea cei doi se roagă Domnului să fie *nimiciți* vrăjmașii Domnului iar cei care Îl iubesc pe El să fie *ca ieșirea soarelui în puterea lui* [ὡς ἔξοδος ἡλίου ἐν δυνάμει αὐτοῦ] [5, 31].

Domnul Dumnezeu este *Dumnezeul lui Israil* [6, 8; 6, 10] și El l-a scos din Egipt, din casa robiei [ἐξ οἴκου δουλείας] [6, 8; 6, 9; 6, 13].

Îngerul Domnului vine [6, 11] și i se arată lui Ghedeon [Γεδεων] și îi spune că *Domnul este cu el* [6, 12; 6, 16] și îl trimite să lupte [6, 14].

Domnul este *Cel care face minuni* [τὰ θαυμάσια] cu oamenii [6, 13]. Ghedeon pregătește Îngerului Domnului *un dar* [6, 17-19] și acesta *scoate foc din piatră* și *mistuie jertfa*,

[216] În ed. BOR 1988 și 2001: *Sinai*.

pentru ca apoi *să plece* de la fața ochilor săi [6, 21]. În acel moment, Ghedeon a conștientizat faptul că *a văzut* pe Îngerul Domnului *față către față* [πρόσωπον πρὸς πρόσωπον] [6, 22].

Domnul i-a dăruit *pacea Sa* lui Ghedeon și i-a prorocit faptul că *nu va muri* din cauza vedeniei pe care o avusese [6, 23]. În amintirea acestei vedenii, Ghedeon zidește un jertfelnic Domnului numindu-l: *Pacea Domnului* [Εἰρήνη Κυρίου] [6, 24].

Noaptea însă, Domnul îi vorbește lui Ghedeon și îi spune *să dărâme* jertfelnicul lui Baal [Βάαλ] și *să facă altul* Domnului Dumnezeu [6, 25-26]. Ghedeon ascultă de Domnul și împlinește voia Sa [6, 27]. Când Duhul Domnului l-a întărit [Πνεῦμα Κυρίου ἐνεδυνάμωσεν] pe Ghedeon [6, 34], acesta a cerut de două ori *minuni* de la Domnul și Domnul l-a ascultat [6, 36-40] și a înțeles prin acestea că *Domnul este cu el*.

Ghedeon pleacă la luptă împotriva madiamiților și Domnul îi vorbește pe câmpul de luptă [7, 1-2]. Domnul însă îi spune că nu vrea să meargă tot poporul lui Israil la luptă, pentru ca să nu considere că ei înșiși *s-au mântuit* din fața madiamiților [7, 2]. Domnul *îi triază* pe luptători [7, 2-7], până când oastea lui Israil ajunge la 300 de bărbați și apoi *îi dă* pe madiamiți în mâinile lor [7, 7].

Oastea lui Israil se consideră *a Domnului și a lui Ghedeon* [7, 18] sau *sabia Domnului și a lui Ghedeon* [ῥομφαία τῷ Κυρίῳ καὶ τῷ Γεδεων] [7, 20] în fața madiamiților, însă Domnul e *Cel care câștigă lupta* [7, 22].

Tot Domnul e *Cel care împărățește* peste oameni [8, 23]. Iar când oamenii *nu-și mai aduc aminte de Domnul*, atunci încep *să păcătuiască* [8, 34]. Lucrul cel mai important pentru noi este acela de *a fi auziți* de către Dumnezeu [9, 7].

Când Dumnezeu trimite *un duh rău* [πνεῦμα πονηρὸν] în mijlocul lui Abimeleh [Αβιμελεχ] și a bărbaților din Sichima [Σικιμα] aceștia nu îl mai sprijină pe Abimeleh [9, 23]. E pentru prima dată când Scriptura vorbește despre faptul că Domnul *a îngăduit* unui duh rău ca să strice *o legătură rea* între oameni.

Dumnezeu *a răsplătit răul* făcut de către Abimeleh [9, 56] și, la fel, toate celelalte rele ale locuitorilor din Sichima [9, 57].

Întoarcerea lui Israil de la dumnezeii cei străini și trăirea numai în slujirea Domnului *au slăbit sufletul* [ὠλιγώθη ἡ ψυχὴ] Domnului pentru suferințele poporului [10, 16][217].

Domnul este Cel care dă *ajutor în luptă* [11, 9] și El e *martor* la făgăduințele oamenilor [11, 10], pentru că acestea se fac *înaintea* Domnului [11, 11] sau *către* Domnul [11, 35; 11, 36]. Tot El este *Cel care dă moștenire* [11, 24] și este *Judecător al oamenilor* [11, 27].

Și peste Ieftae [Ιεφθαε] a fost Duhul Domnului [11, 29] și el a făcut *făgăduință* Domnului [11, 30] și prin el Domnul *S-a răzbunat* pe vrăjmașii lui Israil [11, 36]. Tot la fel, Domnul *S-a răzbunat prin Sampson* [Σαμψών] [14, 4].

---

[217] În ed. BOR 1988: „...Și *S-a îndurat* Domnul de suferințele lui Israel”, pe când în ed. BOR 2001: „...Căruia *I-a părut rău* de necazurile lor”.

Îngerul Domnului se arată femeii lui Manoe [Μανωε] și îi proorocește faptul că *va naște un copil*, deși este *stearpă*, care va fi *nazireu al lui Dumnezeu* [ναζιρ Θεοῦ] din pântecele ei [13, 3-5].

Domnul *ascultă* rugăciunea lui Manoe și femeia sa îl vede din nou pe Îngerul lui Dumnezeu [13, 9]. Îngerul îi spune lui Manoe că numele său e *minunat* [θαυμαστόν] [13, 18] și *se înalță* în flacăra de pe jertfelnic [13, 20] făcându-se nevăzut [13, 21].

Domnul *l-a binecuvântat* pe Sampson [13, 24] și el *a fost condus* de către Duhul Domnului [13, 25]. Când *a țâșnit în el Duhul Domnului* [ἥλατο ἐπ' αὐτὸν Πνεῦμα Κυρίου][218], Sampson a primit o *mare putere* de la Dumnezeu [14, 6; 14, 19; 15, 14]. Sampson *strigă* către Domnul și Domnul *îi dă apă* din falca asinului [15, 18-19]. El se roagă apoi ca Domnul Dumnezeu *să-Și aducă aminte de el* și *să-l întărească* [16, 28] și e *ascultat*.

Despre venirea *către Domnul* sau *către fața Domnului* sau *înaintea Domnului* pentru *sfătuire* se vorbește și la 20, 1; 20, 2; 21, 2; 21, 5. Iar când poporul *Îl întreabă* pe Domnul, atunci *El le răspunde*, *cf.* 20, 18; 20, 23; 20, 28.

Domnul *îi lovește* pe fiii lui Veniamin [Βενιαμίν] pentru un anume păcat [20, 35; 21, 15] și la 21, 7 se vorbește despre *jurământul în Domnul* [ὠμόσαμεν ἐν Κυρίῳ].

---

[218] În ed. BOR 1988: „*S-a coborât* peste el Duhul Domnului". În ed. BOR 2001: „Duhul Domnului *S-a repezit* asupră-i". În *Biblia de la 1688*: „Și-l *îndireptă* preste el Duhul Domnului". În VUL: „inruit autem Spiritus Domini".

2. 3. Cartea Rut

Prima referinţă a cărţii la Dumnezeu se face la 1, 6, unde se vorbeşte despre faptul că Domnul *a cercetat* [ἐπέσκεπται] pe poporul Său și *i-a dat pâini*[219].

Domnul este Cel care *Se milostivește* de cei care *s-au milostivit de cei vii* și *de cei adormiți* [1, 8] și El *le odihnește* pe soţii în casa soţilor lor [1, 9]. El este, cu alte cuvinte, Cel care dă *bunăstare materială* și *spirituală* poporului Său și Cel care este *fundamentul înțelegerii* și *al bunei conviețuiri în familie*.

Noemin [Νωεμιν] e conștientă de faptul că *mâna Domnului* a fost aceea care *a scos-o afară* [1, 13] dintre moabiţi. Rut [Ρουθ] alege să meargă cu Noemin și să aibă același Dumnezeu și popor ca și soacra ei [1, 16]. Rut vrea ca Domnul să facă *ceea ce va dori cu ea* [1, 17]. Iar Noemin vrea să fie numită *Cea amară* [Πικράν], pentru că s-a amărât în ea *Cel-destul* [ὁ ἱκανὸς] foarte.

Noemin recunoaște faptul că Domnul *a întors-o* în Israil cu mâinile goale, deși a plecat cu multe lucruri în Moab [Μωαβ], și aceasta s-a petrecut pentru că El *a umilit-o* [1, 21]. Domnul *a umilit-o* și *Cel-destul* [ὁ ἱκανὸς] a rănit-o [1, 21]. Astfel, în cartea Rut, la 1, 20 și 21, Domnul e numit *Cel-destul* [ὁ ἱκανὸς]. Și aceste două apariții textuale sunt singurele existente în LXX.

Boos [Βοος] îi salută pe secerători printr-o binecuvântare: *Domnul [să fie] cu voi!* –

---

[219] S-a folosit pluralul: δοῦναι αὐτοῖς ἄρτους.

pentru că El este Cel care *ne ajută* în munca noastră – iar aceştia îi răspund printr-o rugăciune: *Domnul să te binecuvinteze!*, pentru că *binecuvântarea Domnului* înseamnă *sporirea în orice lucru bun*.

Ca și Noemin, și Boos binecuvintează *ascultarea* lui Rut față de soacra sa. În binecuvântarea acestuia față de Rut găsim faptul că Domnul *îi răsplătește pe deplin* fapta cea bună și că Domnul Dumnezeul lui Israil îi are pe cei care fac binele *sub aripile Sale* [ὑπὸ τὰς πτέρυγας Αὐτοῦ] [2, 12].

Aici, la Rut 2, 12, se vorbește pentru *a doua oară* în LXX despre *aripile* lui Dumnezeu, sintagmă care este un corelativ *al slavei dumnezeiești* sau *al lucrărilor providențiatoare ale lui Dumnezeu cu lumea*. Prima vorbire despre *aripile* lui Dumnezeu în LXX s-a făcut la Deut. 32, 11.

Noemin recunoaște că Boos e *binecuvântat* de către Dumnezeu, Cel care *n-a lipsit de mila Lui* nici pe cei vii și nici pe cei adormiți [2, 20]. De aceea, ascultând de soacra sa, Rut se culcă *la picioarele* lui Boos [3, 1-8] și *i se supune ca roabă*, pentru ca acesta *să o ia de soție* [3, 9].

Boos mărturisește despre ea că este *binecuvântată* de către Domnul Dumnezeu și socotește această faptă și mai bună *de milă*, pentru că *și-a ales soțul* prin *ascultare față de soacra sa* [3, 10].

În făgăduința sa către Rut, Boos mărturisește că Domnul este *viu* [3, 13] și, implicit, că *făgăduința de căsătorie* s-a făcut *în fața Sa*.

Cei care au fost martori la *cererea în căsătorie* a lui Rut de către Boos, pe baza legii leviratului [4, 10], s-au rugat ca Domnul să o facă *rodnică* pe Rut, ca pe Rahil [Ῥαχήλ] și pe Lia [Λεια] [4, 11], și au mărturisit că Domnul este *Cel care dă urmași celor căsătoriți* [4, 12].

Domnul îi dă lui Rut *să aibă zămislire* [κύησιν] și *să nască fiu* [4, 13]. În LXX, substantivul ἡ κύησις, -εως, care înseamnă *zămislire* sau *concepere*, este *un unicat* și Rut 4, 13 reprezintă *dovada revelațională* că *omul este om de la zămislire*, pentru că Dumnezeu e *Cel care dă femeii să zămislească* și apoi *să nască prunci*.

Femeile binecuvântau pe Noemin pentru că Domnul *nu a lăsat*-o fără moștenitori [4, 14], socotind astfel copilul lui Rut ca pe *propriul ei copil*, deși ea era *soacra lui Rut*.

Fiul lui Rut primește numele de *Obid* [Ωβηδ][220], care a fost tatăl lui *Iesse* [Ιεσσαι], care, la rândul său, a fost tatăl împăratului *David* [Δαυίδ] [4, 17]. Și prin aceasta Rut contribuie la *nașterea din Fecioară* a Fiului lui Dumnezeu întrupat.

Rut. 4, 17-22, prin accentuarea *genealogiei lui David*, subliniază tocmai acest lucru: că genealogia Mântuitorului *se intersectează* și cu persoana lui Rut din Moab, care o ascultă pe Noemin, soacra sa, întru toate.

---

[220] Numele său e o prescurtare de la Ἰωβήδ, care este o transliterare a numelui ebraic care înseamnă *robul lui Iehova*, *cf. Thayer Greek Lexicon*, apud BW7.

2. 4. Cărțile I și II ale lui Samuil

Prima carte a lui Samuil [Σαμουήλ] face prima referire la Dumnezeu în 1, 3, unde apare sintagma: *Domnul Dumnezeu Savaot* [Κυρίῳ Θεῷ Σαβαωθ]. Dumnezeu este numit aici, pentru a doua oară în LXX, drept *Dumnezeu Savaot/ Dumnezeul Oștirilor cerești*, prima referință scripturală fiind aceea de la Iisus 6, 17.

Elcana [Ελκανα] o iubea pe Anna [Ἅννα] mai mult decât pe Fennana [Φεννανα], pentru că era conștient de faptul că Dumnezeu *închisese* pântecele ei [1, 5]. Astfel compensa, prin *iubirea* lui, *nefericirea femeii*.

Dumnezeu nu dăduse prunc Annei și de aceea ea era *descurajată* [1, 6]. Ana stă *înaintea Domnului* în Silo [Σηλω] [1, 9] și se roagă către Domnul cu sufletul îndurerat și plângând [1, 10].

În făgăduința sa de la 1, 11, Anna I se adresează lui Dumnezeu cu cuvintele: „Domnul meu, Doamne, Dumnezeul meu Savaot [Αδωναι Κύριε Ελωαι Σαβαωθ]", arătând o profundă *comuniune* și *încredere în Dumnezeul mântuirii ei*. Ea se simte înaintea Domnului o *roabă umilită a Sa* și mărturisește faptul că Domnul *Se uită la cel care I se roagă Lui* [1, 11].

Anna *înmulțește rugăciunea* înaintea Domnului [1, 12] și rugăciunea ei față de Domnul era o *vorbire cu El în inima ei* [ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς] [1, 13]. Rugăciunea Annei e o *paradigmă a rugăciunii isihaste*, a rugăciunii

în lăuntrul inimii, care se înalță către Dumnezeu fără glas, în tăcere abisală.

Ili [Ἠλί] o alungă pe Anna de la fața Domnului crezând că e *beată de vin* [1, 14]. Însă Anna îi spune preotului că ea *își varsă sufletul ei înaintea Domnului* [ἐκχέω τὴν ψυχήν μου ἐνώπιον Κυρίου] [1, 15].

Ili o binecuvintează pe Anna ca să meargă în pace și se roagă ca *Dumnezeul lui Israil* să-i împlinească cererea ei [1, 17].

Anna *se închină* Domnului [1, 19] și, când *naște copil*, îi pune numele *Samuil* [Σαμουηλ], pentru că *l-a cerut de la Domnul Dumnezeu Savaot* [1, 20].

Acesta va fi adus, după înțărcare, pentru ca *să fie văzut de fața Domnului* și *să rămână acolo pentru totdeauna* [1, 22]. Cel care *era închinat Domnului* era *văzut de către Dumnezeu mereu*, pentru că *Lui i-a fost dăruit*.

Elcana e de acord cu soția lui și vrea ca Domnul *să întărească* făgăduința ei [1, 23]. Și Domnul *acceptă dorința* celor doi pentru Samuil și acesta este adus de către ei *înaintea Domnului* [ἐνώπιον Κυρίου] [1, 25].

Sintagma *înaintea Domnului* apare la 1, 9; 1, 11; 1, 15; 1, 25; 2, 11; 2, 17; 2, 18; 2, 21; 2, 29; 2, 30; 3, 21; 6, 20; 7, 6**; 10, 25; 11, 15**, 12, 3; 12, 7; 12, 17; 15, 19; 15, 33; 23, 18; 26, 19; 26, 24.

Rugăciunea se face *către Domnul* [πρὸς Κύριον] [1, 26; 7, 5; 7, 8; 8, 6], iar rugăciunea Annei către El a fost *ascultată*, pentru că Domnul *a răspuns la cererea ei* [1, 27]. Pentru aceasta ea *îl dă/ îl împrumută*[221] [κιχρῶ] pe

---

[221] Este varianta legitimă aleasă de către ed. BOR 2001. De ce *legitimă*? Pentru că verbul κιχράω

Samuil Domnului pentru toată viaţa lui, pentru ca el *să fie folositor* Domnului [1, 28].

Cântarea Annei (2, 1-10) e una profund teologică.

Anna mărturiseşte că inima ei *s-a întărit*, s-a făcut *fermă, curajoasă întru Domnul* şi *cornul ei/ încrederea ei s-a înălţat* întru Dumnezeu [2, 1], tocmai pentru că El a auzit-o. Primind un copil de la Domnul, ea a putut să-şi deschidă larg gura, să vorbească cu putere împotriva vrăjmaşilor ei, pentru că *s-a bucurat întru mântuirea* Domnului [2, 1].

Cuvântul *mântuire* [σωτηρίᾳ] apare aici pentru a treia oară în LXX şi pentru Anna *mântuire* înseamnă *trecerea de la tristeţe la bucurie*, pentru că Domnul *i-a ascultat cererea* şi *i-a dat să nască un copil*[222].

Nimeni nu e Sfânt ca Domnul şi nimeni nu e Drept ca Dumnezeul nostru, pentru că numai El este *Sfânt cu adevărat* [2, 2].

Dumnezeu este Domnul *înţelegerilor* [γνώσεων]/ al cunoştinţelor[223] şi El *Îşi pregăteşte* scopurile Sale [2, 3]. Domnul este *Cel care omoară* şi *înviază, îi coboară în Iad* şi *îi ridică pe oameni* de acolo [2, 6]. Şi e de

---

se poate traduce şi cu *a da* şi *cu a împrumuta ceva cuiva*.

[222] Prima ocurenţă a lui σωτηρίᾳ din LXX este la Ieş. 20, 24 iar a doua la Num. 29, 39 şi în ambele cazuri substantivul nostru este *la plural* şi indică: *jertfele de mântuire* ale lui Israil.

Pentru prima dată în LXX, la I Sam. 2, 1, cuvântul *mântuire* înseamnă *trecerea dintr-o stare în alta*, acest înţeles îmbogăţindu-se cu noi valenţe în soteriologia ortodoxă.

[223] *Cf. Bibliei de la 1688.*

subliniat faptul că substantivul ᾍδης/ *Hades* sau *Iad* la genitiv apare pentru prima și ultima dată în *I Samuil* aici, la 2, 6.

Domnul este Cel care *îi sărăcește* și *îi îmbogățește* pe oameni, Cel care *îi umilește* și *îi înalță* [2, 7]. El *ridică din pământ* pe omul nevoiaș și *din grămada de gunoi* pe cel sărac, pe cei plini de păcate, pentru ca ei să fie printre *stăpânitorii pământului* [2, 8], adică *printre Sfinții Lui*.

Tronul slavei dumnezeiești va fi *moștenirea celor Sfinți* [2, 8].

El dă *rugăciunea duhovnicească* celui care *se roagă continuu*, pentru că aceasta e *un dar dumnezeiesc* [2, 9]. El *binecuvintează* anii celui Drept și *adevărata tărie* a bărbatului nu e *puterea lui* [2, 9], ci *sfințenia lui*.

Domnul îl slăbește pe *potrivnicul*/ pe *adversarul Său*, adică *pe diavol* [2, 10], pentru că *El este Sfânt*. Adevărata laudă a omului e aceea că *Îl înțelege* și *Îl cunoaște pe Domnul* [2, 10]. Tot aici, în ultimul verset al cântării, e profeţită *înălţarea cu trupul la cer a Domnului* şi tunetul/ uimirea pe care au avut-o Puterile cereşti văzând că Domnul Își înalță umanitatea pe care Și-a asumat-o, pentru vecie, de-a dreapta Tatălui.

Finalul versetului al 10-lea vorbește despre *Judecata universală*, despre *tăria duhovnicească dată Sfinților* și despre *înălțarea cornului lui Hristos*, adică despre *cunoașterea slavei lui Hristos de către întreaga creație*.

Samuil rămâne *să slujească feței Domnului* [λειτουργῶν τῷ προσώπῳ Κυρίου] [2, 11; 2,

18; 3, 1], în timp ce fiii preotului Ili *nu-L cunoșteau* pe Domnul [2, 12]. Și nu-L cunoșteau pentru că erau λοιμοὶ/ *pedepse/ epidemii* ale casei lui Ili[224].

Din cauza imixtiunii lor trufașe în viața liturgică a poporului, păcatul fiilor lui Ili era foarte mare *înaintea Domnului*, pentru că ei *respingeau jertfa Domnului* [ἠθέτουν τὴν θυσίαν Κυρίου] [2, 17]. Iar sintagma *jertfa Domnului*, în cărțile I și II ale lui Samuil, are singura *apariție textuală* la I Sam. 2, 17.

Ili îi binecuvintează pe Elcana și Anna ca Domnul să le dea un urmaș *în locul celui dat, care a folosit Domnului* [ἀντὶ τοῦ χρέους οὗ ἔχρησας τῷ Κυρίῳ] [2, 20], adică în locul lui Samuil. Și Domnul *a cercetat*-o/ *a vizitat*-o pe Anna [ἐπεσκέψατο[225] Κύριος τὴν Ανναν] [2, 21] și ea a născut 3 fii și două fiice [2, 21], pe când copilașul Samuil *s-a mărit* înaintea Domnului [*ἐμεγαλύνθη* τὸ παιδάριον Σαμουηλ ἐνώπιον Κυρίου] [2, 21].

Ili folosește sintagma *poporul Domnului* [τοῦ λαοῦ Κυρίου] la 2, 23 și 2, 24. Pentru păcatele făcute între noi trebuie *să ne rugăm Domnului* [2, 25]. Iar fiii lui Ili nu ascultă de glasul tatălui lor pentru că Domnul *dorea* să-i distrugă [2, 25]. Samuil, spune 2, 26, era *bun* [ἀγαθὸν] și cu Domnul și cu oamenii.

---

[224] Ed. BOR 1988 îi desemnează drept „oameni netrebnici”. În ed. BOR 2001 ei sunt „copii răi”. În *Biblia de la 1688*: „fii păgâni”.

[225] Forma verbală ἐπεσκέψατο apare de 27 de ori în LXX. În cărțile I și II Samuil, la 2, 21 e pentru prima și ultima dată când apare sintagma ἐπεσκέψατο Κύριος.

Sintagma *omul lui Dumnezeu* [ἄνθρωπος Θεοῦ] de la 2, 27 se regăsește și la 9, 6 și 9, 10 și ea se referă la *o persoană contemporană,* pentru că acesta *a venit* la Ili. Și *omul lui Dumnezeu* îi vestește cuvinte din partea Domnului [2, 27].

El îi reamintește lui Ili faptul că Domnul *S-a descoperit* casei tatălui său în Egipt [2, 27] și că *a ales* casa tatălui său pentru ca să-I slujească Lui *cele preoțești* [2, 28]. Însă Ili a privit *cu ochi nerușinat* spre tămâia și jertfa Domnului, pentru că *și-a cinstit fiii* în loc *să Îl binecuvinteze* pe Domnul [2, 29].

În 2, 30 regăsim sintagma „Domnul Dumnezeul lui Israil [Κύριος ὁ Θεὸς Ισραηλ]". Și dacă odinioară Domnul spusese că acea casă va avea *trecere* înaintea Lui, acum Domnul spune că *nu va mai fi așa* [2, 30]. Pentru că El *îi slăvește* pe cei care *Îl slăvesc pe El* și *îi disprețuiește* pe cei care *Îl disprețuiesc* [2, 30].

Domnul este *o prezență continuă* și *activă în lume* și El privește *particularizat* relația cu fiecare om. De aceea, prin *omul lui Dumnezeu,* El îi vestește lui Ili că va distruge seminția sa [2, 31-33]. Și îi dă *un semn* pentru împlinirea celor prorocite: Ofni [Οφνι] și Finees [Φινεες] vor muri în aceeași zi [2, 34].

Domnul Își va ridica *un preot credincios* [ἱερέα πιστόν], care va fi în toate după *inima* și *sufletul Său* [2, 35]. Domnul Își *va zidi* Sieși *casă credincioasă* [οἶκον πιστόν] și aceasta „va avea trecere *înaintea Hristosului Meu* [ἐνώπιον Χριστοῦ Μου] în toate zilele" [2, 35]. O prorocie, în mod evident, despre *Biserica lui*

Hristos și despre relația de *mare intimitate* dintre Hristos și Biserica Sa, dar și dintre Tatăl și Fiul.

În vremea lui Samuil, *cuvântul Domnului* era *cinstit* [ῥῆμα Κυρίου ἦν τίμιον], dar nu era *vedenie* care *să aleagă/ să distingă* [οὐκ ἦν ὅρασις διαστέλλουσα] [3, 1][226]. Deși revelația dumnezeiască anterioară era *cinstită* în popor, totuși nu exista *un văzător de Dumnezeu* care *să înțeleagă*, în mod profund și actual, *voia lui Dumnezeu* cu Israil.

Și acesta e motivul pentru care Domnul *i Se revelează* lui Samuil chemându-l *pe nume* de 4 ori [3, 4; 3, 6; 3, 8; 3, 10]. Și cu toate că Samuil *nu Îl cunoștea* pe Dumnezeu [γνῶναι Θεὸν] din punct de vedere extatic, pentru că *nu i Se revelase lui cuvântul Domnului* [ἀποκαλυφθῆναι αὐτῷ ῥῆμα Κυρίου] [3, 7], acesta îi răspunde de fiecare dată. Însă Ili *a înțeles* că Samuil *a fost chemat* [κέκληκεν] de Domnul [3, 8]. De aceea Ili îl învață pe Samuil să-i răspundă Domnului cu cuvintele: „Vorbește,

---

[226] În *Biblia de la 1688*: „și cuvântul Domnului era *cinstit* întru zilele acelea, [dar] nu era *videnie* [vedenie] să aleagă”. Și această ediție scripturală este *credincioasă* LXXului.

În ed. BOR 1988 textul e *cu totul contrar* LXX-lui: „În zilele acelea cuvântul Domnului era *rar* și nici vedeniile nu erau *dese*”.

În ed. BOR 2001 s-a revenit la LXX și s-a dat următoarea traducere: „Cuvântul Domnului însă era *scump* în zilele acelea; nicio vedenie nu era limpede”. Însă în Idem, n. c, p. 313, ÎPS Bartolomeu Anania echivalează pe τίμιον cu *scump*/ *rar* (ca în ed. BOR 1988) și nu cu *cinstit*/ *prețios*/ *onorabil*/ *de mare valoare* ca în LXX.

Doamne, că robul Tău ascultă! [λάλει Κύριε ὅτι ἀκούει ὁ δοῦλός Σου]” [3, 9].

Prima revelare a lui Dumnezeu față de Samuil e cuprinsă la 3, 11-14. Domnul îi spune că El face/ împlinește cuvintele Lui în Israil și că toți vor auzi ce va face Domnul *cu ambele urechi* [3, 11], adică *în mod profund*.

Domnul prorocește că va judeca casa lui Ili, pentru că fiii lui *au vorbit de rău pe Dumnezeu* [κακολογοῦντες Θεὸν] și el nu i-a pedepsit [3, 12-13]. Și Domnul *Se jură* că nedreptatea casei lui Ili nu va fi ștearsă prin tămâie și jertfe [3, 14].

Iar când Ili îl obligă pe Samuil să îi spună conținutul vedeniei sale de noapte [3, 17], acesta îi spune totul [3, 18], încât Ili recunoaște că *e Domnul*, că El i S-a revelat și că El va face ce e *bun* înaintea Sa [3, 18].

Domnul a fost mereu cu Samuil și cuvintele Domnului nu au căzut la pământ [3, 19], pentru că ele s-au împlinit.

Tot Israilul află că Samuil este „credincios întru Profet Domnului [πιστὸς εἰς Προφήτην τῷ Κυρίῳ]” [3, 20; 3, 21], pentru că Domnul continuă să Se arate/ să Se reveleze lui Samuil în Silom [Σηλωμ][227]/[228][3, 21].

Cei străini [ἀλλόφυλοι] s-au adunat împreună ca să lupte cu Israil, și, pentru că nu au întrebat pe Domnul, au murit 4.000 de bărbați din poporul lui Israil [4, 1-2]. Poporul învins și-a dat seama că *greșise* Domnului [4, 3]. Însă, fără să Îl întrebe pe Domnul ce să

---

[227] În *Biblia de la 1688*.

[228] În ed. BOR 1939, 1988 și 2001: *Șilo*.

facă, au luat *cu forța* chivotul Domnului pe câmpul de luptă [4, 4].

Și la I Sam. 4, 4 întâlnim, pentru prima dată în LXX, sintagma: καθημένου Ηερουβιμ [*Cel care șade pe Heruvimi*], care a fost încetățenită în rugăciunile și în imnografia ortodoxe și pe care o regăsim la II Sam. 6, 2; I Cron. 13, 6; Dan. 3, 55.

Deși poporul se bucură când vede chivotul Domnului și strigă cu putere [4, 5], iar străinii cunosc faptul că chivotul Domnului a fost adus în tabăra israiliteană [4, 6], Israilul mai pierde în luptă încă 30.000 de oameni, chivotul Domnului e capturat de străini și Ofni și Finees, după cum prorocise Domnul, mor în aceeași zi [4, 10-11].

Ili, a cărui inimă era *uimită* pentru chivotul lui Dumnezeu [ἦν ἡ καρδία αὐτοῦ *ἐξεστηκυῖα* περὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ Θεοῦ] [4, 13], a murit la primirea veștii că chivotul lui Dumnezeu a fost luat [4, 17-18].

Femeia lui Finees naște un băiat la primirea veștii îngrozitoare și acesta primește numele *Ue Varhavot* [Οὐαὶ Βαρχαβωθ][229] [4, 19-21], care explică lucrarea lui Dumnezeu cu Israil: „s-a dus/ a plecat slava lui Israil, în luarea chivotului Domnului [ἀπῴκισται δόξα Ισραηλ ἐν τῷ λημφθῆναι τὴν κιβωτὸν Κυρίου]" [4, 22]. Însă Domnul nu Își lasă batjocorit chivotul, pentru că mâna Sa *îi încovoaie*/ îi

---

[229] În *Biblia de la 1688*, credincioasă LXX, avem *Uevari Verhavoth*. În ed. BOR 1939, 1988 și 2001 avem *Icabod*, care este transliterarea numelui din ebraică, conform WTT: אִֽי־כָבוֹד, care înseamnă *neslăvit*.

împovărează pe cei din Azotos [Ἄζωτος][230]/[231] [5, 3; 5, 6].

Și se explică aici și ce a însemnat *împovărarea mâinii lui Dumnezeu* asupra acestora: „i-a chinuit pe ei și i-a lovit pe ei *întru șezuturile lor*" [ἐβασάνισεν αὐτοὺς καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς *εἰς τὰς ἕδρας αὐτῶν*] [5, 3][232], pentru că a adus peste ei *bube supurătoare* și *înmulțirea șoarecilor* [5, 6].

Cei din Azotos recunosc că mâna Domnului e *grea* [σκληρὰ] când pedepsește [5, 7]. Și cei din Ghetteos[233]/[234] [5, 9], cât și cei din Ascalon[235]/[236] [5, 11-12] au simțit *mâna grea* a Domnului care răzbuna capturarea chivotului Său. *Pământul străinilor* se umple de șoareci datorită posedării ilegale a *chivotu-*

---

[230] În Biblia de la 1688: *Azot*.

[231] În ed. BOR 1939, 1988, 2001: *Așdod*.

Adică transliterarea numelui ebraic: אַשְׁדּוֹדָה [Așdodah].

[232] Nu găsim textul din LXX în *Biblia de la 1688* și nici în ed. BOR 1939 și 1988. Însă în ed. BOR 2001 avem varianta *explicată* a ed. LXX: „Dar mâna Domnului era grea asupra celor din Așdod și i-a rănit și i-a lovit *cu buboaie-n șezut*". Și ÎPS Bartolomeu Anania explică în n. e, p. 315: „Plaga *bubei* (egiptene) *în șezut* era unul din cumplitele blesteme deuteronomice (Dt. 28, 27). Buboaiele apar în straturile adipoase ale feselor și sunt extrem de dureroase".

În VUL nu avem nimic despre pedeapsa celor din Azotios. Nici în NKJ, KJV, R60, CNS, ACF, FBJ, NAB, RSV, TOB.

[233] Transliterare a N. sg: Γεθθαῖος.

[234] În ed. BOR 1988 și 2001: *Gat*.

[235] Transliterare a N. sg: Ἀσκαλών.

[236] În ed. BOR 1988 și 2001: *Ecron*.

lui Domnului [6, 1]. De aceea, ei îi restituie lui Israil *chivotul Domnului,* dimpreună cu daruri [6, 2-14].

Cei doi boi care cărau chivotul ajung în țarina lui *Osie din Betsamis* [Ωσηε τὸν ἐν Βαιθσαμυς][237] și au fost aduși *ardere de tot* Domnului [6, 14].

Se aduc și alte jertfe Domnului, în acea zi, în Betsamis [6, 15]. Dar pentru că fiii lui Iehonias [Ιεχονίας] nu au avut *bună-plăcere* [ἠσμένισαν] pentru chivotul Domnului [6, 19], El *a lovit* Betsamisul și au murit 70 de bărbați și 50.000 de oameni [ἑβδομήκοντα ἄνδρας καὶ πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν] [6, 19].

Iar *lovirea poporului de către Domnul* e caracterizată la 6, 19 drept „plagă foarte mare" [πληγὴν μεγάλην σφόδρα].

La I Sam. 6, 20 se vorbește despre *sfințenia* Domnului, despre însușirea de *Sfânt* a Domnului prin gura celor din Betsamis. Și tocmai pentru că Domnul e *Sfânt*, El nu suportă păcatul, nedreptatea, lucrurile pe care El *nu le dorește*.

Eleazar [Ἐλεάζαρ] e sfințit pentru ca să păzească *chivotul făgăduinței Domnului* [τὴν κιβωτὸν διαθήκης Κυρίου] [7, 1] și timp de 20 de ani de zile *toată casa lui Israil a privit după Domnul* [ἐπέβλεψεν πᾶς οἶκος Ισραηλ ὀπίσω Κυρίου] [7, 2]. Au mers *după* El, pentru că *au ascultat* poruncile Lui.

Samuil cere poporului ca întru toată inima *să se întoarcă către Domnul* și să lepede *dumnezeii străini* [7, 3]. Inimile lor trebuie *să*

---

[237] În ed. BOR 1988: *Iosua din Betșemeș*. În ed. BOR 2001: *Iosua din Bet-Șemeș*.

se pregătească către Domnul și să-I slujească *numai* Lui, pentru că El *îi va scoate* din mâinile străinilor [7, 3]. De aceea, fiii lui Israil au îndepărtat de la ei Baalimii[238] și Astarotele[239] și „au slujit numai Domnului [ἐδούλευσαν Κυρίῳ μόνῳ]” [7, 4].

I Sam. 7, 5 consemnează rugăciunea lui Samuil către Domnul, care a fost făcută în Massifat [Μασσηφαθ][240] pentru popor. Ei toarnă apă pe pământ *înaintea* Domnului și *postesc* în acea zi și mărturisesc faptul că *au păcătuit înaintea* Domnului [7, 6].

Samuil *judecă* Israilul în Massifat [7, 6]. Și când *se tem* de fața străinilor [7, 7], fiii lui Israil îi cer lui Samuil să nu înceteze *să strige* către Domnul Dumnezeu lui, pentru că erau încredințați că astfel *se vor mântui* de *mâna străinilor* [7, 8][241]. Și Samuil nu vrea *să se*

---

[238] De la N sg.: Βααλιμ.

[239] De la N. sg.: Ασταρωθ.

[240] În ed. BOR 1988 și 2001: *Mițpa*.

[241] În LXX nu există *porțiunea finală* a versetului al 8-lea, pe care o regăsim în ed. BOR 1988 sub forma: „Iar Samuel a zis: «Să nu fie cu mine una ca aceasta, ca să mă depărtez de Domnul Dumnezeul meu și să nu strig pentru voi întru rugăciune!»” iar în ed. BOR 2001 e sub forma: „Iar Samuel a zis: «Să nu-mi fie mie una ca aceasta, să mă îndepărtez eu de Domnul, Dumnezeul meu, și să nu strig pentru voi rugându-mă!»”.

Nici în MGK și VUL nu există *pasajul luat în discuție*. Însă îl găsim în *Biblia de la 1688*: „Și zise Samuil: «Să nu mi să facă mie să mă depărtez de la Domnul Dumnezeul mieu, ca să nu strig pentru voi, rugându-mă»”. Dar și în ed. BOR 1914: „și zise Samuil să nu fie mie ca să mă depărtez de Domnul

depărteze de Domnul și nici de *rugăciunea pentru Israil* [7, 8, *cf. Biblia de la 1688* și ed. BOR 1914, 1988 și 2001].

De aceea, mielul de lapte [ἄρνα γαλαθηνὸν][242] al lui Samuil, adus *ardere de tot* Domnului, împreună cu tot poporul, a fost *primit*, pentru că strigătul lui Samuil către Domnul *a fost ascultat* [7, 9].

Domnul ajută Israilul să câștige lupta împotriva străinilor pentru că Domnul *a tunat în glas mare* [ἐβρόντησεν Κύριος ἐν φωνῇ μεγάλῃ] în acea zi [7, 10-11]. De aici vedem că tunetul e *în mâna* Domnului și El îl folosește și ca *pedeapsă*.

Piatra pe care *a pus*-o Samuil a fost numită *Abenezer* [Αβενεζερ], pentru că a spus: „până aici *ne-a ajutat* pe noi Domnul [ἕως ἐνταῦθα ἐβοήθησεν ἡμῖν Κύριος]" [7, 12]. Și mâna Domnului a fost *peste* străini [ca *pedeapsă* și nu ca *binecuvântare*] în toate zilele lui Samuil [7, 13].

În Armatem [Αρμαθαιμ][243], Samuil ridică jertfelnic Domnului [7, 17]. Iar când poporul cere *împărat* [βασιλέα], Samuil se roagă către Domnul [8, 6]. Și Domnul îi spune lui Samuil

---

Dumnezeul meu, ca să nu strig pentru voi rugându-mă".

Însă *textul cu pricina* nu apare în ed. BOR 1939, ci ni se spune numai că *străinii* sunt *filistenii*, după cum afirmă și MGK, VUL, L 45, KJV.

Edițiile L45, KJV, GNV, NAB, TOB, YLT, LBA, JPS, IEP, LND, LSG, LEI, BGT, LXE nu conțin textul *existent* în unele ediții românești.

[242] Care încă suge la oaie.

[243] În *Biblia de la 1688*: *Armathem*. În ed. BOR 1914: *Armatem*. În ed. BOR 1939, 1988 și 2001: *Rama*.

să asculte glasul poporului, pentru că prin această cerere pe El *Îl dipreţuiesc*, pentru că nu mai doresc ca El *să mai împărăţească* peste ei [8, 7]. Fiindcă poporul cerea *un conducător lumesc* în *locul lui Dumnezeu*, al Celui care a scos poporul lui Israil din Egipt şi l-a condus prin pustiu.

Domnul Îşi aminteşte de *slujirea la idoli* a lui Israil [8, 8] şi îl trimite pe Samuil să mărturisească prin mărturie şi să le vestească „τὸ δικαίωμα τοῦ βασιλέως” [dreptul împăratului][244] [8, 9].

Samuil e *trimisul* Domnului, adică cel care spune „tot cuvântul Domnului [πᾶν τὸ ῥῆμα Κυρίου]” către popor în ceea ce priveşte pe împărat [8, 10]. Şi *statutul* împăratului, *drepturile sale*, sunt expuse la 8, 11-18 în *tuşe discreţionare*.

Nevoile şi *capriciile* împăratului vor fi *motive reale* de durere. Pentru care poporul va striga către Domnul şi nu va fi ascultat, pentru că *împăratul* este rezultatul *alegerii* poporului [8, 18].

Samuil a ascultat „toate cuvintele poporului” şi le-a spus „întru urechile Domnului [εἰς τὰ ὦτα Κυρίου]” [8, 21]. Şi Domnul, Care aude *ce îi spun* Sfinţii Lui, e *de acord* cu alegerea împăratului [8, 22].

Omul lui Dumnezeu era cunoscut prin aceea că *se împlineau* cuvintele lui [9, 6][245].

---

[244] În *Biblia de la 1688*: *direptul* [dreptul] *împăratului*. În ed. BOR 1914: *dreptul împăratului*. În ed. BOR 1939, 1988 şi 2001: *drepturile regelui*.

[245] Am început să scriu aici pe 16 februarie 2013, când am reluat *munca susţinută* la carte.

Erau cuvinte *adevărate* pentru că erau *insuflate* de Dumnezeu. Iar din 9, 9 aflăm că *Profetul* [τὸν Προφήτην] e totuna cu *Văzătorul* [ὁ Βλέπων]. Cu *Văzătorul de Dumnezeu*. Căci, mai înainte, *Profeții* se numeau *Văzători*.

Domnul *i-a descoperit* [ἀπεκάλυψεν] lui Samuil, cu o zi înainte, venirea lui Saul [Σαούλ] la el [9, 15]. Și i-a poruncit *să îl ungă* pe el întru *conducător* [εἰς ἄρχοντα] al poporului Lui [9, 16]. Căci chiar dacă Israil va avea *împărat*, el va fi tot *poporul Lui*.

Și prin Saul se va *mântui* poporul lui Dumnezeu din mâna străinilor, pentru că *strigătul* poporului a ajuns *către El* [9, 16].

Însă când Samuil l-a văzut pe Saul, Domnul i S-a revelat din nou acestuia și *l-a încredințat* asupra faptului că el este cel care *trebuie uns* împărat [9, 17].

Și Samuil îi spune lui Saul „cuvântul lui Dumnezeu [ῥῆμα Θεοῦ]” [9, 27]. Și când a turnat uleiul pe capul lui Saul, Samuil i-a spus acestuia că Domnul *îl* unge și *îl face conducător* în poporul Domnului [10, 1]. Pentru că Domnul a lucrat și lucrează *prin oameni* la mântuirea noastră.

Semnul că a fost *uns* de Domnul [10, 1] îl va cunoaște prin aceea că *se vor împlini* prevestirile lui Samuil [10, 2-16]. Și Samuil îi prorocește lui Saul că *va sări* peste el *Duhul Domnului* [Πνεῦμα Κυρίου][246] și că el *va profeți*

[246] E prima apariție textuală a sintagmei *Duhul Domnului* în I Samuil.

Iar I Sam 10, 6, în LXX, are următorul conținut: „și va sări peste tine Duhul Domnului și vei profeți împreună cu ei și te vei întoarce întru alt

[10, 6]. Prin această *pogorâre harică* în persoana sa, împăratul Saul „se va întoarce întru alt om” [στραφήσῃ εἰς ἄνδρα ἄλλον] [10, 6]. Fiind *un alt om*. Pentru că atunci când *te umpli* de harul lui Dumnezeu te faci *om nou*, harismatic.

Însă toate acestea s-au produs în Saul după ce Samuil *l-a uns împărat* și pentru că Domnul *a coborât în el* harul Său.

Și Samuil îi spune că, atunci când se vor petrece toate aceste *semne*, pe care el i le prevestește, Saul va putea să facă ce va dori, pentru că Dumnezeu este *cu el* [10, 7].

Pentru că Dumnezeu e *cu noi* atunci când *ne umple de har*, tocmai pentru că *ascultăm* voia Lui. Ascultarea de Dumnezeu face *să se pogoare* harul Lui în viața noastră. Însă pogorârea harului a fost *darul* lui Dumnezeu și nu *o urmare automată* a ungerii lui Saul ca împărat.

Când a plecat de la Samuil, Dumnezeu i-a *schimbat* [μετέστρεψεν] lui Saul *inima* [καρδίαν] în alta [10, 9]. I-a dat *altă inimă*. Adică *l-a umplut de har* în ființa sa și l-a făcut să aibă alte simțiri, *simțiri duhovnicești*.

Prin expresia „ἥλατο ἐπ’ αὐτὸν [a sărit peste el” [10, 10] se anunță *prezența* Duhului lui Dumnezeu în persoana lui Saul. Ea apare de 4 ori în LXX: la Jud. 14, 6; 14, 19; 15, 14 și aici, în I Sam. 10, 10.

Corelativul din VUL este „insilivit super eum”. În L45 avem „geriet über ihn” iar în

---

om [καὶ ἐφαλεῖται ἐπὶ σὲ Πνεῦμα Κυρίου καὶ προφητεύσεις μετ’ αὐτῶν καὶ στραφήσῃ εἰς ἄνδρα ἄλλον]”.

MGK: „ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὸν”. Textul din LXX: ἥλατο ἐπ' αὐτὸν Πνεῦμα Θεοῦ îl putem traduce și prin *a sărit peste el Duhul lui Dumnezeu* sau prin *a izvorât peste el Duhul lui Dumnezeu*. Însă în ambele situații se vorbește despre *venirea rapidă* a harului lui Dumnezeu în Saul.

Astfel, I Sam. 10, 10 atestă *venirea harului dumnezeiesc* în Saul și faptul că el a început *să profețească*. Și el a profețit *în mijlocul* Profeților [10, 10]. Nu știm însă *conținutul* profeției lui.

Samuil adună poporul *către Domnul* [πρὸς Κύριον] în Massifa [Μασσηφα] [10, 17] și le spune *ce zice* Domnul Dumnezeu [10, 18]. Și Dumnezeu le amintește că *i-a scos* din Egipt, dar că ei L-au *disprețuit* și au cerut *un împărat* [10, 18-19].

Iar aici, la 10, 19, Dumnezeu le spune că El este *Mântuitorul* [Σωτὴρ] lor din toate relele și necazurile pe care le au. Și I Sam. 10, 19 e primul și singurul loc din această carte în care Dumnezeu li Se revelează lor ca *Mântuitor*.

În locul *Mântuitorului* lor ei au cerut *un împărat*. Și cererea unui împărat de către popor a fost *o disprețuire/ o respingere* a Lui.

Cu toate acestea, Dumnezeu *îl descoperă* pe Saul [10, 22] și Samuil îl arată pe Saul poporului ca pe cel *ales* de Domnul [10, 24].

Dreptul împăratului a fost scris în carte și pus înaintea Domnului [10, 25]. Iar Saul s-a întors în casa lui din Gabaa [Γαβαα], împreună cu „fiii puterilor, cărora Domnul *le-a atins*

[ἥψατο] inimile lor [υἱοὶ δυνάμεων ὧν ἥψατο Κύριος καρδίας αὐτῶν]" [10, 26].

Astfel, 10, 26 e *singurul loc* din I Sam. în care se vorbește despre *atingerea* lui Dumnezeu de inimile oamenilor. Și e, totodată, *o sintagmă unică* în LXX.

Atingere care, ca și în cazul *coborârii* harului în om, vorbește despre *umplerea* oamenilor de slava lui Dumnezeu.

Din 11, 6 aflăm că Duhul Domnului *a sărit peste* [ἐφήλατο] Saul și acesta *s-a mâniat întru urgia lui foarte* pe ammaniți. Adică harul dumnezeiesc *l-a cuprins cu repeziciune* și el s-a umplut de *râvna de a lupta* împotriva dușmanilor lui Israil. De aceea, văzând gestul lui plin de har, „a venit *extazul* Domnului [ἐπῆλθεν *ἔκστασις* Κυρίου] peste poporul lui Israil și au strigat tare, ca un singur om" [11, 7][247]. Pentru că trăind o *vedere dumnezeiască* au înțeles că dorința lui Saul e *de la Dumnezeu*.

Și Saul, ieșind victorios, a avut conștiința că „astăzi, Domnul a făcut *mântuire* [σωτηρίαν] în Israil [σήμερον Κύριος ἐποίησεν σωτηρίαν ἐν Ισραηλ]" [11, 13]. Pentru că *a simțit*

---

[247] În mod mirabil, *Biblia de la 1688* vorbește aici nu despre *extazul* sau *uimirea Domnului* ci despre „spăimântarea Domnului", când ea este *cea mai fidelă* traducere românească a Septuagintei.

Însă acest lucru s-a petrecut pentru că nu a urmat LXX. Fiindcă în MGK avem: „și a căzut *frica Domnului* peste popor, și au ieșit ca un om [καὶ ἐπέπεσε *φόβος Κυρίου* ἐπὶ τὸν λαόν, καὶ ἐξῆλθον ὡς εἷς ἄνθρωπος]". În VUL avem, de asemenea, sintagma *frica Domnului* [timor Domini], ca și în WTT [פַּחַד־יְהוָה].

ajutorul dumnezeiesc în timpul luptei. Iar Samuil *îl unge* din nou împărat pe Saul, în fața întregului popor, în Galgala [Γάλγαλα], înaintea Domnului și aduce „jertfe și împăcări înaintea Domnului [θυσίας καὶ εἰρηνικὰς ἐνώπιον Κυρίου]" [11, 15].

Samuil cere răspunsul poporului înaintea Domnului [12, 3] și Domnul e *martor* [μάρτυς][248] pentru el [12, 5-6]. Și Samuil se judecă cu poporul înaintea Domnului [12, 7].

I Sam. 12, 6-17 reprezintă *judecarea* poporului de către Samuil. Iar din predica lui reiese faptul că Dumnezeu *a ajutat continuu* Israilul. Iar poporul trebuie să se teamă de Domnul și să Îi slujească Lui. Să meargă *după* Domnul [*ὀπίσω* Κυρίου] [12, 14].

Providența dumnezeiască este exprimată la 12, 15 sub forma: „ἔσται *χεὶρ* Κυρίου ἐπὶ ὑμᾶς" [*mâna* Domnului va fi peste voi]. Pentru că mâna Lui ajunge *până la noi* și *ne ajută*, atunci când împlinim poruncile Lui sau *ne stă împotrivă*, atunci când păcătuim.

La rugăciunea lui Samuil, Domnul va face în ochii poporului cuvântul Său cel mare [τὸ ῥῆμα τὸ μέγα] [12, 16]. El va striga către Domnul și Acesta „va da tunete și ploaie [δώσει φωνὰς καὶ ὑετόν]" [12, 17]. Astfel, ei *vor cunoaște* și *vor vedea* ce *mare rău* e înaintea Domnului faptul de-a fi cerut *un împărat* [12, 17].

Și Domnul a dat tunete și ploaie la cererea lui Samuil și tot poporul *s-a înfricoșat*

---

[248] Aici, în I Sam. 12, 5, avem *de trei ori* amintit cuvântul *martor* și asta pentru *prima dată* în această carte.

foarte de Domnul [12, 18]. În 12, 19, poporul îi cere *să se roage* pentru el. Și îl roagă folosind expresia: „πρὸς Κύριον Θεόν *σου*” [către Domnul Dumnzeul *tău*]. Nu în sensul că poporul ar fi avut *un alt Dumnzeu* decât al lui Samuil, ci în sensul că ei recunoșteau *intimitatea* lui Samuil cu Domnul. Cu alte cuvinte: roagă-te lui Dumnezeu *cu prietenia* și *îndrăzneala* pe care o ai față de El.

Poporul se teme de moarte și își recunoaște păcatul [12, 19], iar Samuil îi cere să nu se îndepărteze de la *urmarea* Domnului și de la *slujirea* Domnului „din toată inima [ἐν ὅλῃ καρδίᾳ]” [12, 20].

Domnul *nu-l va respinge* pe poporul Lui „din cauza numelui Lui celui mare [διὰ τὸ ὄνομα Αὐτοῦ τὸ μέγα]” [12, 22], căci, cu bunăvoință, Domnul a luat pe Israil întru popor al Lui [Αὐτῷ εἰς λαόν] [12, 22]. Dar e nevoie de rugăciune înaintea Domnului, de slujire a Lui și de a trăi pe calea cea bună și dreaptă [12, 23].

Însă Saul păcătuiește [13, 9] și Samuil îi confirmă faptul că a păcătuit împotriva Domnului și că va pierde împărăția [13, 13-14]. De aceea, Domnul va căuta [ζητήσει] om „după inima Lui [κατὰ τὴν καρδίαν Αὐτοῦ]” în locul lui Saul [13, 14]. Și acestui nou împărat *îi va porunci* să conducă Israilul [13, 14].

Pentru că Domnul dorește un împărat care *să-I împlinească* poruncile. Iar împlinirea poruncilor Lui te face să fii *la inima* lui Dumnezeu.

Ionatan [Ιωναθαν] se încrede în puterea lui Dumnezeu de a lucra *mântuirea* și prin

mulți și prin puțini [14, 6]. „Și [atunci] *s-a făcut extaz* [ἐγενήθη ἔκστασις] în tabără” și au fost cuprinși de uimire și nu doreau să facă nimic altceva, căci pământul era *uimit* [ἐθάμβησεν], pentru că „s-a făcut *extaz* de la Domnul [ἐγενήθη *ἔκστασις* παρὰ Κυρίου]” [14, 15]. Domnul l-a mântuit pe Israil de vrăjmașii lui [14, 23], iar lui Ionatan *i s-au luminat/ deschis* [ἀνέβλεψαν] ochii [14, 27], în sensul unei *vederi duhovnicești*.

Ionatan e conștient de faptul că a avut o experiență mistică, pentru că mărturisește că ochii lui „au văzut [εἶδον]” [14, 29]. Iar cum el nu era *orb*, verbul *a vedea* de la 14, 29 indică *vederea duhovnicească* și nu pe cea *fizică*.

Mâncarea de *carne cu sânge* e *un păcat* înaintea Domnului [14, 33]. Iar Domnul *nu răspunde* rugăciunii lui Saul [14, 37].

În 14, 39, Domnul e recunoscut ca fiind *viu* [ζῇ] de către Saul. El e *viu* și *l-a mântuit* [σώσας] pe Israil întotdeauna [14, 39].

Saul, în rugăciunea sa de la 14, 41, folosește de două ori expresia „Domnul Dumnezeul lui Israil [Κύριε ὁ Θεὸς Ισραηλ]”. Și așteaptă de la El *răspuns* [14, 41].

Și Dumnezeu îi răspunde prin sorți, indicându-l pe Ionatan [14, 42]. Iar poporul Îl recunoaște și el pe Domnul ca fiind *viu* și era conștient de faptul că Dumnezeu *a lucrat* prin Ionatan [14, 45].

Domnul Savaot [Κύριος Σαβαωθ] îl trimite pe Saul [Σαούλ] *să se lupte* cu Amalic [Αμαληκ] [15, 2-3]. Și trebuie să-l distrugă și să-l anatematizeze [15, 3].

Și pentru că Saul a păcătuit din nou, „cuvântul Domnului a fost către Samuil [ἐγενήθη ῥῆμα Κυρίου πρὸς Σαμουηλ]" [15, 10] și i-a vestit păcatul lui Saul [15, 11].

Potrivit VUL, 15, 11 începe cu „paenitet Me [Îmi pare rău]". Îmi pare rău pentru că *l-am pus* împărat pe Saul. Așa cum apare în ed. BOR 1988 și 2001, NAB, LND [Io Mi pento], KJV [It repenteth Me].

Însă în LXX, la 15, 11, avem: „M-am chemat căci am împărățit pe Saul întru împărăție [παρακέκλημαι ὅτι ἐβασίλευσα τὸν Σαουλ εἰς βασιλέα]...", după care *i se vestește* păcatul. Iar Samuil „s-a descurajat [ἠθύμησεν]" auzind cele revelate lui de Domnul și „a strigat către Domnul toată noaptea [ἐβόησεν πρὸς Κύριον ὅλην τὴν νύκτα]" [15, 11].

A doua zi îi vestește lui Saul că a făcut *rău* înaintea Domnului [15, 19] și că *ascultarea* glasului Domnului e *mai importantă* decât jertfele [15, 22]. Căci *disprețuirea* cuvântului Domnului duce la disprețuirea ta de către El [15, 23].

Saul vrea *să se închine* Domnului Dumnezeului lui Samuil [15, 25], dar Samuil îi profețește din nou faptul că împărăția i-a fost dată de Dumnezeu unuia *mai bun* decât el [15, 28].

I Sam. 15, 29, în LXX, are următorul conținut: „și [Dumnezeu] *va împărți* [διαιρεθήσεται] Israilul întru două și nu Se va întoarce și nu Se va pocăi, căci nu este ca omul ca *să Se pocăiască* [καὶ διαιρεθήσεται Ισραηλ εἰς δύο καὶ οὐκ ἀποστρέψει οὐδὲ μετανοήσει ὅτι οὐχ ὡς ἄνθρωπός ἐστιν τοῦ μετανοῆσαι αὐτός]".

Profeție care *s-a împlinit* în istoria lui Israil, pentru că poporul s-a divizat. Iar textul LXX e regăsibil în ed. BOR 2001.

VUL ne oferă varianta: „Din nou El va fi *învingător* în Israel [Triumphator in Israhel] [și] nu Se va reține și nici nu Se va întoarce spre pocăință, căci nu este om ca să se pocăiască [porro Triumphator in Israhel non parcet et paenitudine non flectetur neque enim homo est ut agat paenitentiam]".

În ed. BOR 1988 însă avem textul: „Și nu va spune neadevăr Cel ce este *tăria* lui Israel și nu Se va căi, căci El nu este *om* ca să Se căiască". Iar ediția sinodală din 1988 e varianta WTT: „Astfel *tăria/ slava lui Israel* [נֵ֣צַח יִשְׂרָאֵ֔ל] nu va minți și nu Se va căi, căci nu este om ca să Se căiască".

Varianta WTT e preluată în NAS, NEG [Celui qui est la force d'Israël], NLT [And He who is the Glory of Israel], MGK [unde avem sintagma ὁ Ἰσχυρὸς τοῦ Ἰσραὴλ/ Cel tare al lui Israil].

În concluzie, voia lui Dumnezeu *se va împlini* cu Israil, pentru că El este *ferm* în deciziile Sale.

Samuil îl ucide pe Agag [Αγαγ] înaintea Domnului [15, 33] și a plâns pentru că Domnul *S-a căit* pentru alegerea lui Saul [15, 35]. Însă Domnul *îi vorbește* lui Samuil și îl trimite în casa lui Iesse [Ιεσσαι][249] din Bitleem [Βηθλέεμ] [16, 1] pentru ca să *îl ungă* pe viitorul împărat [16, 3].

Dumnezeu privește *în inima* omului și nu *la fața* lui [16, 7]. De aceea Domnul îl

[249] În ed. BOR 1988 și 2001: *Iesei*.

găsește pe David [Δαυίδ] ca fiind *bun* [16, 12] de împărat.

Și Samuil l-a uns pe David în mijlocul fraților lui, și atunci „*a sărit* Duhul Domnului peste David [ἐφήλατο Πνεῦμα Κυρίου ἐπὶ Δαυιδ]" [16, 13]. Și astfel David s-a umplut de harul lui Dumnezeu.

Însă când David *s-a umplut de har* în urma ungerii lui ca *împărat* al lui Israil, „Πνεῦμα Κυρίου *ἀπέστη* ἀπὸ Σαουλ [Duhul Domnului *s-a retras/ s-a îndepărtat* de la Saul]" [16, 14].

Și dacă s-a retras harul dumnezeiesc din ființa lui, a început *să-l înăbușe/ sugrume* pe el „πνεῦμα πονηρὸν παρὰ Κυρίου [un duh rău de la Domnul]" [16, 14]. Nu *trimis* de Domnul, ci căruia Domnul *i-a îngăduit*, datorită păcatelor lui, *să îl chinuie* pe Saul.

Slujitorii lui Saul erau conștienți de faptul că Domnul *este* cu David [16, 18]. De aceea, când David cânta din *liră* [τὴν κινύραν][250], duhul cel rău *se îndepărta* de la Saul [16, 23].

Sfântul David folosește sintagma „τὰ στρατεύματα τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος [oștirile/ armatele Dumnezeului Celui viu]" în I Sam. 17, 26, *cf.* MGK[251]. Ea reapare, în aceeași ediție scripturală, și în 17, 36.

În LXX, la 17, 36, avem sintagma la singular: „παράταξιν Θεοῦ ζῶντος", așa după

---

[250] A se vedea: http://ro.wikipedia.org/wiki/Lir%C4%83_%28instrument%29.

[251] Pentru că nu există I Sam. 17, 12-31 în LXX, în ediția Alfred Rahlfs.

cum au preluat-o și ed. BOR 1988 și 2001. Și cred că sintagma, în acest context, se referă la *Puterile cerești* și nu la *oștirea lui Israil*. Pentru că ea e pusă *în relație directă* cu Dumnezeul cel viu și nu cu perspectiva *tranzitorie* a lui Israil.

Domnul *l-a scos* pe David din mâna leului și a ursului [17, 37]. Și el luptă împotriva lui Goliat [Γολιαθ] „în numele Domnului Savaot, Dumnezeul oștirii lui Israil [ἐν ὀνόματι Κυρίου Σαβαωθ Θεοῦ παρατάξεως Ισραηλ]" [17, 45].

Și din cuvintele lui David reiese perspectiva *dublă* și, totodată, *concomitentă* a relației lui Dumnezeu cu creația Sa. Pentru că El e în același timp *Dumnezeul Oștirilor cerești* dar și *Dumnezeul armatei lui Israil*. Căci El are o relație cu Îngerii dar și cu oamenii și cele două relații ale lui Dumnezeu nu sunt *separate*, ci *concomitente*.

Iar David îi profețește lui Goliat că Domnul *îl va da* în mâna lui și-l va ucide [17, 46].

Și această biruință *anunțată* se va constitui într-o nouă *dovadă* a faptului că „Dumnezeu *este* în Israil [ἔστιν Θεὸς ἐν Ισραηλ]" [17, 46]. Că Dumnezeu e *viu* și *lucrează* în mijlocul acestui popor.

Astfel, adunarea [ἡ ἐκκλησία[252]] lui Israil va cunoaște că Domnul nu mântuiește *cu ajutorul* armelor ci El Însuși *a dus* acest război [17, 47].

În cele din urmă și Saul înțelege că Domnul e cu David [18, 12, *cf.* MGK și 18, 14,

---

[252] *Singura apariție* textuală în I Sam, *cf.* LXX.

28, *cf.* LXX]. Iar în jurământul de la 19, 6, el Îl mărturisește pe Domnul ca fiind *viu*.

Însă „duhul cel rău al lui Dumnezeu [πνεῦμα Θεοῦ πονηρὸν]” (căci și demonii sunt *creaturile* Sale) a venit peste Saul [19, 9] și l-a instigat la ucidere. Dar și *Duhul lui Dumnezeu* [Πνεῦμα Θεοῦ] a venit peste trimișii lui Saul și i-a făcut *să profețească* [19, 20].

Alte două rânduri de trimiși ai lui Saul încep să profețească [19, 21]. Și cu toate că era chinuit de demoni, peste Saul a venit *Duhul lui Dumnezeu* și a început să profețească [19, 23]. Iar Saul a profețit, dezbrăcat de hainele lui, o zi și-o noapte [19, 24]. Și toate acestea s-au petrecut pentru că Domnul este *viu* [20, 3; 20, 21].

Ionatan folosește sintagma „Domnul Dumnezeul lui Israil [Κύριος ὁ Θεὸς Ισραηλ]” [20, 12]. Iar Domnul e Cel care *îi trimite* pe oameni [20, 22]. Și Domnul e luat *martor până în veac* [20, 23], pentru că David și Ionatan fac jurământ „în numele Domnului [ἐν ὀνόματι Κυρίου]” [20, 42].

David așteaptă să cunoască *ce va fac*e Dumnezeu cu el [22, 3]. Iar slujitorii lui Saul nu îndrăznesc să-i omoare pe *preoții Domnului* [22, 17].

Și Domnul *îi vorbește* lui David, care aștepta să cunoască voia Lui cu el, și Acesta *îl trimite* să lupte împotriva străinilor [23, 2]. Pentru că El *îi va da* pe străini în mâinile sale [23, 4].

Domnul *răspunde* rugăciunii lui David [23, 11, 12] și *îl apără* [23, 14].

Iar Ionatan a venit la David și *„i-a întărit* [ἐκραταίωσεν] mâinile lui în Domnul” [23, 16]. Pentru că Dumnezeu *lucrează* prin oamenii duhovnicești la *întărirea*/ la *dinamizarea* noastră.

Făgăduința se face *înaintea* Domnului [23, 18]. Și El este Cel care *binecuvintează* [23, 21]. Iar David îl respectă pe Saul ca pe *unsul/ hristosul Domnului* [χριστὸς Κυρίου] [24, 7].

Domnul e Cel care *judecă* între oameni [24, 13, 16] și *decide* asupra noastră [24, 9]. Și El *răsplătește cu bine* celor care fac bine [24, 20].

Saul înțelege că David e viitorul împărat al lui Israil [24, 21]. Abighea [Αβιγαια][253] Îl declară *viu* pe Domnul [25, 26] și recunoaște că David face *războiul Domnului* [πόλεμον Κυρίου] [25, 28]. Aceeași femeie, la 25, 29, folosește expresia „în legătura vieții lângă Domnul Dumnezeu [ἐν δεσμῷ τῆς ζωῆς παρὰ Κυρίῳ τῷ Θεῷ]”, arătând că *viața adevărată* e *viața cu Dumnezeu*.

Dacă Ionatan folosise sintagma la 20, 12, David o folosește la 25, 32: „Domnul Dumnezeul lui Israil”. Și David *Îl binecuvintează* pe Dumnezeu pentru că *a trimis*-o pe Abighea înaintea sa [25, 32]. Aceeași sintagmă o regăsim și la 25, 34, David declarându-L pe Dumnezeu ca *viu*. Și El *îl lovește* pe Nabal [Ναβαλ] și acesta moare [25, 38]. Iar David *Îl binecuvintează* pe Domnul pentru că *l-a judecat* pe Nabal [25, 39].

---

[253] Care apare ca *Abigail* în ed. BOR 1988 și 2001, formă pe care o găsim în VUL. Aceeași formă a numelui, ca în LXX, avem și în MGK: Αβιγαια.

David afirmă că Dumnezeu e *viu* și la 26, 10; 26, 16. Și numai Domnul poate *să-l lovească* pe Saul [26, 10], pentru că acesta e *unsul* Lui [26, 9; 26, 16].

Domnul face să cadă *uimire* [θάμβος] peste oamenii care dorm [26, 12]. Iar David îi blestemă pe fiii oamenilor înaintea Domnului [26, 19]. Căci aceștia vor să-l scoată din „moștenirea Domnului [κληρονομίᾳ Κυρίου]”[254] [26, 19], îndemnându-l să slujească „altor dumnezei” [26, 19].

În 26, 20, David folosește expresia „ἐξ ἐναντίας προσώπου Κυρίου [dinaintea feței Domnului]”. Și el a înțeles că Domnul *l-a dat* în mâinile lui pe Saul [26, 23] și mărturisește că Îl așteaptă pe Domnul ca *să îl scoată* din toată strâmtorarea/ nenorocirea [ἐκ πάσης θλίψεως] [26, 24].

Domnul *nu îi răspunde* lui Saul [28, 6] și din acest motiv el apelează la o ventrilocă [28, 7]. Dar când se jură, Saul îl declară pe Dumnezeu ca *viu* în fața femeii [28, 10]. Iar demonul, care e văzut de ea ca „ieșind din pământ” [28, 14], se dă drept *Sfântul Samuil* [28, 16][255].

Și din îngăduința Domnului, demonul îi spune lui Saul că Domnul *S-a îndepărtat* de el [28, 16] și că împărăția *i-o va da* lui David [28, 17]. Și aceasta se va petrece pentru că Saul nu a ascultat „glasul Domnului” și nu a făcut „mânia urgiei Lui în Amalic [θυμὸν ὀργῆς

---

[254] Sintagma κληρονομίᾳ Κυρίου, de la I Sam. 26, 19, e *unică* în această carte.

[255] Iar LXX păstrează *dialogul* dintre Saul și *demon*, ca dialogul dintre Saul și *Samuil*.

Αὐτοῦ ἐν Αμαληκ]” [28, 18]. De aceea Domnul *îl va da* străinilor pe Israil [28, 19].

Iar din faptul că Domnul *i-a vorbit* lui Saul prin demoni înțelegem cât *decăzuse* acesta. Cât se satanizase.

Și Anhus [Αγχους][256] Îl declară pe Dumnezeu ca *viu* [29, 6]. Iar potrivit MGK, David era pentru Anhus un om *bun* „ca Îngerul lui Dumnezeu [ὡς Ἄγγελος Θεοῦ]” [29, 9].

Tot în MGK, la 30, 6, găsim amănuntul că David „*s-a întărit* [ἐκραταιώθη] în Domnul Dumnezeul lui”. Amănunt existent și în VUL: „confortatus est...in Domino Deo suo” dar inexistent în LXX.

David *întreabă* pe Domnul și El *îi răspun*de [30, 8]. Iar David *se jură* pe Dumnezeu, la cererea egipteanului găsit pe câmp [30, 11, 15-16], și are conștiința că Dumnezeu *i-a ajutat* să-i biruie pe amaliciți [30, 23].

Cartea a 2-a a lui Samuil se referă la Israil ca la „poporul Domnului [τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου]” [1, 12, *cf.* MGK]. Sintagma nu apare în LXX dar apare în VUL: *populum Domini* și în WTT: עַם יְהוָה.

David *a întrebat* pe Domnul și El *l-a trimis* să locuiască în Hebron [Χεβρων] [2, 1]. Și el se roagă ca Domnul *să îi binecuvinteze* pe cei care l-au îngropat pe Saul și pe Ionatan

[256] În ed. BOR 1988 și 2001: *Achiș*. Preluare din VUL, unde găsim forma *Achis*. În WTT: *Akiș*.

[2, 5]. Căci El face *milă* și *adevăr* cu cei care fac fapte bune [2, 6].

Abennir [Αβεννηρ] *se jură* pe Dumnezeu după cum David *s-a jurat* pe Domnul [3, 9]. Iar David mărturisește că împărăția lui e *de la* Domnul [3, 28] și cere ca Domnul *să-i răsplătească* celui care face rele după *răutatea* [τὴν κακίαν] lui [3, 39].

Cei care i-au adus lui David capul lui Memfiboste [Μεμφιβοσθε] consideră că Domnul *l-a răzbunat* [ἐκδίκησιν] pe David [4, 8]. Și, în 4, 9, David Îl mărturisește, pentru prima dată în *II Samuil*, ca *viu* pe Domnul. Și El, Cel viu, *a răscumpărat* [ἐλυτρώσατο] sufletul lui David „din tot necazul [ἐκ πάσης θλίψεως]”[257] [4, 9].

Iar aici trebuie să remarcăm faptul că expresia „ἐλυτρώσατο τὴν ψυχήν μου [a răscumpărat sufletul meu]”, cu referire la Domnul, e *unică* în *II Samuil*[258]. Și totodată că verbul *a răscumpăra* e fundamental în teologia mântuirii.

David a făcut *legământ* cu presbiterii lui Israil înaintea Domnului și aceștia „l-au uns pe David întru împărat peste tot Israilul [χρίουσιν τὸν Δαυιδ εἰς βασιλέα ἐπὶ πάντα Ισραηλ]” [5, 3].

Sintagma „οἶκον Κυρίου [casa Domnului]” e regăsibilă la 5, 8.

Iar *Domnul Pantocratorul* era cu David [5, 10], sintagma Κύριος Παντοκράτωρ fiind regăsibilă de 4 ori în II Samuil: 5, 10; 7, 9; 7, 25; 7, 27.

---

[257] Expresie folosită anterior la I Sam. 26, 24.

[258] Ea apare în I Împ. 1, 29.

Însă II Sam. 5, 10 e *primul loc* din LXX în care apare sintagma *Domnul Pantocratorul* [Atotțiitorul/ Atotputernicul]. Iar acest atribut al lui Dumnezeu, de *Pantocrator*, va deveni unul *fundamental* în triadologia ortodoxă.

Corelativul LXX din VUL este *Dominus Deus*, pe când în WTT avem sintagma: יהוָ֥ה אֱלֹהֵ֖י צְבָאֽוֹת [Ihovah Elohei Țavaot], pe care o regăsim în ed. BOR 1988: *Domnul Dumnezeu Savaot*. În ed. BOR 2001 se traduce LXX și avem *Domnul Atotțiitorul*.

David înțelege că Domnul *l-a pregătit* [ἡτοίμασεν] pe el pentru *a împărăți* peste Israil [5, 12]. Și Domnul *îi răspunde* lui David și *îl trimite* împotriva străinilor [5, 19]. Și el are conștiința că Domnul *l-a ajutat* să învingă [5, 20].

Domnul îi răspunde din nou lui David și îl trimite să lupte [5, 23]. Iar *semnul* de la Domnul e acela că trebuie să atace când va auzi „sunetul încercuirii crângului plângător [τὴν φωνὴν τοῦ συγκλεισμοῦ τοῦ ἄλσους τοῦ κλαυθμῶνος]" [5, 24]. Pentru că atunci Domnul *va ieși* înaintea lui [5, 24].

Iar David *Îl ascultă* pe Domnul și iese victorios [5, 25].

La II Sam. 6, 2 găsim, pentru prima dată în LXX, sintagma: „Κυρίου τῶν Δυνάμεων καθημένου ἐπὶ τῶν Χερουβιν [Domnul Puterilor, Cel care șade pe Heruvimi]", sintagmă care arată *legătura* de mare intimitate dintre Domnul și Puterile cerești[259].

---

[259] La I Sam. 4, 4 apăruse doar *Cel care șade pe Heruvimi*.

David și fiii lui Israil cântă *înaintea* Domnului [6, 5]. Iar tot ceea ce se face *înaintea* Lui e *plăcut* de El.

Domnul *se mânie* pe Oza [Οζα] și *îl lovește* [6, 7], potrivit LXX. La care MGK adaugă: el moare „διὰ τὴν προπέτειαν αὐτοῦ [din cauza *îndrăznelii* lui]” [6, 7] de a se atinge de chivotul Domnului. Și asta îl face pe David, de aici încolo, *să se teamă* de Domnul [6, 9].

Domnul *binecuvintează* casa în care e chivotul Său [6, 11]. Iar David *a dansat* [ἐχόρευεν] înaintea Domnului din toate puterile sale [6, 14], potrivit MGK, variantă preluată de ed. BOR 1988, sau el „*cânta* [ἀνεκρούετο] în organele[260] care erau adunate înaintea Domnului” [6, 14], potrivit LXX, variantă textuală preluată parțial în ed. BOR 2001.

Tot David binecuvintează poporul „în numele Domnului Puterilor [ἐν ὀνόματι Κυρίου τῶν Δυνάμεων]” [2, 18] cerești. Iar în discuția cu Melhol [Μελχολ], David îi spune acesteia că *va dansa/ va juca* înaintea Domnului și *Îl binecuvintează* pe El, pentru că Domnul *l-a ales* pe el. El va *cânta* și *va dansa/ juca* înaintea Domnului [6, 21].

De la Domnul e *moștenirea* lui David [7, 1, *cf.* LXX], pentru că Domnul *l-a odihnit* [ἀνέπαυσεν] pe el [7, 1, *cf.* MGK]. Și Natan [Ναθαν] îl încredințează pe David că Domnul *este cu el* [7, 3].

Însă cuvântul Domnului a fost către Natan [7, 4] și Domnul îl recunoaște pe David

---

[260] Psaltirioanele.

ca *slujitorul* Lui [7, 5, 8] și ca *igumen* [ἡγούμενον]/ conducător[261] peste Israil [7, 8]. Domnul a fost cu David, i-a distrus vrăjmașii și a făcut numele lui ca numele celor mari de pe pământ [7, 9]. În acest fel, Domnul subliniază cu putere *prezența* Lui continuă cu David și faptul că *adevăratul renume* e un *dar* de la Dumnezeu.

El Își asumă poporul lui Israil ca popor *al Său* și îi va da *loc*. Pentru că El *îl va sădi*/ îl *va înrădăcina* pe Israil [7, 10]. Și Domnul îi vestește lui David că urmașul lui [7, 12] va zidi *casă* numelui Său și că El *va întări* tronul aceluia în veac [7, 13].

Domnul va fi *Părintele* [Πατέρα] urmașului lui David și El *îl va pedepsi* dacă va fi *nedrept* [7, 14]. Dar El nu-și va îndepărta *mila Lui* de la el [7, 15].

Și prin faptul că Domnul Se revelează pe Sine ca *Părinte milos* ne arată că *mila* Sa se trăiește în cadrul relației Sale cu cel credincios. Că pedeapsa e *din milă*, e pentru *întoarcerea* la relație și nu este *excludere* din relația cu Sine.

II Sam. 7, 16 e *o profeție mesianică* pentru că vorbește despre *veșnicia* împărăției Sfântului David. Căci Domnul spune despre casa lui David: „și se va încredința casa lui și împărăția lui până [în] veac înaintea Mea și tronul lui va fi îndreptat întru veac [καὶ πιστωθήσεται ὁ οἶκος αὐτοῦ καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἕως αἰῶνος ἐνώπιον Ἐμοῦ καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ ἔσται ἀνωρθωμένος εἰς τὸν αἰῶνα]" [7, 16,

[261] În ed. BOR 1988: *povățuitor*. În ed. BOR 2001: *îndrumător*.

cf. LXX]. Pentru că *împărăția* lui David e Biserica Lui, iar toți Sfinții Lui *se încredințează continuu* de viața și de lucrările lui Dumnezeu.

Spunându-i Sfântul Natan *toate cuvintele* [πάντας τοὺς λόγους] și *toată vedenia* [πᾶσαν τὴν ὅρασιν][262] Sfântului David [7, 17], David a venit și a stat *înaintea* Domnului și L-a întrebat pe Domnul Dumnezeul lui *cine este* el și casa lui, de *îl iubește*[263] așa de mult [7, 18]?

Pentru că a înțeles imediat faptul că e o dovadă de *mare iubire* din partea lui Dumnezeu o așa de *mare atenție* față de el și de neamul său.

Sintagma *Domnul meu, Doamne* [Κύριέ μου Κύριε] din 7, 18 reapare în rugăciunea sa și în 7, 19**; 7, 20; 7, 22; 7, 28 și 7, 29. Ea exprimă *încrederea* lui în Domnul sau termenii *intimității* sale cu Domnul. Și toată rugăciunea sa e plină de *bucuria* că Domnul i-a vorbit și că vrea ca el să-L slujească.

David e *slujitorul* Domnului [7, 19] și Îl întreabă pe El de *legea omului* [ὁ νόμος τοῦ ἀνθρώπου] [7, 19]. Căci el nu poate *să adauge* nimic la cele pe care Domnul le-a spus către sine, pentru că El *îl cunoaște* pe David [7, 20]. Și sublinierea aceasta, din partea Sfântului David, arată că el se bucura de faptul că

---

262 Forma τὴν ὅρασιν [vedenia] e *unică* în II Samuil.

263 La fel forma ἠγάπηκάς e *unică* în II Sam. și apare doar de două ori în LXX: Jud. 14, 16 și II Sam. 7, 18.

Dumnezeu *știa* viața lui și ceea ce *îl împlinea* pe el.

Dumnezeu îl cunoaște *la modul prezent*, dar și în tot ceea ce înseamnă *viitorul lui*. Iar dacă David nu a mai putut adăuga *nimic* la cele spuse lui de Domnul e tocmai pentru că el era *încredințat* de adevărul celor revelate, care *îl împlinea*.

În 7, 21, David vorbește despre *lucrările* lui Dumnezeu care sunt *conforme* cu *cuvintele revelate* de El: „după cuvântul Tău ai făcut și după inima Ta ai făcut toată măreția aceasta *făcută cunoscută* [γνωρίσαι] slujitorului Tău” [*cf.* LXX]. Iar infinitivul aorist activ γνωρίσαι are aici *singura prezență* în II Sam., el având sensul de *făcut cunoscut*/ *revelat*.

Pentru că Domnul lucrează potrivit cuvintelor Lui și inimii/ dragostei Lui față de creația Sa. Iar ceea ne revelează nouă din *măreția* faptelor Sale e o *lecție de bunătate*.

La 7, 22, David vorbește despre Domnul ca despre Cel *mare*. Pentru că nimeni nu este *ca* El și nu este Dumnezeu *în afară* de El [7, 22]. Și astfel, cuvântul *mare* de aici înseamnă *unic* și *incomparabil*. Pentru că doar El e *Dumnezeu* și nimeni nu se poate *compara* cu El, pentru că tot ceea ce există *în afara* Lui e *creația Sa*.

Israilul e poporul Domnului. Pentru că Dumnezeu îl conduce/ îl îndreaptă/ îl învață [ὡδήγησεν] [7, 23].

De unde înțelegem că *funcția de conducere* e una *pedagogică*, care încearcă *să îndrepteze spre bine* pe cei conduși, și nu una *dictatorială*. Iar Dumnezeu *conduce* Israilul,

pentru că îl face să treacă prin toate acele lucruri care *îl îndreptează spre bine*.

Însă la 7, 23, Dumnezeu e prezentat de David și ca *răscumpărător* al poporului Său, ca Cel care *pune nume*, ca Cel care face *măreție* [μεγαλωσύνην] și *epifanie* [ἐπιφάνειαν] și Care-i *scoate*, se subînțelege, pe *dușmani* din fața poporului Său.

El Se descoperă poporului Său întru măreția Lui și îl ajută. Căci Domnul *Și-a răscumpărat* poporul scoțându-l din Egipt [7, 23].

El Și-a pregătit poporul, pe Israil, „ca popor până [în] veac [λαὸν ἕως αἰῶνος]", pentru că Domnul *S-a făcut lor* întru Dumnezeu [7, 24]. El li *S-a revelat* lor ca *Dumnezeul lor*. Și pentru că se vorbește despre *pregătirea* lui Israil pentru revelarea lui Dumnezeu, înțelegem că Israil va fi *popor în veac* al lui Dumnezeu în măsura în care va rămâne *în ambianța* revelării Lui. Căci tocmai acest lucru l-a făcut *popor al Lui*: faptul că *a acceptat* revelarea lui Dumnezeu în mijlocul lui.

David cere încredințarea până în veac a cuvântului Său [7, 25]. Pentru că El este, în rugăciunea lui David, „Domnul Atotțiitorul, Dumnezeule al lui Israil [Κύριε Παντοκράτωρ Θεὲ τοῦ Ισραηλ]" [7, 25]. Iar numele Lui trebuie *să se mărească* până în veac [7, 26, *cf.* LXX].

În MGK, II Sam. 7, 26 e mult *mai vast* decât în LXX, de aceea în MGK avem faptul că Domnul Puterilor [ὁ Κύριος τῶν Δυνάμεων]

este Dumnezeu peste Israil, iar casa lui David va fi *întărită* [ἐστερεωμένος] înaintea Lui.

În LXX, la 7, 27, avem din nou sintagma „Domnul Atotțiitorul, Dumnezeul lui Israil [Κύριε Παντοκράτωρ Θεὸς Ισραηλ]”. Și David numește cuvintele sale către El *rugăciune* [7, 27].

Pentru că el Îl recunoaște ca *Dumnezeu* al lui și crede că cuvintele Lui vor fi *adevărate* [ἀληθινοί], se vor împlini, pentru că ceea ce El i-a vestit sunt *bunuri* [τὰ ἀγαθὰ] [7, 28]. Sunt lucruri *bune*.

De aceea, el Îi cere ca *să binecuvinteze* casa lui, pentru ca ea să fie *întru veac* înaintea Lui [7, 29]. Căci prin binecuvântarea Sa *se va binecuvânta întru veac* casa lui David [7, 29].

Și aici David leagă *binecuvântarea* lui Dumnezeu de *moștenirea* Împărăției Lui. Pentru că *a fi înaintea* Lui întru veac/ pentru toți vecii înseamnă *a moșteni* Împărăția Lui cea veșnică. Iar fără *binecuvântarea* Lui, fără voia și ajutorul Lui, nu poți *moșteni* Împărăția Lui.

Domnul *l-a mântuit* [ἔσωσεν] pe David în toate locurile în care a fost [8, 6, 14]. L-a scăpat de moarte în bătăliile sale. Iar el *a sfințit* [ἡγίασεν] Domnului vasele de argint, de aur și de bronz primite de la Iedduran [Ιεδδουραν], alături de argintul și aurul pe care le-a cucerit în bătălii [8, 10-11].

David arată *mila lui Dumnezeu* casei lui Saul [9, 3]. Iar Ioab [Ιωαβ] vorbește despre „cetățile Dumnezeului nostru”, Care „va face [ce e] *bine* în ochii Lui [ποιήσει *τὸ ἀγαθὸν* ἐν ὀφθαλμοῖς Αὐτοῦ]” [10, 12, *cf*. LXX]. În MGK,

Domnul va face ce este „*plăcut* întru ochii Lui [*τὸ ἀρεστὸν* εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς Αὐτοῦ]” [10, 12].

Însă în ambele variante se vorbește despre *lăsarea* în voia lui Dumnezeu, Care face ce e *bine*/ *plăcut* în ochii Lui. Pentru că El hotărăște ce e *mai bine* pentru fiecare dintre noi.

11, 27 *concluzionează* discuția despre păcatele lui David în acest fel: „și s-a arătat *rău* cuvântul pe care *l-a făcut* David în ochii Domnului”. Pentru că cuvintele/ dorințele lui s-au transformat *în fapte*.

De aceea, Domnul *l-a trimis* pe Profetul Natan la David [12, 1] ca să îi spună *ce spune* „Domnul, Dumnezeul lui Israil” [12, 7]. Și Domnul *îi reamintește* că El *l-a uns* întru împărat peste Israil [12, 7], dar David *a disprețuit* cuvântul Domnului făcând *rău* în ochii Lui [12, 9].

Și Domnul insistă asupra *ochilor Lui*, a vederii Lui, pentru ca să sublinieze că El *vede toate* și că *diferențiază* între ce e *bine* și ce e *rău* înaintea vederii Lui. Cu alte cuvinte, El nu e *orb*, El nu e *neatent* la nimic și la nimeni, ci vede atât *binele* cât și răul nostru.

Și tot în 12, 9, Domnul, prin Natan, explică în ce constă *răul* făcut de David: l-a omorât pe Urias [Ουριας], s-a căsătorit cu Birsabee [Βηρσαβεε], l-a omorât pe Urias prin fiii lui Ammon [Αμμων].

Pedeapsa lui David de la Domnul e scrisă în 12, 10: „de acum *nu se va îndepărta* sabia de la casa ta până [în] veac, pentru aceea că *M-ai disprețuit* pe Mine [νῦν οὐκ ἀποστήσεται ῥομφαία ἐκ τοῦ οἴκου σου ἕως

αἰῶνος ἀνθ’ ὧν ὅτι ἐξουδένωσάς Με]”. Iar *disprețuirea* lui Dumnezeu s-a făcut pentru că David *a luat-o cu forța* pe Birsabee, păcătuind grav prin aceea că i-a omorât soțul și nu *a întrebat* pe Domnul pentru ea. Pentru că tot ceea ce nu se face *prin rugăciune* e *păcat*.

12, 11-12 vorbește *și mai explicit* despre *ce îi va face* Domnul lui David. Le va da pe femeile lui aproapelui său ca *să se culce* cu ele [12, 11]. Iar dacă David a păcătuit *în ascuns*, rușinarea lui se va face *la vedere* [12, 12].

Iar în fața cuvintelor Domnului, David recunoaște că *a păcătuit* Domnului [12, 13]. Că păcatele lui *L-au vizat* pe Domnul. Și imediat Natan îi răspunde: „Domnul *a mutat/ a lăsat la o parte* [παρεβίβασεν] păcatul tău, ca să nu mori [οὐ μὴ ἀποθάνῃς]” [12, 13].

De unde rezultă că *păcatul nepocăit* înseamnă *moarte* și că Domnul e Cel care *mută*/ dă la o parte/ uită/ șterge păcatele noastre, dacă noi *ne pocăim* pentru ele în fața Lui. Pentru că păcatele se fac *în cadrul* relației cu El și ele sunt *disprețuiri* ale Lui.

Însă, pentru că prin păcatele lui *i-a încurajat* pe vrăjmașii Domnului, David va vedea *moartea* fiului lui [12, 14]. El se roagă pentru copil, cerând ca Domnul *să-l miluiască* și *să trăiască* copilul [12, 22]. Însă cuvântul Domnului s-a împlinit: copilul a murit [12, 19]. Și David are conștiința că nu-l poate *întoarce* din moarte, dar că el *va merge* spre copil [ἐγὼ πορεύσομαι πρὸς αὐτόν] [12, 23]. Având, în concluzie, conștiința că *nu a pierit* copilul cu desăvârșire odată cu moartea, ci că *se va întâlni* cu sufletul lui după moarte.

Cu Birsabee David l-a avut pe Salomon [Σαλωμών] și „Domnul *l-a iubit* [ἠγάπησεν] pe el" [12, 24]. Pe Salomon. Și Domnul „l-a trimis [pe Salomon] în mâna Profetului Natan și acesta a numit numele lui *Idedi* [Ιδεδι], [adică] *de dragul Domnului* [ἕνεκεν Κυρίου]" [12, 25, *cf.* LXX]. În VUL avem „Dominus dilexit [iubit de Domnul]", pe când în MGK: „Iedidia, [adică] *prin Domnul*" [12, 25].

Domnul e mărturisit ca *viu* la 14, 11; 15, 21. Iar El nu vrea *să ia* sufletul omului și nici nu gândește *să scoată* de la El pe cel izgonit [14, 14].

Împăratul e văzut ca *Îngerul lui Dumnezeu* de femeia din Tecoitis [Θεκωῖτις], pentru că *ascultă* și binele și răul [14, 17]. Îl ascultă fără să *își schimbe* starea interioară.

Aceeași femeie îi spune împăratului că este *înțelept* ca Îngerul lui Dumnezeu, care *cunoaște* toate câte sunt *în/ pe pământ* [ἐν τῇ γῇ] [14, 20]. La fel avem și în VUL: „super terram [deasupra/ pe pământ]".

Domnul e Cel care ne ajută *să ne întoarcem* acasă și Lui trebuie *să I ne închinăm* [15, 8]. Căci El face *milă* și *adevăr* cu oamenii [15, 20].

La 15, 25 găsim o altă *expresie unică* în II Sam., care a fost rostită de Sfântul David: „dacă am să găsesc *har* în ochii Domnului [ἐὰν εὕρω *χάριν* ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου]". Și a găsi *har* înaintea Lui înseamnă că El „mă va *întoarce* și îmi va *arăta* mie aceasta și *frumusețea* aceasta" [15, 25, *cf.* LXX].

MGK nu vorbește despre *frumusețe* ci despre „locașul Lui" [15, 25]. La fel și VUL.

Căci cel care *găsește har* înaintea Domnului se întoarce *cu bine* acasă și *la slujirea* lui Dumnezeu.

Prezența lui Dumnezeu în cei credincioși este exprimată prin sintagma *Dumnezeu voiește în oameni* [15, 26]. Iar când Dumnezeu *nu mai voiește* în cineva, face cu el după cum *e bine* în ochii Lui [15, 26].

Domnul *risipește* planurile oamenilor [15, 31; 17, 14] și aduce peste cei păcătoși „toate relele" [17, 14]. Și El este Cel care *îngăduie* ca cineva să fie *umilit* în public [16, 10-11].

Moartea lui Abessalom [Αβεσσαλωμ] a fost *o bună-vestire*[264] pentru Ahimaas [Αχιμααας], pentru că Domnul *l-a judecat* [ἔκρινεν] pe David și *l-a scos* din mâna vrăjmașilor lui [18, 19, 31]. Căci *judecata* Domnului soluționează ceea ce e *drept*.

Domnul Dumnezeu trebuie *binecuvântat* pentru că El dă *biruință* asupra dușmanilor [18, 28]. Și faptul de a-L *binecuvânta* pe El e semn de *recunoștință* și de *mulțumire* pentru binefacerile Sale față de noi.

Foametea de trei ani, după cuvântul Domnului către David, a fost pentru *omorârea* gabaoniților [21, 1]. Și astfel înțelegem că *păcatele mari* sunt pedepsite *aspru* de către Dumnezeu.

Cei 7 membri ai casei lui Saul sunt *spânzurați* de către gabaoniți *înaintea* Domnului [21, 9]. Adică nu a fost socotit *un păcat* spânzurarea lor. După care li se trimite apă din cer [21, 10]. Când David *îngroapă* oasele

---

[264] Forma de viitor εὐαγγελιῶ de la II Sam. 18, 19 e unică în LXX.

lui Saul, ale lui Ionatan și ale celor dimpreună cu ei, Dumnezeu *ascultă* [ἐπήκουσεν] pământul [21, 14]. Ascultă *rugăciunile* lor.

II Samuil 22 cuprinde *cântarea* lui David din ziua în care Domnul *l-a eliberat* de vrăjmașii lui. Și ea este una *teologică*, pentru că Îl are *în centru* pe Dumnezeu.

Domnul e *piatra* și *tăria* lui David, *scăparea* lui [22, 2].

E *straja* și *păzitorul* lui, *cornul mântuirii* lui, *ajutătorul* lui, *adăpostul* lui, *mântuirea* lui, Cel care *îl mântuiește* pe el din nedreptate [22, 3].

Domnul este *vrednic de laudă* [αἰνετὸν]. Și dacă *Îl chemăm* pe El, Domnul *ne mântuiește* de vrăjmașii noștri [22, 4].

David *se încrede* în Dumnezeu. De aceea el *Îl va chema* pe Domnul și *va striga către* Dumnezeu când va fi asuprit, pentru că e încredințat că El *îl va auzi* din templul Lui [22, 7] ceresc.

Când Domnul *Se mânie* pe oameni, atunci vine *necaz* peste pământ și *se cutremură* pământul iar temeliile cerului *se tulbură* [22, 8].

„S-a înălțat *fum* în urgia Lui [ἀνέβη καπνὸς ἐν τῇ ὀργῇ Αὐτοῦ] și *foc* din gura Lui va mistui [πῦρ ἐκ στόματος Αὐτοῦ κατέδεται], cărbuni s-au aprins din El [ἄνθρακες ἐξεκαύθησαν ἀπ’ Αὐτοῦ]” [22, 9]. Text care vorbește despre pedeapsa Lui de acum dar și despre cea veșnică.

22, 10 e o altă profeție mesianică: „Și *a aplecat* cerurile și *S-a coborât* și *întuneric* [era] sub picioarele Lui [καὶ ἔκλινεν οὐρανοὺς

καὶ κατέβη καὶ γνόφος ὑποκάτω τῶν ποδῶν Αὐτοῦ]". Pentru că nimeni *nu a înțeles* întruparea Lui din Fecioară.

Domnul e „Cel care *stă* pe Heruvimi și *a zburat* și a fost *văzut* pe aripile vântului [ἐπεκάθισεν ἐπὶ Χερουβιν καὶ ἐπετάσθη καὶ ὤφθη ἐπὶ πτερύγων ἀνέμου]" [22, 11]. Iar faptul că Domnul *a zburat* [ἐπετάσθη] pe aripile vântului apare de două ori în LXX: la II Sam. 22, 11 și în Ps. 17, 11. *Zborul* fiind imaginea *prezenței active* a lui Dumnezeu în creația Sa.

În 22, 12, Sfântul David exprimă *incomprehensibilitatea* lui Dumnezeu în următorii termeni: „și Și-a pus întunericul *ascunzișul Lui* [ἀποκρυφὴν Αὐτοῦ] și împrejurul Lui cortul Lui, întuneric al apelor a îngrășat în norii aerului [καὶ ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ κύκλῳ αὐτοῦ ἡ σκηνὴ αὐτοῦ σκότος ὑδάτων ἐπάχυνεν ἐν νεφέλαις ἀέρος]". Expresia „împrejurul Lui cortul Lui" însă vorbește despre *întruparea Sa*, pentru că *firea umană asumată* de El este *cortul Lui*.

Slava lui Dumnezeu este, în 22, 13, *„lumina/ strălucirea* dinaintea Lui [*τοῦ φέγγους* ἐναντίον Αὐτοῦ]". Și ea *aprinde* cărbuni de foc [22, 13].

„Domnul a făcut *să tune* din cer și Cel Preaînalt [ὁ Ὕψιστος] *Și-a dat glasul* Lui [ἐβρόντησεν ἐξ οὐρανοῦ Κύριος καὶ ὁ Ὕψιστος ἔδωκεν φωνὴν Αὐτοῦ]" [22, 14]. Și Dumnezeu e numit *Cel Preaînalt* doar aici, în cartea *II Samuil*.

Domnul *trimite* săgeți, *împrăștie* fulger și *îi uimește* pe oameni [22, 15]. Și s-au văzut *ieșirile mării* și s-au descoperit *temeliile lumii* atunci când Domnul *a certat*. Pentru că toate

acestea s-au produs din cauza „suflării duhului mâniei Lui [πνοῆς πνεύματος θυμοῦ αὐτοῦ]” [22, 16]. Iar mânia Lui *tulbură* creația Sa.

Însă Domnul „a trimis dintru înălțime” și l-a luat pe David și l-a scos din „ape multe” [22, 17]. L-a salvat de vrăjmașul lui cel puternic, de cei care îl urau și erau mai puternici decât el [22, 18].

Domnul a fost *sprijinul* [ἐπιστήριγμά] lui David [22, 19]. El l-a scos *întru loc larg* [εἰς πλατυσμὸν]. Și l-a *izbăvit* pentru că *a binevoit* [εὐδόκησεν] în el [22, 20]. Domnul *l-a răsplătit* după dreptatea sa și după curăția mâinilor lui [22, 21, 25].

Căile Domnului trebuie păzite [22, 22]. Căci El are *judecățile* și *dreptățile* Lui [22, 23]. Și El cu cel Sfânt *Se sfințește* și cu bărbatul desăvârșit *Se desăvârșește* [22, 26]. Pentru că Domnul este *cu ei* pururea, iar sfințenia *nu are limite*.

În 22, 27, LXX afirmă că Domnul este *ales* pentru cel ales și *strâmb/ îndărătnic* pentru cel strâmb/ îndărătnic. Pentru că starea noastră interioară decăzută *ne deformează* concepția despre Dumnezeu.

MGK nu vorbește despre omul *ales* ci despre cel *curat*. VUL confirmă varianta LXX vorbind despre *electo* [ales] și *perverso* [strâmb/ îndărătnic/ stricat/ pervertit].

Domnul *mântuiește* poporul sărman/ umil [τὸν λαὸν τὸν πτωχὸν] [22, 28] și *smerește* ochii ridicați [22, 28], insolenți. În *Biblia de la 1688*: „ochii mândrilor”, μετεώρων

de la 22, 28 fiind tradus în sensul său *metaforic*.

Domnul este *luminătorul* [ὁ λύχνος] nostru și El face *să strălucească/ să lumineze* întunericul nostru [22, 29][265].

Iar David, în Domnul, aleargă *ușor înarmat* și în Dumnezeul lui *sare* zidul [22, 30]. Căci El este *tare* și calea Lui e *fără pată*. Cuvântul Domnului e *puternic* și el *arde*. Pentru că Domnul e *apărătorul* tuturor celor care *se încredințează* întru El [22, 31].

Și în 22, 32 și 22, 33, Domnul e numit Cel *tare*. Nimeni nu e *tare* ca El. Căci Dumnezeul nostru este *Creatorul/ Făcătorul* [Κτίστης] lumii [22, 32]. Și astfel, *tăria* Domnului e *creatoare* și *proniatoare* în același timp, pentru că Dumnezeu *ține în existență* ceea ce *a creat*.

Cel *tare* și *puternic* este *puterea/ tăria* lui David și Cel care a scos fără pată calea lui [22, 33]. El pune picioarele lui David ca ale cerbilor, căci îl pune peste *cele înalte* [22, 34].

Domnul *îl învață* să lupte [22, 35]. Pentru că El i-a dat *scutul mântuirii* și *înmulțire* [22, 36] tăriei sale. Îi lărgește pașii și nu-l lasă să se clatine [22, 37]. Pentru că Domnul *îl ajută* să-și învingă vrăjmașii [22, 38-41; 22, 49].

El *îl mântuiește* de la moarte și îl pune „întru capul neamurilor” [22, 44]. Pentru că

---

[265] Și astfel ne aducem aminte de rugăciunea Sfântului Grigorie Palama, care are tocmai *conținutul* lui II Sam. 22, 29: „Luminează-mi întunericul! [Φώτισόν μου τὸ σκότος·]”, *cf.* PG 151, col. 566 C. Luminează-mi *întunericul interior*! Adică: umple-mă de *lumina Ta cea veșnică*!

Domnul e *viu* și e *Păzitorul* lui David, pe Care el *Îl binecuvintează* [22, 47].

Însă atributul lui Dumnezeu de *Păzitor* [φύλαξ] e prezent în LXX *numai* în *II Samuil* și are *4 ocurențe*. Prima dată în II Sam. 22, 3, de două ori în 22, 47 și ultima: în 23, 3. Dar în cultul ortodox, Dumnezeu e numit adesea ca *Păzitor* al nostru. De aici și Îngerii și Sfinții sunt numiți *păzitori* ai noștri, pentru că ne apără, cu harul lui Dumnezeu, de păcate și de vătămările din partea demonilor.

Dumnezeu *Se va înălța* și El este *Păzitorul* mântuirii noastre [22, 47]. El e *tare* și *îl răzbună* pe David și *învață* poporul aflat sub conducerea lui [22, 48]. De aceea, el *se va mărturisi* Domnului și va cânta numele Lui și va mări *mântuirile* și *mila* Lui [22, 50-51].

În 23, 2, Sfântul David mărturisește, în mod deschis, harisma sa profetică: „Duhul Domnului *a vorbit* în mine [Πνεῦμα Κυρίου *ἐλάλησεν* ἐν ἐμοί] și cuvântul Lui [este] pe limba mea [ὁ λόγος Αὐτοῦ ἐπὶ γλώσσης μου]".

Dumnezeu i-a vorbit lui David și i-a spus despre necesitatea de *a se întări* frica de Dumnezeu în oameni [23, 3]. „În Dumnezeu e lumina dimineții" [23, 4], pentru că lumina stă *în puterea* Lui. Căci El e *tare* [23, 5] și dă „mântuire mare [σωτηρίαν μεγάλην]" [23, 10] oamenilor.

Însă *urgia Domnului* [ὀργὴ Κυρίου] se și aprinde [ἐκκαῆναι] [24, 1] în Israil. Pentru ca să pedepsească *neascultarea* de Dumnezeu.

Înmulțirea poporului e de la Domnul [24, 3]. Iar când Domnul *lovește* inima lui David, în timpul numărării poporului, atunci

el recunoaște că *a păcătuit foarte*, făcând numărătoarea aceasta pe care *n-o ceruse* Domnul [24, 10]. Și Îi cere Domnului *să lase la o parte* nelegiuirea aceasta, căci *s-a făcut nebun foarte* datorită ei [24, 10].

Și cuvântul Domnului a fost către Profetul Gad [Γάδ], văzătorul de Dumnezeu [24, 11], și îl trimite la David să își aleagă *o pedeapsă* din trei [24, 12].

În 24, 13, Sfântul Gad îl numește pe Domnul: *[Cel care] mi-a trimis mie cuvânt*. Iar Sfântul David alege *să cadă* în mâna Domnului, căci *foarte mari* sunt *îndurările* [οἱ οἰκτιρμοὶ] Lui [24, 14]. Și forma aceasta de plural, *îndurările* [οἱ οἰκτιρμοι], cu referire la Dumnezeu, apare *pentru prima dată* în LXX aici, la II Sam. 24, 14, și de 8 ori cu totul.

Iar David preferă *să cadă* în mâna lui Dumnezeu decât în mâna oamenilor [24, 14]. De aceea alege *pedeapsa morții* [24, 14], și Domnul *dă moarte* în Israil [24, 15]. Însă când Îngerul Domnului *a întins* mâna lui întru Ierusalim spre a-l strica, „*S-a mângâiat* [παρε-κλήθη] Domnul peste răutate” și *l-a oprit* pe Înger [24, 16].

Și când David Îl vede pe Îngerul Domnului, care lovea în popor, Îi cere Dom-nului să lovească în el și în casa tatălui său [24, 17]. Iar Gad îi cere lui David să ridice *jertfelnic* Domnului [24, 18]. Și David *îl ascultă* pe Gad, pentru că știa că aceasta este *porunca* Domnului [24, 19].

Când a vorbit cu Orna [Ορνα], David i-a spus acestuia care e *scopul* ridicării jertfel-nicului: încetarea *nimicirii* poporului [24, 21].

Și cu toate că Orna vrea să îi dea *boi* în dar [24, 22-23], el îi cumpără și îi aduce *ardere de tot* [24, 24]. Și după ce David a adus jertfe, „Domnul a auzit/ a ascultat pământul și a oprit *nimicirea* de deasupra lui Israil [ἐπήκουσεν Κύριος τῇ γῇ καὶ συνεσχέθη ἡ θραῦσις ἐπάνωθεν Ισραηλ]" [24, 25].

Pentru că Domnul *ascultă* poporul credincios, atunci când poporul *ascultă* de Domnul și *împlinește* poruncile Sale.

2. 5. Cărțile I și II ale Împăraților

În *I Împărați*, Dumnezeu e mărturisit ca *viu* [1, 29; 2, 24] și ca Cel care *răscumpără/ mântuiește* [ἐλυτρώσατο] sufletul din necazuri [1, 29].

Domnul Dumnezeu e Cel care *încredințează* [πιστῶσαι] [1, 36] și Care *mărește* domnia unui împărat [1, 37].

Iar împăratul David *Îl binecuvintează* pe Domnul Dumnezeul lui Israil, Care *l-a pus* împărat pe fiul său, Salomon [Σαλωμων][1, 48].

Acesta trebuie să păzească *paza* [τὴν φυλακὴν] Domnului Dumnezeu și să meargă în căile Lui. Să păzească *poruncile* și *dreptățile* și *judecățile* și *scrierile*[266] din Legea lui Moisis [2, 3].

Domnul e Cel care *dă domnia* unui împărat [2, 15]. Iar Salomon *îl îndepărtează* pe Abiatar [᾿Αβιαθάρ] de la preoție pentru ca *să se împlinească* cuvântul Domnului [2, 27]. Lucru care atestă faptul că cuvintele Domnului, care exprimă voia Lui, se împlinesc *prin oameni*. Și că trebuie *să acceptăm* voia Lui cu noi, dacă vrem să fim *plăcuți* Lui.

Ioab [Ιωαβ] *a fugit* către Domnul [2, 29]. Iar *pacea* unei împărății e de la Domnul [2, 33]. Și lui Salomon, Domnul *i-a dat* gândire/ înțelegere/ pricepere [φρόνησιν] și foarte multă înțelepciune [σοφίαν πολλὴν σφόδρα] și lărgime a inimii [πλάτος καρδίας] ca nisipul de lângă mare [2, 35. 1].

---

[266] *Mărturiile* în *Biblia de la 1688*.

Pentru că *priceperea*, *înțelepciunea* și *mărinimia* sunt *darurile* lui Dumnezeu pe care noi trebuie să le folosim spre mântuirea noastră și spre slava Sa.

Salomon *Îl iubea* pe Domnul [3, 3]. De aceea, Domnul *i Se arată în vis* lui Salomon și îl întreabă *ce vrea* să-i dea [3, 5].

Înaintea Domnului trebuie să stai *în adevăr* [ἐν ἀληθείᾳ] și *în dreptate* [ἐν δικαιοσύνῃ] și *în curăția inimii* [ἐν εὐθύτητι καρδίας] [3, 6]. Și astfel Domnul *ne păzește* nouă *milă mare* [τὸ ἔλεος τὸ μέγα] [3, 6]. Pentru că *mila* Lui cu noi ține de *curăția* vieții noastre.

Salomon cere de la Domnul *inimă* pentru *a auzi* [καρδίαν ἀκούειν] și pentru *a judeca* [διακρίνειν] poporul Său întru dreptate și pentru *a înțelege* [συνίειν] între bine și rău [3, 9]. Pentru că *inima* e rădăcina minții omului și *din inimă* se nasc înțelegerile și simțirile sufletului.

Și cererea aceasta a lui Salomon a fost *plăcută* [ἤρεσεν] înaintea Domnului [3, 10]. Iar El a făcut după cuvântul lui Salomon, și i-a dat „*inimă cugetătoare* și *înțeleaptă* [καρδίαν φρονίμην καὶ σοφήν]" [3, 12]. Însă nu i-a dat *un dar oarecare*, ci unul *unic* în întreaga istorie, pentru că îl va avea *ca nimeni altul* până la el și după el [3, 12].

Și pentru că *nu a cerut* lucruri materiale, Domnul îi va da lui Salomon și *bogăție* și *slavă* [3, 13]. Iar dacă *va păzi* poruncile Lui, Domnul *îi va înmulți* și zilele vieții sale [3, 14]. Astfel, Domnul subliniază faptul că viața noastră ține *de împlinirea* poruncilor Lui sau

că *adevărata viață* este *viața cuvioasă*, dreaptă înaintea Lui.

Poporul *se teme* de împărat pentru că *a văzut* „înțelepciunea lui Dumnezeu în el făcând dreptate [φρόνησις Θεοῦ ἐν αὐτῷ τοῦ ποιεῖν δικαίωμα]" [3, 28]. Pentru că Dumnezeu *îi umple* de darurile Sale pe cei prin care lucrează și modul în care Dumnezeu lucrează prin ei este *unul evident*.

În LXX, cap. 4 are 19 versete, însă în VUL și MGK același capitol are 34 de versete.

Iar în 4, 29, *cf.* MGK, se vorbește iarăși despre *darurile* lui Dumnezeu date lui Salomon: lui i-a dat Dumnezeu *înțelepciune* și *înțelegere/ pricepere foarte multă* și *lărgime duhovnicească* [ἔκτασιν πνεύματος].

În *Biblia de la 1688* se vorbește despre „revărsare inemii [revărsarea inimii]". În VUL avem sintagma: „latitudinem cordis [lărgimea inimii]" la 4, 29.

Odihna e dată de Domnul Dumnezeu [5, 4, *cf.* MGK]. Și întru odihna Lui, Salomon dorește să zidească *casă* întru numele Domnului Dumnezeu [5, 5, *cf.* MGK].

În LXX, 5, 9 are *conținutul* lui 4, 29 din MGK: Domnul i-a dat lui Salomon *„înțelegere/ pricepere* și *înțelepciune foarte mare* și *revărsarea inimii* [χύμα καρδίας]". Astfel am aflat de unde a luat *Biblia de la 1688* expresia „revărsare inemii" din 4, 29.

Cuvântul Domnului a fost către Salomon [6, 11, *cf.* MGK] și i-a spus că dacă *va împlini* poruncile Lui [6, 12, *cf.* MGK], El va locui *în mijlocul* fiilor lui Israil și *nu-i va părăsi* [6, 13, *cf.* MGK].

Templul lui Salomon, în MGK, e numit „τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου [casa Domnului]” la 7, 51. Iar când preoții au ieșit din Sfântul[267], „*norul* a umplut casa [ἡ νεφέλη ἔπλησεν τὸν οἶκον]” [8, 10, *cf.* LXX]. Prin *nor* desemnându-se *slava dumnezeiască*. Pentru că *sfințirea* templului s-a produs atunci când Domnul *l-a umplut* de slava Lui.

Și faptul că *norul* e *slava Domnului* o spune lămurit 8, 11, *cf.* LXX: „și preoții *nu au putut să stea* să liturghisească [λειτουργεῖν] din cauza feței norului, căci *slava Domnului* [δόξα Κυρίου] a umplut casa”.

Și locul de la I Împ. 8, 11 reprezintă *prima* și *ultima* dată când apare în această carte, în ediția LXX, sintagma: „slava Domnului”.

În MGK, la 8, 12, Salomon spune despre Domnul că a zis că *vrea să locuiască în întuneric* [θέλει κατοικεῖ ἐν γνόφῳ].

VUL vorbește despre locuirea lui Dumnezeu *în negură* [habitaret *in nebula*]. *Întuneric* sau *negură* care sunt sinonime ale *transcendenței* Sale. Pentru că El depășește *orice înțelegere* a creației Sale.

Salomon consideră templul zidit de el drept *casă de locuire* [οἶκον κατοικήσεως] a lui Dumnezeu, loc al Său de *locuire veșnică* [κατοικῆς αἰωνίως] [8, 13, *cf.* MGK].

Și Îl binecuvintează pe Domnul Dumnezeul lui Israil, Care *a împlinit în mâinile Lui* [ἐν ταῖς χερσὶν Αὐτοῦ ἐπλήρωσεν] templul [8, 15, *cf.* LXX]. Iar aici, în cap. 8, este singurul loc în *I Împărați* unde se vorbește despre

---

267 Din templu.

mâinile lui Dumnezeu. Sfântul Salomon vorbește despre *mâinile lui Dumnezeu* la 8, 15 și la 8, 24.

Și acest lucru e *capital* pentru revelația dumnezeiască, pentru că până acum s-a vorbit numai despre *mâna lui Dumnezeu*.

Însă după ce *a văzut* slava Domnului inundând templul, Sfântul Salomon vorbește despre *mâinile Lui*, așa după cum vor vorbi și Sfinții Părinți ai Bisericii, *mâinile* Tatălui fiind *Fiul* și *Duhul Sfânt*.

Dar Salomon vorbește despre *mâinile Lui* fără ca Dumnezeu *să fi folosit* acest plural mai înainte. Ceea ce înseamnă că revelația dumnezeiască nu e formată doar din *revelații directe* ale lui Dumnezeu în Sfinții Săi, ci și din *iluminări dumnezeiești* pe măsura curățirii personale a Sfinților.

Domnul Dumnezeu *a ales* în Ierusalim [ἐν Ιερουσαλημ] pentru *a fi numele Lui* acolo [8, 16, *cf.* LXX]. În VUL, WTT, MGK nu apare numele Ierusalimului.

Însă, pe când El a ales *în Ierusalim* și nu *Ierusalimul*, tot El *l-a ales* pe David pentru a fi *peste* poporul Lui, Israil [8, 16].

Peste inima lui David [*ἐπὶ τῆς καρδίας* Δαυιδ] a fost gândul de *a zidi* casă *numelui Domnului Dumnezeului lui Israil* [τῷ ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ Ισραηλ] [8, 17]. Însă Domnul i-a spus lui David că fiul lui *Îi va zidi* casă [8, 19].

Și, ajutând la construcția templului și sfințindu-l, Domnul *a ridicat* [ἀνέστησεν] cuvântul Lui [8, 20].

Salomon „și-a întins mâinile lui întru cer [διεπέτασεν τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν]”

[8, 22] și s-a rugat Domnului Dumnezeului lui Israil [8, 23]. Și, în rugăciunea sa, Salomon spune despre Domnul că nu este dumnezeu ca El în cer și pe pământ [8, 23]. Căci El *păzește* făgăduința și mila față de cei care umblă înaintea Lui *în toată inima* [ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ] lor [8, 23].

Domnul *încredințează* oamenilor cuvântul Său [8, 26]. Iar dacă e *adevărat*, spune Salomon, atunci „*va locui* Dumnezeu cu oamenii pe pământ [*κατοικήσει* ὁ Θεὸς μετὰ ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς]" [8, 27]. Cuvinte care sunt *o evidențiere* a faptului că Dumnezeu *locuiește* în casa Lui *prin slava Sa* și, în același timp, sunt *o profeție mesianică*, pentru că Dumnezeu S-a întrupat și a locuit cu oamenii pe pământ.

De aceea, Salomon are conștiința că nu sunt *destule* pentru Dumnezeu nici cerul și cerul cerului, darămite casa zidită Lui [8, 27].

Domnul Dumnezeu *caută* spre rugăciunea noastră și *ascultă* bucuria celor credincioși [8, 28]. Și ochii Lui sunt *deschiși* întru casa Lui ziua și noaptea [8, 29]. Căci El *ascultă* rugăciunea care se face în casa Lui/ în templu [8, 29-30].

Și Sfântul Salomon leagă *prezența harică* a lui Dumnezeu în templu de *prezența Lui în cer* în 8, 30, atunci când spune: „Și Tu vei asculta *în locul sălășluirii Tale în cer* și vei face și milostiv vei fi [Σὺ εἰσακούσῃ *ἐν τῷ τόπῳ τῆς κατοικήσεώς Σου ἐν οὐρανῷ* καὶ ποιήσεις καὶ ἵλεως ἔσῃ]". Pentru că El privește spre pământ și spre casa Lui și e *prezent* în ea prin slava

Lui, pentru că El e prezent *în întreaga* Lui creație prin slava Sa.

El ascultă din cer și face și judecă pe Israil [8, 32, 34]. Și dă celui nedrept după nedreptatea lui și celui drept după dreptatea lui [8, 32]. Însă cu cei care își recunosc păcatele și se roagă Lui, El va fi *milostiv* cu păcatele lor [8, 34].

Cerul *se oprește* și *nu mai dă ploaie* din cauza păcatelor oamenilor [8, 35]. Și neplouarea e o *smerire* a noastră din partea Domnului [8, 35].

Domnul ne arată *calea cea bună* [τὴν ὁδὸν τὴν ἀγαθὴν] pe care trebuie să mergem [8, 36]. Și El este Cel care *dă ploaie* pe pământ [8, 36].

În 8, 39 și 8, 43 se *adaugă ceva* textului de la 8, 30 pe care l-am prezentat mai sus: „Și Tu vei asculta din cer, *din gata/ pregătitul* [ἐξ ἑτοίμου] lăcașul Tău, și milostiv vei fi”. Căci locașul Lui, care este *deja pregătit*, e locașul Său *cel veșnic*.

Domnul dă oamenilor *după faptele lor*, după cum *le cunoaște* inimile lor [8. 39]. Căci doar El cunoaște *inima* tuturor fiilor oamenilor [8, 39]. Și e pentru prima oară în LXX când se subliniază *cunoașterea tuturor inimilor* oamenilor de către Dumnezeu. Adică *atotștiința Sa* în ceea ce privește *viața interioară* a oamenilor.

De aceea e nevoie de *temerea* de Dumnezeu în toată viața noastră [8, 40].

8, 42, în MGK, e mai extins decât în LXX. Și în MGK găsim sintagmele: „mâna Ta cea tare [τὴν χεῖρά Σου τὴν κραταιὰν]” și

„brațul Tău cel întins [τὸν βραχίονά Σου τὸν ἐξηπλωμένον]”.

Iar străinul *va fi ascultat* și el dacă va veni în casa Domnului [8, 43].

Căci trebuie să cunoască *toate popoarele* numele Domnului și să se teamă de El [8, 43]. Fiindcă numele Domnului e chemat *peste* casa Lui [8, 43]. Și observăm aici dorința lui Salomon de *a universaliza* cultul lui Dumnezeu din Ierusalim. Dorința ca Ierusalimul să devină *centrul de închinare* al umanității.

Domnul *face dreptate* celor care se roagă către El [8, 45]. Iar păcatul e făcut *în relație* cu Dumnezeu, pentru că păcatul *Îl vizează* pe El. De aceea, „vor păcătui Ție” [8, 46]. Însă, în comparație cu Dumnezeu, „nu este om care *să nu greșească* [οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος *ὅς οὐχ ἁμαρτήσεται*]” [8, 46].

Dar când oamenii *vor păcătui*, Domnul „îi va da pe ei *înaintea* vrăjmașilor [παραδώσεις αὐτοὺς ἐνώπιον ἐχθρῶν]” lor [8, 46, *cf.* LXX]. În MGK, la 8, 46, există și amănuntul că Domnul „îi va urgisi întru ei [ὀργισθῇς εἰς αὐτοὺς]”. Și tocmai pentru că El *îi va urgisi*, îi va *da* pe mâna vrăjmașilor lor [8, 46, MGK]. Iar vrăjmașii îi vor duce în robie [8, 46, LXX].

Însă *scăparea din robie* se face prin *întoarcerea inimilor*, prin pocăință și prin recunoașterea greșelilor în fața lui Dumnezeu [8, 47-48]. Căci pocăința, ca și păcatul, se face *în relație* cu Dumnezeu. Și când *se vor întoarce* către Domnul, în toată inima și în tot sufletul lor, El *îi va dezrobi* [8, 48].

Domnul e *milostiv* și îi face și pe oameni *milostivi* cu cei care *se pocăiesc* [8, 50]. Căci

ochii și urechile Sale sunt *deschise* în rugăciunea celor credincioși [8, 52].

Salomon binecuvintează pe Domnul pentru că El a dat *odihnă* [κατάπαυσιν] lui Israil [8, 56]. Și a înțeles că nu a rămas niciun *cuvânt bun* spus de Domnul în mâna lui Moisis, care să nu coincidă [οὐ διεφώνησεν]/ care să nu se fi împlinit [8, 56]. Pentru că Salomon era *conștient* de faptul că cuvintele lui Dumnezeu *se împlinesc* în viața lui Israil.

Salomon vrea ca Domnul *să fie cu ei* cum a fost și cu părinții lor [8, 57]. Iar *a fi cu* poporul lui Israil înseamnă ca Domnul *să nu-i lase/ să nu-i lepede de la El/ să nu-i părăsească/ să nu-i abandoneze* [μὴ ἐγκαταλίποιτο] și *să nu Se întoarcă* [ἀποστρέψοιτο] *de la ei* [8, 57]. Pentru că relația e *față către față*, presupune *comunicarea directă*, iar *întoarcerea Lui* de la ei înseamnă *părăsirea lor*.

Dar pentru a rămâne *cu noi* trebuie *să plecăm* inimile noastre către El, să mergem în toate căile Lui și să păzim toate învățăturile și poruncile Lui, pe care le-a poruncit părinților noștri [8, 58].

În 8, 59, Salomon consideră cuvintele rugăciunii ca „*apropieri* către Domnul [*ἐγγίζοντες* πρὸς Κύριον]". Și aceste *apropieri sfinte* de Domnul, adică *rugăciunile*, sunt cele care „fac dreptatea [τοῦ ποιεῖν τὸ δικαίωμα]" noastră [8, 59].

Salomon vorbește din nou despre *universalizarea* credinței lui Israil, pentru că trebuie *să cunoască* toate popoarele pământului că Domnul Dumnezeul lui Israil este *Dumnezeu* și nu mai există altul [8, 60].

Inimile noastre trebuie să fie *desăvârșite* [τέλειαι] către Domnul Dumnezeu, pentru ca în mod *sfânt* [ὁσίως] să mergem în poruncile Lui și să le păzim pe ele [8, 61].

Praznicul [τὴν ἑορτὴν] se face *înaintea* Domnului Dumnezeu [8, 65]. Și cei care participă la el trebuie *să se bucure* și să aibă *inimă bună* pentru *bunătățile* pe care le face Dumnezeu oamenilor [8, 66].

Domnul *i Se arată* lui Salomon pentru a doua oară [9, 2]. Bineînțeles, i Se arată *în vedenie*. În mod *extatic*. Și îi spune că *a auzit* glasul rugăciunii lui și că *i-a făcut* lui după toată rugăciunea sa [9, 3]. Căci *a sfințit* casa Lui, ca *să stea* numele Său acolo întru veac, și vor fi ochii și inima Lui acolo *în toate zilele* [9, 3].

La 8, 52 a fost vorba despre *ochii* și *urechile Lui*. Aici, la 9, 3, pentru prima oară, se vorbește în binom despre *ochii* și *inima* Lui.

Iar El cere de la noi să mergem *înaintea* Lui *„în sfințenia inimii* și *în dreptate* [ἐν ὁσιότητι καρδίας καὶ ἐν εὐθύτητι]" [9, 4], făcând toate poruncile Lui [9, 4].

Domnul *va ridica* tronul lui Salomon peste Israil întru veac [9, 5], dacă va împlini voia Lui. Dar dacă va sluji la *alți dumnezei* [9, 6], Domnul *îl va îndepărta* pe Israil de pe pământul pe care i l-a dat și *va lepăda de la fața Lui* casa/ templul și îl va face pe Israil să fie pe cale *de dispariție* și *întru vorba* tuturor [9, 7].

Și cei care vor vedea casa Lui cea înaltă *părăsită* se vor *minuna* pentru ce a făcut

Domnul cu ea și cu pământul lui Israil [9, 8-9]. Pentru că El *îi va părăsi* tocmai pentru că ei *L-au părăsit* pe El [9, 9]. Și *părăsirea* noastră de către Dumnezeu este *un rău/ o nenorocire* [τὴν κακίαν] [9, 9].

Împărăteasa Saba/ Sava [βασίλισσα Σαβα] *Îl binecuvintează* pe Domnul Dumnezeu că l-a pus pe Salomon pe tronul lui Israil [10, 9]. Și totodată afirmă faptul că *din iubirea* [διὰ τὸ ἀγαπᾶν] Domnului pentru Israil a devenit împărat Salomon, pentru „a face judecată în dreptate [τοῦ ποιεῖν κρίμα ἐν δικαιοσύνῃ]" [10, 9].

Din 10, 24 aflăm că *toți împărații pământului* căutau fața lui Salomon ca *să audă înțelepciunea* [τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φρονήσεως] pe care Domnul i-a dat-o *în inima lui* [ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ].

Însă, datorită femeilor lui [11, 1-2, LXX și 11, 1-3 MGK], la vremea bătrâneții, Salomon nu a mai avut inima lui *desăvârșită* cu Domnul Dumnezeu [11, 4]. Și slujind idolilor [11, 5-7, LXX], el a făcut *rău* înaintea Domnului și nu a mai mers *după* Domnul ca David, tatăl său [11, 8, LXX].

De aceea Domnul *l-a urgisit* [ὠργίσθη] pe Salomon, pentru că *și-a abătut* [ἐξέκλινεν] inima lui de la Domnul Dumnezeu [11, 9]. Și îi vestește acestuia că *îi va rupe* împărăția [11, 11] în timpul fiului său [11, 12].

Domnul *îi ridică* lui Salomon *un potrivnic* [σαταν]: pe Ader Idumeul [Αδερ τὸν Ιδουμαῖον] [11, 14]. Și la 11, 14 avem singurele *două ocurențe* ale lui *satan* [σαταν] în LXX.

În MGK avem ἀντίπαλον [care înseamnă tot *potrivnic, vrăjmaș, dușman*], care are 3 ocurențe: I Sam. 2, 32, I Împ. 11, 14 și I Împ. 11, 23. Și, în această ediție, la 11, 23, aflăm că Dumnezeu *i-a ridicat* lui Salomon alt *potrivnic*, după Ader, și anume pe *Rezos*, fiul lui Eliada [τὸν Ῥεζών, υἱὸν τοῦ Ἐλιαδά].

Profetul Ahia Silonitul [Αχια τοῦ Σηλωνίτου] [11, 29] îi vestește lui Ieroboam [Ιεροβοαμ] faptul că Domnul *îi va da 10 sceptre* [δέκα σκῆπτρα] [11, 31], adică *10 neamuri* ale lui Israil, iar celelalte două vor fi ale lui Salomon [11, 32]. Căci aceasta e *pedeapsa* pentru idolatrie [11, 33].

În MGK, la 11, 36, aflăm că cele două seminții ale lui David sunt *lumină* [λύχνον] înaintea Lui în Ierusalim. Și tot aici, la 11, 39, folosind un cuvânt *unicat* în MGK, κακουχήσει, Domnul anunță că *va face rău/ va chinui* seminția lui David, dar nu pentru totdeauna.

Cuvântul Domnului *stă* [12, 15], se împlinește. Cuvântul Său „spus în mâna [ἐλάλησεν ἐν χειρὶ]" Profetului Ahia.

Cuvântul Domnului a fost și către Sameas[268], omul lui Dumnezeu [Σαμαιαν ἄνθρωπον τοῦ Θεου] [12, 22], și el anunță faptul că *împărțirea* poporului e împlinirea *cuvântului Lui* [12, 24], a voii Lui. Și poporul *ascultă* cuvântul Domnului [12, 24]. Roboam [Ῥοβοάμ] face rău *înaintea* Domnului [12, 24, *cf.* LXX], pe când cuvântul Domnului *era cu* Ahia [12, 24]. Și Ahia îi spune lui Ano [Ανω] că Domnul face lucruri *tari/ puternice* [σκληρὰ] și anunță *moarte* în casa lui Ieroboam [12, 24].

---

[268] De la N. sg.: Σαμαιας.

Și Domnul îl trimite pe Sameas la Ieroboam și îi spune că el *va conduce* peste 10 seminții [12, 24]. Iar Roboam *ascultă* cuvântul Domnului [12, 24].

Și pentru că Ieroboam a căzut în idolatrie [12, 26-33], *omul lui Dumnezeu* a venit în cuvântul Domnului [13, 1] și i-a vestit lui Ieroboam că Iosias [Ἰωσιάς], împăratul casei lui David, va arde pe jertfelnicul păgânesc pe *„preoții înălțimilor”* [13, 2], pe preoții idolatri. Iar semnul că profeția e adevărată e acesta: jertfelnicul *se va strica* și *se va vărsa* grăsimea de pe el [13, 3].

Mâna lui Ieroboam *se usucă* în poziție ridicată atunci când poruncește să fie prins *omul lui Dumnezeu* [13, 4] și jertfelnicul *se strică*, împlinindu-se profeția lui [13, 5].

Iar Roboam îi cere omului lui Dumnezeu să se roage pentru el, ca *să i se întoarcă* mâna către sine [13, 6]. Și la rugăciunea lui „*s-a întors* mâna împăratului către sine” [13, 6], adică i s-a vindecat.

Însă omul lui Dumnezeu *nu a primit* să mănânce cu Ieroboam și să primească dar de la el [13, 7], pentru că Domnul *i-a poruncit* să nu mănânce și să nu bea cu el și să nu se întoarcă pe aceeași cale de la el [13, 9].

Bătrânul Profet din Betil [13, 11] se duce după *omul lui Dumnezeu* și îi spune că un Înger *i-a vorbit* în cuvântul Domnului și i-a spus că trebuie să mănânce și să bea apă în casa lui. Însă acesta *mințea* [13, 18].

Și pe când stăteau la masă, cuvântul Domnului a fost către Profetul care *l-a întors* pe *omul lui Dumnezeu* [13, 20]. Și prin

Profetul acela, care *îl mințise*, Domnul i-a vestit *omului lui Dumnezeu* că, pentru *neascultarea* sa [13, 21], *nu va fi dus* trupul lui în mormântul părinților săi [13, 22].

Omul lui Dumnezeu e *ucis* de un leu [13, 24], iar Profetul îl găsește pe leu *stând lângă* trupul *omului lui Dumnezeu* [13, 28].

Pentru că Ahia nu mai vedea [14, 4, *cf.* MGK], Domnul îi vestește acestuia că va veni la el femeia lui Ieroboam [14, 5, *cf.* MGK]. Și, ca la 12, 24, îi vestește acesteia că Domnul va face lucruri *tari/ puternice*. Pentru că Ieroboam *i-a întrecut în răutate* pe toți cei dinaintea lui [14, 9, *cf.* MGK].

Iar pedeapsa pentru idolatrie va fi aceea că *va șterge* casa lui Ieroboam după cum se șterge gunoiul [14, 10, MGK]. Și numai copilul femeii [14, 12] va fi îngropat, fiindcă numai el a fost găsit ca ceva *bun/ frumos* înaintea Domnului, Dumnezeului lui Israil, din casa lui Ieroboam [14, 13, MGK].

Domnul *va ridica împărat* peste Israil, care va nimici casa lui Ieroboam [14, 14, MGK].

Și Domnul *va lovi* Israilul și *îl va dezrădăcina* din pământul cel bun și îl va împrăștia *dincolo de râu* [πέραν τοῦ ποταμοῦ] [14, 15, MGK][269], din cauza idolatriei. Căci toate *se împlinesc* „după cuvântul Domnului” [14, 18]. Și Roboam a făcut *rău* înaintea Domnului și L-a *întărâtat/ supărat* [παρεζήλωσεν] pe El [14, 22, LXX]. Și cele prin care *L-au întărâtat* pe El au fost *idolatria* [14, 23, LXX] și *sodomia* [14, 24, MGK].

---

[269] Profeție despre *robia babilonică*.

LXX vorbește despre σύνδεσμος la 14, 24 [καὶ *σύνδεσμος* ἐγενήθη ἐν τῇ γῇ/ și *legătură* s-a făcut în pământ], pe când MGK spune direct: σοδομῖται [Ἦσαν δὲ ἔτι ἐν τῇ γῇ καὶ σοδομῖται/ și erau în [acel] pământ și sodomiți], în MGK σοδομῖται fiind *un unicat*.

Însă în LXX, 14, 24 arată astfel: „și *legătură* s-a făcut în pământ și se făceau din toate scârbele/ ticăloșiile neamurilor [τῶν βδελυγμάτων τῶν ἐθνῶν], pe care le mutase Domnul de la fața fiilor lui Israil”. De unde rezultă că *legătură* nu se referă la ceva *bun* ci la ceva *rău*.

VUL ne confirmă acest lucru, pentru că vorbește despre „effeminati”/ efeminările care s-au făcut în pământ. Însă *a fi efeminat* înseamnă a fi un bărbat *muieratic*, care te comporți ca o *femeie*, adică *un homosexual*.

WTT vorbește despre existența unui templu de *prostituție masculină* la 14, 24. În LXE se vorbește despre „*a conspiracy* [o conspirație/ uneltire] in the land”. În LND despre „prostituzione sacra”, în L 45 se confirmă MGK: „es waren auch *Hurer* im Lande [au fost, de asemenea, *sodomiți* în (acest) pământ]”.

Tot despre *sodomiți* vorbește și LBA [hubo también en la tierra *sodomitas*], KJV [and there were also *sodomites* in the land], K21 [and there were also *sodomites* in the land], LEE [and *sodomites* also were in the land], NCE [there were even *male prostitutes* in the land].

Nici inima împăratului Abiu [Αβιου] nu a fost *desăvârșită*/ *cu totul* cu Domnul Dumne-

zeul lui [15, 3]. Însă împăratul Asa [Ασα] a făcut ce e *drept* [τὸ εὐθὲς] înaintea Domnului [15, 11]. Și lucrurile *drepte* făcute de Asa au fost acestea: „a izgonit pe *inițiații în mistere* de pe pământ și a îndepărtat *toate obiceiurile* pe care le-au făcut părinții lui” [15, 12, LXX].

Însă MGK vorbește la 15, 12 despre izgonirea *sodomiților* și despre îndepărtarea tuturor *idolilor*. VUL confirmă MGK vorbind despre *effeminatos* și *idolorum*.

În BIB e vorba despre „înfierbântările bărbătești [the male stewes]” și idoli, în CEV despre „prostituații de la altare [the prostitutes at the shrines]” și idoli, în FBJ despre „prostituații sacri [les prostitués sacrés]” și idoli.

Nadab [Ναδαβ] face *rău* înaintea Domnului [15, 25-25]. La fel face și Baasa [Βαασα] [15, 33-34].

Și cuvântul Domnului a fost „în mâna” lui Iu [Ιου] [16, 1] și a anunțat *moarte* în casa lui Baasa [16, 4]. Și cuvântul Domnului *s-a împlinit* [16, 12].

Iar Domnul *i-a pedepsit*, tocmai pentru că *L-au mâniat* [τοῦ παροργίσαι] „în deșertăciunile lor [ἐν τοῖς ματαίοις αὐτῶν]” [16, 13].

Zamvri [Ζαμβρι] a murit pentru păcatele lui. Pentru răul pe care l-a făcut înaintea Domnului [16, 18-19].

La fel a făcut rău înaintea Lui și Amvri [Αμβρι] [16, 25] și Ahaab [Αχααβ] [16, 30]. Și se tot subliniază *răul* făcut înaintea Domnului, pentru ca el *să nu fie urmat*.

Căci cuvântul Domnului *se împlinește*, după cum s-a împlinit cuvântul spus „în mâna” lui Iisus al lui Navi [16, 34].

Profetul Iliu Tesvitis [Ηλιου ὁ Προφήτης ὁ Θεσβίτης] Îl mărturisește pe Domnul Dumnezeu ca *viu* [17, 1], pentru că *a stat* înaintea Lui [17, 1].

Și după ce Iliu anunță că rouă și ploaie va fi numai prin cuvântul gurii lui [17, 1], cuvântul Domnului este către El [17, 2] și îl trimite la pârâul Horrat [Χορραθ] [17, 3]. Iar Iliu, din porunca Domnului, a fost *hrănit* de către corbi [17, 4, 6].

Când pârâul a secat, Domnul *l-a trimis* în Sarepta Sidoniasului [Σαρεπτα τῆς Σιδωνίας], căci El *a poruncit* unei femei văduve să îl hrănească [17, 7-9]. Pentru că toate în viața lui Iliu se fac *la porunca* Lui și el *ascultă* de Domnul.

Și femeia văduvă Îl mărturisește ca *viu* pe Domnul [17, 12]. Iar Iliu îi profețește faptul că va avea făină și ulei pe tot timpul secetei, pentru că aceasta e voia Domnului [17, 14]. Și lucrurile s-au petrecut întocmai, *după cuvântul* Domnului [17, 16].

Iliu a cerut Domnului Dumnezeu ca sufletul copilului *să se întoarcă* [ἐπιστραφήτω] întru el [17, 21]. „Și *s-a făcut* astfel și copilul *a strigat* [καὶ ἐγένετο οὕτως καὶ ἀνεβόησεν τὸ παιδάριον]” [17, 22, LXX], revenind la viață. În MGK textul e mai extins: „Și *a ascultat* Domnul glasul lui Ilia! Și *s-a întors* sufletul copilului întru el și *a înviat* [ἀνέζησε]”.

Astfel aflăm că *învierea* omului înseamnă *întoarcerea* sufletului în trupul său. De

unde rezultă că sufletul *nu moare* și nici nu-și *pierde* personalitatea. Pentru că nu a venit *alt suflet* în copil ci s-a întors *sufletul lui* în propriul său trup.

Și când Iliu i l-a arătat *viu* pe fiul ei [17, 23], aceasta a înțeles că Iliu e *omul lui Dumnezeu* și că în gura lui, cu adevărat, e cuvântul Domnului [17, 24]. Adică a înțeles faptul că Iliu e *Profet* și *un intim* al lui Dumnezeu. Pentru că numai un om al lui Dumnezeu poate *să învieze* pe cineva din morți prin rugăciune. Sau numai cineva *intim* cu Dumnezeu e *ascultat* de El.

Domnul îl trimite pe Iliu la Ahaab după 3 ani de secetă, pentru că El vrea *să dea ploaie* pe fața pământului [18, 1]. Și Iliu ascultă de Domnul [18, 3].

Iar „Avdiu [Αβδιου] era temându-se foarte de Domnul [Αβδιου ἦν φοβούμενος τὸν Κύριον σφόδρα]" [18, 3], fapt pentru care *ascunsese* 100 de Profeți de mânia Iezabelei [18, 4]. Și el Îl mărturisește ca *viu* pe Domnul Dumnezeu [18, 10].

La 18, 12, Avdiu vorbește, pentru prima dată în *I Împărați*, despre *viața înduhovnicită* a lui Iliu. Pentru că îi spune că știe faptul că Duhul Domnului *îl va ridica* de la pământ.

Și Iliu Îl mărturisește drept *viu* pe *Domnul Puterilor* [Κύριος τῶν Δυνάμεων] *cerești*, pentru că *stă* înaintea Lui [18, 15].

Astfel, la I Împ. 17, 1 și la 18, 15, Iliu folosește sintagma „ᾧ παρέστην ἐνώπιον Αὐτοῦ [care stau înaintea Lui]". Sintagmă pe care *nu o mai folosise nimeni* până la el în LXX.

Și *a sta* înaintea Domnului, a Celui *viu*, înseamnă a cunoaște *viața* Lui, cum arată *slava* Lui. De aceea și Avdiu a vorbit despre *Duhul Domnului*, Care îl va *ridica* pe Iliu, pentru că adevărata existență e cea duhovnicească, cea plină de *viața* lui Dumnezeu. Și Iliu va fi ridicat de Dumnezeu la El, la El *Cel viu*.

Stricarea lui Israil e o consecință *a părăsirii* Domnului Dumnezeu și a mergerii după Baalimi [18, 18]. De aceea Iliu îndeamnă la mergerea după Domnul Dumnezeu [18, 21].

La 18, 24, Iliu arată *semnul* adevăratului Dumnezeu: Cel care „va asculta în foc [ἐπακούσῃ ἐν πυρί]”. Cel care *va asculta* rugăciunea trimițând *foc* pe pământ.

Și Iliu „strigă întru cer” și Îl cheamă pe *Domnul Dumnezeul lui Avraam și al lui Isaac și al lui Israil* [Κύριε ὁ Θεὸς Αβρααμ καὶ Ισαακ καὶ Ισραηλ] [18, 36], aceasta fiind *prima* și *singura dată* în *I Împărați* când Dumnezeu e numit cu această titulatură.

Iar el cere să fie auzit *în foc*, pentru ca poporul *să cunoască* cine este Domnul Dumnezeul lui Israil și că Iliu este *slujitorul* Său [18, 36]. Pentru că Domnul *întoarce* inima poporului *înapoi* [18, 37]. Adică *la El*.

Rugăciunea lui Iliu e *ascultată*, pentru că „*a căzut* [ἔπεσεν] foc de la Domnul, din cer, și *a mistuit* arderea de tot și lemnele și apa care era în șanț și pietrele și praful” [18, 38]. Toate, spune LXX, „au fost *linse* de foc [ἐξέλιξεν τὸ πῦρ]” [18, 38].

În fața unei asemenea minuni, poporul a căzut pe fața sa și a mărturisit că Domnul este *Dumnezeu* cu adevărat [18, 39].

Sintagma „mâna Domnului [χεὶρ Κυρίου]” are singura ocurență în *I Împărați* la 18, 46. Căci mâna Domnului era *peste* Iliu [18, 46].

În 19, 4, Iliu cere ca sufletul lui *să moară*. Însă, în cererea propriu-zisă, Iliu nu cere *moartea* sufletului, adică *desființarea* lui, ci aceea ca Domnul *să ia* sufletul lui de la el. Adică *să despartă* sufletul de trup [19, 4]. Și astfel *moartea*, din punctul de vedere al Sfântului Iliu, înseamnă acțiunea lui Dumnezeu de *a despărți* sufletul de trup, adică de *a despărți* ceea ce El *a unit*.

Domnul însă nu ascultă această rugăciune, ci *îi trimite* pâine și apă [19, 6]. Îi trimite hrană prin *cineva*, spune LXX la 19, 5. Dar din afirmația de la 19, 7: „și s-a întors Îngerul Domnului *a doua oară*”, înțelegem că acel *cineva* de la 19, 5 era *Îngerul Domnului*.

În muntele Horib [Χωρήβ] [19, 8], cuvântul Domnului a fost către Iliu [19, 9]. Și la 19, 10 și 19, 14 Iliu folosește sintagma *„râvnind am râvnit Domnului Pantocratorul* [ζηλῶν ἐζήλωκα τῷ Κυρίῳ Παντοκράτορι]”, acestea fiind *singurele ocurențe* ale ei în LXX.

Vederea extatică a lui Iliu de pe Horib e denumită în 19, 11 drept faptul de *a sta înaintea Domnului*. Iar *vederea Lui* înseamnă să vezi cum El *trece* [19, 11] prin fața sufletului tău curățit de slava Lui.

În 19, 11-12 se descrie *conținutul* vederii extatice a lui Iliu. Căci *slava Lui* s-a arătat ca

„*vânt mare* [πνεῦμα μέγα], puternic, [care] împrăștie munții și sparge pietrele înaintea Domnului”, ca *cutremur* [19, 11], ca *foc* și ca *adiere de vânt lin/ subțire* [19, 12].

Iar Domnul *este* în *adierea de vânt* – deși El e prezent *în toate* manifestările slavei Sale –, pentru că „Domnul este simțit, în totala Sa bunătate și iubire, când slava Sa este experiată ca liniște, ca încântare, ca fragilitate abisală. Tocmai de aceea El este «numai» în αὔρας λεπτῆς, pentru că aceasta este *cea mai apropiată* și *suportabilă* prezență a Sa”[270] pentru noi.

Domnul îl trimite pe Iliu în Damascos [Δαμασκός] ca să *îl ungă* împărat în Siria [Συρία] pe Azail [Αζαηλ] [19, 15], să-l ungă pe Iu, fiul lui Namessi [τὸν Ιου υἱὸν Ναμεσσι], *împărat* peste Israil, și pe Elisee, fiul lui Safat [τὸν Ελισαιε υἱὸν Σαφατ], să-l ungă *întru Profet* în locul său [19, 16]. Și totodată îi spune lui Iliu că sunt 7.000 de bărbați în Israil care n-au slujit lui Baal [19, 18].

Cuvântul Domnului a fost din nou către Iliu [20, 17] și îl trimite la Ahaab să îi vestească moartea [20, 19]. Pentru că Ahaab a făcut *rău* înaintea Domnului și *L-a mâniat* [20, 20]. De asemenea Domnul îi vestește moartea și Iezabelei[271] [20, 23].

---

[270] Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș, *Teologia vederii lui Dumnezeu. Studii și traduceri*, Teologie pentru azi, București, 2009, p. 25.

Cartea poate fi downloadată de aici:

http://www.teologiepentruazi.ro/2009/11/18/teologia-vederii-lui-dumnezeu/.

[271] De la N. sg.: Ιεζαβελ.

Și pentru că Ahaab *s-a străpuns* [κατενύγη] la inimă în fața Domnului, El nu a mai adus *răul* asupra lui, ci asupra fiului său [20, 27, 29].

Profetul care vine la Ahaab îi spune cuvânt de la Domnul. Și îi spune că *victoria* e de la El, pentru ca să cunoască că El este *Domnul* [21, 13]. Iar slujitorii împăratului Siriei spun și ei ceva semnificativ: „Dumnezeul lui Israil e *Dumnezeul munților* și nu *Dumnezeul văilor*” [21, 23, 28].

Un om din fiii Profeților i-a spus aproapelui său, în cuvântul Domnului, ca să *îl lovească* [21, 35]. Și pentru că *nu a ascultat* de glasul Domnului, el a fost *lovit* de un leu [21, 36]. La fel, Ahaab va fi *omorât* pentru că a lăsat *să scape* pe un om care trebuia omorât [21, 42].

Profetul Miheas [Μιχαιας] Îl mărturisește ca *viu* pe Domnul [22, 14]. Iar el vestește cele pe care *i le spune* Domnul [22, 14]. Și Domnul îi dă *să vadă* lui Miheas pe Israil împrăștiat prin munți, „ca o *turmă* la care nu este *păstor* [ὡς ποίμνιον ᾧ οὐκ ἔστιν ποιμήν]” [22, 17]. De aceea voia Domnului e ca fiecare *să se întoarcă* întru casa lui în pace [22, 17].

În 22, 19-23, Sfântul Miheas mărturisește *o mare vedere extatică*, în care a văzut „pe Domnul Dumnezeul lui Israil șezând pe tronul Lui și toată Oștirea cerului stătea împrejurul Lui, la dreapta Lui și la stânga Lui [τὸν Κύριον Θεὸν Ισραηλ καθήμενον ἐπὶ θρόνου Αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ Στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ εἱστήκει περὶ Αὐτὸν ἐκ δεξιῶν Αὐτοῦ καὶ ἐξ εὐωνύμων Αὐτοῦ]” [22, 19].

Pentru că Domnul e *împreună* cu Îngerii Lui, pe care El i-a creat și El e *Stăpânul* lor și al oamenilor.

Iar duhul care *a stat* înaintea Domnului [22, 21], s-a făcut *duh mincinos* în gura falșilor profeți [22, 22]. Miheas e întemnițat pentru profeția sa [22, 27], însă îi spune împăratului că Domnul nu i-a spus că *se va întoarce în pace* [22, 28]. Și Ahaab moare, împlinindu-se astfel cuvântul Domnului [22, 38].

Iosafat [Ἰωσαφάτ] a făcut însă ce e *drept* în ochii Domnului [22, 43], pe când Ohozias [Οχοζιας] a făcut *rău* înaintea Domnului [22, 52] și *L-a mâniat* pe Domnul Dumnezeul lui Israil [22, 53].

În *II Împărați*, Dumnezeu Își face simțită prezența atunci când Ohozias [Οχοζιας] vrea să ceară *sfat* de la idolul Baal muscă [τῇ Βααλ μυῖαν], dumnezeul Accaronului [θεὸν Ακκαρων] [1, 2]. Căci Îngerul Domnului îi vorbește lui Iliu Tesvitis și îl trimite să se întâlnească cu trimișii împăratului, ca să le amintească faptul că „*este* Dumnezeu în Israil [*εἶναι* Θεὸν ἐν Ισραηλ]” [1, 3]. Iar lui Ohozias, Domnul îi vestește moartea [1, 4].

Conducătorul peste 50 îl recunoaște pe Iliu drept *omul lui Dumnezeu* [1, 9]. Însă Iliu *coboară foc din cer* și îl mistuie pe el și pe cei dimpreună cu el [1, 10].

Se petrece același lucru încă o dată [1, 12]. Însă cu al 3-lea trimis, Îngerul Domnului îl lasă să meargă la împărat [1, 15]. Și în acest fel Iliu îi spune *în față* lui Ohozias că Domnul *îl va omorî* [1, 16]. Iar cuvântul Lui *se împlinește* [1, 17].

Fără nicio pregătire prealabilă, II Împ. 2, 1 ne vorbește despre voia Domnului cu Iliu. Și anume despre faptul că Domnul vrea *să îl ridice* [τῷ ἀνάγειν] pe Iliu „în vârtej de vânt ca întru cer [ἐν συσσεισμῷ ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν]”.

Iliu îi spune lui Elisee [Ελισαιε] că Domnul *îl trimite* în Betil [2, 2]. Însă Elisee, care Îl mărturtisește pe Domnul ca fiind *viu* și mărturisește și faptul că sufletul lui Iliu e *viu*, îl însoțește la Betil [2, 2].

Fiii Profeților din Betil cunoșteau faptul că Domnul *îl va lua* în acea zi pe Iliu *pe deasupra* [ἐπάνωθεν] capului lui Elisee [2, 3]. O cunoaștere mistică, duhovnicească. Dar Elisee le confirmă faptul că și el *știe* acest lucru [2, 3].

Domnul îl trimite pe Iliu întru Ieriho [Ἰεριχώ], iar Elisee, mărturisind din nou că Domnul e *viu* și sufletul lui Iliu e *viu*, adică plin *de slava* lui Dumnezeu, îl însoțește [2, 4].

Fiii Profeților din Ieriho *cunoșteau* și ei ridicarea lui Iliu și îi vorbesc despre ea lui Elisee *în aceiași termeni* ca și cei din Betil [2, 5]. Și le confirmă și lor Elisee că *știe* despre ce se va petrece [2, 5].

Domnul *îl trimite* pe Iliu la râul Iordanis [Ἰορδάνης] [2, 6]. Și Elisee, făcând aceeași *mărturisire de credință*, îl însoțește [2, 6]. Tocmai după trecerea apei în mod minunat

[2, 8], Iliu îi vorbește lui Elisee despre *luarea* [ἀναλημφθῆναί] lui [2, 9]. Și Elisee cere, în mod imperativ: „Facă-se dar *îndoite* peste mine [cele aflate] în duhul tău [γενηθήτω δὴ διπλᾶ ἐν πνεύματί σου ἐπ' ἐμέ]!" [2, 9]. Adică să aibă de două ori mai mult har, mai multă *putere duhovnicească* în sufletul său, în comparație cu Iliu.

Iliu îi spune că a cerut *lucru greu*, dar că se va face cu el aceasta dacă *îl va vedea* când va fi *luat* [ἀναλαμβανόμενον] de la el [2, 10].

Însă atât la 2, 9, cât și la 2, 10, Iliu vorbește despre *luarea lui de la Elisee*, dar nu spune *cine* îl va lua. Nu vorbește deloc despre faptul că *va fi luat de Domnul*. Dar atât Elisee, cât și fiii Profeților, *cunoșteau* acest lucru.

Luarea lui Iliu e narată la 2, 11: „Și erau ei mergând, mergând și vorbind și, iată!, *car de foc* [ἅρμα πυρὸς] și *cai de foc* [ἵπποι πυρὸς] și i-a despărțit [διέστειλαν] prin mijloc pe amândoi, și a fost *luat* [ἀνελήμφθη] Iliu în vârtej de vânt ca întru cer [ἐν συσσεισμῷ ὡς εἰς τὸν οὐρανόν]".

După cum se observă, nici în 2, 11 nu ni se spune *cine* l-a luat pe Iliu. Însă, pentru că la 2, 11 se repetă expresia din 2, 1, unde s-a spus că Domnul *va face* aceasta, de aici cunoaștem că luarea lui Iliu a fost făcută de Domnul. Pentru că această *luare* a lui Iliu de către Domnul a fost una *dumnezeiască* și ce a văzut Elisee a fost o *vedenie*.

Tocmai de aceea, *carul* și *caii de foc*, cât și *vârtejul de vânt*, sunt *amănuntele extatice* ale vedeniei văzute de Elisee în momentul când Iliu a fost *luat* de către Domnul la cer și

nu fenomene meteorologice sau, și mai rău, ufologice.

Pentru că nu „extratereștrii" l-au răpit pe Iliu și nici nu l-a luat o tornadă de pe pământ și l-a omorât, ci el a fost *luat* de Domnul.

2, 12 confirmă faptul că Elisee *a văzut* luarea duhovnicească a lui Iliu și atunci l-a numit *Părinte* al lui. Iar *carul de foc* văzut extatic l-a numit „carul lui Israil [ἅρμα Ισραηλ]".

Tot în 2, 12 ni se spune că Elisee *l-a văzut* pe Iliu ridicându-se până când *nu l-a mai văzut*. Iar din 2, 13 aflăm că Iliu i-a aruncat *pielea de oaie* [τὴν μηλωτὴν] atunci când a fost *luat* de Domnul, pentru că aceasta a „căzut *deasupra* lui Elisee [ἔπεσεν *ἐπάνωθεν* Ελισαιε]".

Și astfel înțelegem de ce fiii Profeților au insistat pe adverbul ἐπάνωθεν. Pentru că prin vederea lui extatică și prin aruncarea pielii de oaie, *deasupra* lui, de către Iliu, Elisee *a primit* harul lui Dumnezeu.

Elisee, cu pielea de oaie a lui Iliu, numai când a vrut să cunoască *unde* este Însuși Dumnezeul lui Iliu, a lovit apele și ele *s-au despărțit* [2, 14], așa după făcuse și Iliu la 2, 8.

Iar fiii Profeților din Ieriho *au văzut* în mod duhovnicește faptul că „*Se odihnise* Duhul lui Iliu peste Elisee [*ἐπαναπέπαυται* τὸ Πνεῦμα Ηλιου ἐπὶ Ελισαιε]" [2, 15]. Însă acest verb la perfect mediu, ἐπαναπέπαυται, e *unicat* în LXX și el indică faptul că *umplerea* cuiva de slava lui Dumnezeu înseamnă *o împlinire* a lui Dumnezeu într-un om Sfânt. Pentru că atunci când Dumnezeu *Se odihnește* în cineva, El Se simte *împlinit*/ Se simte *bine* în acela.

Însă pentru ca Dumnezeu *să Se odihnească* în cineva trebuie ca acela *să trăiască sfânt*, să trăiască după voia Lui. Tocmai de aceea, acest verb *al odihnirii* este foarte folosit în experiența ortodoxă, el exprimând, deopotrivă, acțiunea lui Dumnezeu în cei Sfinți cât și acțiunea Sfinților în viața noastră. Pentru că Dumnezeu, Care *Se odihnește* în Sfinții Lui și *îi odihnește*, îi face pe Sfinți să dorească *să ne odihnească* și pe noi. Adică să ne umple și pe noi de slava cu care ei sunt *umpluți* de Dumnezeu.

La 2, 15, fără doar și poate, sintagma τὸ Πνεῦμα Ηλιου [Duhul lui Iliu] nu-l poate avea decât majusculat pe *Duh*. Pentru că ea nu se referă la *sufletul* Profetului ci la *Duhul lui Dumnezeu*, care Se odihnea în Iliu. În sens contrar, am vorbi despre o fantasmagorică „posedare" a lui Elisee de sufletul lui Iliu.

Însă 2, 15 vorbește despre o realitate duhovnicească foarte profundă: Duhul lui Dumnezeu, adică *harul* Duhului Sfânt, *s-a odihnit* în Elisee, după cum *se odihnise* în Iliu și în toți Sfinții de până atunci.

Iar fiii Profeților au văzut *duhovnicește* umplerea lui Elisee de slavă pentru că și ei erau *plini* de slava lui Dumnezeu.

De aceea, aceștia „au venit *întru întâmpinarea* lui și *i s-au închinat lui* pe pământ [ἦλθον *εἰς συναντὴν* αὐτοῦ καὶ *προσεκύνησαν αὐτῷ* ἐπὶ τὴν γῆν]" [2, 15].

Însă din 2, 16 înțelegem că fiii Profeților nu știau că Domnul *l-a luat la cer* pe Iliu. Pentru că ei credeau că *l-a luat* Duhul Domnului și *l-a aruncat* [ἔρριψεν] în Iordanis

sau în munți sau pe dealuri [2, 16]. Dar din ceea ce spun ei înțelegem că fiii Profeților *cunoșteau* că Domnul poate *să mute* pe cineva, în mod duhovnicește, dintr-un loc în altul. Și puteau să cunoască acest lucru din propria lor experiență duhovnicească sau din a altora.

În 2, 21, Domnul *vindecă* apele din Ieriho. Iar copiii mici din Betil [2, 23], pe care Elisee i-a blestemat „în numele Domnului", au fost *sfâșiați* de doi urși [2, 24].

Ioram [Ιωραμ] „a făcut răul în ochii Domnului" [3, 2]. Iar Iosafat [Ἰωσαφάτ] recunoaște că în Elisee *este* cuvântul Domnului [3, 12].

În 3, 14, Elisee folosește sintagma *Domnul Puterilor* pentru *prima dată* în *II Împărați* și Îl mărturisește pe El ca *viu*. Iar Domnul Puterilor cerești este Cel înaintea Căruia el *stă* [3, 14]. *Stare* înaintea Lui despre care vorbise și Iliu la *I Împărați* 17, 1 și 18, 15.

Dar când „a fost *peste el* mâna Domnului [ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν χεὶρ Κυρίου]" [3, 15], Elisee le spune din partea Domnului să facă *pârâu* [τὸν χειμάρρουν] din gropile gropilor [3, 16]. Căci Domnul *va umple* pârâul deși nu va fi vânt și nici ploaie [3, 17]. El le va da Moabul [3, 18].

Despre Somanitis [Σωμανῖτις], Elisee spune că are sufletul *îndurerat* și că Domnul *i-a ascuns* acest lucru [4, 27]. Iar femeia Îl declară *viu* atât pe Domnul, cât și sufletul lui Elisee [4, 30].

Iar după ce Elisee „se roagă către Domnul [προσηύξατο πρὸς Κύριον]" [4, 33] pentru

copilul mort și se culcă peste el [4, 34], aplecându-se peste el de 7 ori [4, 35], copilul *își deschide* ochii [4, 35]. Căci Domnul *l-a înviat* pe copil prin rugăciunea și grija lui Elisee.

Domnul le dă mâncare pe săturate și le și rămâne [4, 43-44]. Iar *în* [ἐν] [prin intermediul lui] Neman [Ναιμάν], Domnul a dat *mântuire* [σωτηρίαν] Siriei [5, 1].

Elisee îl trimite pe Neman să se spele de 7 ori în Iordanis [5, 10] pentru ca să se vindece de lepră [5, 3]. Și când *s-a afundat* [ἐβαπτίσατο] de 7 ori în Iordanis, trupul lui Neman s-a făcut „ca trupul copilului mic și s-a curățit [ὡς σὰρξ παιδαρίου μικροῦ καὶ ἐκαθαρίσθη]" [5, 14].

Însă forma verbală ἐβαπτίσατο, de la II Împ. 5, 14, e *unică* în LXX și ea vorbește despre viitorul *Botez creștin*. Căci Botezul e *prin afundare* în apă.

Și Neman *recunoaște* prezența lui Dumnezeu în fața lui Elisee: „*am cunoscut* că nu este Dumnezeu în tot pământul *fără numai* în Israil [ἔγνωκα ὅτι οὐκ ἔστιν Θεὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ ὅτι ἀλλ' ἢ ἐν τῷ Ισραηλ]" [5, 15]. Iar Elisee îi vorbește lui Neman despre Dumnezeu ca despre Cel *viu*, căci el stă *înaintea* Lui [5, 16].

Prin expresia: „inima mea a mers cu tine [ἡ καρδία μου ἐπορεύθη μετὰ σοῦ]" [5, 26], Elisee îi vorbește lui Ghiezi [Γιεζι] despre *vederea sa înainte*. Despre vederea sa duhovnicească. De aceea, pentru păcatul său, Ghiezi și urmașii săi s-au îmbolnăvit de lepra lui Neman [5, 27].

În 6, 16, Elisee vorbește în mod enigmatic: „*mai mulți* sunt cei care sunt cu

noi [*πλείους* οἱ μεθ’ ἡμῶν] decât cei care sunt cu ei”. Și pentru ca slujitorul [λειτουργὸς] său [6, 15] *să înțeleagă* despre ce vorbește, Elisee se roagă Domnului ca *să-i deschidă* ochii [6, 17]. Însă nu era vorba despre *orbirea fizică* ci despre *cea duhovnicească*.

De aceea, după ce se roagă Sfântul Elisee, „*a deschis* Domnul ochii lui și *a văzut*. Și, iată!, muntele era *plin de cai* și *car de foc* împrejurul lui Elisee [διήνοιξεν Κύριος τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ εἶδεν καὶ ἰδοὺ τὸ ὄρος πλῆρες ἵππων καὶ ἅρμα πυρὸς περικύκλῳ Ελισαιε]” [6, 17].

Iar slujitorul lui Elisee *a văzut* Puterile cerești în mod extatic, așa după cum *le văzuse* și Elisee la luarea lui Iliu de pe pământ. Căci Îngerii lui Dumnezeu luptă *alături* de cei credincioși.

La rugăciunea lui Elisee către Domnul, Domnul îi *lovește* [ἐπάταξεν] pe sirieni cu *orbire* [ἀορασίᾳ] [6, 18]. Și după ce *îi conduce* în Samaria, așa orbi cum erau [6, 19], la rugăciunea lui Elisee, Domnul *le redă* vederea fizică și aceștia își dau seama că erau *în mijlocul* Samariei [6, 20].

Trimisul de la 6, 33 vorbește despre „răutatea de la Domnul [ἡ κακία παρὰ Κυρίου]”. Care *vine* de la El peste cei păcătoși. Însă Elisee le spune cuvântul Domnului, care le vestea ajutorul [7, 1].

Și Dumnezeu Își face *simțită* prezența în tabăra siriană, prin aceea că a făcut *să se audă* „glas de car și glas de cal și glas de putere mare” [7, 6], care i-a pus pe fugă pe sirieni [7, 7]. Astfel *s-a împlinit* cuvântul Domnului [7,

16], care *a întrecut* așteptările oamenilor [7, 2-5].

La 8, 1, Elisee vorbește despre faptul că „Domnul *a chemat* foamete peste pământ [κέκληκεν Κύριος λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν]” și că ea va dura 7 ani.

Împăratului Siriei [8, 7], Elisee îi spune că *va trăi*, însă Domnul *i-a arătat* [ἔδειξέν μοι] faptul că el „cu moarte va muri [θανάτῳ ἀποθανῇ]” [8, 10]. Pe când lui Azail [Αζαηλ] îi spune că Domnul *i-a arătat* în el pe cel care împărățește peste Siria [8, 13].

Ioram „a făcut răul înaintea Domnului” [8, 16, 18], „dar Domnul nu a vrut *să strice* Iudasul din cauza lui David” [8, 19]. Și Ohozias „a făcut răul înaintea Domnului” [8, 26, 27].

Domnul *îl alege* împărat pe Iu [Ιου] [9, 2-3, 6]. Și Iu a fost împărat „peste poporul Domnului, peste Israil” [9, 6]. Prin el Domnul *a surpat* casa lui Ahaab [9, 7; 10, 10].

Iu îl omoară pe Ioram [9, 24] pentru că aceasta a fost *răsplata* Domnului [9, 26]. Cuvântul Domnului *se împlinește* și în ceea ce o privește pe Iezabel: a fost *mâncată de câini* [9, 35-37].

Iu își arată *râvna* sa pentru Domnul Savaot [10, 16]: i-a lovit pe cei din casa lui Ahaab până i-a nimicit pe toți [10, 17]. Și la 10, 16 e *singura ocurență* a lui Savaot [Σαβαωθ] în *II Împărați*.

Iu i-a ucis și pe toți *slujitorii* lui Baal [10, 25], a ars *stâlpul* lui Baal [τὴν στήλην τοῦ Βααλ] [10, 26], dar nu a distrus și *junicile de*

aur [αἱ δαμάλεις αἱ χρυσαῖ] din Betil și Dan [Δάν] [10, 29].

Însă Domnul a socotit faptele lui bune ca lucru *drept* în ochii Lui, făgăduindu-i succesiune la tron pentru 4 generații [10, 30].

Cu toate acestea, de la 10, 31 aflăm că Iu „nu a căutat *să umble* în Legea Domnului, Dumnezeului lui Israil, *în toată* inima lui”. De aceea, Domnul „a început...*a frânge/ a nimici* [συγκόπτειν] în Israil” [10, 32].

Iodae [Ιωδαε] a făcut făgăduință între Domnul și împărat ca poporul să fie *al Domnului* [11, 17], iar împăratul Ioas [Ιωας] a făcut ce e *drept* înaintea Domnului [12, 3].

Ioahas [Ιωαχας] „a făcut *răul* în ochii Domnului” [13, 2], fapt pentru care „*s-a aprins urgia mâniei* [ὠργίσθη θυμῷ] Domnului în Israil” [13, 3]. Însă când „s-a rugat Ioahas *feței* Domnului...*l-a ascultat* pe el Domnul, căci a văzut *necazul* [τὴν θλῖψιν] lui Israil” [13, 4]. Și El a dat *mântuire* lui Israil [13, 5].

Ioas, împăratul Israilului, a făcut răul în ochii Domnului [13, 11]. Însă lui Ioas, Profetul Elisee îi vorbește despre *săgeata mântuirii* [βέλος σωτηρίας] – o sintagmă unică în LXX – și îi prorocește *victoria* împotriva sirienilor [13, 17].

La 13, 21 avem o mărturie clară despre *învierea* unui mort *aruncat* în mormântul Sfântului Elisee. Când cel mort *s-a atins* de oasele Sfântului, acesta *a înviat* și *s-a ridicat* pe picioarele lui. Adică o mărturie clară despre *Sfintele Moaște făcătoare de minuni*. Căci ele sunt pline *de slava* lui Dumnezeu și de aceea fac minuni.

Domnul *S-a milostivit* [ἠλέησεν] de Israil, *l-a compătimit* [οἰκτίρησεν] și *a privit* către ei [ἐπέβλεψεν πρὸς αὐτοὺς] pentru *făgăduința* Sa cu Avraam, Isaac și Iacov [13, 23]. Iar când Domnul *privește* către noi, atunci El este *milostiv* față de noi.

Și pentru iubirea Sa față de Sfinții Lui, Domnul nu *a nimicit* Israilul și nu *i-a lepădat* pe ei de la fața Lui [13, 23].

Împăratul Amessias [Αμεσσιας] a făcut *ce e drept* în ochii Domnului [14, 3], dar nici el nu a înlăturat *înălțimile* [14, 4]. Ieroboam însă a făcut *răul* înaintea Domnului [14, 24].

Cuvântul Domnului, Dumnezeului lui Israil, pe care El „l-a spus în mâna" Profetului Iona [Ιωνα], s-a împlinit [14, 25].

Căci „Domnul a văzut *umilința/ smerenia*[272] [τὴν ταπείνωσιν] lui Israil [cea] *amară foarte* [πικρὰν σφόδρα]", faptul că ei erau *strâmtorați*, *lipsiți* și *părăsiți*, neavând *un ajutor* [ὁ βοηθῶν] [14, 26].

Și pentru că nu a vrut *„să șteargă* sămânța lui Israil de sub cer [ἐξαλεῖψαι τὸ σπέρμα Ισραηλ ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανου]", Domnul *„i-a mântuit* pe ei *prin mâna* lui Ieroboam, fiul lui Ioas" [14, 27]. Pentru că Domnul *conlucrează* cu oamenii la împlinirea faptelor bune.

Azarias [Αζαριας] a făcut *ce e drept* în ochii Domnului [15, 3]. Și pentru că *nu a îndepărtat* înălțimile [15, 4], Domnul *S-a atins* [ἥψατο] de Azarias și acesta a fost *lepros* până la moartea lui [15, 5].

---

[272] În *Biblia de la 1688*: „au văzut Domnul *smearenia* lui Israil".

Zaharias [Ζαχαρίας] a făcut *răul* în ochii Domnului [15, 9]. Și prin moartea lui *s-a împlinit* cuvântul Domnului spus prin Iu [15, 12].

Manaim [Μαναημ] a făcut și el răul în ochii Domnului [15, 18]. La fel și fiul său, Facheias [Φακεϊας] [15, 23-24], cât și Fachee [Φακεε], fiul lui Romelias [Ρομελιας] [15, 27-28].

Împăratul Ioatam [Ἰωαθάμ] a făcut însă *ce e drept* în ochii Domnului [15, 34]. Însă nici el nu *a înlăturat* înălțimile dar „a zidit *poarta* Casei Domnului, cea de sus" [15, 35]. De aceea Domnul a început *să trimită* în Iudas atacatori [15, 37].

Ahaz [Ἀχάζ] *nu a făcut* ce e drept în ochii Domnului Dumnezeu [16, 2]. De aceea „*l-a trecut* în foc [*διῆγεν ἐν* πυρὶ]" pe fiul lui, „după *urâciunile* neamurilor, pe care Domnul *le mutase* de la fața fiilor lui Israil" [16, 3].

Însă expresia „l-a trecut în foc" poate fi înțeleasă ca o *trecere idolatră* prin foc a copilului, dar și ca *aruncare a lui în foc*, ca *ardere de tot* adusă zeilor. În ambele cazuri, gestul făcut era *unul rău*, pentru că avem de-a face cu închinarea la idoli.

În *Biblia de la 1688* avem: „pre fiiul lui *petrecea-l* pren foc, după urâciunile limbilor". În *Biblia de la Blaj*, din 1795: „pre fiiul său *l-au trecut* prin foc". În VUL: „consecravit transferens per ignem" [l-a dăruit/ consacrat trecându-l prin foc]", de unde deducem că a fost vorba doar de o *trecere* a lui prin foc ca o *închinare idolatră*.

Și WTT vorbește de *o trecere* a lui prin foc, și la fel fac și edițiile KJV [to pass through

the fire], K21, GNV, BBE, BRP [a seu filho fez passar pelo fogo], BUL, R60, RVA, RWB, SEV, LSG [passer son fils par le feu], L45 [ließ er seinen Sohn durchs Feuer], LXE, NAU, LND [passare suo figlio per il fuoco].

În BFC însă avem: „a dat pe fiul lui în jertfă [offrir son fils en sacrifice]", în RSV: „l-a ars pe fiul lui ca o jertfă [burned his son as an offering]", în NLV: „i-a dat pe fiii lui ca pe un dar ars [gave his sons as a burnt gift]".

Osie [Ωσηε] a făcut *răul* în ochii Domnului [17, 2]. Și când au început fiii lui Israil *să păcătuiască* [ἥμαρτον] prin închinarea la idoli [17, 7], Domnul, prin Profeții și Văzătorii Lui, a chemat poporul *la păzirea* poruncilor Lui [17, 13]. Însă ei „nu au ascultat și *s-a întărit* spatele lor" [17, 14].

În VUL avem „induraverunt cervicem suam [s-a întărit gâtul lor]". Tot despre *întărirea gâtului*, ca expresie *a semeției*, vorbește și WTT, SVV, MGK [ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον αὐτῶν], MKJ, LUO, KJV.

Ei nu au păzit mărturiile Lui [17, 15] și au făcut răul în ochii Domnului, provocând astfel *urgia* Lui [17, 17]. De aceea, „Domnul *S-a mâniat foarte* în Israil și *i-a îndepărtat* pe ei de la fața Lui" [17, 18]. Astfel a rămas *numai* seminția lui Iudas [17, 18].

Însă nici Iudas nu a păzit poruncile Domnului [17, 19] și de aceea Domnul *i-a lepădat* pe ei [17, 20]. I-a lepădat „de la fața Lui" [17, 20].

Cei care au fost aduși în Samaria [17, 24], pentru că *nu se temeau* de Domnul, au fost

pedepsiți de El. Pentru că Domnul a trimis *lei*, care *îi ucideau* [17, 25].

Împăratul Ezechias [Ἑζεκίας] a făcut *ce e drept* în ochii Domnului [18, 3]. Pentru că el a desființat înălțimile, a spart stâlpii, a distrus poienile idolești cât și șarpele de aramă făcut de Sfântul Moise, pe care fiii lui Israil îl tămâiau și îl numeau *Neestan* [Νεεσθαν][273] [18, 4].

Și Ezechias *a nădăjduit* [ἤλπισεν] în Domnul, Dumnezeul lui Israil, cum nu a mai făcut niciun împărat al lui Iudas înainte și după el [18, 5]. Căci *s-a unit/ s-a legat/ s-a lipit* [ἐκολλήθη] de Domnul, nu s-a retras din spatele Lui și a păzit poruncile Lui [18, 6]. De aceea și Domnul „*a fost cu el* în toate câte le făcea [și] le-a înțeles" [18, 7].

Israilul a fost trimis în Assiria [18, 11] pentru că „*nu au ascultat* glasul Domnului, Dumnezeului lor și *au călcat* făgăduința Lui" [18, 12]. Robia lor a fost o urmare *a căderii în idolatrie*.

Prima apariție textuală a Sfântului Isaias [Ἠσαΐας] în *II Împărați* e la 19, 6. Și împăratul Ezechias află de la Isaias că Domnul le cere *să nu se teamă* de cuvintele împăratului assirian [19, 6], pentru că El *îl va lovi în sabie* în pământul lui [19, 7]. Ezechias citește cărțile de amenințare *înaintea* Domnului [19, 14]. Iar *rugăciunea sa*, de la 19, 15-19, e plină de amănunte teologice. Ezechias I se adresează Domnului cu cuvintele: „Doamne, Dumne-

---

[273] Aici, la II Împărați 18, 4, e singura apariție a lui *Neestan* în LXX. În VUL avem forma *Naasthan*. Pentru că în WTT *Nahaș* [נְחַשׁ] înseamnă *șarpe*.

zeul lui Israil, Cel care șezi pe Heruvimi [Κύριε ὁ Θεὸς Ισραηλ ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Ηερουβιν]” [19, 15]. Punându-L astfel în relație intimă cu Puterile cerești create de El.

Și Acesta e *singurul* Dumnezeu în toate împărățiile pământului, pentru că El *a făcut* cerul și pământul [19, 15].

Astfel, *universalitatea* credinței revelate de Dumnezeu se fundamentează pe faptul că e dată de Dumnezeul care *a făcut* cerul și pământul, adică întreaga existență. Pentru că numai Făcătorul întregii creații Se poate *revela* creației Sale și îi poate indica *un mod de viață* propriu Lui.

Și până acum am înțeles că viața cu Dumnezeu e viața *plină de sfințenie*, viața ca *relație intimă* cu El.

De aceea, pe singurul Dumnezeu, Ezechias Îl roagă *să plece* urechea Lui și *să-l audă*, să-Și *deschidă* ochii Săi și *să vadă* și *să audă* cuvintele lui Sennahirim [Σενναχηριμ] [19, 16]. Adică să-l audă pe cel care *L-a ocărât* pe „Dumnezeul Cel viu [Θεὸν ζῶντα]” [19, 16], expresia Θεὸν ζῶντα apărând în *II Împărați* doar în cap. 19: la 19, 4 și 19, 16.

Pentru că numai *un Dumnezeu viu* reacționează la cele care se fac *la adresa* Lui. De aceea, El *vede* și *aude* și *Se implică* în viața oamenilor.

Și Ezechias Îi cere Domnului *să-l mântuiască* din mâna aceluia, pentru ca toate împărățiile *să cunoască* faptul că Domnul este *singurul Dumnezeu* [19, 19]. Căci de *unicitatea* lui Dumnezeu se leagă *adevărata soteriologie*. Pentru că numai Dumnezeul *Cel*

adevărat poate *să-l mântuiască* pe cel credincios Lui.

Și Domnul îl trimite pe Isaias să îi vestească faptul că *l-a auzit* [19, 20]. Iar cel care L-a hulit pe „Sfântul lui Israil [τὸν Ἅγιον τοῦ Ισραηλ]”[274] [19, 22] va fi pedepsit [19, 28].

Dumnezeu e *Sfântul* lui Israil pentru că El *îi sfințește* pe toți. Și El știe când noi *stăm*, *ieșim* sau *intrăm* și îi cunoaște pe cei care *au mânie* față de El [19, 27].

Iar lui Ezechias îi vestește belșug [19, 29], pentru ca în 19, 30-31 Domnul *să vorbească profetic* despre casa lui Iudas:

„Și va adăuga [pe] *cea care a fost mântuită* [τὸ διασεσῳσμένον] casei lui Iudas, [și] *rădăcina* [ῥίζαν] care a rămas jos și va face rod sus. Căci din Ierusalim va ieși *rămășița* [κατάλειμμα] și *Cel care mântuiește* din muntele Sion [Ἀνασῳζόμενος ἐξ ὄρους Σιων]. [Căci] râvna Domnului Puterilor [ὁ ζῆλος Κυρίου τῶν Δυνάμεων] *va face* aceasta”.

Iar *rădăcina*, *rămășița* și *Cel care mântuiește* este Hristos Domnul, Cel care S-a întrupat pentru noi ca să ducă *rodul* umanității Sale îndumnezeite de-a dreapta Tatălui.

Împăratul Assiriei *nu va fi lăsat* de Domnul să intre în cetate [19, 32-33], pentru că El va apăra *în folosul* cetății [19, 34]. De aceea, noaptea, *a ieșit* Îngerul Domnului și *i-a lovit* pe assirieni, murind 185.000 de oameni [19, 35].

Fiind bolnav, Ezechias, cu fața către perete, se roagă către Domnul [20, 2]. Și Îl roagă *să-Și aducă aminte* că a umblat înaintea

---

[274] *Expresie unică* în *II Împărați*.

Lui în adevăr și în inimă plină și făcând binele în ochii Lui [20, 3].

Iar rugăciunea și plângerea mare a lui Ezechias [20, 2-3] au fost auzite și văzute de Domnul [20, 5].

De aceea El *îl va vindeca* [20, 5], *adăugându-i* 15 ani de viață [20, 6]. Pentru că viața noastră, după cum vedem de aici, are *sens teologic*. Ea e *un dar* al lui Dumnezeu pentru noi și noi trebuie să o folosim duhovnicește, spre îndreptarea și sfințirea noastră.

Semnul vindecării: la rugăciunea Profetului Isaias *s-a întors* umbra înapoi cu 10 trepte [20, 11]. Și același Isaias, după cuvântul Domnului, îi prorocește lui Ezechias despre *robia* în Babilon [Βαβυλών] [20, 16].

Manassis [Μανασσῆς] a făcut răul în ochii Domnului [21, 2]. Iar Domnul „a vorbit în mâna" Profeților Săi [21, 10], vestind faptul că El *„va purta rele* peste Ierusalim și peste Iudas" [21, 12]. El *va șterge* Ierusalimul [21, 13] și va lepăda „rămășița moștenirii" Sale [21, 14].

Și Amon [Αμων] a făcut *răul* în ochii Domnului [21, 20], pe când Iosias [Ἰωσίας] a făcut *ce e drept* în ochii Domnului [22, 2].

Iar atunci când a auzit *ce era scris* în „cartea Legii" [22, 8], Iosias și-a rupt hainele [22, 11]. Pentru că a înțeles faptul că mare este *urgia* Domnului aprinsă în ei [22, 13].

Profetesa Oldan [Ολδαν τὴν Προφῆτιν] [22, 14] le vestește voia Domnului [22, 15]. Și le spune că Domnul va aduce *răul* peste cei care *nu au ascultat* de cuvintele Cărții [22, 16]. Dar lui Iosias, Domnul îi prorocește moarte

bună [22, 20], pentru că *i s-a muiat inima* și *s-a rușinat* de la fața Domnului [22, 19].

Iosias a făcut *făgăduință* înaintea Domnului [23, 3], după ce a citit toate cuvintele Cărții făgăduinței [τοῦ Βιβλίου τῆς διαθήκης] [23, 2]. Și el a nimicit toate locurile idolatre și pe preoții lor [23, 4-20]. Și a săvârșit *Paștiul* Domnului Dumnezeu [τὸ Πασχα τῷ Κυρίῳ Θεῷ] [23, 21, 23], care nu se mai săvârșise din zilele Judecătorilor [ἀφ' ἡμερῶν τῶν Κριτῶν] [23, 22].

Cu toate acestea, Domnul *nu Și-a întors* mânia urgiei Lui celei mari de la Iudas [23, 26] și i-a prorocit că *va îndepărta* seminția lui Iudas de la fața Sa [23, 27].

Ioahas [Ιωαχας] a făcut răul în ochii Domnului [23, 32]. Și la fel și Ioachim ['Ιωακίμ] [23, 37]. Și Domnul a trimis dușmani peste Ioachim ca să piardă seminția lui Iudas [24, 2].

Alt Ioachim a făcut și el răul în ochii Domnului [24, 9]. Iar „*mânia* Domnului era peste Ierusalim și peste Iudas” [24, 20]. Și profeția Domnului, aceea că Israil va fi *robit* și va fi *dus* în Babilon, *se împlinește* [25, 7].

2. 6. Cărțile I și II ale Cronicilor

În *I Cronici*, Dumnezeu apare pentru prima oară la 4, 10 și anume ca „Dumnezeul lui Israil [τὸν Θεὸν Ισραηλ]". El *l-a binecuvântat* pe Igabis [Ιγαβης] și *a înmulțit* hotarele lui, mâna Lui a fost *cu* el și i-a făcut *cunoaștere* [γνῶσιν] [4, 10].

Dumnezeu *îi ascultă* pe cei care *strigă* către El în timpul războiului [5, 20]. *Îi ascultă* pentru că ei *nădăjduiesc* spre El [5, 20]. Îi ascultă tocmai pentru că ei *se agață* de ajutorul Lui, de prezența Lui, de manifestarea milei Lui față de ei.

În 5, 22 se vorbește despre războiul „de la Dumnezeu [παρὰ τοῦ Θεοῦ]". Pentru că e vorba de acela pe care El *îl îngăduie*. De războiul *ca pedeapsă* pentru păcatele oamenilor.

Și din I Cron. 5, 25 reiese foarte clar motivul războiului *de la Dumnezeu*: pentru că *„au aruncat* [ἠθέτησαν] în Dumnezeul părinților lor și *au curvit* [ἐπόρνευσαν] în spatele dumnezeilor neamurilor pământului".

De aceea, Dumnezeul lui Israil *a ridicat* duhul lui Faluh [Φαλωχ] și al lui Taglatfalnasar [Θαγλαθφαλνασαρ], împărații Assurului [Ασσουρ], și *i-a robit* pe cei din semințiile lui Rubin [Ῥουβήν] și Gaddi [Γαδδι] [5, 26].

În LXX *robia* este *mutare* [μετοικίᾳ] [5, 41]. Iar robia în Babilon a fost *îngăduită* de Dumnezeu și s-a făcut *„în mâna* lui Nabuhodonosor [ἐν χειρὶ Ναβουχοδονοσορ]" [5, 41]. *Prin* intermediul acestuia.

La 6, 34, *cf*. LXX, Moisis e prezentat ca „slujitorul lui Dumnezeu”. În 9, 11 găsim sintagma „igumenul/ povățuitorul casei lui Dumnezeu [ἡγούμενος οἴκου τοῦ Θεοῦ]”.

Sintagma „casa lui Dumnezeu” apare și la 9, 26; 9, 27; 23, 28; 26, 27; 28, 21 iar „casa Domnului” la 23, 4; 23, 24; 26, 20; 26, 22; 28, 12**; 28, 13**; 28, 20; 29, 7; 29, 8.

Domnul a fost cu Finees [Φινεὲς] [9, 20, MGK]. Pe când Saul *„a murit* în fărădelegile lui, pe care le-a făcut Domnului, după cuvântul Domnului” [10, 13, LXX]. Căci el a întrebat o ventrilocă și *„nu L-a căutat pe Domnul* [οὐκ ἐζήτησεν Κύριον]” [10, 13-14].

Iar *căutarea* Domnului înseamnă *stăruirea în rugăciune*, în cererea luminării de la El, pentru fapte *concrete* de viață.

David a fost uns împărat după cuvântul Domnului [11, 3]. Iar *Domnul Pantocratorul* era cu el [11, 19]. Sintagma Κύριος Παντοκράτωρ se regăsește *de 3 ori* în I Cronici și anume la 11, 9; 17, 7 și 17, 24, iar în 29, 12 avem doar cuvântul *Pantocrator*.

Împărăția lui David a fost *întărită* după cuvântul Domnului [11, 10]. Căci „Domnul face *mântuire mare* [ἐποίησεν Κύριος *σωτηρίαν μεγάλην*]” [11, 14].

David a vărsat apa *înaintea* Domnului [11, 18]. Iar Duhul *S-a pus peste/ l-a îmbrăcat* [ἐνέδυσε] pe Amase [Αμασαι] [12, 19, LXX]. O îmbrăcare *conștientă*, care l-a făcut să fie *de partea* lui David.

Și Amase recunoaște faptul că David e *ajutat* de Dumnezeul lui [12, 19]. De aceea oamenii „veneau către David, întru putere

mare, ca putere a lui Dumnezeu [ἤρχοντο πρὸς Δαυιδ εἰς δύναμιν μεγάλην ὡς δύναμις Θεοῦ]" [12, 23].

La 13, 2, David folosește sintagma „Domnul Dumnezeul nostru". În 13, 6 regăsim sintagma: „Domnul Dumnezeu, *Cel care stă/ șade* [καθημένου] pe Heruvimi".

Iar Domnul *s-a mâniat cu urgie* pe Oza [Οζα] și *l-a lovit* pentru că „*a întins* mâna lui *pe* chivot [τὸ ἐκτεῖναι τὴν χεῖρα αὐτοῦ *ἐπὶ* τὴν κιβωτόν]" [13, 10]. De aceea „a murit acolo, *înaintea* lui Dumnezeu" [13, 10].

Dumnezeu l-a binecuvântat pe Abeddaram [Αβεδδαραμ] și toate ale lui, pentru că în casa sa *a rămas* chivotul lui Dumnezeu [13, 14]. Iar în mâinile lui David El *i-a dat* pe străini [14, 10]. Fapt pentru care, atunci când *a învins*, David a mărturisit că „Dumnezeu *a tăiat/ a zdrobit* [διέκοψεν] pe vrăjmașii mei în mâna mea" [14, 11].

Și pentru că, din nou, David „a întrebat/ a cerut în Dumnezeu [ἠρώτησεν...ἐν Θεῷ]" [14, 14], el a ieșit victorios [14, 17].

La 15, 12, David mărturisește nevoia *de curățire* a celor care duc chivotul Dumnezeului lui Israil. Forma verbală folosită e ἁγνίσθητε și ea apare în LXX doar la I Cron. 15, 12 și la II Cron. 29, 5.

Și totodată David era conștient de faptul că de aceea *i-a tăiat/ zdrobit* Dumnezeu pentru că nu au căutat/ cerut în judecată [15, 13].

Cântarea de la 16, 8-36 e numită *psalm* de către MGK [16, 7]. Și a fost făcută de către

Asaf [’Ασάφ] și frații lui, după rânduiala lui David [16, 7, LXX].

LXX, la 16, 8, ne cere *să ne mărturisim* Domnului, *să-L chemăm* pe El în numele Lui și *să arătăm* în neamuri *preocupările/ îndeletnicirile/ scopurile/ obiceiurile* [τὰ ἐπιτηδεύματα] Lui. Adică modurile *cum acționează* Dumnezeu în viața noastră.

Biblia de la 1688 a tradus prin *isprăvirile* pe τὰ ἐπιτηδεύματα, vorbind astfel despre acțiunile lui Dumnezeu *la modul trecut*, dar care au fost păstrate *tradițional* de comunitatea celor credincioși.

În MGK ni se cere *să Îl lăudăm* pe Domnul, *să chemăm* numele Lui și *să facem cunoscute* întru neamuri *lucrurile* [τὰ ἔργα] Lui [16, 8]. Tocmai de aceea în ed. BOR 1988 și 2001 avem „lucrurile”, pentru că s-a preluat ediția MGK.

În VUL avem „adinventiones Illius [descoperirile/ noutățile Lui]”. Adică modul *mereu nou* al lui Dumnezeu de *a intra* și *a lucra* în viața noastră.

Trebuie *să-I cântăm* Domnului și să spunem *toate minunile* pe care le-a făcut Domnul [16, 9]. De unde rezultă că teologia e *doxologică* și doxologia e o *anamneză continuă*. Iar pentru că *ne amintim* de toate cele făcute de El și *suntem* cu El, tocmai de aceea Îl lăudăm pe El cu bucurie.

Căci numele Lui e *sfânt* și inima noastră *se va bucura* dacă vom căuta *bunăvoirea* [τὴν εὐδοκίαν] Lui [16, 10]. Bunăvoirea Lui față de noi, adică *relația prietenoasă* cu noi.

Căutarea Domnului trebuie să fie *prioritatea* vieții noastre. Iar *a căuta fața Lui* prin tot ceea ce facem înseamnă *a ne întări* în cunoașterea și în harul Său [16, 11].

Ni se cere *să ne aducem aminte* de minunile Lui, de judecățile gurii Lui [16, 12], de făgăduința Lui și de cuvântul Lui pe care L-a poruncit [16, 15]. Căci Domnul e Dumnezeul nostru și „în tot pământul sunt *judecățile* Lui” [16, 14]. Pentru că Domnul *Se raportează personal* la fiecare om și la fiecare făptură în parte.

În 16, 21 se vorbește despre lucrarea lui Dumnezeu prin care El *nu i-a lăsat* pe oameni *să-i împovăreze* pe fiii lui Israil. Și cere de la toți *să nu se atingă* de hristoșii/ de unșii Săi [τῶν χριστῶν Μου] și *să nu le facă rău* Profeților Lui [16, 22]. Pentru că El *Își asumă* pe cei cu care are relații adânci, profunde.

Trebuie să vestim „din zi întru zi *mântuirea* Lui [ἐξ ἡμέρας εἰς ἡμέραν σωτηρίαν Αὐτοῦ]” [16, 23]. În MGK (pentru că în LXX lipsește), 16, 24 vorbește despre vestirea „întru neamuri *a slavei Lui* [τὴν δόξαν Αὐτοῦ]” și „întru toate popoarele *a minunilor Lui* [τὰ θαυμάσια Αὐτοῦ]”, oferind astfel o perspectivă soteriologică universalistă. De fapt, acest lucru e o *profeție*, care s-a împlinit în viața Bisericii Sale, unde mântuirea este o *realitate universală*.

În VUL există 16, 24 și are același conținut ca în MGK, vorbindu-se despre *gloriam Eius* și *mirabilia Illius*.

Domnul e *mare* și *foarte vrednic de laudă*. Și El este mai *înfricoșător* [φοβερός]

decât toți dumnezeii [16, 25]. Iar El este așa atunci când *îi lovește* pe cei păcătoși. În VUL avem *horribilis* [oribil, groaznic, înfiorător].

Dumnezeul nostru a făcut *cerul* [16, 26, LXX]. La fel spune și VUL. Pe când MGK vorbește despre *ceruri* la 16, 26.

În 16, 27 se vorbește despre existența veșnică, în cer, a lui Dumnezeu. Unde „slavă și laudă este *către fața* [κατὰ πρόσωπον] Lui, tărie și falǎ în locul Lui". În MGK avem: „Slavă și măreție este înaintea Lui! Tărie și bucurie în locul Lui".

Iar *slava* de care vorbește LXX este slava Lui cea veșnică și ființială, pe când *lauda* e slăvirea adusă Lui de Puterile cerești și de toți Sfinții Lui. *Tăria* Lui este tăria slavei Sale, pe când *fala* e făcută de către cei care moștenesc *Împărăția Lui*, care este *Locul Lui*.

Măreția despre care vorbește MGK se referă la bogăția slavei Sale, iar *bucuria* e a celor ai Lui, care văd veșnic fața Lui.

Trebuie *să aducem* daruri și *să le purtăm* către fața Lui, închinându-ne Domnului în curțile cele sfinte ale Lui [16, 29]. Căci tot pământul trebuie *să se teamă* de fața Lui, pentru că El *a întărit* pământul și *nu se va clătina* [16, 30].

Pentru că noi Îi dăruim *din ale Sale* și noi înșine trebuie *să ne aducem* Domnului. Iar toate cele făcute de El sunt *întărite* de El și se supun Lui, fapt pentru care trebuie *să ne temem* de a încălca voia Celui care a făcut toată existența.

Cerul *se veselește* de Domnul iar pământul *se bucură* pentru că El *împărățește*

[16, 31]. Împărățește peste toată existența dar împărățește și în noi, în cei care Îl iubim pe El.

Copacii pădurii *se vor bucura* de fața Domnului atunci când El va veni *să judece* pământul [16, 33]. Pentru că întreaga creație *va trăi* consecințele celei de a doua veniri a Lui întru slava Sa. Lucru confirmat de Sfântul Apostol Pavlos [Παῦλος] în Rom. 8, 20-22.

Domnul e *bun* și „întru veac [este] *mila* Lui [εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος Αὐτοῦ]" [16, 34]. Și întru bunătatea Lui El e *milostiv* cu cei care I se roagă Lui.

Dumnezeu este „*mântuirea noastră* [τῆς σωτηρίας ἡμῶν]"[16, 35], sintagma τῆς σωτηρίας ἡμῶν fiind *unică* în *I Cronici*. Iar noi *lăudăm* numele cel sfânt al Domnului și *ne fălim* în laudele Lui [16, 35].

Pentru că numai atunci când suntem *doxologici* suntem *înălțați* la relația de mare intimitate cu Dumnezeu. Și de aceea noi trebuie *să Îl binecuvântăm* pe Domnul din veac și până în veac [16, 36].

Sfântul David era conștient de faptul că Domnul *îl cunoaște* pe el [17, 18]. Iar Domnul face „toată măreția" „după inima Lui [κατὰ τὴν καρδίαν Σου]" [17, 19]. Creează toate după cum dorește.

Domnul *Și-a răscumpărat* poporul [17, 21]. Iar unde binecuvintează Dumnezeu va fi *binecuvântare* „întru veac" [17, 27].

Domnul *l-a mântuit* [ἔσῳζεν] pe David în toate drumurile sale [18, 13]. Pentru că l-a ferit de moarte și de păcate. Căci el *făcea binele* în ochii Lui [19, 13].

Și Dumnezeu e Cel care *adaugă/ înmulțește* poporul [21, 3]. Dar *numărarea* poporului, fără voia Sa, a fost lucru *rău* înaintea Lui [21, 7].

După ce David *a recunoscut* că *a păcătuit foarte* [21, 8], Domnul, prin Profetul Gad [Γάδ], i-a pus înainte 3 pedepse [21, 9-12]. Iar David a ales *să cadă* „întru mâinile Domnului, căci multe foarte sunt *îndurările/ milele* [οἱ οἰκτιρμοὶ] Lui" [21, 13]. Și această formă de plural, *îndurările/ milele*, arată ne-număratele ocazii în care El *Și-a arătat mila* Lui în mod personal și personalizat. Ținând cont de *nevoia reală* a omului.

Pentru că David L-a lăsat pe Domnul *să aleagă* pedeapsa, „Domnul *a dat moarte* [ἔδωκεν...θάνατον] în Israil". Și au murit 70.000 de bărbați [21, 14].

Dar când Dumnezeu *a trimis* Înger întru Ierusalim ca să-l distrugă, El „S-a căit pentru rău [μετεμελήθη ἐπὶ τῇ κακίᾳ]" și *a oprit* nimicirea [21, 15]. Iar David *a văzut*, în mod extatic, pe Îngerul Domnului, care se oprise din nimicire [21, 16].

Domnul *a auzit* strigarea lui David. „L-a auzit pe el în foc din cer [ἐπήκουσεν αὐτῷ ἐν πυρὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ]". Trimițând foc din cer pe altar [21, 26]. După care Domnul l-a oprit cu totul pe Înger de a mai nimici poporul [21, 27]. Pentru că Îngerii *se supun* Lui și *Îi împlinesc* voia.

Domnul dă *înțelepciune* și *înțelegere* [σοφίαν καὶ σύνεσιν] oamenilor [22, 12]. Și tot El este Cel care *îi odihnește* [22, 18; 23, 25].

Domnul *nu l-a lăsat* pe David să zidească templul pentru că a fost *om războinic* [ἄνθρωπος πολεμιστὴς] și *a vărsat sânge* [28, 3]. Căci zidirile Domnului trebuie să se facă de oameni curați și sfinți.

De *împlinirea* poruncilor Domnului ține *moștenirea* pământului *celui bun* [28, 8]. Fiindcă Lui trebuie să Îi slujim „*în inimă desăvârșită* [ἐν καρδίᾳ τελείᾳ] și *cu suflet voitor*" [ψυχῇ θελούσῃ] [28, 9].

Tot în 28, 9 se vorbește despre cunoașterea noastră de către Dumnezeu.

Pentru că El „*încearcă*/ examinează/ testează [ἐτάζει] toate inimile și *tot gândul* [πᾶν ἐνθύμημα] [nostru] îl cunoaște" [28, 9/ 29, 17]. Adică *ne încearcă* gândurile și sentimentele noastre, ceea ce dorim și facem noi, El *știind* tot ceea ce facem. De unde rezultă *atotcunoașterea Lui* în materie de existență umană.

Dumnezeiescul David ne îndeamnă *să-L căutăm* pe El, pentru că astfel El *ni Se va descoperi* nouă [28, 9]. Ni Se va descoperi *în mod personal*. Printr-o cunoaștere *extatică* și *duhovnicească* a lui Dumnezeu.

Dar dacă *Îl părăsim* pe El, El ne va părăsi până „întru sfârșit" [28, 9]. Iar *părăsirea* Lui e *Iadul*.

David i-a dat fiului său, Salomon, *paradigmele* templului [28, 11-14], aurul și argintul necesare [28, 15-18], „după *copleșirea* lui de înțelegerea lucrului paradigmatic [κατὰ *τὴν περιγενηθεῖσαν* αὐτῷ σύνεσιν τῆς κατεργασίας τοῦ παραδείγματος]" [28, 19].

În Biblia de la 1688 *paradigma* e *pilda*. În WTT avem תַּבְנִית [tabeni't], care înseamnă tot paradigmă/ exemplu/ model/ pildă. VUL vorbește despre *descriptionem* [descriere, prezentare, înfățișare].

Din LXX se subînțelege faptul că toate înțelegerile lui David vizavi de viitorul templu sunt *descoperiri dumnezeiești* și nu planurile discreționare ale unui om care urmărește să facă un edificiu grandios.

VUL vorbește *în mod explicit* despre acest lucru: paradigmele „venerunt...Domini ad me [au venit de la Domnul la mine]" [28, 19].

MGK și mai explicit: „Domnul *le-a descoperit* [ἐφανέρωσε], *scriindu-le* prin mâna Lui către mine [*γράψας* διὰ τῆς χειρὸς Αὐτοῦ πρὸς ἐμὲ]" [28, 19].

Și astfel *Templul* făcut de Salomon a fost făcut potrivit *descoperirilor extatice* trăite de David, așa după cum se făcuse și *Cortul mărturiei*: potrivit descoperirilor dumnezeiești trăite de Moisis.

Pentru că Biserica lui Dumnezeu trebuie zidită întotdeauna *potrivit voii Lui*, pentru că e „*zidirea* [ἡ οἰκοδομή]...Domnului Dumnezeu" [29, 1].

Iar David ne cere „să ne umplem mâinile" [29, 5] cu daruri atunci când vrem *să ajutăm* Biserica Lui. Pentru că trebuie să lucrăm toate cu râvnă bună, așa cum poporul „în inimă plină *au râvnit* Domnului [ἐν καρδίᾳ πλήρει *προεθυμήθησαν* τῷ Κυρίῳ]" [29, 9].

În rugăciunea sa, David Îl numește pe Domnul, Dumnezeul lui Israil, „Tatăl nostru

[ὁ Πατὴρ ἡμῶν]” [29, 10], aidoma cu începutul *Rugăciunii domnești*. Și Îl mărturisește pe El ca fiind *binecuvântat* „din veac și până în veac” [29, 10].

Ale Domnului sunt *măreția*, *puterea*, *fala*, *biruința* și *tăria*, potrivit LXX [29, 11]. În MGK, la 29, 11, se vorbește despre *măreția*, *puterea*, *cinstea*, *biruința* și *slava* ca despre *însușiri* ale lui Dumnezeu.

Iar El *stăpânește* [δεσπόζεις] peste toate în cer și pe pământ [29, 11, LXX] și de la fața Lui *se tulbură* tot împăratul și neamul [29, 11]. Căci Cel care *știe toate* cele ale noastre, toată intimitatea noastră, *stăpânește* peste întreaga Sa creație.

MGK vorbește la 29, 11 despre faptul că a Domnului e *împărăția* și că El este *Cel înalt* [ὁ Ὑψούμενος] și *Cap* [Κεφαλὴ] mai presus de toate. Dacă ὁ Ὑψούμενος este unic în MGK, denumirea lui Hristos de *Cap* al Bisericii e *marca* limbajului pavlosian[275].

De la Domnul sunt *bogăția* și *slava* [29, 12, LXX]. El *domnește* peste toate. Domnește peste toată domnia [29, 12]. Și în mâna Lui sunt *tăria* și *puterea* [29, 12]. În mâna Pantocratorului este puterea de *a mări* și de *a întări* toate [29, 12].

De la Domnul *sunt toate* cele pe care le avem [29, 14]. De aceea, cele pe care *I le dăm Lui* sunt *din ale Sale* [29, 14; 29, 16], lucru pe care *îl afirmăm continuu* la Dumnezeiasca Liturghie.

În 29, 15, Sfântul David vorbește despre *condiția umană* înaintea lui Dumnezeu. Sun-

---

[275] De la N. sg.: Παῦλος.

tem *străini* [πάροικοί] și *trăim ca niște străini* [παροικοῦντες] înaintea Domnului [29, 15]. Căci „*umbră* [σκιὰ] sunt zilele noastre pe pământ și nu suntem [aici în mod] *statornic* [ὑπομονή]” [29, 15]. Pentru că drumul nostru e spre Împărăția lui Dumnezeu și nu spre *o înveșnicire* pe pământ.

Ale Domnului sunt toate [29, 16]. El *încearcă* inima și *iubește* dreptatea [29, 17, LXX]. MGK vorbește despre faptul că Domnul este „*Cel care cercetează inima* [ὁ δοκιμάζων τὴν καρδίαν] și *dorește întru dreptate* [ἀρέσκεσαι εἰς τὴν εὐθύτητα]” [29, 17].

Domnul lui David este *Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac și al lui Israil* [29, 18, LXX] și El *îndreaptă* inimile oamenilor către Sine [29, 18]. Pentru că El dă „inimă bună [καρδίαν ἀγαθὴν]” oamenilor [29, 19].

Și poporul „a mâncat și a băut înaintea Domnului...cu bucurie [μετὰ χαρᾶς]” [29, 22], pentru că au împlinit voia Lui. Iar pe Salomon, Domnul *l-a mărit* înaintea a tot Israilul, pentru că i-a dat lui „împărăție slăvită [δόξαν βασιλέως]” [29, 25].

În *II Cronici*, prima referire la Dumnezeu e în 1, 1, unde se subliniază faptul că Domnul Dumnezeu a fost cu Salomon. Și Domnul „l-a mărit pe el întru înălțime [ἐμεγάλυνεν αὐτὸν εἰς ὕψος]” [1, 1]. Salomon

jertfește înaintea Domnului [1, 6], după care, în acea noapte, Dumnezeu *i S-a arătat* lui Salomon în mod extatic și i-a dat voie *să Îi ceară* ceva [1, 7].

Și pentru că Salomon cere *înțelepciune* și *înțelegere* pentru ca să conducă poporul [1, 10], Dumnezeu îi dăruie înțelepciune, înțelegere, bogăție, averi și slavă unice [1, 12].

Lui Hiram [Χιραμ], Salomon îi spune că Dumnezeul său este *mare* [μέγας] și *mai presus* de toți dumnezeii [2, 4]. Pentru că „cerul și cerul cerului *nu poartă* [οὐ φέρουσιν] slava Lui" [2, 5, LXX]. Nu sunt *în stare* să poarte slava Lui. VUL spune: „caelum et caeli caelorum capere Eum non queunt [cerul și cerurile cerurilor nu sunt în stare *să-L încapă*]" [2, 6].

Iar Hiram recunoaște că Salomon a devenit împărat *„în iubirea* Domnului [pentru] poporul Lui [ἐν τῷ ἀγαπῆσαι Κύριον τὸν λαὸν Αὐτου]" [2, 10, LXX], *din cauza* iubirii Lui, și Îl mărturisește pe Domnul Dumnezeul lui Israil drept Cel „care *a făcut* cerul și pământul" [2, 11].

„Casa Domnului [τὸν οἶκον Κυρίου]" a fost zidită de Salomon *nu oriunde* în Ierusalim, ci *„în muntele Amoria* [ἐν ὄρει τοῦ Αμορια], în care *i S-a arătat Domnul* [ὤφθη Κύριος] lui David, tatăl său" [3, 1]. Adică în locul unde David a avut *o vedere extatică*.

Și când s-a terminat zidirea templului, cu toții L-au mărturisit pe Domnul, pentru că El e *bun* și întru veac este *mila* Lui [5, 13]. Și când Îl lăudau pe Domnul, „casa s-a umplut

de *norul slavei Domnului* [ὁ οἶκος ἐνεπλήσθη *νεφέλης δόξης Κυρίου*]” [5, 13].

Și slava lui Dumnezeu era *atât de prezentă* în templu încât „preoții nu mai puteau *să stea să liturghisească* [τοῦ στῆναι λειτουργεῖν] de la fața norului, căci *slava Domnului* [δόξα Κυρίου] umpluse casa lui Dumnezeu” [5, 14].

Salomon amintește că Domnul „trăiește/ locuiește în întuneric [τοῦ κατασκηνῶσαι ἐν γνόφῳ]” [6, 1]. Adică, după ființa Lui, El *depășește* orice înțelegere a vreunei creaturi a Sa.

Însă el *I-a zidit casă* numelui Său, unde El, Cel Sfânt, *să locuiască întru veci* [τοῦ κατασκηνῶσαι εἰς τοὺς αἰῶνας] [6, 2], și anume: *prin slava Lui*. Căci de aceea s-a subliniat faptul că slava lui Dumnezeu *a umplut* casa Domnului: pentru ca să se arate modul *cum locuiește* Dumnezeu cu oamenii.

Și acolo unde El *trimite* slava Lui, acolo El *locuiește* printre oameni.

Salomon Îl binecuvintează pe Dumnezeu pentru că *S-a revelat* tatălui său [6, 4]. Și când vorbește despre *revelație*, el folosește termenii: Cel „care *a grăit în gura Lui* către David [ὃς ἐλάλησεν ἐν στόματι Αὐτοῦ πρὸς Δαυιδ]” [6, 4]. Însă, Cel care *a vestit* zidirea templului, tot El *l-a și realizat*, pentru că „în mâinile Lui *a împlinit* cele zise” [6, 4/ 6, 15]. Adică Salomon era conștient de faptul că Dumnezeu e *adevăratul Creator* al templului Său.

Domnul Dumnezeul lui Israil este *incomparabil* [6, 14]. Și El păzește/ ține *făgăduința* și *mila* față de slujitorii Lui [6, 14]. Iar *a*

fi slujitorul Lui înseamnă, pentru Salomon, cel care *merge înaintea Lui în toată inima* [6, 14]. Cel care *are toată inima* la El.

Salomon cere *să se încredințeze* [πιστωθήτω] cuvântul Domnului spus lui David [6, 17]. Și anume acela că „Dumnezeu *va locui* cu oamenii pe pământ [*κατοικήσει* Θεὸς μετὰ *ἀνθρώπων* ἐπὶ τῆς γῆς]" [6, 18]. Căci, cu toate că cerul și cerul cerului *nu Îi sunt de ajuns* lui Dumnezeu [6, 18], Salomon cere ca ochii Domnului să fie deschiși *peste* casa zidită de el și *să asculte rugăciunea* lui [6, 20].

De unde rezultă că Biserica lui Dumnezeu e *locaș de rugăciune* în primul rând, în care mergem *înaintea* Lui ca să fim *auziți* de El.

Și Salomon cere ca Domnul *să audă* rugăciunea sa și a poporului rostită în templu. *Să o audă* în locul sălășluirii Sale din cer și *să-i miluiască* [6, 21].

Iar dacă Domnul *ascultă* rugăciunile și *îi miluiește* pe oameni, El *face și judecată* [6, 23]. Iar judecata Domnului e aceasta: răsplătește celui nedrept *după căile lui* și răsplătește celui drept *după dreptatea lui* [6, 23]. Pentru că judecata Lui ține *de faptele* oamenilor. De *felul* lor.

Dumnezeu e *milostiv* cu păcatele oamenilor când aceștia se pocăiesc [6, 25; 6, 27]. Iar cerul *se oprește* și *nu mai dă ploaie* tocmai datorită păcatelor oamenilor [6, 26].

Însă toate greutățile venite peste pământ, din cauza păcatelor oamenilor [6, 28], sunt pentru ca oamenii să cunoască *legătura*

lor și *boala lor* și *să-și întindă mâinile lor* către casa Domnului [6, 29].

Căci necazul, durerea, boala, păcatul sunt îngăduite de Domnul ca momente *de acută simțire* a nevoii ca Dumnezeu *să fie prezent* în viața noastră. Ele sunt pentru a ne trezi *din marasm* și *a fi vii* împreună cu Domnul.

El dă omului *după căile lui* pentru că El *cunoaște* inima omului [6, 30]. Și, ca și în *I Cronici*, Domnul e mărturisit ca *atotcunoscător* al existenței umane pentru că „singur” [μόνος] cunoaște inima fiilor oamenilor [6, 30].

Mâna Domnului e *puternică* și brațul Lui e *înalt* [6, 32]. Și El *îl ascultă* și pe străinul care I se roagă [6, 33]. Domnul face *dreptate* [δικαίωμα] oamenilor [6, 35]. Iar înaintea Lui „nu va fi om care nu va păcătui [οὐκ ἔσται ἄνθρωπος ὃς οὐχ ἁμαρτήσεται]” [6, 36], fapt pentru care cu toții avem nevoie de iertarea Lui.

El face *judecăți* [κρίματα] și este *milostiv* cu poporul care *a greșit* Lui [6, 39]. Pentru că El *vede* și *aude* rugăciunea înălțată către El [6, 40].

Și Domnul Dumnezeu *Se ridică* întru *odihna Lui*, iar chivotul e plin de *tăria Lui* [6, 41]. Pentru aceea preoții Domnului Dumnezeu *se vor îmbrăca întru mântuire* și fiii Săi *se vor bucura în bunătăți* [6, 41]. Pentru că El *nu Și-a întors* fața de la *Hristosul/ Unsul Său* [6, 42].

La finalul rugăciunii Sfântului Salomon, *s-a pogorât foc din cer* și a mistuit jertfele, iar

„slava Domnului a umplut casa" [7, 1]. Și preoții nu au putut să intre în casa Domnului din cauza slavei Lui [7, 2].

Și „toți fiii lui Israil *au văzut pogorându-se* [ἑώρων καταβαῖνον] focul și slava Domnului peste casă și au căzut pe fața [lor], pe pământ, pe pardoseală, și s-au închinat", slăvindu-L pe Domnul [7, 3]. Adică au avut parte de *o vedenie colectivă*, pentru că erau *pregătiți* pentru asta, și *s-au comportat* ca atare: în mod profund evlavios.

După ce a terminat toate, Dumnezeu *i S-a arătat* noaptea lui Salomon și i-a vestit că *a auzit* rugăciunea lui și că *a ales* templul „întru casă a jertfei [εἰς οἶκον θυσίας]" [7, 12].

Domnul *oprește* cerul și nu mai plouă. El *poruncește* lăcustei să mănânce lemnul. El *trimite moarte* în poporul Lui [7, 13].

Dar dacă poporul se întoarce/ se rușinează, dacă se va ruga și va căuta fața Lui, întorcându-se de la căile sale rele, Domnul *îi va auzi* din cer și va fi *milostiv* cu păcatele lor și *va vindeca* pământul lor [7, 14]. El *va vedea* și *va auzi* rugăciunile lor [7, 15], pentru că Domnul *a ales* și *a sfințit* casa Lui [7, 16].

În 8, 14, Sfântul David e numit „omul lui Dumnezeu". La fel și Sameas, în 11, 2.

Împărăteasa Saba binecuvintează pe Domnul Dumnezeul lui Salomon [9, 8]. Căci El a vrut *să îi dea* tronul de domnie [9, 8]. Pe când Roboam *nu ascultă* de popor, pentru că gestul lui „era *întoarcere* de la Dumnezeu [ἦν μεταστροφὴ παρὰ τοῦ Θεου]" [10, 15].

Prin Sameas, Domnul *oprește* războiul între frați [11, 4]. Iar leviteii [οἱ Λευῖται] au

venit *să slujească* la Ierusalim, pentru că Domnul „a dat inimii lor *a căuta* pe Domnul Dumnezeul lui Israil [ἔδωκαν καρδίαν αὐτῶν τοῦ ζητῆσαι Κύριον Θεὸν Ισραηλ]" [11, 16].

Domnul e *drept* [12, 6]. Și când vede *întoarcerea* oamenilor, El *oprește* nimicirea [12, 7]. Căci mânia Domnului *se întoarce* de la cel care *se întoarce la El* [12, 12].

Viața lui Roboam e caracterizată negativ în 12, 14: „*a făcut răul*, căci *nu și-a îndreptat* inima lui [pentru] *a căuta* pe Domnul [ἐποίησεν τὸ πονηρόν ὅτι οὐ κατεύθυνεν τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐκζητῆσαι τὸν Κύριον]".

Cei care *luptă* cu cei care *sunt cu Dumnezeu* nu au *nicio reușită* [13, 12]. Căci oastea care *strigă către* Domnul [13, 14] primește biruință de la El [13, 16].

Fiii lui Iudas *s-au întărit* tocmai pentru că „*au nădăjduit spre* Domnul Dumnezeul părinților lor [*ἤλπισαν ἐπὶ* Κύριον Θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν]" [13, 18]. Iar pe Ieroboam Domnul *l-a lovit* și acesta *a murit* [13, 20].

Regele Asa a făcut *ce e bine* și *drept* înaintea Domnului Dumnezeu [14, 1]. Iar Domnul *l-a odihnit* pe el [14, 5]. Căci de la El e *mântuirea* și *întărirea* oamenilor și întru El *ne încredem* [14, 10].

Și armata lui Asa a învins pentru că „*s-a făcut extazul Domnului* peste ei [*ἐγενήθη ἔκστασις Κυρίου* ἐπ' αὐτούς]" [14, 13, LXX]. Pentru că au fost umpluți de slava Lui.

Peste Azarias *a fost* Duhul Domnului [15, 1] și el i-a vestit lui Asa că Domnul *este cu ei* și că ei nu trebuie *să-L părăsească* [15, 2]. Însă

acolo unde El nu binevoiește, Domnul *îi uimește* pe ei în tot necazul [15, 6].

Profetul Anani [Ανανι ὁ Προφήτης] vorbește despre *încrederea* în Domnul Dumnezeu [16, 7]. Și despre faptul că „ochii Domnului *privesc* în tot pământul, întărind în toate *inima plină* către El [οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου *ἐπιβλέπουσιν* ἐν πάσῃ τῇ γῇ κατισχῦσαι ἐν πάσῃ *καρδίᾳ πλήρει* πρὸς Αὐτόν]" [16, 9].

Domnul *a fost cu* Iosafat [17, 3] și *i-a îndreptat* domnia [17, 5]. Căci și inima lui *s-a înălțat în calea Domnului* [17, 6]. Iar *extazul* Domnului [*ἔκστασις* Κυρίου] a fost peste toate împărățiile pământului din jurul lui Iudas și nu au făcut război împotriva lui Iosafat [17, 10].

Profetul Miheas Îl propovăduiește pe Domnul ca fiind *viu*. Și el vestește *ce îi spune* Dumnezeu [18, 13]. Și Miheas spune *vedenia* pe care a avut-o și în care fiii lui Israil erau *risipiți* în munți, ca oile la care *nu este păstor* [18, 16].

Despre *o altă vedenie* a sa vorbește începând cu v. 18, în care *L-a văzut* pe Domnul „stând pe tronul Lui și toată Puterea cerului sta de-a dreapta Lui și de-a stânga Lui" [18, 18].

„Duh mincinos [πνεῦμα ψευδὲς]" a vorbit prin profeții împăratului [18, 22], cu îngăduința lui Dumnezeu [18, 20], însă *cu adevărat* Domnul a vorbit prin Miheas [18, 22].

Domnul *l-a mântuit* pe Iosafat în timpul luptei [18, 31]. Însă Iu îi vestește faptul,

datorită unui păcat al lui, că mânie de la Domnul *este peste el* [19, 2].

Judecătorii nu trebuie să judece *omului* ci *lui Dumnezeu* [19, 6]. Adică să aibă în vedere faptul că judecățile lor trebuie să fie *după voia* lui Dumnezeu.

De aceea trebuie să aibă *frica* Domnului în tot ceea ce fac, pentru că „nu este după Domnul Dumnezeul nostru *nedreptatea*, nici *a prețui fața*, nici *a lua daruri*" [19, 7].

Iar cei care *slujesc* Domnului trebuie să facă toate „în frica Domnului, în adevăr și în toată inima" [19, 9]. Pentru că cei care *păcătuiesc* Domnului au parte de mânia Lui [19, 10].

Domnul este cu *cel bun* [19, 20]. El este Dumnezeu *în cer* și *stăpânește* toate împărățiile neamurilor [20, 6]. În mâna Lui este „tăria puterii [ἰσχὺς δυναστείας]" [20, 6] și nimeni nu-I stă împotrivă [20, 6]. Căci El este Cel care *judecă* [20, 12].

În urma rugăciunii lui Iosafat *s-a făcut* Duhul Domnului peste Oziil [Οζιηλ] [20, 14] și acesta a vestit că *rânduiala* [ἡ παράταξις] este a lui Dumnezeu [20, 15], pentru că *mântuirea* este a Domnului [20, 17]. De aceea „Iosafat s-a plecat pe fața lui și tot Iudasul și locuitorii Ierusalimului au căzut înaintea Domnului [și] s-au închinat Domnului" [20, 18].

Și pentru că Domnul *a dat războiul* [20, 22], vrăjmașii s-au omorât unii pe alții [20, 23]. De aceea, bărbații lui Iudas și ai Ierusalimului s-au întors cu toții acasă, „în bucurie mare, căci *i-a bucurat* pe ei Domnul dinspre vrăjmașii lor" [20, 27].

Din această cauză *„s-a făcut extazul* Domnului [ἐγένετο ἔκστασις Κυρίου] peste toate împărățiile pământului, în auzul lor, căci Domnul *a făcut război* [ἐπολέμησεν] cu potrivnicii lui Israil" [20, 29].

Biblia de la 1688, ca și în celelalte ocazii în care LXX spune despre *extaz* în *II Cronici*, vorbește la 20, 29 despre *groază*: „Să făcu *groaza* Domnului preste". Același lucru s-a perpetuat și în ed. BOR 1988, unde se vorbește despre „frica lui Dumnezeu", cât și în ed. BOR 2001: „frica Domnului".

Numai că *extazul* nu produce *frică*, ci *uimire dumnezeiască*, vedere dumnezeiască. Extazul dăruie *o perspectivă foarte pozitivă* despre Dumnezeu și relația cu El. Pentru că toți erau *uimiți* de minunea aceasta imensă: că Domnul *a luptat* pentru Israil.

Însă edițiile românești au tradus VUL, unde găsim „pavor Domini" la 22, 29: *spaima/ frica/ emoția Domnului*. Pe care, dacă o interpretezi naturalist, fără *atingere* cu experiența duhovnicească, ajungi la *groază*.

Însă Dumnezeu *nu insuflă* groază depersonalizantă în oameni, frică cutremurătoare, mortală, ci *frică duhovnicească*, plină de uimire, *de simțire* a slavei Sale.

De aceea, ἔκστασις-ul din LXX explică *cel mai bine* starea pe care o produce *prezența* lui Dumnezeu sau *înțelegerea* lucrărilor Lui în lume. Căci numai o astfel de stare *foarte pozitivă* exprimă relația noastră cu Dumnezeu și nu *frica paralizantă*, care nu te lasă să mai faci nimic.

WTT vorbește, ca și VUL, despre אֱלֹהִים פַּחַד [pahad Elohi'm]: *teama/ tremurul/ spaima/ groaza lui Dumnezeu*. La fel și MGK: „a căzut *frica* lui Dumnezeu peste [ἐπέπεσε φόβος Θεοῦ ἐπὶ]".

În LXE: „s-a făcut *o teroare/ o spaimă* a Domnului peste [there was *a terror* of the Lord upon]". În R60: „frică de Dumnezeu [pavor de Dios]". NEG traduce WTT și vorbește despre „teroarea/ spaima Celui veșnic [La terreur de l'Éternel]".

Numai LXX explică prin *extaz* ce fel de lucrare *iese* de la Dumnezeu: de uimire, de copleșire, de cutremurare plină de iubire.

Domnul *a adus pace* în împărăția lui Iosafat [20, 30]. Însă pentru un păcat al său, Eliezer [Ελιεζερ] i-a profețit că Domnul *îi va sfărâma corăbiile* [20, 37].

Ioram *a făcut răul* înaintea Domnului [21, 6]. Iar Profetul Iliu vorbește în numele *Domnului Dumnezeului lui David* [21, 12] și îi vestește lui Ioram că Domnul *îl va lovi* cu *o boală rea* [21, 14-15].

Profeția Domnului s-a împlinit, pentru că Domnul *l-a lovit* pe Ioram „întru pântece [cu] boală, în care nu este vindecare" [21, 18]. L-a lovit cu o boală fără leac, mortală.

Și Ohozias [Οχοζιας] *a făcut răul* înaintea Domnului [22, 4]. De aceea, „de la Dumnezeu s-a făcut *nimicirea* [καταστροφὴ] lui Ohozias" [22, 7].

Ioas a făcut *ce e drept* înaintea Domnului [24, 2]. Însă, după moartea lui Iodae [24, 17], cei din Iudas au început *să se închine* la idoli și de aceea *s-a făcut mânie* peste Iudas și

Ierusalim [24, 17-18]. A fost mânia Domnului peste ele.

Duhul lui Dumnezeu *S-a pus peste/ l-a îmbrăcat* [ἐνέδυσεν] pe Azarias [Αζαριας] [24, 20] și el le-a vestit că *nu vor prospera* tocmai pentru că *L-au părăsit* pe Domnul [24, 20]. Iar ei *l-au omorât cu pietre* pentru această profeție [24, 21].

Domnul *vede* și *judecă* [24, 22]. De aceea sunt biruiți de sirieni, cu puțini oameni, pentru că *L-au părăsit* pe El [24, 24].

Amasias [Αμασιας] face *ce e drept* înaintea Domnului [25, 2]. Și *omul lui Dumnezeu* i-a vestit lui Amasias că „de la Domnul este și *a întări* [ἰσχῦσαι] și *a pune pe fugă* [τροπώσασθαι]" [25, 8].

Domnul poate să ne dea bani *mai mulți* decât cei pe care îi avem [25, 9]. Și pentru că Amasias se închină și jertfește zeilor [25, 14], „s-a făcut *urgia* Domnului peste Amasias" [25, 15]. Și printr-un Profet, Domnul îi vestește acestuia moartea [25, 16].

Ozias a făcut *ce e drept* înaintea Domnului [26, 4]. Și cât a trăit Profetul Zaharias, Ozias L-a căutat pe Domnul în frica Domnului și a prosperat [26, 5].

Domnul *îl întărește* pe Ozias peste cei străini [26, 7]. Dar când *s-a întărit* și *s-a înălțat* inima lui, Ozias *„a făcut rău* în Domnul Dumnezeul lui și a intrat întru templul Domnului *tămâind* peste jertfelnicul tămâierilor" [26, 16]. Lucru pe care *nu avea voie* să îl facă, pentru că era *împărat* și nu *arhiereu*. Și, pe când era cu cădelnița în mână, a fost *pedepsit* de Domnul cu lepră.

Căci „lepra *a răsărit* în fruntea lui, înaintea preoților, în casa Domnului” [26, 19]. Și a ieșit *în grabă* din templu pentru că a înțeles că a fost *osândit* de Domnul [26, 20].

Ioatam a făcut *ce e drept* înaintea Domnului [27, 2]. Și el *s-a întărit* pentru că *„și-a pregătit* căile lui înaintea Domnului Dumnezeului lui” [27, 6].

Ahaz însă *nu a făcut ce e drept* înaintea Domnului [28, 1]. De aceea Domnul Dumnezeu *l-a predat* în mâna împăratului Siriei [28, 5] și au murit din Iudas 120.000 de bărbați, puternici în tărie, pentru că *L-au părăsit* pe Domnul [28, 6].

Și pentru că luaseră robi din Iudas, Profetul Odid [Ωδηδ] le vestește fiilor lui Israil *să îi întoarcă înapoi* pe cei robiți pentru că altfel *urgia mâniei Domnului va fi peste ei* [28, 8-11]. Căci Domnul *îi smerește* pe cei care greșesc [28, 19].

Ezechias face *ce e drept* înaintea Domnului [29, 2]. Iar leviteii, în timpul lui, Îl laudă pe Domnul *în bucurie* [29, 30]. Căci Ezechias cheamă pe fiii lui Israil la *întoarcerea* către Dumnezeul lui Avraam și al lui Isaac și al lui Israil [30, 6].

Slujirea lui Dumnezeu întoarce de la noi mânia urgiei Lui [30, 8]. Pentru că Domnul e *milostiv* [ἐλεήμων] și *îndurător* [οἰκτίρμων] [30, 9] și *bun* [ἀγαθὸς] [30, 18].

Celor din Iudas mâna Domnului le-a dat *o singură inimă* ca să împlinească ceea ce s-a spus în cuvântul Domnului [30, 12]. Și Domnul *a auzit* rugăciunea lui Ezechias și *a vindecat* poporul [30, 20].

Domnul *a auzit* glasul preoților și al leviteilor[276] când au binecuvântat poporul. Pentru că „a venit rugăciunea lor întru *locașul cel sfânt* [τὸ κατοικητήριον τὸ ἅγιον] al Lui, întru cer” [30, 27].

Sintagma τὸ κατοικητήριον τὸ ἅγιον de la II Cron. 30, 27 e unică în LXX, κατοικητήριον având 10 ocurențe. Însă în cultul Bisericii e prezentă sintagma *locașul cel sfânt* al lui Dumnezeu pentru a arăta că *sălășluirea* lui Dumnezeu e în cer și că El este *sfințenia desăvârșită*.

Domnul *binecuvintează* [31, 10]. Și la 31, 20 se resubliniază faptul că Ezechias a făcut *ce e bun* și *ce e drept* înaintea Domnului Dumnezeu.

Domnul Dumnezeu *mântuiește* și *luptă* în războiul nostru [32, 8]. Și pentru că împăratul Ezechias și Profetul Isaias „au strigat întru cer” [32, 20], Domnul *a trimis* un Înger și acesta *a nimicit* persoane războinice și însemnate din armata potrivnică [32, 21].

Domnul *aude* rugăciunea lui Ezechias din timpul când era bolnav și *îi dă semn* [32, 24]. Însă pentru că *s-a înălțat* inima lui, *s-a făcut peste el urgie* și peste Iudas și Ierusalim [32, 25]. Dar pentru că ei *se smeresc*, nu a mai venit peste ei urgia Domnului [32, 26]. Și Domnul a dat *avere multă foarte* lui Ezechias [32, 29].

Manassis a făcut *ce e rău* înaintea Domnului [33, 2]. Și nici el și nici poporul *nu au ascultat* ce le-a spus Domnul [33, 10]. De aceea, El *a adus* peste ei pe assirieni și aceștia

[276] În ed. BOR 1988 și 2001: *leviții*.

l-au dus pe Manassis încătușat în Babilon [33, 11].

Însă, ca unul *apăsat*, a căutat fața Domnului Dumnezeu și s-a smerit foarte de la fața lui Dumnezeu [33, 12]. Și rugăciunea lui *a fost ascultată* și *l-a întors* pe el întru Ierusalim [33, 13]. Din acestea toate Manassis „*a cunoscut* că *Domnul acesta* este *Dumnezeu*" [33, 13].

Că Dumnezeu este Domnul care *i-a ascultat rugăciunea* și *l-a adus pe el înapoi*, în împărăția sa. Pentru că credința e plină de *cunoașterea experiențială* a lui Dumnezeu. Credința are acumulate diverse experiențe personale ale prezenței lui Dumnezeu, pe care ea *se bazează* și din care *își extrage* tăria.

Amon a făcut *ce e rău* înaintea Domnului [33, 22], pe când Iosias a făcut *ce e bine* înaintea Domnului [34, 2].

Mânia Domnului *se aprinde* din cauza idolatriei [34, 25]. Și în 35, 19 găsim sintagma: „urgia mâniei Lui celei mari".

Ioahaz a făcut *ce e rău* înaintea Domnului [36, 2]. Ioachim [36, 5], Iehonias [36, 9] și Sedechias [36, 12] au făcut la fel.

Sedechias *și-a bătut joc* de trimișii Domnului și de Profeții Lui până când *a coborât mânia* Domnului peste poporul Lui și *nu i-a mai vindecat* [36, 16].

De aceea, El i-a dat pe mâna împăratului haldeilor [36, 17], care a omorât și a robit poporul [36, 17, 20] și a dat foc casei Domnului [36, 19]. Însă toate acestea s-au petrecut „ca *să se împlinească* cuvântul Domnului [rostit] prin gura lui Ieremias[277] [τοῦ πληρω-

[277] De la N. sg.: Ἰερεμίας.

θῆναι λόγον Κυρίου διὰ στόματος Ιερεμιου]” [36, 21]. Dar tot Domnul *a ridicat* duhul lui Chiros [Κῦρος], împăratul perșilor [36, 22], și *i-a poruncit să zidească* casa Lui în Ierusalim [36, 23].

2. 7. Cartea Esdras

Domnul *a ridicat* duhul lui Chiros[278] [ἐξήγειρεν Κύριος τὸ πνεῦμα Κύρου], împăratul perșilor [1, 1], și i-a poruncit *să-I zidească casă* în Ierusalim [1, 2], reluându-se astfel informația din II Cron. 36, 22-23.

Însă Chiros folosește expresia *Dumnezeul lui Israil* [1, 3] și nu *Dumnezeul perșilor*. Iar *Dumnezeul lui Israil* este *Dumnezeu în Ierusalim* [1, 3].

Dumnezeu însă *a ridicat* și duhul celor care au mers să zidească casa Domnului [1, 5]. De unde înțelegem că prin verbul *a ridica* se exprimă aici un act pozitiv, *o luminare* a lui Dumnezeu.

În 3, 2, *Moisis* e numit *omul lui Dumnezeu*. Iar Domnul e *bun* și întru veac este *mila* Lui [3, 11].

Profeții Angheos [Αγγαιος][279] și Zaharias [Ζαχαρίας] *au profețit* [ἐπροφήτευσεν] în numele Dumnezeului lui Israil [5, 1]. Și Zorobabel al lui Salatiil [Ζοροβαβελ ὁ τοῦ Σαλαθιηλ] și Iisus, fiul lui Iosedec [Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ιωσεδεκ], au început *să zidească* casa lui Dumnezeu *venindu-le în ajutor* Profeții lui Dumnezeu [5, 2]. Căci „ochii lui Dumnezeu erau *peste* robia lui Iudas” [5, 5].

Cei care zidesc casa Lui se declară „robii Dumnezeului cerului și al pământului” [5, 11]. Iar casa Lui s-a zidit „*din cunoașterea* [ἀπὸ γνώμης] Dumnezeului lui Israil și *din cu-*

---

[278] De la N. sg.: Κῦρος.

[279] În ed. BOR 1988: *Agheu*.

noașterea [ἀπὸ γνώμης] lui Chiros și a lui Darios [Δαρεῖος] și a lui Artasasta [Αρθασασθα][280], împărații perșilor" [6, 14]. Pentru că Dumnezeu *conlucrează* cu oamenii la faptele bune, la cele pe care El *le dorește*.

Iar cei întorși din robie fac sărbătoarea azimilor *în bucurie,* pentru că „*i-a bucurat* pe ei Domnul și *a întors inima* [ἐπέστρεψεν καρδίαν][281] împăratului Assurului către ei" [6, 22].

Mâna Domnului Dumnezeu *a fost peste* Esdras [Εσδρας] în tot ceea ce el *a căutat* [7, 6]. Iar Artasasta Îl numește pe Domnul *Dumnezeul cerului* [7, 12] dar și *Dumnezeu în Ierusalim* [7, 19].

Dumnezeu are *înțelepciune* [7, 25]. Și El *dă în inima* oamenilor gânduri bune [7, 27]. Iar Esdras, în 7, 28 și în 8, 18, vorbește despre „mâna Domnului *cea bună*", care era *peste el*.

Smerirea adevărată este *înaintea* Domnului și El dă *cale dreaptă* [ὁδὸν εὐθεῖαν] oamenilor [8, 21]. *Mâna* lui Dumnezeu este peste toți cei care Îl caută pe El întru bine și puterea Lui [8, 22], pe când *mânia* Lui este peste toți cei care Îl părăsesc pe El [8, 22].

Dumnezeu *aude* rugăciunea [8, 23]. El *face milă* cu oamenii, îi mântuiește, le dă ajutor, luminează ochii noștri și ne dă *facere-*

---

[280] În aceeași ediție scripturală: *Artaxerxe*.

[281] O expresie unică în această carte. Și ea, ca și în cazul *întoarcerii feței către* cineva, exprimă *bunăvoința* împăratului față de fiii lui Israil. Pe când *întoarcerea feței de la cineva* înseamnă *părăsirea* lui, scoaterea sa de la inimă, din atenția constantă față de el.

de-viață [ζωοποίησιν] [9, 8]. Iar ζωοποίησιν, foarte interesant, apare în LXX numai la Esdr. 9, 8 și 9, 9. Însă substantivul feminin în Ac. nu se referă la *nașterea biologică* ci la *o schimbare duhovnicească* a persoanei noastre.

Dumnezeu *luminează* fărădelegile noastre și ne dă *mântuire* [σωτηρίαν] [9, 13]. Pentru că El este *drept* [δίκαιος] [9, 15].

Sehenias, fiul lui Iiil [Σεχενιας υἱὸς Ιιηλ], a mărturisit că *au fost necredincioși* lui Dumnezeu atunci când și-au luat *femei străine* [10, 2]. Căci noi trebuie *să dăm laudă* Domnului Dumnezeu și să facem *ce e plăcut* înaintea Lui [10, 11].

Sintagma „urgia mâniei lui Dumnezeu [ὀργὴν θυμοῦ Θεοῦ]” apare la 10, 14 și aceasta e *singura ei apariție textuală* în Esdras.

2. 8. Cartea lui Neemia

Prima referire la Dumnezeu a cărții e în 1, 4. Pentru că Sfântul Neemia [Νεεμια] „s-a rugat înaintea *Dumnezeului cerului*”. Domnul este *Dumnezeul cerului* [ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ] și El este Dumnezeu *tare* [ἰσχυρὸς], *mare* [μέγας] și *înfricoșător* [φοβερός] [1, 5]. El *păzește făgăduința* făcută față de oameni și este *milostiv* cu cei care Îl iubesc pe El și păzesc poruncile Lui [1, 5].

1, 6 vorbește despre *urechea* și *ochii* lui Dumnezeu. Căci Neemia *își asumă* păcatele sale și ale lui Israil în fața lui Dumnezeu [1, 6-7].

Și în 1, 11 găsim referire la *urechea* lui Dumnezeu, care e *cu luare aminte* întru rugăciunea oamenilor.

În 2, 4 apare, pentru *a treia oară* în această carte, sintagma *Dumnezeul cerului*. Și asta nu pentru ca să nege prin ea statutul lui Dumnezeu de *Făcător al pământului*, ci pentru ca să sublinieze faptul că *Dumnezeul Cel adevărat* e *Dumnezeul care e viu în cer*.

Rugăciunea se face *către* Dumnezeul cerului [2, 4; 4, 3]. Iar mâna Lui este *bună* [2, 8; 2, 18]. Căci Dumnezeu *dă oamenilor în inimile lor* ce să facă [2, 12; 7, 5]. Îi luminează ce să facă. Îi îndeamnă ce să facă. Îi ajută să înțeleagă ce trebuie să facă. Cum să facă *binele*.

Sintagma *Dumnezeul cerului* apare și la 2, 19, iar la 4, 8, Dumnezeu e numit din nou: Dumnezeu *mare* și *înfricoșător*.

Dumnezeu *risipește* planurile oamenilor [4, 9]. Le strică planurile rele. Intențiile potrivnice. Dorințele pătimașe. Și El *luptă* pentru noi [4, 14], când noi suntem *de partea Lui*.

Viața *bună* e viața trăită *în frica* lui Dumnezeu [5, 9; 5, 15]. Și Dumnezeu *Își amintește* de cel care face binele [5, 19; 13, 14; 13, 22; 13, 31].

E o mare diferență între cel care *e trimis de Dumnezeu* să facă ceva anume și cel care *nu e trimis* de El [6, 12]. Iar când oamenii se umplu *de frica* lui Dumnezeu, atunci *cunosc* că Dumnezeu e Cel ce *împlinește* lucrurile oamenilor [6, 16].

Tocmai în 8, 6 apare sintagma tradițională: *Domnul Dumnezeu*. Ea reapare la 8, 9; 9, 3**; 9, 4; 9, 5. Iar El este *mare* [8, 6]. Tot în 8, 6 găsim expresia: „s-au închinat Domnului pe fața [lor], pe pământ [προσεκύνησαν τῷ Κυρίῳ ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν]". Cu sensul: *s-au închinat Domnului căzând pe fețele lor, jos, la pământ*.

Domnul este *tăria* noastră [8, 10]. Iar *citirea* din Scriptură, *mărturisirea de sine* înaintea Domnului și *închinarea* în fața Lui reprezintă un tot unitar [9, 3].

Numele lui Dumnezeu este *slăvit* și *mai presus* de toată binecuvântarea și lauda [9, 5]. Și e *slăvit* pentru că, în primul rând, Dumnezeu e *slăvit*. Și *singur* El este *Domnul* și El a făcut *cerul* și *cerul cerului* și toată *starea* lor [πᾶσαν τὴν στάσιν αὐτῶν] [9, 6], potrivit LXX.

Însă VUL vorbește despre „omnem Exercitum eorum [toată Oștirea lor]" [9, 6], cum

apare și în ed. BOR 1988, adică referindu-se la *Oștile cerești*. La *Puterile cerești*.

Tot Domnul a făcut pământul și toate care sunt în el. Dar și mările și toate care sunt în ele [9, 6, LXX].

Domnul *face vii* toate [9, 6]. Și Lui *I se închină* Oștirile cerurilor [αἱ Στρατιαὶ τῶν οὐρανῶν] [9, 6], adică aceleași *Puteri cerești*, create de El.

Cuvântul Domnului *stă* pentru că El e *drept* [9, 8]. El vede *smerenia* oamenilor și *aude* strigarea lor [9, 9]. El *cunoaște* când oamenii *se semețesc* [9, 10].

Domnul *a coborât* pe muntele Sina și i-a vorbit lui Israil *din cer* [9, 13]. A coborât *prin slava* Sa, dar El e *pururea în cer*. Iar *judecățile* Lui sunt *drepte*, ale Lui sunt *legile adevărului*, *învățăturile* și *poruncile cele bune* [9, 13].

Dumnezeu e *milostiv* și *îndurător* [9, 17]. El este *îndelung-răbdător* [μακρόθυμος] și *mult-milostiv* [πολυέλεος] [9, 17]. Și e foarte important să subliniem faptul că μακρόθυμος și πολυέλεος, ca *însușiri* ale lui Dumnezeu, mai apar doar de două ori în LXX până acum și în ambele situații împreună. E vorba de Ieș. 34, 6 și Num. 14, 18.

În comparație cu Neem. 9, 17, unde Dumnezeu e numit *îndurător*, în Neem. 9, 19 avem un substantiv plural și nu un adjectiv, vorbindu-se astfel despre *îndurările* [οἰκτιρμοῖς] Lui. Și e pentru a doua oară în LXX când se vorbește despre *îndurările* lui Dumnezeu. Prima oară s-a vorbit în II Cron. 30, 9.

Însă, pentru că s-a vorbit despre El ca *îndurător*, dar și despre *îndurările* Lui, de aici

înțelegem că Dumnezeu ne revelează faptul că toate însușirile Lui sunt *lucrătoare*, se manifestă *în relație* cu creația Sa. Că tocmai de aceea *ne vorbește* despre ele: pentru ca să înțelegem modul cum *Se manifestă* El vizavi de noi.

În 9, 20 se vorbește, pentru *prima dată* în Neemia, despre *persoana* și *lucrarea* Duhului Sfânt. Duhul e *al lui Dumnezeu* [τὸ Πνεῦμά Σου] și El e caracterizat ca Duhul *cel bun* [τὸ ἀγαθὸν].

Și Dumnezeu a dat Duhul Său cel bun pentru *a-i înțelepți* [συνετίσαι] pe oameni [9, 20]; συνετίσαι fiind *un unicat* în LXX. Îl mai regăsim doar în ediția lui Teodotion [Θεοδοτίων][282] a cărții Sfântului Daniel, la 10, 14.

Dumnezeu *îi înmulțește* pe oameni [9, 23]. Și oamenii ajung să trăiască în plăceri datorită *bunătății celei mari* a lui Dumnezeu [9, 25].

Însă, este *cu totul de remarcat* faptul că numai în cartea lui Neemia, la 9, 25 și la 9, 35, se vorbește în LXX despre *bunătatea* [ἀγαθω-σύνῃ] lui Dumnezeu. Și că la 9, 25, *bunătatea* Lui e caracterizată ca fiind *mare* [τῇ μεγάλῃ], iar la 9, 35 ca fiind *multă* [τῇ πολλῇ].

În 9, 27 *îndurările* lui Dumnezeu sunt legate de *mântuirile* Lui. Pentru că Dumnezeu, în îndurările Sale cele mari, le-a dat *mântuiri* fiilor lui Israil.

Iar σωτῆρας [mântuiri] e alt *unicat* al LXX, prin care se exprimă multele *salvări* ale

---

[282] A se vedea: http://en.wikipedia.org/wiki/Theodotion.

lui Israil de la nimicire. Pentru că Domnul *i-a mântuit* de multe ori din mâna vrăjmașilor lor [9, 27].

Domnul îi aude *din cer* pe cei care *strigă* către El și *îi mântuiește* în îndurările Sale cele multe [9, 28]. Căci omul *va fi viu* [ζήσεται] în poruncile și judecățile Domnului, dacă *le va face* pe ele [9, 29].

În 9, 30 avem expresia „și *i-ai tras* [εἵλκυσας] pe ei ani mulți". Cu referire la Dumnezeu. Dumnezeu *i-a tras către Sine* ani la rând pe cei care I-au întors spatele prin necredina lor, și și-au întărit gâtul lor și nu au ascultat [9, 29].

Îndelunga Sa răbdare se traduce aici prin această continuă *tragere/ invitare* către comu-niunea cu Sine.

Pentru că Domnul le-a mărturisit lor în Duhul Său (a doua *pomenire* a Sfântului Duh în Neemia), în mâna Profeților Săi [9, 30]. Însă pentru că ei *nu au ascultat*, El *i-a dat* în mâna popoarelor pământului [9, 30].

Despre *îndurările cele multe* ale lui Dumnezeu vorbește și 9, 31. Pentru că El e *tare* și *milostiv* și *îndurător* [9, 31].

În 9, 32 Dumnezeu este *tare, mare, puternic* și *înfricoșător*. El păzește făgăduința și mila Sa [9, 32]. Căci Dumnezeu e *drept* și *face adevărul* [9, 33]. Și tot Dumnezeu e Cel care *ne bucură* pe noi foarte mult [12, 43].

Dumnezeul nostru e Cel care *întoarce* blestemul întru binecuvântare [τὴν κατάραν εἰς εὐλογίαν] [13, 2]. Iar urgia Lui *se adaugă* peste cei care *pângăresc* sabatul [13, 18].

În 13, 22 se vorbește despre *mulțimea milei* [πλῆθος τοῦ ἐλέους] lui Dumnezeu. Iar 13, 27 vorbește despre *răutatea* făcută înaintea lui Dumnezeu, anume aceea de a te căsători cu femei *străine*. Adică *idolatre*. Și acest fapt e caracterizat ca unul *lipsit de credință* [13, 27].

2. 9. Cartea Estir

Dumnezeu Își face simțită *prezența* în visul văzut de Mardoheos [Μαρδοχαῖος]. Căci acesta vede neamul Drepților [Δικαίων ἔθνος] strigând către Dumnezeu și primind răspuns de la El [1, 1]. Și Mardoheos a fost conștient că ceea ce *a văzut* în vis e *de la* Dumnezeu [1, 1; 10, 3], fapt pentru care „îl avea pe acesta[283] în inimă [εἶχεν αὐτὸ ἐν τῇ καρδίᾳ]" [1, 1].

Iar când poporul lui Israil era în pericolul de a fi nimicit, Mardoheos *se roagă* Domnului pomenind *toate lucrurile* Domnului [μνημονεύων πάντα τὰ ἔργα Κυρίου] [4, 17]. Toate cele pe care Domnul le-a făcut în lume și în Israil.

Și Mardoheos își începe rugăciunea strigând către El: „Doamne, Doamne, Împărate, Țiitorule a toate [Κύριε Κύριε Βασιλεῦ πάντων Κρατῶν]" [4, 17]. Un mod de adresare *unic* în LXX până acum. În care Domnul e văzut ca *Împărat* și ca *Atotțiitor* în același timp.

Toți oamenii sunt *în stăpânirea* [ἐν ἐξουσίᾳ] Domnului. Și nimeni nu I se împotrivește dacă Domnul vrea *să mântuiască* pe cineva [4, 17].

Domnul a făcut cerul și pământul și tot ce e *minunat* [θαυμαζόμενον] în cele de sub cer. De aceea, El e *Domnul tuturor* oamenilor și *Cel care cunoaște toate* [4, 17].

În aceeași rugăciune, Mardoheos strigă către Dumnezeu folosind expresia: „Κύριε ὁ

---

[283] *Visul* avut, care era *unul profetic*.

Θεὸς ὁ Βασιλεὺς ὁ Θεὸς Αβρααμ [Doamne, Dumnezeule Împărate, Dumnezeul lui Avraam]" [4, 17]. În care se îmbină raportarea personală cu raportarea tradițională la Dumnezeu. Și astfel, *Dumnezeul lui Avraam* e *Împăratul a toate* și *Atotțiitorul* și *Atoatecunoscătorul* și *Domnul tuturor*, pentru că e *Făcătorul* cerului și al pământului.

Mardoheos Îi amintește Domnului că Israilul este *moștenirea* [κληρονομίαν] și *partea* [τὴν μερίδα] Sa și că El trebuie *să Se milostivească* de acesta [4, 17]. Iar *milostivirea Lui* față de popor înseamnă *întoarcerea* jalei lor întru bună-petrecere [4, 17].

Alături de Mardoheos și împărăteasa Estir [Εσθηρ] a scăpat către Domnul [4, 17]. Iar ea își începe rugăciunea strigând către El: „Domnul meu, numai Tu ești *Împăratul nostru* [Κύριέ μου *ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν* Σὺ εἶ μόνος]" [4, 17]. Pentru ca să sublinieze faptul că *adevăratul Împărat* nu e cel pământesc ci *Cel ceresc*, de la Care vine toată domnia și stăpânirea.

Domnul *ajută* celor singuri și fără ajutor [4, 17]. El e *drept* și *Își amintește* de cei ce I se roagă Lui [4, 17]. El *Se face cunoscut* nouă în ceasul necazului nostru [4, 17]. Și tot El ne dă *curaj bun* în fața greutăților de tot felul [4, 17].

Într-o a doua raportare la Dumnezeu, Sfânta Estir Îl numește: „Împărate al dumnezeilor și Cel ce stăpânești tot începutul [Βασιλεῦ τῶν θεῶν καὶ πάσης ἀρχῆς ἐπικρατῶν]" [4, 17].

Domnul *ne scapă* în mâna Lui și El este *singurul* nostru ajutor [4,17]. El *are cunoașterea a toate* [4, 17].

În finalul rugăciunii sale, Estir Îl numește pe Domnul și Dumnezeul lui Avraam: *Dumnezeul Cel tare peste toate* [ὁ Θεὸς ὁ ἰσχύων ἐπὶ πάντας] [4, 17]. Care *Își arată* tăria/ puterea Sa peste toate, pentru că El *ține toate*. Iar aici, la 4, 17, e singurul loc din LXX unde Dumnezeu e numit prin sintagma *Dumnezeul Cel tare peste toate*.

Domnul ascultă glasul *celor fără de nădejde* [φωνὴν ἀπηλπισμένων] [4, 17]. Și El *ne scapă* din mâna celor ce viclenesc și din frică [4, 17].

Dumnezeu e *văzătorul a toate* [πάντων ἐπόπτην] și *mântuitorul* [σωτῆρα] nostru [5, 1]. Iar sintagma πάντων ἐπόπτην de la 5, 1 e *unică* în LXX.

Dumnezeu *schimbă* duhurile mâniate ale oamenilor *întru blândețe* [5, 1] și tot El *îndepărtează* somnul de la oameni [6, 1].

Numai în 6, 13 și 8, 12 se folosește sintagma: „Dumnezeul cel viu" în această carte. Și Dumnezeul Cel viu *era cu* Mardoheos [6, 13].

O altă *expresie unică* în LXX, regăsibilă în Cartea Estir, este cea de la 8, 12: τὰ πάντα κατοπτεύοντος ἀεὶ Θεοῦ [Dumnezeu veșnic, Cel care cercetează/ scrutează toate]. Care cercetează/ scrutează/ vede întreaga Sa creație. Arătându-se prin aceasta că Dumnezeu *nu este indiferent* față de nicio parte a creației Sale.

Dumnezeul lui Israil e Dumnezeul *cel viu*, *mare* și *preaînalt* [8, 12]. Și El *dă împărăție* în cea mai bună dispoziție [8, 12]. Dumnezeu *stăpânește peste toate* și El *face judecată* [8, 12]. Iar Domnul *a mântuit* pe poporul Său pentru că El *ne scapă* din toate relele [10, 3].

Iar Mardoheos numește ἡμέραν κρίσεως [ziua judecății] [10, 3], ziua în care Dumnezeu *a mântuit* poporul. Căci atunci *Și-a adus aminte* Dumnezeu de poporul Său și *a făcut dreptate* moștenirii Sale [10, 3].

2. 10. Cartea Iudit

Prima referință la Dumnezeu e în 4, 2, unde se folosește sintagma *Domnul Dumnezeu*. Iar „toți bărbații lui Israil au strigat către Dumnezeu *în stăruință mare* [ἐν ἐκτενείᾳ μεγάλῃ] și *și-au smerit* sufletele lor în stăruință mare” [4, 9]. Și „Domnul *a ascultat* glasul lor și *a văzut* necazul lor [καὶ *εἰσήκουσεν* Κύριος τῆς φωνῆς αὐτῶν καὶ *εἰσεῖδεν* τὴν θλῖψιν αὐτῶν]” [4, 13].

Prima dată când se folosește sintagma *a Domnului Atotțiitorul* [Κυρίου Παντοκράτορος] e la 4, 13. Iar Domnul are grijă „întru bine” [4, 15] de cei de care El Se milostivește.

Domnul este *Dumnezeul cerului* [5, 8; 6, 19; 11, 17]. Este Dumnezeul pe Care *L-au cunoscut* fiii lui Israil [5, 8]. Și „Dumnezeu *urăște* nedreptatea [Θεὸς *μισῶν* ἀδικίαν]” [5, 17].

În 5, 21 găsim expresia: „Domnul lor și Dumnezeul lor [ὁ Κύριος αὐτῶν καὶ ὁ Θεὸς αὐτῶν]”. Expresie pe care o regăsim, în formă personalizată, la *încredințarea* Sfântului Apostol Tomas [In. 20, 28, GNT].

Dumnezeu *ne apără* [6, 2]. El privește *peste* semețirile oamenilor și *Se milostivește* de cei smeriți [6, 19]. Pentru că Domnul *caută* spre fața celor *sfințiți* [τῶν ἡγιασμένων] ai Săi [6, 19].

Dumnezeu ne vine *întru ajutor* [6, 21]. El *judecă* între oameni [7, 24]. Pentru că Dumnezeu *ne pedepsește* pentru păcatele noastre și pentru cele ale părinților noștri [7, 28]. Dar

Domnul Dumnezeu, datorită pocăinței noastre, *Se întoarce* și *ne miluiește* [7, 30].

Sfânta Iudit *se temea foarte* de Dumnezeu [8, 8]. Și ea spune poporului *să nu-L ispitească* pe Dumnezeu [8, 12-13]. Iudit Îl numește pe Dumnezeu *Domnul Atotțiitorul* [8, 13] și subliniază faptul că nu trebuie *să Îl scrutăm* pe Dumnezeu pentru că *nu vom cunoaște nimic* până în veac [8, 13]. Nu vom cunoaște nimic despre *viața* lui Dumnezeu și despre *voia Lui* prin încercarea pur umană de a-L înțelege, ci numai în măsura în care El *ni Se revelează*.

Tocmai de aceea, teologia dogmatică nu se ocupă *cu speculații* despre Dumnezeu și despre voia Lui cu oamenii, ci cu *analiza smerită a conținutului* revelațiilor Sale față de oameni.

Pentru că noi analizăm și căutăm să înțelegem, cu harul lui Dumnezeu, printr-o viață de pocăință, pe măsura noastră, voia Lui cu noi și cele pe care El le-a făcut în lume, și nu încercăm să aflăm lucruri despre care El *nu ne-a vorbit*.

În 8, 14, Iudit compară *necunoașterea inimii* cu *necunoașterea lui Dumnezeu*. Dacă nu putem afla *adâncul inimii omului* [βάθος καρδίας ἀνθρώπου] și nici *cuvintele minții lui* [λόγους τῆς διανοίας αὐτοῦ], cu atât mai puțin Îl vom putea cunoaște pe Dumnezeu, Cel care a făcut toate [8, 14].

Însă la 8, 14 aflăm un lucru important despre Dumnezeu și anume că El are *minte* [τὸν νοῦν] și că *nu putem să cunoaștem* mintea Lui și *nici să înțelegem* gândul Lui. Iar

scrutarea voii lui Dumnezeu *provoacă mânia* Lui [8, 14].

El *are puterea* [ἔχει τὴν ἐξουσίαν] de *a ne apăra* sau de *a ne distruge* [8, 15]. Iar noi nu trebuie *să zălogim* sfaturile/ planurile/ scopurile [τὰς βουλὰς] Domnului Dumnezeu [8, 16]. Nu trebuie să credem că putem *să-I dăm ceva la schimb* ca să *Îi schimbăm* planurile. Căci El *nu Se lasă amenințat* precum omul și *nici nu Se schimbă* ca fiul omului [8, 16].

Ci noi trebuie *să așteptăm mântuirea* de la Dumnezeu și să-L chemăm pe El *întru ajutor* [8, 17]. Și El *va auzi* glasul noastru, dacă acesta *îi va fi plăcut* Lui [8, 17].

Trebuie *să-I mulțumim* Domnului Dumnezeu pentru că El *ne ispitește/ ne încearcă* pe noi [πειράζει ἡμᾶς] ca și pe părinții noștri [8, 25; 8, 25-26]. Și la 8, 27 se folosește o sintagmă care *s-a încetățenit* în asceza ortodoxă: Dumnezeu „i-a aprins întru încercarea inimii lor [ἐπύρωσεν εἰς ἐτασμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν]”. Pentru că încercarea/ ispitirea este *focul* care *ne lămurește* credința inimii noastre.

Domnul e Cel care *trimite* ploaia [8, 31]. Și El *are grijă* de oameni prin alți semeni ai lor [8, 33].

În 9, 2, Iudit se roagă Domnului în mod personalizat: „Doamne, Dumnezeul părintelui meu Simeon [Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ πατρός μου Συμεων]”. Și ea Îl mărturisește pe Dumnezeu ca *Făcătorul* celor trecute, prezente și viitoare [9, 5]. Și El *cunoaște* cele de acum și pe cele viitoare și de aceea *se vor face* toate cele pe care El *le-a gândit* [9, 5].

Sfaturile/ planurile lui Dumnezeu, aflăm din 9, 6, sunt *realități prezente* la El. Căci căile Sale sunt *gata/ pregătite* [ἕτοιμοι] și judecata Sa este *în preștiință* [ἐν προγνώσει] [9, 6].

„Domnul *zdrobește* războaiele [Κύριος *συντρίβων* πολέμους]" [9, 7; 16, 2]. Numele Lui e *Domnul* [9, 8] și El *Își arată tăria* și *puterea Lui* în fața potrivnicilor [9, 8]. El *privește* întru semețirea oamenilor *trimițând urgia Lui* întru capetele lor [9, 9].

Și *pentru prima dată* în Scriptură Domnul e numit *Dumnezeul celor smeriți* [ταπεινῶν Θεός] [9, 11]. Tot El este *ajutătorul* [βοηθός] celor mai mici, *sprijinitorul* [ἀντιλήμπτωρ] celor slabi, *apărătorul* [σκεπαστής] celor nebăgați în seamă, *mântuitorul* [σωτήρ] celor fără de nădejde [9, 11].

Dumnezeul tatălui lui Iudit este „Dumnezeul moștenirii lui Israil [Θεὸς κληρονομίας Ισραηλ]" [9, 12]. Iar Dumnezeul lui Israil este *Stăpânul* cerurilor și al pământului [9, 12]. Iar Stăpânul creației este *Făcătorul* apelor și *Împăratul a toată făptura* [9, 12], pentru că toate sunt *zidite* de El.

Dumnezeu ne dă *să cunoaștem* și *să știm* că El este „Dumnezeul a toată puterea și tăria [Θεὸς πάσης δυνάμεως καὶ κράτους]" [9, 14]. Și că El este Cel care *ne ocrotește* [9, 14].

Dumnezeu e Cel care ne dă *să ne împlinim* scopurile *întru harul Său* [10, 8].

La 13, 4, Iudit Îl numește pe Domnul *Dumnezeul a toată puterea* [ὁ Θεὸς πάσης δυνάμεως]. Și El e Cel care *ne întărește* [13, 7].

La 13, 11, *cf*. LXX, Iudit folosește expresia: „Cu noi [este] Dumnezeu [μεθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς]". Și El *face tărie* și *putere* în poporul Său [13, 11]. Iar Domnul trebuie *lăudat* pentru că *Se milostivește* de noi [13, 14].

Iudit consideră uciderea lui Olofernis [Ολοφέρνης] ca *lovire* a lui de Domnul „în mâna" sa [13, 15]. Prin mâna ei. Căci Domnul l-a omorât prin intermediul ei.

Domnul e *viu* și *ne păzește* în calea noastră [13, 16]. El e *Preaînalt* și *Făcătorul* cerurilor și al pământului [13, 18]. Și El *ne conduce* [13, 18] spre cele bune.

Reușita Iuditei este o expresie *a tăriei* lui Dumnezeu [13, 19]. Iar fapta ei bună este „întru înălțime veșnică [εἰς ὕψος αἰώνιον]", pentru că Domnul *o va cerceta* pe ea „în bunătăți [ἐν ἀγαθοῖς]" [13, 20].

Ahior [Αχιωρ], *văzând toate* cele pe care le-a făcut Dumnezeu, *a crezut foarte* lui Dumnezeu și s-a circumcis [14, 10]. Iar la 15, 8 se vorbește despre „*bunătățile* pe care le-a făcut Domnul lui Israil [*τὰ ἀγαθά* ἃ ἐποίησεν Κύριος τῷ Ισραηλ]" prin Iudit.

Sintagma *Domnul Pantocratorul* apare la 15, 10 și 16, 5 și El e Cel care binecuvintează [15, 10].

Iudit cântă „cântare nouă" lui Dumnezeu [16, 13] și ea Îl mărturisește pe Domnul ca fiind *mare* și *slăvit* și *minunat în tărie* [16, 13]. Și la 16, 13, în finalul versetului, găsim *un atribut unic* al lui Dumnezeu în LXX. Acela care spune că El este *neîntrecut/ neasemuit* [ἀνυπέρβλητος].

În *Biblia de la 1688* echivalentul cuvântului grecesc este *necovârșit*. În ed. BOR 1988 s-a tradus VUL: „și nimeni nu poate *să Te întreacă*” [16, 13].

Iar în VUL avem: „și pe Care nimeni nu poate *să Te întreacă* [et Quem superare nemo potest]” [16, 16]. În ed. BOR 2001: *neînvins* [16, 13].

Lui Dumnezeu *Îi slujește* întreaga făptură [16, 14, LXX], pentru că El e *Făcătorul* lor. Și El *a zis* și *s-au făcut*, El *a trimis* Duhul Său și *s-au zidit* și nu este ceva care *se va opune* glasului Său [16, 14]. Arătând prin aceasta că Făcătorul a toate nici în trecut și nici în viitor nu va avea pe nimeni care *să Îi stea împotrivă*.

Creația *se clatină* și pietrele se fac *ca ceara* de la fața Domnului [16, 15]. Dar El e *milostiv* cu cei care *se tem de El* [16, 15]. Căci „cel care *se teme* de Domnul este *mare întru totul*” [16, 16].

Domnul Pantocratorul va pedepsi neamurile în *ziua judecății* [16, 17]. Dar dacă la Est. 10, 3 *ziua judecății* e în trecut, la Iud. 16, 17 *ziua judecății* e *în viitor* și e totuna cu *Judecata finală* a Domnului.

Tot la 16, 17 avem o perspectivă unică asupra Iadului. Pentru că Domnul „*a dat* focului și viermilor întru trupurile lor și vor plânge în simțire până în veac [*δοῦναι* πῦρ καὶ σκώληκας εἰς σάρκας αὐτῶν καὶ κλαύσονται ἐν αἰσθήσει ἕως αἰῶνος]”.

Verbul δοῦναι e *la trecut* dar vorbește despre o acțiune care *va urma* zilei judecății. Așa că e *un trecut profetic*, adică *o profeție*.

Un lucru spus *la trecut* dar care *se va petrece în eshatologie*.

2. 11. Cartea lui Tobit

În această carte, Dumnezeu este numit, în primul rând, *Cel Preaînalt* [1, 4]. În 1, 12 se vorbește despre *Dumnezeu* iar în 1, 13, pentru a doua oară, Îl numește *Cel Preaînalt*. Și Cel Preaînalt dă *har* și *chip* [χάριν καὶ μορφὴν] oamenilor [1, 13].

Dumnezeu e *drept* și, la fel, toate lucrările Lui. Iar căile Lui sunt *milostenii*, *adevăr* și *judecată adevărată*. Pentru că Domnul *judecă drept* întru veac [3, 2].

El *Își amintește* de oameni și *caută spre* ei [3, 3]. Iar multele judecăți ale lui Dumnezeu sunt *adevărate* [3, 5]. Căci El cere oamenilor ca să umble *în adevăr* înaintea Lui [3, 5].

Sintagma *Domnul Dumnezeu* apare pentru prima dată în 3, 11. Iar numele Lui e *sfânt* și *cinstit în veci* [3, 11; 8, 5], pentru că pe El Îl binecuvintează toate *faptele* Sale întru veac [3, 11]. Și *fapte* ale Lui sunt *făpturile* Sale. Cele pe care El le-a făcut.

Rugăciunea este auzită „înaintea slavei lui Dumnezeu [ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ]", *cf*. 3, 16, Tobit (S). Însă în Tobit 3, 16 avem faptul că rugăciunea este auzită „înaintea slavei marelui Rafail [ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Ραφαηλ]".

Dar din 3, 17, unde se spune că el, Rafail, *a fost trimis să-i vindece* pe amândoi, înțelegem că în locul lui *Rafail* e *Dumnezeu*. Că e vorba de o *eroare de editare*. Pentru că *slava cea mare* nu poate fi decât a lui

Dumnezeu, iar Rafail e unul dintre Arhanghelii Săi.

În *Biblia de la 1688* avem: „înaintea mărirei marelui Dumnezău” [3, 17]. La fel și în VUL: „in conspectu gloriae summi Dei” [3, 24].

Dumnezeu *nu Își întoarce fața* de la noi dacă nici noi *nu ne întoarcem fața* de la tot săracul [4, 7]. Pentru că milostenia e un *dar bun* înaintea Celui Preaînalt [4, 11].

Fiindcă *Îi slujim* Lui, Dumnezeu *ne răsplătește imediat* [4, 14]. El ne face *drepte* căile noastre și *ne dă* toate bunătățile [4, 19]. Dar tot El e Cel ce *ne smerește* [4, 19].

Trebuie *să ne temem* de Dumnezeu și *să ne îndepărtăm* de tot păcatul. Pentru că El dorește să facem *ce e plăcut* înaintea Lui [4, 21].

„Dumnezeu locuiește în cer [ἐν τῷ οὐρανῷ οἰκῶν Θεὸς]” [5, 17], dar El trimite pe *Îngerul Lui* [ὁ Ἄγγελος Αὐτοῦ] ca *să meargă* împreună cu noi [5, 17].

Domnul e Cel care *dă viață* oamenilor [5, 20]. Iar în 5, 22, *Îngerul lui Dumnezeu* e numit „Înger bun [Ἄγγελος ἀγαθὸς]”, care *merge* împreună cu noi și *ne dă* călătorie bună.

Și pentru prima dată în LXX găsim sintagma *Milostivul Dumnezeu* [τὸν ἐλεήμονα Θεόν] la Tob. 6, 18. Acesta *ne mântuie* și *ne miluiește* pe noi [6, 18]. Iar El, Cel milostiv, ne dăruie pe cele *foarte bune* [τὰ κάλλιστα] [7, 12].

Dumnezeu e „Domnul cerului și al pământului” [7, 17]. Și El *dă har* în locul *mâhnirii* noastre [7, 17]. Domnul e Cel ce *ne miluiește* [8, 4; 11, 16]. Și pe El Îl binecuvintează *cerurile*

și toate *făpturile* Sale [8, 5]. Și, așa după cum explicam mai înainte, αἱ κτίσεις [făpturile] de la 8, 5 sunt sinonime cu τὰ ἔργα [faptele] de la 3, 11. Pentru că *făpturile* Lui sunt cele pe care El *le-a făcut*.

Domnul e Cel care *l-a făcut* pe Adam și El i-a dat lui *ajutor* pe Eva [8, 6]. Iar pe Domnul Îl binecuvintează, cu binecuvântare *curată* și *sfântă*, toți Sfinții Lui și toate făpturile Lui și toți Îngerii Lui și toți aleșii Lui întru toți vecii [8, 15].

Domnul *ne bucură* [8, 16]. El face cu noi după mila Lui cea mare [8, 16]. În 8, 17, pentru prima și singura dată în *Tobit*, Dumnezeu e numit *Stăpân* și El *ne dă viață* „în sănătate, cu bucurie și milă" [8, 17].

În 10, 11, El e numit „Dumnezeul cerului", iar în 10, 13: „Domnul cerului".

Domnul ne ajută *să revenim* acasă [10, 13]. Și adevărata bucurie e cea *înaintea* Domnului [10, 13]. În 11, 14, Tobit [Τωβιτ] Îl binecuvintează pe Dumnezeu, Îi binecuvintează numele Lui și pe toți *Sfinții Îngeri* ai lui Dumnezeu, și o receptează pe nora lui ca pe cea pe care Dumnezeu *a adus*-o în casa sa [11, 17].

Îngerul Domnului ne învață *să Îl binecuvântăm* pe Dumnezeu, *să ne mărturisim Lui* și *să Îi dăm mărire* [12, 6]. Să mărturisim tuturor minunile pe care *le-a făcut* El în viața noastră [12, 6; 12, 22]. Căci e *lucru bun* să Îl binecuvântăm pe Dumnezeu, să înălțăm numele Lui și să arătăm, cu cinste, „cuvintele faptelor lui Dumnezeu [τοὺς λόγους τῶν ἔργων τοῦ Θεου]" [12, 6].

În 12, 12 Dumnezeu e numit *Cel Sfânt* [τοῦ ῾Αγίου] de către Arhanghelul Rafail. Și Arhanghelul Lui ducea *pomenirea rugăciunii* [τὸ μνημόσυνον τῆς προσευχῆς] lui Tobit înaintea Domnului [12, 12].

Rafail era cu Sfântul Tobit când acesta *făcea binele* [12, 13]. Și Dumnezeu *l-a trimis* pe Rafail ca *să-l vindece* pe Tobit și pe nora lui, pe Sarra [Σαρρα] [12, 14], soția lui Tobias [Τωβιας].

Și în 12, 15, Rafail *își dezvăluie* identitatea și le spune că el este „unul dintre cei 7 Sfinți Îngeri, care purtăm rugăciunile Sfinților și intrăm înaintea slavei Celui Sfânt [εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ῾Αγίων ᾿Αγγέλων οἳ προσαναφέρουσιν τὰς προσευχὰς τῶν ῾Αγίων καὶ εἰσπορεύονται ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ ῾Αγίου]".

Rafail a împlinit „*voia* Dumnezeului nostru" [12, 18]. Apoi *s-a înălțat* la Cel care *l-a trimis* [12, 20].

Faptele lui Dumnezeu sunt *mari* și *minunate* [12, 22]. Iar El este „Dumnezeul Cel viu întru veci" și El are *Împărăția Lui* [ἡ Βασιλεία Αὐτοῦ] [13, 2]. Împărăție a lui Dumnezeu a cărei realitate va fi foarte dezbătută în Noul Testament dar care, iată, fusese revelată de mult.

Dumnezeu pedepsește și miluiește, coboară întru Adis [ᾋδης]/ Iad și ridică de acolo și nimeni nu poate *să ne scape* din mâna Lui [13, 2].

Pentru că El este Domnul nostru și Dumnezeu. El e *Tatăl nostru* întru toți vecii [*Πατὴρ ἡμῶν* εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας] [13, 4]. Și astfel Tobit Îl numește pe Domnul, ca și Sfântul David în I Cron. 29, 10: *Tatăl nostru*.

În 13, 7, El e numit *Domnul dreptății* [τὸν Κύριον τῆς δικαιοσύνης]. E prima apariție textuală a sintagmei în LXX. Și tot la 13, 7, Dumnezeu e numit, tot pentru prima dată în LXX, *Împăratul veacurilor* [τὸν Βασιλέα τῶν αἰώνων]. La 13, 11 va fi numit din nou *Împăratul veacurilor*.

Intimitatea lui Tobit cu Domnul se vede din folosirea sintagmei *Dumnezeul meu* [13, 9]. Și tot aici folosește sintagma *Împăratul cerului* [τὸν Βασιλέα τοῦ οὐρανου] [13, 9; 13, 13].

Ne bucurăm de *măreția* [τὴν μεγαλωσύνην] lui Dumnezeu [13, 9]. Iar μεγαλωσύνη este un sinonim al *slavei* lui Dumnezeu.

Dumnezeu *va pedepsi* Ierusalimul, cetatea sfântă, pentru faptele celor care locuiesc în ea [13, 10]. Iar în 13, 15 găsim sintagma *Domnul Drepților* [τὸν Κύριον τῶν Δικαίων].

Cei care *Îl iubesc* pe Dumnezeu *vor fi fericiți* pentru că se vor bucura de *pacea* Lui [13, 15]. Iar cei care *s-au întristat* de toate bătăile Lui *se vor bucura* văzând *toată slava Lui* și *se vor bucura întru veac* [13, 16]. Două fericiri care amintesc de cele evanghelice.

Tot în 13, 16, Dumnezeu e numit *Împăratul Cel mare* [τὸν Βασιλέα τὸν μέγαν]. Iar 14, 6 vorbește profetic despre ziua când „vor binecuvânta toate neamurile pe Domnul [εὐλογήσουσιν πάντα τὰ ἔθνη τὸν Κύριον]”. Pentru că Dumnezeu e *Cel ce mântuiește* [14, 10].

2. 12. Cărțile I-IV ale Maccabeilor

În *I Maccabei*, Dumnezeu este *binevoitor/ milostiv* [ἵλεως][284] [2, 21]. Dar numele lui Dumnezeu nu e *numit* ci este *subînțeles*. La fel, în 3, 18, prin expresia „înaintea cerului" se subînțelege tot *prezența* lui Dumnezeu. Pentru că „nu este diferență *înaintea cerului* a mântui în mulți sau în puțini" [3, 18, LXX].

Dumnezeu, așadar, e Cel care *mântuiește* [3, 18; 4, 25]. Și El e *în cer* [3, 18]. Pentru că „din a cerului este tăria" [3, 19]. Căci Dumnezeu este Cel *tare* și El ne împărtășește *din tăria* Lui, *din slava* Lui.

Dumnezeu e Cel care *zdrobește* pe vrăjmașii noștri [3, 22; 4, 30; 7, 42]. Și El *cunoaște* socotelile/ gândurile noastre [3, 52]. Dumnezeu *ne ajută* [3, 53]. Și toate se fac *după voia* lui Dumnezeu [3, 60].

Se observă peste tot în această carte *reticența* pronunțării numelui lui Dumnezeu. De aceea în locul lui *Dumnezeu* e *cerul*, chiar și în expresii deja consacrate, ca cea de la 4, 24: „au binecuvânat *întru cer* [pe Dumnezeu n.n.], că este *bun*, că întru veac este *mila* Lui".

Dumnezeu e *bun* și *mila* Lui e veșnică [4, 24]. Iar în 4, 30 găsim *o sintagmă unică* în cărțile Maccabeilor și anume ὁ Σωτὴρ Ισραηλ [Mântuitorul lui Israil]. Dumnezeu este *Mântuitorul lui Israil* pentru că El l-a ajutat *să biruie* în războaie. Dumnezeu *dă teamă* în inimile oamenilor și *le topește aroganța/*

[284] În *Biblia de la 1688*: *blând*.

nerușinarea tăriei lor [4, 32]. Iar *buna sporire/ prosperitatea* e de la El [4, 55].

Sfinții sunt ai lui Dumnezeu [7, 17]. Iar Dumnezeu *alege* unde să fie făcută casa Lui [7, 37]. Căci casa Lui este „casă *a rugăciunii* și *a rugii* [οἶκον προσευχῆς καὶ δεήσεως]" [7, 37].

Dumnezeu *face răzbunare* [ἐκδίκησιν] în oameni și în locurile unde trăiesc oameni [7, 38]. Iar Îngerul Său *iese* de la El și *îi lovește* pe cei potrivnici [7, 41].

Dumnezeu *îi judecă* pe oameni *după răutatea lor* [7, 42]. El *îi lovește* pe cei potrivnici [9, 55]. Iar anii vieții noastre sunt *în mila* Lui [16, 3].

În *II Maccabei*, Dumnezeu e Cel *care face bine* oamenilor [1, 2]. Și în comparație cu *I Maccabei*, unde numele lui Dumnezeu e *subînțeles*, în *II Maccabei* se pronunță numele lui Dumnezeu încă din primul capitol.

Dumnezeu *dă inimă* oamenilor pentru *a se închina* Lui și pentru *a face voile* Lui cu „inimă mare și suflet voitor [καρδίᾳ μεγάλῃ καὶ ψυχῇ βουλομένῃ]" [1, 3]. El *deschide* inimile noastre în legea Lui și în poruncile Sale și *face pace* în noi [1, 3].

Dumnezeu *ascultă* rugăciunile noastre stăruitoare [1, 4; 1, 8] și *Se împacă* cu noi [1, 4; 7, 33]. El *nu ne părăsește* în vreme rea [1, 4; 7, 16].

Dumnezeu *ne mântuiește* de mari primejdii [1, 11; 2, 17; 8, 27]. El *ne scoate* din mâna potrivnicilor [1, 12] și *îi predă* pe cei neevlavioși [1, 17]. Iar toate se fac în momentul *când I se pare lui Dumnezeu* că trebuie să se facă [1, 20].

Dumnezeu aprinde *foc mare* [1, 22] din apa unde fusese *ascuns* focul jertfelnicului [1, 19, 21].

În rugăciunea preoților, El e *Domnul Dumnezeu* [1, 24]. Iar Domnul e *Făcătorul tuturor* [1, 24]. Domnul e *înfricoșător*, e *tare*, *drept* și *milostiv* [1, 24]. El e singurul *împărat* și *bun* [1, 24]. Este Cel bun *prin excelență* și adevăratul Împărat în cer și pe pământ.

În 1, 25 avem o *însușire unică* a lui Dumnezeu în LXX. Și anume aceea că El este singurul χορηγός/ *conducător de cor*. Și dacă El e *Conducătorul*, atunci *corul* este *întreaga Lui creație*. De unde avem exprimarea teologică, ce spune că există *un singur cor angelo-uman* care *Îl laudă* pe Dumnezeu.

Domnul e *singurul drept* [δίκαιος] [1, 25] și *Pantocrator* [Παντοκράτωρ] [1, 25; 5, 20]. El este *veșnic* și Cel care *ne mântuiește* din tot răul [1, 25]. Iar El i-a făcut pe părinții noștri *aleși* și *i-a sfințit* pe ei [1, 25].

Domnul *primește* jertfele noastre și *ne păzește* pe noi [1, 26]. El *îi adună* pe cei risipiți [1, 27; 2, 7; 2, 18]. Îi *eliberează* pe cei care sunt robi, *privește la* cei disprețuiți și detestați de oameni și îi face pe cei dintre neamuri *să cunoască* faptul că El este *Dumnezeul nostru* [1, 27].

Dumnezeu *îi chinuie* pe cei păcătoși [1, 28]. Dar El *sădește* pe poporul Său în locul Lui cel sfânt [1, 29]. Dumnezeu *Se milostivește* [2, 7; 11, 10]. Și când face ceva, El *arată* totul *cu claritate* [2, 8].

În 2, 8 e singurul loc din II Mac. în care găsim sintagma *slava Domnului*. Iar slava Domnului e văzută ca o *realitate extatică*.

Mila Lui se arată *degrabă* [2, 18; 7, 37].

În 2, 21 avem *singura prezență* a sintagmei „epifaniile/ arătările cele din cer [τὰς ἐξ οὐρανοῦ ἐπιφανείας]" în LXX. *Epifaniile* fiind sinonime cu *vedeniile/ extazele*.

Domnul Se manifestă față de noi „cu toată bunătatea [μετὰ πάσης ἐπιεικείας]" [2, 22]. Pentru că El este *binevoitor/ milostiv* [2, 22].

În 3, 22 avem *singura prezență* în LXX a sintagmei: *Domnul Cel Atotputernic* [τὸν Παγκρατῆ Κύριον]. Iar în 3, 24 se vorbește despre *arătarea* „Celui al duhurilor și *a Stăpânului* a toată puterea [ὁ τῶν πνευμάτων καὶ πάσης ἐξουσίας Δυνάστης]".

Prin expresia *Cel al duhurilor* se vorbește despre Dumnezeu ca despre *Făcătorul sufletelor noastre*, implicit *al oamenilor*, iar expresia *Stăpânul a toată puterea* se referă, în primul rând, la faptul că e Stăpân peste *Puterile cele cerești* și, implicit, peste tot ceea ce înseamnă *stăpânire omenească*.

Dumnezeu a făcut *epifanie mare* [ἐπιφάνειαν μεγάλην] [3, 24]. Și prin aceasta *i-a uimit* puterea lui Dumnezeu [3, 24]. Pentru că *epifania/ arătarea/ descoperirea/ vederea/ extazul dumnezeiesc* se face *prin puterea* lui Dumnezeu, adică *prin slava Sa*. Și slava Lui *ne*

duce în uimire. Ne răpește mintea spre vederi dumnezeiești.

În 3, 25-26 se narează o vedere dumnezeiască. Pentru că li „s-a arătat lor un cal, [care] avea [pe el] *călăreț îngrozitor* și împodobit cu cea mai frumoasă armură”. Iar alături de călăreț au apărut *doi tineri*, adică *doi Îngeri*.

Și că totul a fost *o vedenie* o lămurește 3, 29, unde se spune că toate s-au făcut „prin energie/ lucrare dumnezeiască [διὰ τὴν θείαν ἐνέργειαν]”. Iar aici trebuie să remarcăm faptul că sintagma τὴν θείαν ἐνέργειαν e *unică* în LXX, dar în Tradiția ortodoxă e *foarte uzitată*, pentru că *energia dumnezeiască* este sinonimă cu *harul* și cu *slava* lui Dumnezeu.

Dumnezeu *slăvește* locul Său [3, 30]. Adică Biserica Sa. Căci în clipa în care El, Domnul Pantocratorul, *Se arată* în mod extatic, adică în slava Sa, oamenii *se umplu* de bucurie și de veselie [3, 30].

În 3, 33 e vorba despre o altă vedere îngerească, iar Îngerii vorbesc despre Domnul ca despre *Cel care dăruie viață* [3, 33].

În 3, 34 se vorbește despre „pedeapsa din cer”. Despre pedeapsa *de la* Dumnezeu. Dar și despre „puterea cea mare a lui Dumnezeu”.

În 3, 35, Dumnezeu e Cel ce *păstrează* viața. Iar Iliodoros [Ἡλιόδωρος] a mărturisit „lucrurile foarte mari ale lui Dumnezeu [ἔργα τοῦ μεγίστου Θεοῦ]”, pe care el *le-a văzut* [3, 36]. Pentru că poți da mărturie numai despre cele pe care *le-ai experiat* în mod direct. Numai despre cele pe care *le cunoști* tu însuți.

În *locul* lui Dumnezeu, adică în Casa Sa, în Biserica Sa, se face *simțită* cu adevărat *puterea* lui Dumnezeu [3, 38]. Pentru că Dumnezeu, „Cel care are *locaș ceresc*, este *privitor* și *ajutător* acelui loc și pe cei care vin *spre răutate*, îi bate [și] îi pierde” [3, 39].

Dacă la 3, 24, Domnul e Δυνάστης/ Stăpânitor absolut, în 5, 17 El este Δεσπότης/ Stăpân, Domn a toate cele făcute de El. Și Stăpânul *Se mânie* pe cei care păcătuiesc și nu se îndreaptă [5, 17].

Dumnezeu ne împărtășește *binefacerile* Sale [5, 20]. Dar Pantocratorul *părăsește* un anume loc *în urgia* Lui, după care *Se împacă* cu cei care se pocăiesc [5, 20].

La 5, 20, Domnul e numit *Stăpânul Cel mare*, iar *împăcarea* Lui cu cei pe care i-a urgisit, din cauza păcatelor lor, înseamnă *restaurarea* lor. Și această *împăcare* a Lui cu oamenii este „împăcare cu toată slava [καταλλαγῇ μετὰ πάσης δόξης]” [5, 20]. Pentru că Domnul *ne umple de har*, atunci când noi ne umplem de pocăință și de fapte virtuoase.

Viața *autentică* este trăirea *după legile* lui Dumnezeu [6, 1]. De aceea, *o mare binefacere* de la Dumnezeu e și faptul că El *nu îi lasă multă vreme* pe cei neevlavioși să facă rele, ci *îi face să cadă în certări* [ἐπιτίμοις][285] [6, 13]. În certările/ îndreptările Sale.

Pentru că *certările* Lui au rolul de *a-i întoarce spre pocăință* pe oameni, adică *spre viața cu El*. Tocmai de aceea *pocăința*, care

---

[285] Am tradus aici *epitimiile* prin *certări* conform *Bibliei de la 1688*. În ed. BOR 1988 avem: *munci*, pe când în ed. BOR 2001 avem: *pedeapsă*.

urmează certării, este *o mare binefacere* din partea lui Dumnezeu.

La 6, 14-15 ni se explică *raportarea imediată* a lui Dumnezeu la poporul credincios în comparație cu popoarele necredincioase. Față de neamuri, Stăpânul lumii așteaptă, răbdând-îndelung, până când neamurile/ păgânii vin către *plinirea* păcatelor lor și *atunci îi pedepsește*. Dar pe poporul credincios El *îl judecă* și nu așteaptă ca să ajungem *la sfârșitul* păcatelor noastre, pentru ca apoi *să Se răzbune* pe noi.

Adică raportarea lui Dumnezeu la cei credincioși e *imediată*, pentru ca păcatul *să nu se înrădăcineze* în noi. Certările Sale au rol soteriologic, pentru că ele sunt pedagogice. Și cine nu e *certat* de Dumnezeu, spune întreaga Tradiție duhovnicească a Bisericii, Acela nu are *intimitate* cu El.

Astfel, de la 6, 14 aflăm alte două însușiri ale lui Dumnezeu: că El *așteaptă* pocăința noastră și că este *îndelung-răbdător*. Însă *îndelunga Sa răbdare* nu contrazice *certarea* celui credincios, pentru că ea este *spre binele* lui.

Pe cel care *dorește* îndreptarea, Dumnezeu *îl ceartă degrabă*. Pe când, pe cel care *nu înțelege* rolul pocăinței, pentru că nu este *înrădăcinat teologic*, El îl rabdă îndelung, pentru că vrea binele lui veșnic.

Dumnezeu ceartă spre îndreptare. Dar ceartă potrivit *stării interioare* a celui păcătos [6, 14-15]. De aceea El niciodată *nu îndepărtează* mila Lui de la noi [6, 16]. Dar *mila* Lui față de noi se manifestă nu doar ca *eliberare*

dintr-o necesitate, ci și ca *disciplinare* prin nenorociri/ calamități, pe care El *le îngăduie* în viața noastră.

Acest lucru îl găsim în 6, 16, unde se afirmă că Dumnezeu „învață/ educă/ disciplinează/ pedepsește...cu nenorocire/ calamitate/ dezastru [παιδεύων...μετὰ συμφορᾶς]". Și pedeapsa Lui spre îndreptare are rolul de a ne păstra *în relația* cu Sine. Pentru ca El *să nu ne părăsească* [6, 16].

Și astfel se subliniază faptul că *nepărăsirea* noastră de către Dumnezeu se datorează trăirii *după legile Lui* și acceptării *certărilor Lui* atunci când noi păcătuim.

Sfântul Eleazaros [Ελεάζαρος] reliefează faptul că *din mâinile* Pantocratorului *nu vom scăpa* nici cât suntem vii și nici când vom muri [6, 26]. Ceea ce înseamnă că mâinile Lui *îi țin* și pe cei vii și pe cei morți și că cei morți *nu se aneantizează* odată cu moartea, ci ei sunt *prezențe reale* în mâinile Pantocratorului.

Același, înainte de moartea sa martirică, mărturisește că Domnul are *cunoaștere sfântă* [τὴν ἁγίαν γνῶσιν] [6, 30]. Și că el *pătimește* în sufletul său *cu dulceață*, pentru că pătimește *din frica Lui* [6, 30].

Domnul Dumnezeu *privește* la cum sunt muceniciți robii Săi și *Se mângâie* în ei [7, 6]. Pentru că vede în Sfinții Săi Mucenici pe cei care *nu abdică* de la relația cu El.

În 7, 9, Domnul este *Împăratul lumii* [τοῦ κόσμου Βασιλεὺς]. Și El, pe cei care *mor* pentru legile Lui, *îi va învia* „întru viață veșnică reînvietoare [εἰς αἰώνιον ἀναβίωσιν ζωῆς]" [7,

9]. De unde înțelegem că viața veșnică e *o realitate teologică* și că pentru Mucenici viața veșnică e *o continuă înviere la viață*.

În 7, 11, ca și în I Mac., prin *cer* se înțelege *Dumnezeu*. Și unul dintre Sfinții Mucenici mărturisește că a primit *din cer*, adică *de la Dumnezeu*, mădularele trupului său și că e în stare *să renunțe* la ele pentru legile Lui. Și aceasta, pentru că are *nădejdea* că *le va lua iarăși* de la El [7, 11]. Cu sensul că *va exista o înviere* a morților, prin care el *va reprimi* de la Domnul trupul său martirizat.

Adevăra *așteptare* e aceea în care *nădejdile* noastre sunt la Dumnezeu [7, 14; 7, 20]. Pentru că noi vom fi înviați de către El [7, 14]. Dar pentru cei păcătoși nu va fi „înviere întru viață [ἀνάστασις εἰς ζωὴν]” [7, 14]. Adică *întru bucurie veșnică*. Pentru că și cei păcătoși și Sfinții vor învia, dar cei păcătoși nu vor învia *spre bucurie*, ci *spre osândă*.

Oamenilor li se dă să vadă *tăria cea mare* a lui Dumnezeu [7, 17]. Însă pe cei păcătoși tăria Lui *îi chinuie* [7, 17]. Căci *teomahia/ lupta împotriva lui Dumnezeu* e un păcat imens [7, 19].

Mama Sfinților Mucenici Maccabei [Μακκαβαῖοι], Solomoni, pomenită la 1 august, alături de fiii ei și de Sfântul Eleazaros, Îl numește în 7, 23 pe Domnul *Făcătorul lumii*. Și El *a plăsmuit/ a format/ a creat* nașterea omului [ὁ πλάσας ἀνθρώπου γένεσιν] și *a aflat naștere tuturor* [πάντων ἐξευρὼν γένεσιν] [7, 23] oamenilor.

Pentru că de la El e *nașterea* și *duhul* nostru [7, 23]. Adică El e Făcătorul nostru nu

doar *în trecut*, prin faptul că *i-a făcut* pe primii oameni, ci și *în prezent*, pentru că de la El e *nașterea* și *duhul* fiecăruia dintre noi.

Și prin expresia *a aflat nașterea* fiecăruia dintre noi nu se înțelege că Dumnezeu a avut nevoie *să învețe* ceva anume pentru ca să ne zidească pe fiecare dintre noi, ci că El *a găsit timpul potrivit* pentru nașterea fiecăruia dintre noi. El *ne-a rânduit*, mai pe scurt, fiecăruia clipa nașterii.

Așadar, duhul/ sufletul nostru e *de la* Dumnezeu, pentru că El *rânduiește* clipa nașterii fiecăruia. Și tot de la Domnul *ne vom recăpăta* viața, iar *reprimirea* vieții noastre, la învierea cea de obște, e o rezultantă *a milei* Lui [7, 23].

De la Sfânta Solomoni avem și sintagma fundamentală a cosmologiei. Care e prezentă în 7, 28. Pentru că Dumnezeu a făcut toată creația și pe om „din cele ce nu sunt [οὐκ ἐξ ὄντων]" [7, 28].

A făcut toate făpturile fără ca ele *să mai fi existat* vreodată înainte ca El să le facă. El le-a făcut *fără vreun model anterior* și ca pe niște *unicate*. Tocmai de aceea ele *nu existau* mai înainte de *a fi făcute* și când au fost făcute de către El, au fost făcute *pentru prima oară* și ca *existențe unicat*.

În VUL avem sintagma *ex nihilo* la 7, 28, care se poate traduce și *din nimic* dar și prin: *din cele care nu există*. Pentru că toate cele *create* de Dumnezeu încep să existe *odată cu crearea lor*. Căci mai înainte de *a fi create* ele *nu existau*.

În *Biblia de la 1688* s-a tradus textul LXX sub forma: „de unde n-au fost”. În ed. BOR 1988: „din ce n-au fost”. În ed. BOR 2001: „nu le-a făcut *din cele ce erau*”.

Și Sfânta Solomoni spune aceste cuvinte fiului ei pentru ca să îi precizeze faptul că toate câte există sunt *creația* Lui și că nu trebuie să punem creația Lui *mai presus* de slujirea Lui [7, 28-29].

Ca și la 6, 26, la 7, 31 se vorbește despre *mâinile* lui Dumnezeu. Iar de mâinile Lui *nu scapă* cei păcătoși [7, 31]. De unde deducem că mâinile Lui *îi pedepsesc* pe cei care luptă împotriva Sa.

Domnul este *viu* [7, 33; 15, 4]. Și El *Se mânie puțin* timp pe robii Săi și iarăși *Se împacă* cu ei [7, 33; 8, 29]. În 7, 34, Sfinții sunt numiți „slujitorii celor cerești [τοὺς οὐρανίους παῖδας]”, iar Dumnezeu Pantocratorul e Cel care *ne judecă*, pentru că El este *privitorul/ martorul ocular* [ἐπόπτης] al vieții oamenilor [7, 34]. Căci *adevărata judecată* e aceea în care Judecător e Cineva care cunoaște *toate detaliile* vieții noastre.

Martirizarea este *o durere de scurtă durată*, dar ea înseamnă *o cădere în* „făgăduința vieții veșnice de la Dumnezeu” [7, 36]. Și *cădere*, aici, are sens *pozitiv*, pentru că înseamnă *moștenirea* făgăduinței lui Dumnezeu, adică *a vieții veșnice*.

Dumnezeu judecă *cele drepte* [7, 36]. Și El pedepsește ὑπερηφανία [7, 36], adică aroganța, înfumurarea, semeția, trufia, mândria, fala. Tot ce înseamnă *supralicitare* a persoanei proprii. Tot păcatul prin care noi încer-

căm să arătăm că suntem *mai mult* decât suntem.

Rolul *nenorocirilor* și *al biciuirilor* de la Dumnezeu e acela de a mărturisi că El *singur* este Dumnezeu [7, 37]. A recunoaște că El este *singurul* cu care noi trebuie să avem *relație de credincioșie*. Și, implicit, că pedepsele de la Dumnezeu sunt tocmai *consecințele* faptului că *am desconsiderat* relația cu El. Tocmai de aceea, *urgia* Pantocratorului este *dreaptă* [7, 38], pentru că e o *reacție imediată* la păcatele noastre.

Nădejdea autentică e la Domnul [7, 40; 9, 20], pentru că El *caută* spre cei în nevoie și *Se milostivește* de ei [8, 2].

În 8, 5 regăsim expresia: „urgia Domnului s-a schimbat întru milă [τῆς ὀργῆς τοῦ Κυρίου εἰς ἔλεον τραπείσης]”. Pentru că adâncul oamenilor s-a schimbat prin pocăință.

Pantocratorul *îi pedepsește* pe cei care greșesc și nu se pocăiesc [8, 11; 8, 13]. În 8, 18 găsim sintagma *Dumnezeu Pantocratorul* și El e în stare *să îi surpe/ să îi răstoarne* pe cei care vin asupra noastră [8, 18]. Căci toate se fac *cu ajutorul* lui Dumnezeu [8, 23; 8, 35; 12, 11; 13, 13; 15, 7; 15, 8; 15, 35].

În 8, 24, găsim o altă *însușire* a lui Dumnezeu și anume pe aceea de συμμάχος. Ea reapare și la 10, 16; 11, 10; 11, 13; 12, 36. Iar El este *împreună-luptător* cu oamenii când aceștia Îi slujesc Lui. Și când Dumnezeu *luptă* împreună cu noi, atunci El și *biruie* împreună cu noi.

Însă trebuie să remarcăm faptul că aici avem de-a face cu o însușire *sinergică* a lui

Dumnezeu. Cu una care exprimă *relația* lui Dumnezeu cu oamenii credincioși.

Biruința lui Dumnezeu împreună cu oamenii e caracterizată la 8, 27 ca *începătură a milei* [ἀρχὴν ἐλέους][286] din partea lui Dumnezeu. Căci El e *milostiv* [8, 29; 11, 9; 13, 12] și *Se împacă* cu robii Săi [8, 29].

La 8, 36 găsim o altă *însușire* a lui Dumnezeu și anume pe aceea de ὑπέρμαχος. Ea reapare și la 14, 34. El este *războinic/ luptător/ apărător* pentru cei credincioși. Și ea are legătură cu cea de συμμάχος. Pentru că El Se implică ca *împreună-luptător* cu cei credincioși, El fiind *războinicul/ atletul/ conducătorul* războiului nostru. El *ne conduce* în luptă, fiind, în același timp, *împreună-luptător* cu fiecare dintre noi.

Judecata vine *din cer*, de la Dumnezeu [9, 4]. Iar în 9, 5 găsim *singura ocurență* în LXX a lui Dumnezeu ca *Cel atotvăzător* [ὁ παντεπόπτης].

Domnul Dumnezeul Cel atotvăzător al lui Israil lovește „cu rană nevindecată și nevăzută” [9, 5]. Pentru că *lovirea* Lui înseamnă *pedepsirea cuiva* cu boală. Dar când omul „vine întru cunoștință [εἰς ἐπίγνωσιν ἔρχεσθαι]” [9, 11], datorită pedepsei de la Dumnezeu, el recunoaște că *e dreaptă* supunerea față de Dumnezeu și că niciun pământean *nu este asemenea* lui Dumnezeu [9, 12].

Dumnezeu e mărturisit ca *Stăpân* și în 9, 13; 12, 15; 12, 28; 15, 4; 15, 23; 15, 29. Și El are *putere* [9, 17; 11, 4]. Judecata Lui este *dreaptă* [9, 18]. Și El este Cel care *ne conduce* [10, 1].

---

[286] Sintagma *începătură a milei* e unică în LXX.

Dumnezeu educă/ pedepsește *cu bunătate* [10, 4]. Și de la El e *buna-sporire* [10, 7].

În 10, 29-30 e descrisă o altă vedenie dumnezeiască. Căci *au strălucit/ s-au arătat* din cer [ἐφάνησαν...ἐξ οὐρανοῦ] 5 bărbați străluciți, călărind pe cai cu frâie de aur. Ei au luptat *de partea* iudeilor. Pentru că Dumnezeu *face mult bine* oamenilor și *ne dă biruință* [10, 38].

Domnul e Cel ce ne trimite *Înger bun* [ἀγαθὸν Ἄγγελον] [11, 6]. Și El e *în cer* [11, 10; 15, 3; 15, 4] și e *puternic* [11, 13; 15, 3].

În 12, 6, Dumnezeu este *Judecătorul cel drept* [τὸν δίκαιον Κριτὴν], pe când în 12, 15, El este *marele Stăpân al lumii* [τὸν μέγαν τοῦ κόσμου Δυνάστην]. Și toate se fac *după voia* Lui [12, 16].

Oamenii *se tem* de epifania/ de arătarea *Celui ce vede toate* [12, 22]. De *prezența dezvăluită* a lui Dumnezeu. De prezența Lui *harică*. Pentru că simt că *nu sunt proprii* Lui.

El *zdrobește cu tărie* puterea vrăjmașilor [12, 28]. Pentru că este *Înainte-povățuitorul războiului* [Προοδηγὸν τοῦ πολέμου] nostru [12, 36], aceasta fiind o altă sintagmă unică a LXX.

Și în 12, 41, Domnul este *Judecătorul cel drept* dar, în același timp, El este și *Cel care le face pe cele ascunse arătate*/ clare/ limpezi [τὰ κεκρυμμένα φανερὰ ποιοῦντος]. Pentru că El *dezvăluie*, prin judecata Lui, *adevărata față* a oamenilor și *reala istorie* a umanității.

De aceea, Judecata finală a lui Dumnezeu înseamnă o *dezvăluire* a realei noastre identități și profunzimi. Atunci se va vedea *cât ne-am implicat* în viața noastră și a lumii,

după ce am alergat în viața noastră și *ce am ajuns* în urma vieții pe care am avut-o.

În 13, 14, pentru prima oară în LXX, se vorbește despre *darea în epitropia* [τὴν ἐπιτροπὴν] lui Dumnezeu. Despre actul de mare profunzime prin care noi *ne încredințăm* cu totul lui Dumnezeu. Prin care noi alegem ca Dumnezeu *să ne conducă în toate*.

Tot la 13, 14, Domnul e *Făcătorul lumii*. Și El este *victoria/ biruința* [νίκην] noastră [13, 15; 15, 8]. Pentru că *umbrirea/ acoperirea* Domnului [τοῦ Κυρίου σκέπην] ne ajută pe noi. Și când se vorbește despre *umbrirea* lui Dumnezeu, se vorbește despre *acoperirea noastră de slava Lui*. El Își arată slava Lui, care *ne acoperă* pe noi.

În 14, 15, Dumnezeu este *Cel ce până în veac l-a făcut să stea pe poporul Lui*, cât și *Cel ce cu epifania/ arătarea Lui a ajutat partea Sa*.

Pentru că Domnul *S-a arătat* adesea, în mod extatic, Sfinților Lui, ca să-l întărească pe Israil prin intermediul lor. Dar, mai apoi, până azi, a întărit prin vederi dumnezeiești și Biserica Lui. Căci *adevăratul ajutor* este Cel pe care *ni-l dezvăluie* Dumnezeu. Și numai *ce ne învață* Dumnezeu în mod extatic *îi întărește* pe cei credincioși în viața de sfințenie.

Așadar, Dumnezeu *ne întărește* pentru că El *Se descoperă* oamenilor. Întărirea Lui e o *urmare* a revelării Lui în viața noastră.

Templul este locul *sălășluirii* [σκηνώσεως] lui Dumnezeu [14, 35]. Iar la 14, 36, Dumnezeu e numit, pentru prima și singura dată în LXX, drept: „Sfinte a toată sfințenia [Ἅγιε

παντὸς ἁγιασμοῦ]". Pentru că El este *izvorul* întregii sfințenii omenești. Prin El, noi ne sfințim viața.

O altă *sintagmă unicat* a Scripturii vechitestamentare e aceea de la 14, 46, în care Domnul e numit *Cel ce este Stăpân al vieții și al duhului* [τὸν Δεσπόζοντα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος] omenesc. Cu sensul că de la El *am primit* existența și sufletul nostru, și că tot El *ni le ia* atunci când dorește.

Tocmai de aceea viața ortodoxă exclude *avortul* și *sinuciderea,* pentru că ambele atentează la însușirea Domnului de *Stăpân* asupra existenței noastre pământești.

În 15, 2, Dumnezeu e *Cel ce privește toate* [τοῦ πάντα ᾿Εφορῶντος]. Iar Sfântul Profet Ieremias îi dă lui Iudas o „sfântă sabie [ca] *dar* de la Dumnezeu" [15, 16].

În 15, 21 găsim *prima ocurență* în LXX a sintagmei: *Domnul Cel făcător de minuni* [τὸν τερατοποιὸν Κύριον]. Căci biruința nu se câștigă prin puterea armelor, ci după cum El *judecă/ decide* [15, 21]. Potrivit judecății Lui, El dă victoria *celor vrednici* de ea [15, 21].

În 15, 23 găsim sintagma „Stăpânitorule al cerurilor [Δυνάστα τῶν οὐρανῶν]". Iar *măreția* brațului Domnului *îi uimește* pe oameni [15, 24].

Câștigând biruința cu ajutorul Domnului, ei s-au bucurat de *marea epifanie/ arătare* a lui Dumnezeu [15, 27]. Pentru că *au simțit* că Dumnezeu a luptat împreună cu ei.

Iar ultima afirmație teologică a cărții e aceea că Domnul e *Cel ce păstrează* [ὁ Διατηρήσας] [15, 34] locașul Lui. Și, implicit, El

e Cel care păstrează tot ceea ce înseamnă *mărturie teologică* și *mod de viețuire* al Bisericii Sale.

În *III Maccabei*, Dumnezeu e *Cel prea mare* [1, 9; 1, 16; 3, 11; 4, 16; 7, 22]. Și tot El este *Cel care are toată puterea* [τὸν πᾶν κράτος ἔχοντα] [1, 27].

Domnul este „Împăratul cerurilor” [2, 2; 2, 9] și „Stăpânul a toată făptura” [2, 2; 2, 3; 5, 12; 6, 39]. El este *Cel Sfânt în Sfinții* Lui [2, 2]. Cel Sfânt, Care locuiește în Sfinții Lui.

Și pentru singura dată în LXX, la 2, 2, Domnul este și *Monarhul* lumii. Dar tot în 2, 2, El este și *Pantocratorul* lumii.

El *ia aminte* la oameni [2, 2; 6, 3; 6, 12]. Pentru că El este *Făcătorul a toate* [2, 3] și *Cel ce stăpânește toate* [2, 3].

El e *drept* [2, 3] și *îi judecă* pe oameni [2, 3]. Domnul *îi strică/ îi nimicește* pe cei care fac nedreptate [2, 4], pentru că *puterea* Sa e mare [2, 6; 3, 11; 6, 5].

Domnul *stăpânește* peste toată făptura [2, 7]. Căci ale Pantocratorului sunt *toate lucrurile* mâinii Sale [2, 8]. Pentru că El „a făcut pământul cel nesfârșit și nemăsurat [κτίσας τὴν ἀπέραντον καὶ ἀμέτρητον γῆν]” [2, 9].

Domnul *a ales* Ierusalimul și *a sfințit* templul [2, 9]. Și tot în 2, 9, Domnul e numit

printr-o altă expresie unică în LXX: *Cel nelipsit de toate* [τῶν ἁπάντων ᾿Απροσδεεῖ]. Căruia *nu îi lipsește nimic* pentru că *le are pe toate*.

Domnul Se manifestă *în epifanie*/ în arătare/ în revelare față de oameni [2, 9; 5, 51]. Pentru că El îi *iubește* [2, 10] pe cei credincioși și *ascultă* rugăciunile lor [2, 10].

El este *credincios* [2, 11] și *adevărat* [2, 11; 6, 18]. Și *ne scapă* din multe rele [2, 12].

În 2, 13 găsim sintagma „Împărate sfinte [ἅγιε Βασιλεῦ]" cu referire la Dumnezeu. Iar locașul Lui este *cerul cerului* [2, 15] și el este *de neatins* [ἀνέφικτος][287] pentru om [2, 15]. Însă El a binevoit *în slava Lui* în poporul lui Israil și a sfințit templul [2, 16].

În 2, 17 se vorbește despre *răzbunarea* lui Dumnezeu care se lucrează prin oameni. Pe când în 2, 19 se subliniază faptul că Dumnezeu *șterge* păcatele noastre și *risipește* greșelile noastre.

Dumnezeu *Își arată mila* Lui oamenilor [2, 19], pentru că ne apucă mai înainte *îndurările Sale* [2, 20; 5, 51]. Fiindcă Dumnezeu e *văzător a toate* [2, 21] și *Părinte sfânt* în Sfinți mai înainte de toate [2, 21].

În 4, 21 se vorbește despre „lucrarea proniei nebiruite [ἐνέργεια...προνοίας ἀνικήτου]" a lui Dumnezeu. Căci *pronia* lui Dumnezeu, adică prevederea/ purtarea Lui de grijă, lucrează din cer *la ajutorul* oamenilor [4, 21; 5, 35]. Și de aici observăm că Dumnezeu *pregătește* binele pentru oameni. El îi face *să vină* către lucruri bune.

---

[287] Un alt *cuvânt unicat* în LXX.

El e *Domnul Pantocratorul* [5, 7]. Și El *stăpânește peste toată puterea* [5, 7; 5, 51; 7, 9].

Dumnezeu e *milostiv* [5, 7] și e *Părinte* [Πατέρα] [5, 7; 6, 8; 7, 6]. El *schimbă* planurile neevlavioase [5, 8; 5, 12; 5, 30] și cu mare epifanie *îi mântuiește* pe oameni [5, 8; 5, 12]. Iar somnul e *o creație bună* a lui Dumnezeu și El *îl dăruie* cui dorește [5, 11].

El e *Sfânt* [5, 13; 6, 29; 7, 10]. Și este *Cel bun-împăcător* [τὸν εὐκατάλλακτον][288] [5, 13] cu oamenii. Dar mâna Lui arată *o putere imensă* [5, 13].

Dumnezeu este *Cel luminat* [τὸν Ἐπιφανῆ] [5, 35]. El este *Domn și Împărat al împăraților* [5, 35].

În 6, 2, Domnul este *Împărat mare în putere*. Este *Cel Preaînalt* [6, 2; 7, 9] și *Dumnezeu Pantocrator* [6, 2]. Și El *conduce/ocârmuiește* toată zidirea în îndurări [6, 2].

În 6, 4 se folosește expresia: *s-a arătat lumina milei* [φέγγος ἐπιφάνας ἐλέους] lui Dumnezeu. Pentru că orice descoperire dumnezeiască este o expresie *a milei dumnezeiești*, dar și *o umplere* a noastră de *lumina Lui cea necreată*.

Dumnezeu *a înrourat* cuptorul cel încins [6, 6] și pe Daniil [Δανιηλ] *întru lumină* l-a scos nevătămat [6, 7]. Dar și pe Ionas [Ιωνας] l-a arătat nevătămat, scoțându-l din pântecele chitului [6, 8]. Dumnezeu e *mult-milostiv* [6, 9] și *Apărătorul* tuturor [6, 9]. Și El *Se arată degrabă* celor credincioși [6, 9]. Pentru că *are toată tăria* și *toată puterea* [6, 12].

---

[288] Un adjectiv *unic* în LXX.

Dumnezeu e *veșnic* [6, 12; 7, 16] și El *ne miluiește* [6, 12]. Dar El și *înfricoșează* neamurile cu puterea Sa cea nebiruită [6, 13]. Pentru că *mântuirea* este de la El [6, 13; 6, 36].

Domnul este cu cei credincioși Lui [6, 15]. Și El este *preaslăvit* [6, 18]. Și când *Și-a arătat* sfânta Lui față, atunci *s-au deschis porțile cerurilor* [ἠνέῳξεν τὰς οὐρανίους πύλας] și au ieșit doi Îngeri preaslăviți [și] înfricoșați, care au coborât văzuți de toți *în afară* de iudei [6, 18]. Cei doi Îngeri *s-au opus* puterii celor potrivnici și de aceea i-au umplut de tulburare și de frică [6, 19].

În 6, 28, fiii lui Israil sunt *fiii Pantocratorului*. Și tot aici găsim o altă expresie unică în LXX: „Cerescul Dumnezeu Cel viu [ἐπουρανίου Θεοῦ ζῶντος]”. La 6, 29 El este *Mântuitorul cel Sfânt*. Și El *ne scapă* de moarte [6, 29].

Domnul este *Mântuitorul* [6, 32; 7, 16; 7, 23] și *Făcător de minuni* [6, 32]. Și El *ne conduce/ ne îndreaptă* [7, 2], pentru că Dumnezeu e *mare* [7, 2]. El, cerescul Dumnezeu, îi *apără* pe cei credincioși *ca un Părinte* [7, 6]. Însă El *ni se opune* nouă atunci când *Se răzbună* [7, 9].

În *IV Maccabei*[289], Dumnezeu este *Atotînțelept* [τῷ πανσόφῳ] [1, 12]. Și când l-a

[289] În *Biblia de la 1688, IV Maccabei* poartă numele *A lui Iosip la Macavei carte, adecă pentru sângurul-țiitoriul gând*.

zidit pe om, Dumnezeu a zidit în el *patimi* [τὰ πάθη][290] și *obiceiuri* [τὰ ἤθη] [2, 21]. Iar El *S-a întronizat* între minte și simțuri ca *un Sfânt conducător* peste ele [2, 22]. Și unei astfel de minți El *i-a dat* Legea [2, 23].

Există *un singur* Dumnezeu și noi trebuie să ne închinăm *măreției* [μεγαλο-πρεπῶς] Lui [5, 24]. Și El a *stabilit* Legea [5, 25] pentru că este *Făcătorul lumii* [5, 25].

Dumnezeu *îl cunoaște* pe om [6, 26]. Iar cei care sunt cu Dumnezeu nu sunt *morți*, căci Patriarhii Avraam, Isaac și Iacov *sunt vii* la Dumnezeu [7, 19; 16, 25].

Virtutea e de la Dumnezeu [10, 10] și El *îi ascultă* pe cei care tac [10, 18] pentru El. Dar Dumnezeu *îi va căuta îndată* [10, 21] pe cei care persecută pe robii Săi. Cu sensul: *ca să-i pedepsească*.

Dumnezeu e *Făcătorul tuturor* [11, 5]. Și de la El e *nădejdea mântuirii* [11, 7][291]. Căci *bunătățile* sunt de la Dumnezeu [12, 11]. El e *Dumnezeul părinților* noștri și *milostiv* [12, 17]. Și El *ne-a dat* sufletele [13, 13].

În 13, 19 regăsim expresia: „dumnezeiasca și atotînțeleapta pronie [ἡ θεία καὶ πάνσοφος πρόνοια]" a lui Dumnezeu. Și de la noi se cere *frică* de Dumnezeu [15, 8] și *credință către* Dumnezeu [15, 24; 16, 22].

Prin Dumnezeu *ne-am împărtășit* de lume și *ne bucurăm* de viață [16, 18]. De aceea

---

[290] Nu *patimi* în sensul păcătos al termenului ci *simțiri/ apetențe/ pasiuni* în sens bun.

[291] *Cf.* http://orthodoxengland.org.uk/pdf/ot/maccabees_4.pdf.

trebuie *să îndurăm* toate muncile/ chinurile pentru Dumnezeu [16, 19], având fermă *nădejdea statornică* [τὴν ἐλπίδα τῆς ὑπομονῆς] către El [17, 4]. Pentru că întru Dumnezeu trebuie să privim și să rămânem până la moarte împreună cu El [17, 10].

Toți *ne sfințim* sub mâinile lui Dumnezeu [17, 19], pentru că ne sfințim *prin* El [17, 20]. Iar *sfânta pronie* [ἡ θεία πρόνοια], adică *purtarea de grijă* a lui Dumnezeu, e cea care *ne mântuiește* [17, 22].

Sfinții, prin viața lor evlavioasă, au primit de la Dumnezeu suflete *curate* și *nemuritoare* [18, 23], și El e lăudat întru vecii vecilor [18, 24].

2. 13. Cartea I Esdras[292]

Slujitorii templului, pentru a sluji cele sfinte, *se sfințeau pe ei înșiși* Domnului [1, 3]. Pentru că ei slujeau Domnului Dumnezeu [1, 4; 1, 25; 6, 1; 8, 63; 9, 8; 9, 39; 9, 46].

Faptele lui Iosias *s-au îndreptat* înaintea Domnului, *în inimă plină de evlavie* [ἐν καρδίᾳ πλήρει εὐσεβείας] [1, 21]. Pentru că *îndreptarea* în fața lui Dumnezeu e tocmai *adâncirea în evlavia față de El*.

Pe când, dimpotrivă, *a păcătui* și *a face lucruri neevlavioase* înseamnă a face rele *întru Domnul* [1, 22; 8, 89]. A face fapte care atentează *la relația* noastră cu Dumnezeu.

De aceea și „Domnul *S-a ridicat peste* Israil [τοῦ Κυρίου ἀνέστησαν ἐπὶ Ισραηλ]" [1, 22]. Cu sensul că *le-a stat împotrivă* sau *i-a pedepsit* pentru păcatele lor.

Dumnezeu *îi trimite* pe oameni să facă un anume lucru [1, 25]. Și El *este împreună* cu cei pe care îi trimite [1, 25] și *îi îndeamnă/ îi grăbește* [1, 25] spre împlinirea lucrului.

În *Biblia de la 1688* s-a tradus Κύριος μετ' ἐμοῦ ἐπισπεύδων ἐστίν [1, 25] prin: „Domnul cu mine sârguind iaste". Traducere preluată și în ed. BOR 1988. Eu traduc aici expresia griceas-

---

[292] Acesta e numele cărții în LXX: *I Esdras*.

În *Biblia de la 1688*, titlul cărții este *Esdra* și începe la p. 640. În ed. BOR 1988 ea se numește *Cartea a treia a lui Ezdra* și începe în p. 952. Tot cu titlul *Cartea a treia a lui Ezdra* o găsim și în ed. BOR 2001 și începe de la p. 1254.

că prin *Domnul este cu mine* [*ca*] *Cel care îndeamnă/ grăbește*. Sensul acesta se regăsește și în ed. BOR 2001: „cu mine este Domnul și El *mă mână înainte*”. În VUL avem „Dominus mecum est *festinans* [Domnul este cu mine [ca] *Cel care grăbește*]”.

Și nu trebuie *să ne împotrivim* celor pe care Domnul *îi trimite* [1, 25].

Cuvintele Profetului Ieremias erau „din gura Domnului [ἐκ στόματος Κυρίου]” [1, 26; 1, 45]. Iar Ioachim a făcut răul *înaintea* Domnului [1, 37]. La fel a făcut și fiul lui [1, 45].

Dumnezeul părinților [1, 48; 4, 62; 9, 8] lor a trimis pe Îngerul Lui *ca să-i cheme* [1, 48]. Dar ei își băteau joc de trimișii Lui și îi batjocoreau pe Profeții Lui [1, 49]. De aceea Domnul *S-a mâniat* pe ei [1, 49; 8, 85] și i-a dat pe mâna haldeilor [1, 49], „întru *plinirea* cuvântului Domnului [spus] *în gura* lui Ieremias” [1, 54; 2, 1].

Pentru că de aceea *se împlinesc* cuvintele Profeților: căci ele sunt cuvinte *de la* Domnul. Sunt spuse de El prin gura lor.

Domnul *a ridicat* duhul lui Chiros [2, 1]. Și El este *Domnul lui Israil* și *Domnul Cel Preaînalt* [2, 2]. Și Domnul *îi arată* pe împărați [2, 2] și tot El *a cerut* rezidirea templului [2, 2]. Pentru că „Domnul *a locuit* în Ierusalim” [2, 3].

Domnul *a ridicat duhul* [2, 5] tuturor celor care au venit *să rezidească* casa Domnului. Și prin *ridicarea duhului* se înțelege aici *umplerea lor de har*, de râvnă pentru zidire.

După o apologie fulminantă a lui Zorobabel [Ζοροβαβέλ] pentru *adevăr*, acesta Îl

numește pe Dumnezeu: „Dumnezeul adevărului [ὁ Θεὸς τῆς ἀληθείας]" [4, 40]. Iar împăratul Darios, după care și Zorobabel, Îl numește *Împăratul cerului* [4, 46; 4, 58].

De la Domnul e *victoria/ biruința* [4, 59] și *înțelepciunea* [4, 59; 4, 60; 8, 23]. Și a Lui e *slava* [4, 59]. Domnul e *Stăpânul părinților* [4, 60]. Și El ne dă *odihnă* și *ușurare* [4, 62].

Harul este de la Domnul [6, 5; 8, 77]. Și El e Cel care ne arată *bunăvoință* [ἐπισκοπῆς] [6, 5] în timpul încercărilor.

Domnul este Cel care *a făcut* cerul și pământul [6, 12]. Și El este *Domnul Cel ceresc al lui Israil* [6, 14] și *Dumnezeul Cel Preaînalt* [6, 30; 8, 19; 8, 21; 9, 46]. Iar prin porunca Lui *se împlinesc* toate [7, 4].

Trebuie *să Îl căutăm* pe Domnul [7, 13], căci El *schimbă* planurile oamenilor [7, 15], și *ne întărește* mâinile spre lucrurile Sale [7, 15].

Domnul *ne dă* să avem *o călătorie bună* [8, 6; 8, 50]. Și toate pe care le facem trebuie să fie *după voia* Domnului [8, 16; 9, 9]. Pentru că El este *singurul Domn* [8, 25] și El *dă în inima* oamenilor ca *să cinstească* casa Lui [8, 25].

Avem *curaj bun* [εὐθαρσὴς] doar cu ajutorul Domnului Dumnezeu [8, 27]. Iar rugăciunea și postul se fac *înaintea* Domnului [8, 49].

Tăria Domnului este cu cei care *Îl caută* pe El „întru toată îndreptarea [εἰς πᾶσαν ἐπανόρθωσιν]" [8, 52]. În toată îndreptarea vieții lor după cuvintele Domnului. Iar după rugăciunea către Domnul, ei L-au găsit ca fiind *milostiv* [8, 53].

Mâna cea puternică a Domnului [τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Κυρίου] e peste noi și ea *ne mântuiește* de tot vrăjmașul [8, 60].

Rușinarea înaintea Domnului e din cauza păcatelor noastre [8, 71-72]. Din cauza lor ne rușinăm *de la fața* Domnului [8, 71]. Pentru că păcatele noastre se înmulțesc *peste* capetele noastre iar necunoașterile noastre *se ridică până la cer* [8, 72].

De la Domnul însă este *mila* [8, 75] pentru ele. Și El ne descoperă pe *luminătorul* [φωστῆρα] nostru în casa Domnului [8, 76]. Adică *pe omul duhovnicesc*.

Dar sintagma *Luminătorul nostru* este și o profeție mesianică, pentru că se referă la Hristos Dumnezeu, la Cel care S-a descoperit pe Sine adesea în casa Domnului. Care a vorbit despre Sine în templu.

Pentru că numai prin luminătorul duhovnicesc, prin omul plin de harul lui Dumnezeu, „Domnul nostru ne dă nouă *hrană* în vremea robiei noastre [Κυρίου ἡμῶν δοῦναι ἡμῖν *τροφὴν* ἐν τῷ καιρῷ τῆς δουλείας ἡμῶν]" [8, 76]. Hrană duhovnicească, hrana adevărului dumnezeiesc.

Domnul *nu ne părăsește* [8, 77]. El *ușurează* [ἐκούφισας] păcatele noastre [8, 84] și ne face să avem din nou *rădăcină* [ῥίζαν] [8, 84]. Înrădăcinare în viața cu El. Ba, mai mult, noi suntem *rădăcină* [8, 84; 8, 85] și *sământă* [8, 84] îngăduite de Dumnezeu.

Trebuie să dăm *mărturisire* și *slavă* Domnului Dumnezeului părinților noștri [9, 8]. Pentru ca să nu cunoaștem *urgia* Lui [9, 13].

În 9, 46 avem *cea mai extinsă sintagmă teologică* a cărții prin care Sfântul Esdras *Îl numește* pe Dumnezeu. Și anume, el a adus binecuvântare *Domnului Dumnezeului Celui Preaînalt, Dumnezeului Savaot Pantocratorul* [τῷ Κυρίῳ Θεῷ Ὑψίστῳ Θεῷ Σαβαωθ Παντο-κράτορι].

Închinarea se cuvine Domnului [9, 47], pentru că „ziua Domnului este *sfântă*” [9, 52]. Iar Cel ce ne va *slăvi* [δοξάσει] este Domnul [9, 52]. Aceasta fiind o altă profeție referitoare la *îndumnezeirea* Sfinților.

2. 14. Cartea Susanna[293]

Susanna [Σουσαννα] era *foarte frumoasă* și *cu frica* lui Dumnezeu [1, 2]. De aceea, atunci când a fost îndemnată să desfrâneze, ea a ales *să nu păcătuiască înaintea* Domnului [1, 23]. În momentul când s-a adus mărturie mincinoasă împotriva ei, Susanna „a căutat întru cer [ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανόν]", pentru că „inima ei era *nădăjduind către* Domnul [ἦν ἡ καρδία αὐτῆς πεποιθυῖα ἐπὶ τῷ Κυρίῳ]" [1, 35].

Iar în timpul judecății ea a strigat cu glas mare către *Dumnezeul Cel veșnic* [1, 42] și *Cunoscătorul celor ascunse* [τῶν κρυπτῶν Γνώστης][294] [1, 42]. Pentru că El *cunoaște toate mai înainte de facerea lor* [1, 42].

Cu alte cuvinte, Dumnezeu nu numai că *a făcut* și *face toate*, ci El cunoaște toate *mai înainte ca să le facă*, după cum știe *tot ceea ce se va petrece* cu creația Sa odată cu facerea ei. Pentru că El are o cunoaștere *anterioară* și *posterioară* facerii lumii.

Dumnezeu *cunoaște* minciunile spuse la adresa noastră [1, 43]. Și El *a ascultat* glasul ei [1, 44] și de aceea *a ridicat* duhul cel sfânt al lui Daniil, care pe atunci era un copil [1, 45].

---

[293] Urmăresc ediția *Susanna TH* pentru că aceasta a fost tradusă și în *Biblia de la 1688* și în ed. BOR 1988 și 2001.

În ediția de la 1688, titlul cărții e următorul: *A Sosannei Istorie, de la începătura lui Daniil osebită, pentru că nu iaste ea, ca și poveastea ceaea cu bălaurul Vil, în cărțile evreilor*.

În ed. BOR 1988 și 2001: *Istoria Susanei*.

[294] *Sintagmă unică* în LXX.

Și văzând cum vorbește copilul Daniil, bătrânii poporului au înțeles că Dumnezeu i-a dat *bătrânețe* [πρεσβεῖον] [1, 50]. Adică i-a dat darul dumnezeiesc de *a judeca înțelept* ca un bătrân.

Îngerii lui Dumnezeu *ascultă* de El [1, 55] și ei *îi nimicesc* pe cei mincinoși [1, 59]. Pentru că Dumnezeu *îi mântuiește* pe cei care nădăjduiesc către El [1, 60].

2. 15. Cartea Vil[295]

Daniil nu se închină idolului Vil [Βηλ] [1, 3], ci *Dumnezeului lui* [1, 4]. Iar Dumnezeul lui este *Dumnezeul Cel viu* [1, 5; 1, 25], Cel care *a făcut* cerul și pământul și Care are *stăpânirea* [κυριείαν] a tot trupul [1, 5].

Domnul Dumnezeu [1, 25] este Dumnezeul Sfântului Daniil. Iar Îngerul Domnului l-a luat *de creștetul capului* [τῆς κορυφῆς] pe Sfântul Profet Amvacum [Αμβακουμ] [1, 35-36], și, „ținându-l de părul capului lui, l-a pus pe el în Babilon, deasupra gropii, în repeziciunea duhului lui" [1, 36].

Loc în care ni se revelează faptul că, în mod dumnezeiește, oamenii pot călători sau se pot deplasa *cu o repeziciune uluitoare*. Sau că *așa se deplasează* acum Îngerii și Sfinții lui Dumnezeu, pentru ca să împlinească voia Lui.

Dumnezeu *a ajutat* pe un Profet al Său prin intermediul altui Profet. Pentru ca să îi învețe pe amândoi despre *purtarea Lui de grijă* față de Sfinții Săi. De aceea și Amvacum îi prezintă lui Daniil mâncarea pe care i-a adus-o ca pe una *trimisă* lui de Dumnezeu [1, 37].

---

[295] Urmăresc ediția *Vil TH* pentru că ea a fost tradusă în *Biblia de la 1688*, în ed. BOR 1988 și în ed. BOR 2001.

În ed. 1688 poartă titlul: *Pentru a Bălaurului Vil topire. De la săvârșitul lui Daniil rumtă pildă.*

În ed. 1988: *Istoria omorârii balaurului și a sfărâmării lui Bel (luată de la sfârșitul cărții lui Daniel).*

În ed. 2001: *Bel și Balaurul*.

Dumnezeu *Și-a amintit* de Daniil [1, 38], pentru că El *nu îi părăsește* pe cei care *Îl iubesc pe El* [1, 38]. Și în timp ce Daniil mânca, Îngerul Domnului *l-a readus îndată* pe Amvacum la locul lui [1, 39]. Căci Domnul Dumnezeu este *mare* și nu este altul *în afară* de El [1, 41][296].

[296] Volumul de față l-am terminat în ziua de 6 iunie 2015, la ora 15. 14. Zi de sâmbătă, călduroasă, odovania praznicului pogorârii Sfântului Duh.

Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș